

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’NİN GÖÇ YÖNETİMİ STRATEJİSİ VE TÜRKİYE’DE
YAŞAYAN SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMLAR: ANKARA
İLİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan

Bülent ADİL

Danışman

Prof. Dr. Mahmut ÖZDEMİR

Haziran-2020

KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Prof. Dr. Mahmut ÖZDEMİR danışmanlığında Bülent ADİL tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

16/06/2020

Prof. Dr. İrfan ÇAĞLAR (Başkan)

Prof. Dr. Mahmut ÖZDEMİR

Prof. Dr. Zekâi ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Cihat KARTAL

Dr. Öğr. Üyesi Aşir ÖZBEK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.../.../2020

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Türkiye’nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği’’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

01.06.2020

Bülent ADİL

İmza

ÖNSÖZ

Doktora tez çalışmam süresince sağlamış oldukları destekleri dolayısıyla başta danışmanım Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK hocam olmak üzere, kıymetli hocalarım Doktor Öğretim Üyesi Aşir ÖZBEK ve Doktor Öğretim Üyesi Cihat KARTAL hocalarıma teşekkürü borç bilirim. Aynı şekilde süreç içerisinde katkı ve desteklerinden dolayı öğretim görevlisi Esmâ Ebru ŞENTÜRK ve İpek ABACI'ya da teşekkür ederim. Sevgili eşime, oğlum Ahmet Celil ve kızım Esmâ Sena'ya da çalışmalarım süresince gösterdikleri anlayış ve destek adına müteşekkir olduğumu ifade etmek isterim.

Bülent ADİL

ÖZET

Adil, Bülent, “Türkiye’nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği”, Doktora Tezi, Kırkkale, 2020.

Türkiye’nin içinde bulunduğu coğrafya ve bu duruma bağlı olarak yaşananlar aslında bir bakıma İbn-i Haldun’un “coğrafya kaderdir” sözünün karşılık bulması gibi değerlendirilebilir. Türkiye kimi göçmenler için Avrupa’ya geçişin ilk basamağı olurken, kimileri için ise yaşamlarını yeniden kurabilecekleri bir nevi yeni vatan olmuştur.

Göçmenler için her dönem cazibe merkezi olan Türkiye, 2011 yılında başlayan Suriye krizi ile birlikte daha önce hiç karşılaşmadığı ve belki de dünyada hiçbir ülkenin yaşamadığı yoğunlukta bir göçmen akışıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti’nin göç yönetimi süreci cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar geçirmiş olduğu süreçler dikkate alınarak aşama aşama incelenmiştir. Tezin birinci bölümünde; göç kavramı, göç çeşitleri, göçe ilişkin kuramlar ve günümüzde uluslararası göçe ilişkin en çok kabul gören kuramsal yaklaşımlar ele alınmıştır.

Tezin ikinci bölümünde; iç ve dış göçün sonuçları, Türkiye’de iç göç olgusunun nedenleri, dış göçün ülkelere etkileri ve Türkiye’ye yönelik dış göç hareketlerinin gelişimi incelenmiştir. Tezin üçüncü bölümü; göç, Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkisi ile ilgili olarak hazırlanmıştır. Bu bölümde Avrupa Birliği’nin göç olgusuna genel bakışı, göç ile ilgili politika geliştirme süreci ve Türkiye AB ilişkilerinin Türkiye’nin göç yönetimi sürecine etkileri değerlendirilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde; Suriye krizi, Suriyelilerin Türkiye’ye etkileri, Türk kamu yönetiminin Suriyeliler ile ilgili olarak göç yönetimi politikası oluşturma süreci ve Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum durumu ile ilgili çalışma yapılmıştır.

Tezin beşinci bölümünde ise yapılan alan araştırması yapılarak, araştırma neticesinde elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, Ankara merkez ve ilçelerinde yaşayan 500 kişi ile anket çalışması yapılarak katılımcıların Suriyelilere yönelik kabul, tehdit ve reddetme tutumları ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket çalışmasında elde edilen veriler istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiş, frekans dağılımları hazırlanmıştır. Aynı şekilde elde edilen veriler; çapraz tablolar yoluyla ve diğer istatistik analiz yöntemleri uygulanarak farklı bulgulara ulaşmak için kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, çalışmanın hedefleri dikkate alınarak yorumlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda değişkenler arasında tespit edilen ilişkiler araştırmanın sonuç kısmında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Göç, Göç Yönetimi, Suriye Krizi

ABSTRACT

Adil, Bülent “The Migration Management Strategy of Turkey and The Attitudes Towards Syrians living in Turkey : Sample of Ankara Province”, PhD Dissertation, Kırıkkale, 2020

Geography in Turkey and things depending on this situation can be evaluated ,in a sense, as the famous historian Ibn Khaldun’s words “geography is destiny” comes to life. While for some immigrants Turkey is regarded as the first step in the transition to Europe, some see it as the new homeland for living.

Turkey which is always a center of attraction for immigrants has faced such an intense flow of migrants after the Syrian Crisis that began in 2011 that no other country in the world has been encountered before. In this study, migration management processes of the Republic of Turkey has been examined gradually by taking into consideration the stages that it has been through from the first years of the Republic to the present day. In the first part of the thesis; the concept of migration, migration types, migration theories and the most accepted theoretical approaches about international migration have been examined.

In the second part of the thesis; the results of internal and external migration, the causes of internal migration in Turkey, effects of external migration on countries and the development of external migration to Turkey have been examined. Third part of the thesis has been prepared on the basis of the relationship between the Immigration, European Union and Turkey. In this section, an overview of the European Union to the concept of migration, policy development processes related to migration and the effects of Turkey-EU relations on the migration management processes of Turkey have been analysed. In the fourth part of the thesis; a study was conducted on Syrian Crisis, effects of Syrian refugees on Turkey, Turkey’s migration management processes related to Syrian Refugees and the social acceptance and adaptation status of the Syrian Refugees.

In the fifth part of the thesis, a field research has been conducted. Within the scope of the study, a survey was conducted with 500 people in the center and districts of Ankara and the perception of the Syrian Refugees was tried to be measured. The data obtained from the survey were evaluated using İstatistic program and frequency distributions were prepared. In the same way, The data obtained were used to reach different findings by applying cross-tables and other statistical analysis methods.

The findings were interpreted considering the objectives of the study. As a result of the analysis, the relationships between the variables were evaluated in the conclusion part of the research.

Key words: European Union, Immigration, Immigration Management, Syrian Crisis,

KISALTMALAR LİSTESİ

A.B	: Avrupa Birliği
A.E.T	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
A.İ.H.M	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
AP	: Avrupa Parlamentosu
CEAS	: Avrupa Ortak Sığınma Sistemi
E.G.M	: Emniyet Genel Müdürlüğu
K.O.B	: Katılım Ortaklığı Belgesi
OGP	: Ortak Göç Politikaları
GKA	: Geri Kabul Antlaşması
GRECO	: Avrupa Konseyi'nin Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu
SUT	: Sağlık Uygulama Tebliği
S.Y.D.V	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
Y.U.K.K	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
IASFM	: Uluslararası Zorunlu Göç Çalışmaları Birliği (International Association for the Study of Forced Migration)
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
TREVİ	: Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VIS	: Vize Bilgi Sistemi

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Türkiye'ye Yönelen Göçün Yıllara Göre Dağılımı.....	58
Tablo 2 : Türkiye'de İkamet İzni Bulunan Yabancılar.....	62
Tablo 3 : Türkiye'ye En Çok Öğrenci Gönderen Ülkeler.....	64
Tablo 4 : Türkiye'ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Yabancıların Dağılımı.....	71
Tablo 5 : Suriyeliler İle İlgili Diğer İstatistikler.....	71
Tablo 6 : Avrupa Birliğinin Üç Sütunu.....	84
Tablo 7 : Türkiye'deki Suriyeli Sayısı.....	106
Tablo 8 : Suriyelilerin Yoğun Olarak Yaşadığı Şehirler.....	106
Tablo 9 : Suriye Ortaklı Kurulan Yabancı Sermaye Şirketlerinin Görünümü.....	109
Tablo 10: İllere Göre Suriyeli Ortak Sermayeli Kurulan Şirket Sayısı.....	109
Tablo 11 : Suriyeli Ortak Sermayeli Kurulan Şirketlerin Faaliyet Alanları.....	110
Tablo 12: Yabancı Ortaklı Kurulan Şirketlerin Genel Görünümü.....	111
Tablo 13: Yabancı ortaklı sermayeli kurulan şirketlerin toplam şirket Sayısına Oranı En Yüksek Olan İlk 10 İl.....	111
Tablo 14 : Geri Gönderme Merkezleri.....	120
Tablo 15 : Yıllar İtibarıyla Suriyelilere Verilen Çalışma İzin Sayısı.....	133
Tablo 16: Kabul Etme Ölçeği Güvenilirlik Analizi.....	140
Tablo 17: Tehdit Ölçeği Güvenilirlik Analizi.....	141
Tablo 18: Reddetme Ölçeği Güvenilirlik Analizi.....	141
Tablo 19: Tüm Ölçekler Güvenilirlik Analizi.....	141
Tablo 20: Katılımcıların Cinsiyeti.....	143

Tablo 21: Katılımcıların Yaş Grupları.....	144
Tablo 22: Katılımcıların Medeni Durumu.....	145
Tablo 23: Katılımcıların Öğrenim Durumları.....	146
Tablo 24: Katılımcıların Çalışma Durumu	147
Tablo 25: Katılımcıların Gelir Durumu.....	148
Tablo 26: Katılımcıların Siyasi Tercihleri.....	149
Tablo 27: Katılımcıların İkamet Süresi.....	150
Tablo 28: Katılımcıların Kendilerini Suriyeliler ile Benzer Gördükleri Özellikler.....	151
Tablo 29: Katılımcıların Suriyeliler ile Kendilerini Farklı Gördükleri Özellikler.....	153
Tablo 30: Katılımcıların Suriyeliler ile İlgili Olumsuz Bir Deneyim Yaşama Durumu.....	154
Tablo 31: Katılımcıların Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşıyor Olmalarından Dolayı Rahatsızlık Duyma Durumu.....	155
Tablo 32: Sizce Suriyeliler Yardım Edilmesi Gereken Kişiler Midir?.....	156
Tablo 33: Katılımcıların Siyasi Görüşleri(soru7) ile yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olma durumu (soru14) arasındaki ilişki durumu.....	157
Tablo 34: Suriyeliler İle Olumsuz Deneyim Yaşamış Olma Durumu (soru13) İle Katılımcıların Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Bulunmasından Rahatsız Olmaları (soru14) Arasındaki İlişki Durumu.....	158
Tablo 35: Suriyeliler İle Olumsuz Deneyim Yaşamış Olma Durumu (soru13) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (soru15) Arasındaki İlişki Durumu.....	159
Tablo 36: Katılımcıların Yaşadıkları Yerlerde Suriyeli Bulunmasından Rahatsız Olma Durumu (soru14) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (soru15) Arasındaki İlişki Durumu.....	160
Tablo 37: Suriyeli Bir Tanıdığın Bulunması(soru10) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (soru15) Arasındaki İlişki Durumu.....	161
Tablo 38: Katılımcıların Siyasi Görüşleri(soru7) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (soru15) Arasındaki İlişki Durumu.....	162

Tablo 39: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	162
Tablo 40: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	163
Tablo 41: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	163
Tablo 42: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Çalışma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	164
Tablo 43: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Çalışma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	164
Tablo 44 : Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Çalışma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	165
Tablo 45: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeli Tanıdıkları Olup Olmaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	165
Tablo 46: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeli Tanıdıkları Olup Olmaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	166
Tablo 47: Katılımcıların Reddetme Durumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeli Tanıdıkları Olup Olmaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	166
Tablo 48: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeliler ile Olumsuz Bir Deneyim Yaşayıp Yaşamaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	167
Tablo 49: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeliler İle Olumsuz Bir Deneyim Yaşayıp Yaşamaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	167
Tablo 50: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeliler İle Olumsuz Bir Deneyim Yaşayıp Yaşamaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	168
Tablo 51: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşamamasından Rahatsız Olma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	168
Tablo 52: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşamamasından Rahatsız Olma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	169

Tablo 53: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşamından Rahatsız Olma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.....	169
Tablo 54: Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	170
Tablo 55: Katılımcıların Gelir Düzeylerinin Kabul Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	171
Tablo 56: Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	171
Tablo 57: Katılımcıların Gelir Düzeylerinin Reddetme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	172
Tablo 58: Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	172
Tablo 59: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Kabul Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	173
Tablo 60 : Tehdit Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	173
Tablo 61: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Tehdit Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	174
Tablo 62: Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	174
Tablo 63: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Reddetme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	175
Tablo 64: Yaş Dağılımı Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	175
Tablo 65: Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımlarının Kabul Etme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	176
Tablo 66: Yaş Dağılımı Tehdit Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	176
Tablo 67: Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımlarının Tehdit Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	177
Tablo 68: Yaş Dağılımı Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	177
Tablo 69: Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımlarının Reddetme Ölçek Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	178
Tablo 70: Siyasi Tercihler Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	178
Tablo 71: Katılımcıların Siyasi Tercihlerinin Kabul Etme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	179

Tablo 72: Siyasi Tercihler Tehdit Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	179
Tablo 73: Katılımcıların Siyasi Tercihlerinin Tehdit Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	180
Tablo 74: Siyasi Tercihler Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri...	180
Tablo 75: Katılımcıların Siyasi Tercihlerinin Reddetme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları.....	181
Tablo 76: Kabul Etme Ölçeği Regresyon Analizi Tablosu.....	181

ŞEKİLLER

Şekil 1 : Erkek ve Kadın Nüfus Dağılımı.....	51
Şekil 2 : Türkiye'ye Yıllara Göre Giriş Yapan Yabancıların Sayıları.....	60
Şekil 3 : Yıllara Göre Türkiye'de İkamet İzni İle Bulunan Yabancılar.....	62
Şekil 4: Türkiye'ye Gelen Yabancı Öğrenci Sayıları.....	63
Şekil 5 : Schengen Bölgesi.....	80
Şekil 6: Yıllara Göre Türkiye'de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Sayısı.....	125
Şekil 7 : Okullara Göre Öğrenci Sayıları.....	126
Şekil 8: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı.....	143
Şekil 9: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	144
Şekil 10: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	145
Şekil 11: Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	146
Şekil 12: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	147
Şekil 13: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımı.....	148
Şekil 14: Katılımcıların Siyasi Tercihlerine Göre Dağılımı.....	149
Şekil 15 : Katılımcıların İkamet Sürelerine Göre Dağılımı.....	150
Şekil 16: Katılımcıların Kendilerini Suriyeliler ile Benzer Gördükleri Özellikler Dağılımı.....	152
Şekil 17: Katılımcıların Suriyeliler ile Kendilerini Farklı Gördükleri Özellikler Dağılımı.....	153
Şekil 18: Katılımcıların Suriyeliler ile Olumsuz Bir Deneyim Yaşama Durumu Dağılımı.....	154
Şekil 19: Katılımcıların Suriyelilerden Rahatsızlık Duyma Durumu Dağılımı.....	155
Şekil 20: Suriyelilere Yardım Edilme Durumu Dağılımı.....	156

İÇİNDEKİLER

KABUL - ONAY.....	i
KİŞİSEL KABUL SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
TABLolar.....	ix
GRAFİKLER.....	xiv
İÇİNDEKİLER.....	xv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: GÖÇ OLGUSUNA KAVRAMSAL BİR YAKLAŞIM	
1.1.GÖÇ KAVRAMI VE TANIMI	4
1.2. GÖÇ ÇEŞİTLERİ.....	6
1.2.1. İç Göçler.....	7
1.2.2. Dış Göçler.....	8
1.2.3. Sürekli-Geçici Göçler.....	9
1.2.4. Emek Göçleri.....	9
1.2.5. Zorunlu ve Gönüllü Göçler.....	9
1.2.6. Mevsimlik Göçler.....	11
1.3. GÖÇE İLİŞKİN KURAMLAR.....	11
1.3.1. Modernleşme Okulu'nun Denge Kuramı.....	12

1.3.2. Bağımlılık Okulu'nun Merkez-Çevre Kuramı.....	12
1.3.3. Ravenstein'in Göç Kuramı.....	13
1.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	14
1.3.5. İtme-Çekme Kuramı.....	14
1.3.6. Parekh'in Göç Kuramı.....	15
1.3.7. İlişkiler Ağı Kuramı.....	16
1.4. ULUSLARARASI GÖÇÜN SÜREKLİLİĞİNİ AÇIKLAMAYA ÇALIŞAN KURAMLAR.....	16
1.4.1. Göçmen Ağları(Network)Kuramı.....	17
1.4.1.1. Azalan Maliyetler.....	17
1.4.1.2. Azalan Riskler.....	18
1.4.2. Kuramsal Kuram.....	19
1.4.3. Kümülatif Nedensellik Kuramı.....	20
1.4.3.1. Gelirin Dağılımı.....	20
1.4.3.2. Toprağın Dağılımı.....	21
1.4.3.3. Tarımsal Üretim Örgütlenmesi.....	21
1.4.3.4. Göç Kültürü.....	22
1.4.3.5. Beşeri Sermayenin Bölgesel Dağılımı.....	22
1.4.3.6. Toplumsal Etiketleme.....	23
1.4.4. Göç Sistemleri Kuramı.....	23
1.5. GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI GÖÇE İLİŞKİN EN ÇOK KABUL GÖREN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	24
1.5.1. Göç Akımlarının Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	25
1.5.1.1. Neo-Klasik Ekonominin Makro Kuramı	26

1.5.1.2. Neo-Klasik Ekonominin Mikro Kuramı	27
1.5.1.3. Göçe İlişkin Yeni Ekonomi Kuramı	29
1.5.1.3.1. Ürün Sigorta Pazarı.....	30
1.5.1.3.2. Vadeli Piyasalar (Futures Markets).....	31
1.5.1.3.3. İşsizlik Sigortası	31
1.5.1.3.4. Sermaye Piyasaları.....	32
1.5.1.4. İkili Emek Piyasası Kuramı	34
1.5.1.4.1. Yapısal Enflasyon	34
1.5.1.4.2. Motivasyon Sorunları.....	35
1.5.1.4.3. Ekonomik DUALİZM	36
1.5.1.4.4. Emek Arzının Demografisi	36
1.5.1.5. Dünya Sistemleri Kuramı	38
1.5.1.5.1. Toprak	39
1.5.1.5.2. İşgücü.....	39
1.5.1.5.3. Maddi Bağlantılar	40
1.5.1.5.4. İdeolojik Bağlantılar	40
1.5.1.5.5. Küresel Şehirler	41
İKİNCİ BÖLÜM: İÇ VE DIŞ GÖÇ'ÜN SONUÇLARI.....	43
2.1. TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇ OLGUSUNUN NEDENLERİ	44
2.1.1. İtici Güçler	45
2.1.1.1. Ekonomik Nedenler.....	47
2.1.1.2. Siyasal Nedenler ve Güvenlik.....	48

2.1.1.3. Sosyo-Kültürel Nedenler.....	48
2.1.2. Çekici Güçler.....	51
2.2. DIŞ GÖÇÜN ÜLKELERE ETKİLERİ	52
2.2.1. Dış Göçün Olumlu Etkileri.....	53
2.2.2. Dış Göçün Olumsuz Etkileri	55
2.3. TÜRKİYE'YE YÖNELEN DIŞ GÖÇ HAREKETLERİNİN GELİŞİMİ	56
2.3.1. Düzenli Göçmenler.....	60
2.3.1.1. Profesyoneller	61
2.3.1.2. Öğrenciler.....	63
2.3.1.3. Emekliler	64
2.3.2. Düzensiz Göçmenler.....	65
2.3.2.1. Mekik ve Yasadışı Emek Göçü.....	66
2.3.2.2. Geçiş Göçü.....	67
2.3.2.3. Sığınmacılar ve Mülteciler.....	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: GÖÇ, AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE	73
3.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ KONUSUNA GENEL BAKIŞ AÇISI.....	75
3.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN POLİTİKA GELİŞTİRME SÜRECİ.....	77
3.2.1. Roma Anlaşması.....	78
3.2.2. Trevi Grubu	79
3.2.3. Schengen Anlaşması	79
3.2.4. Tek Avrupa Senedi.....	81

3.2.5. Dublin Sözleşmesi.....	81
3.2.6. Maastrich Anlaşması.....	83
3.2.7. Amsterdam Anlaşması.....	85
3.2.8. Tampere Zirvesi.....	85
3.2.9. Lahey Zirvesi.....	86
3.2.10. Lizbon Anlaşması	87
3.2.11. Stockholm Programı.....	89
3.3. TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ VE GÖÇ.....	90
3.3.1. Türkiye’de Göç ile İlgili Mevzuat Düzenlemeleri.....	91
3.3.1.1. İskan Kanunu.....	92
3.3.1.2. 5683 Sayılı Kanun.....	92
3.3.1.3. Pasaport Kanunu.....	93
3.3.1.4. 1994 Tarihli Yönetmelik.....	93
3.3.1.5. 4104 Sayılı Yönetmelik	95
3.3.1.6. Vatandaşlık Kanunu.....	95
3.3.1.7. Diğer Düzenlemeler.....	96
3.3.2. A.B İle Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Türkiye’de Göç Yönetimi İle İlgili Olarak Yapılan Düzenlemeler.....	97
3.3.2.1. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.....	100
3.3.2.2. Geri Kabul Anlaşması.....	103

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SURİYE KRİZİ.....	105
4.1. TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ..	105
4.2. SURİYELİLERİN TÜRKİYE’YE ETKİLERİ	107
4.2.1. Toplumsal Etkileri.....	107
4.2.2. Ekonomik Etkileri	109
4.2.3. Güvenlik Etkileri	113
4.3. TÜRKİYE’NİN SURİYELİLER KONUSUNDA GÖÇ YÖNETİMİ SÜRECİ.....	114
4.3.1. Göç Politikaları Kurulu.....	118
4.3.2. Göç Danışma Kurulu.....	119
4.3.3. Geri Gönderme Merkezleri.....	120
4.4. TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİLERİN TOPLUMSAL KABUL VE UYUM SÜRECİ.....	121
4.4.1. Yasal Uyum.....	122
4.4.2. Eğitim Sistemine Uyum.....	124
4.4.3. Sağlık Sistemine Uyum.....	127
4.4.4. İş gücü Piyasasına Uyum.....	130
BEŞİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMLAR: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ.....	135
5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ.....	135
5.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	136
5.3. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	137
5.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI.....	139

5.5. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	140
5.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	142
5.6.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri.....	143
5.6.2. Araştırmaya Katılanların Suriyeliler ile İlgili Değerlendirmeleri	151
5.6.3. Çapraz Tablolar.....	156
5.6.4. T-Testi Analizleri.....	162
5.6.5. Anova Testi Analizleri.....	170
5.6.6. Korelasyon ve Regresyon Analizi.....	181
5.6.7. Araştırma Bulgularının Yorumları.....	183
SONUÇ.....	189
KAYNAKÇA.....	194

EK 1: ANKET FORMU

EK 2: ÖZGEÇMİŞ

GİRİŞ

2011 yılında başlayan rejim karşıtı gösterilerin ardından yaşanan iç savaş nedeniyle çatışma ortamından kaçan Suriyeliler, Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası ve geri göndermeme ilkesi çerçevesinde geçici koruma sağlanarak Türkiye'ye kabul edilmişlerdir.

Suriye'de krizin başladığı günden bugüne kadar geçen süre içerisinde Türkiye'de yaşamaya başlayan Suriyeli sayısı yaklaşık 4.000.000 kişiye ulaşmıştır. Resmi makamların açıklamalarına göre bugüne kadar Suriyeliler için harcanan para 30 milyar dolardan fazladır ve bu tutar Türkiye'nin Gayri Safi Milli Hasılası içinde önemli bir orana ulaşmış durumdadır. Türkiye Gayri Safi Milli Hasılası'na (GSMH) oranla dünyada göçmenlere yardım eden ülkeler içerisinde 1.sıradadır.

Suriye krizi sonrasında ortaya çıkan göç sorunu, Türk insanının ortaya koyduğu olağanüstü fedakârlıklarla bu güne kadar Dünya'da çok da benzeri olmayacak şekilde ve çok ciddi sorunlar ile karşılaşmadan büyük oranda başarı ile yönetilebilmiştir.

Suriye krizinin başlaması ile ortaya çıkan göçmen akışında 2012 yılı itibarıyla 45 bin sığınmacı Türkiye'ye geldiğinde dönemin Başbakanı tarafından ifade edilen 'kırmızı çizgimiz 100.000 kişidir ve bu sayı aşılırsa tampon bölge oluşturabiliriz' açıklaması bugün itibarıyla ülkemizde bulunan 4 milyona yakın Suriyeli sayısı dikkate alındığında politika yapıcılar tarafından sürecin nereye doğru evirildiğinin ne kadar doğru okunabildiği ile ilgili soru işaretlerini arttırmaktadır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafi bölgede devam eden sıcak çatışmalar nedeniyle yeni göç akımlarının başlama ihtimali, İran ve Amerika arasında yaşanabilecek sıcak çatışma riski ve bu durumun ortaya çıkarabileceği başka insani krizler aslında yaşanan sürecin ve yaşanması muhtemel krizlerin olası etkilerinin doğru hesaplanabilmesini ve doğru kararlar alınabilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Suriye krizinin ortaya çıkardığı sonuçlar toplumun bütün kesimleri tarafından yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Olayın ulusal etkilerinin yanında özellikle Avrupa Birliği ülkelerine yönelen göçmen akımı dolayısıyla uluslararası boyutunun da olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Türkiye'nin Suriyeliler için bugüne kadar harcadığı tutarın yanında uluslararası kamuoyunun mali desteğinin sınırlı olması ve daha fazla ekonomik yardım ve insani destek konusunda duyarsız kalınması, yaşanan krizin etkilerinin Türk toplumu tarafından daha fazla hissedilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Özellikle yaşanan ekonomik problemlerin artması ile birlikte Türk insanının Suriyelilere yönelik tutum ve davranışlarında değişim olması kaçınılmaz bir gerçeklik olarak değerlendirilmelidir. Avrupa Birliği'nin krizin yönetimi konusunda tek taraflı çıkarlarını koruma refleksi göstermesi Türkiye'nin yükünü daha fazla arttırmaktadır. Avrupa Birliği Türkiye'nin açık kapı politikasını Suriyelilerin geçişleri için onaylar ve takdir ederken, aynı Suriyelilerin Türkiye'nin batı sınırdan AB üyesi ülkelere geçişi noktasında ise hoşnutsuzluğunu belirtmekte ve bu geçişlerin durdurulmasını talep edebilmektedir.

Bugün gelinen noktada, milyonlarca Suriyelinin Türkiye'de bulunması ve hayatlarına devam etmeleri artık bir vakiyadır. Her yıl binlerce Suriyeli bebek hayata gözlerini Türkiye'de açmakta, binlerce çocuk Türkiye'de okula gitmekte, binlerce Suriyeli çok farklı sektörlerde çalışmakta ve hatta kendi işyerini açan ya da Türk vatandaşları ile ortak iş yapan Suriyeliler bulunmaktadır.

Göç dinamik bir süreçtir, doğal olarak hem göç eden bireyler hem de göç alan bölgelerde yaşayan insanlar açısından bir takım sonuçları olması kaçınılmazdır. Dünyada pek bir örneği olmayan bu derece yoğun göç akımının bir takım sosyal, ekonomik, kültürel ve güvenlik etkilerinin olmaması mümkün gözükmemektedir.

Türk toplumunun Suriyelilere yönelik olarak bugüne kadar göstermiş olduğu kabul ve yardımseverlik yaklaşımı takdire şayandır. Mevcut durumun bundan sonra da toplumsal kabul noktasında bu şekilde gitmesi herkesin ortak temennisi olmak ile birlikte sürecin iyi yönetilememesi durumunda ortaya çıkabilecek kargaşa, yabancı düşmanlığı ve nefret durumunun toplumda oluşturabileceği kırılmaları politika belirleyen tüm tarafların dikkatli bir şekilde hesaplaması zorunluluk arz etmektedir.

Bu noktada, göç yönetimi hususunda politika belirleyen birimlerin Türk toplumunun beklentilerini doğru değerlendirebilmesi ve süreci yönetirken aldıkları kararlarda toplumsal beklenti ve uyum sürecini de dikkate almaları hayati önem taşımaktadır.

Suriyeli gerçeğinin iç siyasetin malzemesi yapılması ve bu konuda toplumda kampaşma ve kutuplaşma durumunun ortaya çıkartılması, sürecin yönetilebilmesini ve doğru kararlar alınabilmesini zorlaştıracığı gibi Suriyelilerin kabul sürecini de olumsuz etkileyecektir. Aynı şekilde onların da içinde buldukları topluma uyum sorunu yaşamaları da söz konusu olacaktır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında hazırlanan çalışmanın amaçlarından bir tanesi cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen zaman diliminde Türkiye'nin göç yönetimi sürecini inceleyerek ülkenin göç yönetimi stratejisindeki değişiklikleri ve bu değişiklikleri ortaya çıkaran koşulları daha iyi anlayabilmektir.

Göç yönetiminin bilimsel usuller ile elde edilen verilerden hareketle oluşturulan politikalar çerçevesinde belirlenmesi, hedeflenen başarılı sonuçlara ulaşılabilmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Ankara ilinde yaşayan Türk vatandaşlarının Suriyelilere yönelik tutumlarını ölçmek için yapılan araştırma ile bu alanda çalışmak isteyenler ve göç konusunda politika belirleyenler için bağımsız gözlem ve analizlere dayalı veri temin edilmiş olacaktır.

Çalışma kapsamında yapılan alan araştırması neticesinde elde edilen verilerin de değerlendirilmesi ile birlikte ulaşılan sonuçlar tezin son kısmında göç yönetimi ile ilgili yapılan tespitler ve öneriler için kullanılmıştır.

Hazırlanan çalışma 5 ana bölümden oluşmakta olup; birinci bölümünde göç kavramı, göç çeşitleri ve göçe ilişkin kuramlara yer verilirken ikinci bölümünde iç ve dış göçün sonuçları ile Türkiye'de iç olgusunun nedenlerine değinilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümde; Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkisinin göç yönetimi sürecine etkilerine ve dördüncü bölümünde ise Suriye krizi ve bu kriz ile ortaya çıkan Suriyeli gerçeğinin Türkiye'ye etkilerine değinilmiştir. Beşinci bölümünde ise Ankara'da yaşayan 500 kişi ile yapılan ve katılımcıların Suriyelilere yönelik tutumlarını ölçmeye çalışan anket uygulamasına yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSUNA KAVRAMSAL BİR YAKLAŞIM

1.1. GÖÇ KAVRAMI VE TANIMI

İnsanlığın varoluşu ile birlikte başlayan hareketlilik hali neticesinde ortaya çıkan göç olgusu toplumların dinamiklerini de etkileyen bir yapıya sahiptir. Toplumları kültürel, sosyal, ekonomik anlamda etkileyen göç ihtiva ettiği farklı bileşenler nedeniyle de farklı bilim disiplinlerinin ilgi alanına girmektedir.

Göç, ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla tarih boyunca tüm toplumları etkileyen bir süreçtir ve günümüzde de bu etkisini sürdürmektedir. Göç'e bağlı olarak ortaya çıkan nüfus hareketleri toplumların yapısında değişikliklere sebep olabilmektedir. (Özer, 2004: 11).

Uluslararası Göç Örgütü'ne göre göç tanımı ; *“uzunluğuna, niteliğine ve sonuçlarına bakılmaksızın, zorunlu göç eden mültecilerin ve/veya sığınmacıların, aile birleştirilmesinden yararlananların, ülkesinde yerlerinden edilmiş kişilerin, sadece ekonomik ya da diğer sebeplerle başka bir ülkede yaşamak isteyenleri veya yasal olmayan yolları tercih edenlerin göçlerini de içermektedir.”*

Göç kavramını sadece bireysel ya da kitlesel yer değişikliği olarak isimlendirmek tek başına yeterli olmayacaktır, çünkü göç ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla sadece göç veren ülke için değil aynı zamanda göç alan ülke ve o ülkenin insanları içinde çok farklı etkiler meydana getirmektedir. Göç olayının çok boyutlu yapısı dikkate alınıp tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesi daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

İnsanların göç etme kararını almalarında etkili olan çok farklı sebepler olabilir, bu sebepler kimi zaman ekonomik unsurlardan kaynaklanabilirken kimi zaman da bireylerin yaşadıkları koşullardan dolayı kendilerini mutsuz hissetmeleri nedeniyle ortaya çıkabilmektedir.

Sosyal bir olgu olarak ortaya çıkan göç ile birlikte insanlar alıştıkları bir ortamdan ayrılarak yeni bir başlangıç yapmaktadırlar. Bu durum aslında insanların yaşam şartlarını, gelecek ile ilgili beklentilerini ve olaylar karşısındaki tepkilerini etkilemektedir. (Tüfekçi, 2002: 32).

Kimi sosyal bilimciler göç kavramını; “*yer değiştirme*”, “*ekonomik, sosyal, siyasi sebeplerin etkisiyle bireylerin yer değiştirmesi*”, “*insanların kendi isteğiyle veya zorla, kısa veya uzun vadeli şekilde yerleşim yerlerini değiştirmeleri*”, “*insanların bir sosyal sistemden diğerine geçişi*”, “*kişinin yer değiştirmesinden ötürü bulunduğu grubun değişmesi*”, “*geçici veya kalıcı yer değişimi neticesinde sosyal ve psikolojik durumunda değişiklik*” olarak tanımlamaktadırlar. (Yüce, 2003: 9).

Günümüzde, küreselleşmenin etkisiyle tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar belirgin ve yoğun bir göç dalgası yaşanmaktadır (Durgel, Yağmurlu, 2014:4). Özellikle Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada yaşanan ekonomik, siyasi ve askeri sorunlar neticesinde ortaya çıkan çatışmaların etkileri her geçen büyümekte ve bu duruma bağlı olarak yaşanan sorunlar daha fazla ülkeyi etkisi altına almaktadır.

Bu duruma verilebilecek en önemli örnek kuşkusuz Suriye krizi olacaktır. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından sonra 6 milyondan fazla kişi yaşadığı yerden göç etmek zorunda kalmıştır ve Türkiye bu süreçten en fazla etkilenen ülkelerden birisidir.

15.02.2017 tarihinde gerçekleştirilen Göç Politikaları Kurulunda İçişleri Bakanı tarafından yapılan açıklamada, “*Türkiye’de halen göçmen, mülteci olarak bulunan kayıtlı insan sayısının 3 milyon 587 bin 779 kişi*” olduğu belirtilmiştir. “*Günümüzde bu rakam kayıtlı Suriyeli açısından 3 milyon 587 bin 779*” kişi olarak belirtilmektedir. (www.goc.gov.tr Erişim tarihi 05/05/2020).

1.2. GÖÇ ÇEŞİTLERİ

Tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan göç hareketlerinin temelinde yaşanan bir takım zorunluluklar vardır, insanlık tarihinde bilinen ilk büyük kitlesel göç hareketinin 4. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir.

Çin devletinin egemenliğinden ve baskısından kurtulmak için Hunların Karadeniz'in kuzeyine yerleşmesiyle birlikte daha önce o bölgede yaşayan Cermen kavimlerinin buldukları bölgeyi terk ederek Avrupa Kıtasına ilerlemeleri neticesinde günümüz Avrupa devletlerinin temellerinin ortaya çıktığı Kavimler Göç'ü başlamıştır.(Kınık, 2010:127).

Giddens'a göre (2010), *"..farklı bölgeler arasında gerçekleşen kitlesel göçler yeni kentlerin ve ülkelerin kurulmasına"* neden olmuştur. Amerika kıtasının keşfedilmesi ile birlikte, kıtanın sahip olduğu büyük arazilerde tarım yapma isteği ve kıtalararası ticaret yapabilme umuduyla büyük bir insan kitlesi bu kıtaya göç etmişlerdir.

Göç olgusunu ortaya çıkaran sebepler her zaman ekonomik ya da sosyal unsurlardan kaynaklanmayabilmektedir. Özellikle yaşanan büyük ve yıkıcı iki dünya savaşı sebepleri ve sonuçları itibarıyla da milyonlarca insanın hayatını kaybetmesinin yanında milyonlarca insanın da yaşadıkları yerlerden ayrılarak göç etmelerine sebep olmuştur.

Göç ile ilgili olarak yapılan tüm farklı tanımlamalara bakıldığında göç olgusunun sadece bireylerin yaşadıkları yerleri yeni yerlere yerleşmek için terk etmek olarak tanımlamanın yeterli olmayacağı görülmektedir. Göç; *"göç edilen ülkeden ayrılışla başlayan ve daha sonra yerleşmeye gidebilecek sonuçlarının yanında geri dönüşün de gerçekleşebileceği bir akışı ifade etmektedir."* Bu nedenle, *"göç bir olay değil bir süreç olarak"* algılanmalıdır. (Okolski,1999:141)

Göç sürecini değerlendirirken yaşanabilecek temel problem, göç türlerini sınıflandırma da ortaya çıkan sıkıntıdır. Göçler, *"mesafeye, göçün meydana geldiği bölgelere bakılarak değerlendirilebileceği gibi göçe yol açan unsurlar"* üzerinden de değerlendirilebilirler. (TümürtekinveÖzgüç,1998:307)

Şu ana kadar yapılan tüm göç tanımlarının ortak özelliklerinden yola çıkarak göç kavramının çıkış noktasının zorunlu ve gönüllü göçler şeklinde olduğu söylenebilir, bu kavrama ilave olarak; “iç göçler, mevsimlik göçler, sürekli-geçici göçler, emek göçleri ve dış göçleri” de dikkate alacak şekilde bir sınıflandırma yapılabilir.

1.2.1. İç Göçler

İç göç, “ülke sınırları içerisinde yaşayan bireylerin yer değiştirme olayıdır.” “Ülke içerisinde bölgeler, şehirler ve daha küçük yerleşim birimleri arasında gerçekleşen bu hareketlilik süreci devamlılık arz edebileceği gibi kısa süreli de gerçekleşebilir.” Yaşanan iç hareketlilik ile birlikte yerleşim birimlerinin nüfus oranı değişmektedir. (Koçak ve Terzi, 2012: 169).

İç göç, “bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi yerlerin birinden ötekine yerleşme amacıyla yapılan devinim” olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1998: 63). Özellikle sanayileşme süreci ile birlikte yaşanan makineleşme ve insanların daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak istemeleri nedeniyle kırsal bölgelerden kent merkezlerine doğru yoğun göç olayları yaşanmıştır. (Bahar, 2015: 361-397).

İç göç olayı neticesinde ortaya çıkan hareketlilik ile birlikte ülkenin genel nüfus sayısı değişmemektedir. Bu duruma bağlı olarak göç alan ve göç veren illerde nüfus oranlarında değişim yaşanmaktadır.

“ İç göç olgusu çeşitli göç yollarına sahiptir.” (Üner, 1972:77)

Bu yollar;

- . “Kırsal alanlardan kırsal alanlara doğru yapılan iç göç”,
- . “Kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yapılan iç göç”,
- . “Kentsel alanlardan kentsel alanlara doğru yapılan iç göç”,
- . “Kentsel alanlardan kırsal alanlara doğru yapılan iç göç”.

Yapılan tüm bu tanımlardan yola çıkarak, iç göç olgusunun büyük oranda ekonomik yoksunluklar ile ortaya çıktığı ve kırsaldan iş imkânlarının daha yoğun olduğu kent merkezlerine doğru gerçekleştiği söylenebilir. Bunun yanında terör, doğal afet vb. diğer etmenler de diğer değişkenler arasında değerlendirilebilir.

1.2.2. Dış Göçler

Genel anlamda bireylerin çalışmak ya da yaşamlarını sürdürmek amacıyla yaşadıkları ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yerleşmek amacıyla yaptıkları hareketlilik dış göç olarak değerlendirilebilir. Bireyler bu göç hareketliliğinde gittikleri ülkede sürekli kalabilecekleri gibi belirli bir süre kalıp tekrar geri dönebilirler.

İnsanların yaşadıkları ülkelerden başka ülkelere yaptıkları göçler dış göç olarak adlandırılmaktadır. Dış göçler, *“bireylerin daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için kendi arzularıyla gerçekleşirse gönüllü göç”* olarak adlandırılır. *“Doğal felaketler, savaşlar ya da terör gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşen göçler ise zorunlu dış göçlerdir.”* (Şahin, 2010: 57). Genel olarak dış göç, *“çalışmak ve ikamet etmek amacıyla hâlihazırda yaşanılan ülkenin terk edilerek belli bir süre veya devamlı kalınmak üzere başka bir ülkeye yapılan nüfus hareketidir.”* (Üner, 1972: 77).

Göç olgusu kendisini oluşturan dinamik süreç içerisinde insanlığın varoluşundan bu yana yüzyıllardır devam etmektedir. Özellikle yaşadığımız yüzyılda gelişen teknoloji, ulaşım ve diğer etkenler göç olgusunun yaygınlaşmasını ve daha fazla bölgenin ya da insanın bu süreçten etkilenmesini sağlamaktadır. Günümüzde dış göçler, *“beyin göçleri, işçi göçleri ve mübadele göçleri”* şeklinde kendi içinde sınıflandırılabilir. (Koçak ve Terzi, 2012: 169).

. Beyin göçü: *“ İyi eğitim almış yetenekli işgücünün yetiştiği az gelişmiş bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye göç etmesi.”*

. İşçi göçü: *“ Çalışmak amacıyla insanların yurt dışına giderek yapmış oldukları göç türü.”*

. Mübadele göçü: “Mübadele kelime anlamı değiş-tokuştur. Bir antlaşmanın esaslarına dayanılarak yapılan, ülke nüfuslarının karşılıklı olarak yer değiştirmesiyle olan göçlere mübadele göçleri” denilmektedir.

1.2.3. Sürekli - Geçici Göçler

Sürekli göç insanların hali hazırda yaşamlarını sürdürdükleri yeri farklı unsurların etkisiyle terk ederek, yaşamlarının geri kalan kısmını geçirmek için başka bir yere gitmeleri olarak tanımlanabilir. Geçici göç ise, “sürekli göçün aksine değişik nedenlerle göç eden insanların, göç ettikleri yere sürekli kalmak için değil belli bir dönem yaşadktan sonra geri dönme düşüncesiyle gitmeleridir.”(Küyük, 2011: 29).

1.2.4. Emek Göçleri

İş gücünün daha ziyade ekonomik ve sosyal nedenler dolayısıyla yer değiştirmesi olarak tanımlanan emek göçü, aynı zamanda hayatta kalabilmek için asgari ihtiyaçlarını karşılamak isteyen insanların ya da daha iyi koşullarda yaşamlarına devam etmek isteyen bireylerin gerçekleştirdikleri göçtür (Yıldırımoglu, 2005: 42).

Emek göçleri, “işgücünün gerçekleştirdiği bir mekân değişimi olduğu gibi aynı zamanda mesleki nedenlerle gerçekleşen bir hareketliliği” de kapsamaktadır. (Ak, 2013: 7). Kırsal bölgelerden iş fırsatlarının daha fazla olduğu ve yaşam şartlarının görece olarak daha iyi olduğu kentlere doğru gerçekleşen emek göçleri niteliği itibarıyla geçici bir hareketlilik olabileceği gibi daimi bir nitelikte taşıyabilir.

1.2.5. Zorunlu ve Gönüllü Göçler

Uluslararası göç örgütüne göre zorunlu göç: “Bir devletin yetki alanında bulunan kişilerin ya da grupların bir devlet politikasının parçası olarak kendi düzenli ikametlerinden uzaklaştırılmaları ve gönüllü olmadıkları şekilde transfer edilmeleri” olarak tanımlanmıştır (Çiçekli, 2009: 75).

Zorunlu göç, “ekonomik, sosyal ve politik nedenlerden dolayı devlet yaptırımları neticesinde gerçekleşebileceği gibi sonucunda yine sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yapıda birçok değişikliğe kaynak oluşturabilir.” (İçduygu ve Ünal, 1998: 38).

Uluslararası Zorunlu Göç Çalışmaları Birliği’ne (International Association for the Study of Forced Migration- IASFM) göre, “mülteciler, sığınmacılar, ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler, kalkınma nedeniyle yerlerinden edilmiş kişiler, çevresel ve doğal felaketler nedeniyle yerlerinden edilmişler, insan kaçakçılığı mağdurları (smuggled migrants) ve insan ticareti mağdurları (trafficked people)” zorunlu göçmen grubunda değerlendirilmektedir.

Ülkelerin içinde buldukları siyasi şartlar, doğal afetler, ekonomik yoksunluklar, iç savaşlar, salgın hastalıklar, insan hakkı ihlalleri bir noktada kişilerin göç kararı almasında etken başlıklar olarak değerlendirilebilir. Tüm bu sayılan sebepler vb. diğer sebeplerden dolayı bireyler yaşadıkları topraklardan legal ya da illegal yollardan ayrılma kararı alabilirler. Bireylerin gönüllü olmadıkları halde yaşadıkları yerlerden uzaklaştırılmaları zorunlu göç olgusu ile açıklanırken gönüllü göç kavramının ise bireylerin tercihleri ve iradeleri ile şekillendiği görülmektedir.

Uluslararası isteğe bağlı göç olgusunun meydana gelmesine etki eden unsurlar göç veren ülke açısından itici unsurlar iken göç alan ülkeler için çekici unsurlar olarak nitelendirilmektedir. Bu unsurlar bireyin göç kararı alırken etkilendiği ve dikkate aldığı temel unsurlardır.

“Yüksek ücretler, istikrarlı çalışma şartları, demokratik hak ve hürriyetlerde gelişmişlik, yabancı eşle evlilik gibi etkenler çekici etkenlerdir. Terk edilen ülkenin itici faktörleri ile göç edilen ülkelerin çekici etkenlerinin karşılaştırılmasını yapan kişi, kararını bu karşılaştırmadan çıkan artı değer yönünde vermektedir.” (Gençler, 2002: 28-29).

Bu tanımdan hareketle isteğe bağlı göç olgusunun zorunlu göçten daha esnek olduğu söylenebilir çünkü gönüllü göç sürecinin başlaması, sürecin devam ettirilmesi ve sonuçlandırılması bireylerin iradesi doğrultusunda şekillenmektedir.

1.2.6. Mevsimlik Göçler

Bireylerin yılın belirli dönemlerinde buldukları yerleşim yerinden başka bir yere çalışmak, dinlenmek, gezmek gibi amaçlarla bir süreliğine gitmelerine mevsimlik göç denir (Koçak ve Terzi, 2012: 169).

Mevsimlik göçler, “göç edilen yerleşim yeri için ciddi sosyal değişimlere neden olmaz, bunun nedeni göç edilen yerde kalınan zamanın azlığıdır ve yerleşim yerinin genel nüfus artışında da önemli bir değişikliğin bu tarz göçlerde ortaya çıkmamasıdır.” (Tüfekçi, 2002: 15). Özellikle dönemsel işlerin yoğun olduğu zaman dilimlerinde yaşanan bu tür göç hareketlilikleri işin bitmesi ile birlikte çoğu zaman tersine göç olarak işçilerin geldikleri şehre dönmeleri sonucunda tamamlanır.

1.3. GÖÇE İLİŞKİN KURAMLAR

Meydana gelen bütün göç olayları, arka planında barındırdığı sosyal, ekonomik, kültürel, bireysel ve toplumsal değişkenlerin birbirinden farklılıklar ihtiva etmesi nedeniyle göç ile ilgili tüm unsurları barındıran bir göç kuramı bulmak çok mümkün gözükmemektedir. Nüfus konusunun, “İ.Ö. 6. yüzyılda Çinlilerin dikkatini çekmeye başladığı günden bu yana devlet teorilerinin asli ögesi olmaya devam eden göç olgusu ancak 19.yüzyılda bilimsel tartışmalara konu olmaya başlamıştır.” (Abadan,2002:4)

Oldukça girift, çok disiplinli ve dinamik olan göç olgusunu anlamak, anlamlandırmak ve hatta uygulanan veya uygulanacak politikalarla tespitinde yararlanılacak kapsayıcı kuramın varlığı tartışılmalıysa da, uygulanan politika ve kuram bağlantısı varlığı da tartışmalıdır.(Tekeli,1975;153-154)

Bu duruma bağlı olarak çok farklı göç teorilerinin oluşturulduğu görülmektedir. Dönemsel ihtiyaçlar ve bölgesel farklılıkların etkili olduğu bu teoriler günümüzde halen tartışılmaktadır.

1.3.1. Modernleşme Okulu'nun Denge Kuramı

Kuramın isminden de anlaşılacağı gibi ortaya çıkan göç hareketinin göç alan ve göç veren bölge açısından bir denge durumu oluşturacağı düşünülmektedir. Kuram bu hareketliliğin olumlu sonuçları olacağını değerlendirmektedir.

Kırsal bölgelerden iş imkânlarının daha fazla olduğu sanayileşmiş kentlere göç eden bireyler kırsal bölgelerde iş gücü talebine yol açacaktır, böylece kırsal bölgelerde oluşan iş gücü açığı bu bölgelerden göç eden kişi sayısını azaltacaktır. Bu duruma bağlı olarak bölgeler arasında bir nüfus dengesi sağlanacaktır.(Ersoy, 1985:217)

Bu kuramın göç olgusuna yaklaşımının sonuçları itibarıyla pozitif olduğu anlaşılmaktadır. Bu kuram çerçevesinde göç; bütünleştirici etkiye sahip, kalkınma noktasında olumlu etkisi olan, toplumun yenilenmesi ve modernleşmesi sürecini destekleyen bir olgu olarak değerlendirilebilir.

1.3.2. Bağımlılık Okulu'nun Merkez-Çevre Kuramı

Samir Amin, Immanuel Wallerstein ve Andre Gunder Frank tarafından temsil edilen bu kuram, *“merkez ile çevre arasında bir bağımlılık ilişkisi arayan, gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler arasındaki ilişkileri bu bağlamda açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır.”* (Tatlıdil, 1984: 113).

Bu kuram Modernleşme Okulunun Denge Kuramına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Merkez Çevre Kuramı, Denge Kuramının aksine kırsal bölgelerden kent merkezlerine gerçekleşen göç hareketlerinin olumsuz sonuçları olacağını belirtmektedir. Özellikle göç veren bölge açısından ortaya çıkacak olan sosyal ve ekonomik problemlerin denge kuramında belirtildiği gibi zaman içerisinde düzelmekten ziyade dengesiz bir durumun ortaya çıkacağı ifade edilmektedir.

1.3.3. Ravenstein'in Göç Kanunları

Ravenstein, "1885 yılında yayımladığı *"The Laws of Migration"* adlı makalesinde göç kanunlarına ulaştığını ifade etmektedir." Kuram sanayileşme ve kentleşme olgusu ile birlikte, çoğalan iş imkânları ve gelişen ulaşım imkânlarının bölgelerinde yaşayan insanların Avrupa'nın iç bölgelerine ve Kuzey Amerika'ya yönelmesini sağladığını iddia etmektedir. (Ravenstein,1885:198-199)

Bu çalışmaya göre; (Grigg,1977:41-54)

- " Göçler genelde kısa mesafelidir."
- " Göç adım adım gelişir. Göç veren yerde oluşan boşluk başka yerlerden gelenler tarafından doldurulurken, göç alan yerlerde yaşayan yerli nüfus yeni gelen göçmenleri hızla absorbe eder."
- " Göçmenler genelde uzak mesafeleri ancak büyük sanayi ve ticaret merkezleri olmalarından dolayı tercih ederler."
- " Her bir göç akımı, karşı göç akımı üretir."
- " Kırsal alanda yaşayanlar şehirde yaşayanlara oranla daha fazla göç ederler."
- " Kadınlar kendi memleketlerinde erkeklerden daha fazla göçe meyillidirler fakat erkekler daha sık göç girişiminde bulunurlar."
- " Göçmenlerin çoğunluğu yetişkindir. Aileler nadiren doğdukları ülkeden göç ederler."
- "Büyük kentler göç yoluyla doğal gelişme seyriinden daha hızlı gelişir."
- " Göç, sanayileşme, ticaret ve ulaşım imkânlarına paralel olarak artar."

- “ Göçün temel yönü, tarım alanlarından endüstri ve ticaret merkezlerine doğrudur.”
- “ Göçün temel sebebi ekonomiktir.”

1.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Göç eden bireylerin, bu davranışı göstermelerini sadece itme ve çekme faktörleri ile izah etmek her zaman yeterli olmayacaktır. Kesişen Fırsatlar Kuramı, “ mesafe ile göç arasında bireylerin tercihlerini etkileyen unsurlar için matematiksel formüller geliştirmiştir.” Bu formüllerin doğru sonuçlara ulaşılması noktasında tamamen yeterli olması durumu söz konusu olmamak ile birlikte nüfusun belirli güzergâhlara eğilimi konusunda yararlı fikirler verebileceği belirtilmektedir.(Stouffer,1940:845)

Kesişen Fırsatlar Kuramı ile göç eğilimlerinin belirlenmesinde mesafe, fırsatlar ve fırsatların çeşitliliğinin de etkili olduğu ileri sürülmektedir. Kişiler, “belirli güzergâhı mesafeyi niçin tercih ederler? sorusunun Stouffer’ in çalışmasının çıkış noktasını oluşturduğu anlaşılmaktadır.” Göç edenler açısından değerlendirildiğinde; görece olarak birbirinden çok uzak olmayan bölgeler söz konusu olduğunda bireylerin neden A bölgesini değil de B bölgesini tercih ettiği sorgulanmaktadır.

1.3.5. İtme-Çekme Kuramı

“İtme-Çekme kuramını göçü etkileyen unsurlar olarak değerlendirip literatüre kazandıran Lee, Ravenstein’ dan esinlenerek bu kuramı oluşturmuştur.” Lee kuramını, göçün genellikle kırdan kente doğru gerçekleşen bir hareket olduğu temeline dayandırır ve kırdan yaşayan bireyleri göçe iten bir takım nedenler olduğu üzerinde dururken kentlerin sağlamış olduğu imkânları da göç için çekici bir faktör olarak değerlendirir. (Todaro, 1980: 16)

Kırsal alanlarda yaşayanlar açısından tarımsal faaliyetler hayati önem taşımaktadır, bu noktada toprağın yetersiz ya da verimsiz oluşu, iş imkânlarının sınırlı olması dolayısıyla bireylerin gelir getirici bir iş bulamaması ya da çok düşük

düzeyde ücret alması, terör, kan davası, yaşanan olağan dışı olaylar itici faktörleri meydana getirmektedir.

Kentsel alanlarda iş imkânlarının fazla olması, daha fazla gelir elde edebilme imkânı, yaşam standartlarının yüksekliği ve sosyal imkânların çeşitliliği, sağlık, eğitim ve alt yapı hizmetlerinin daha iyi olması, göç edilmesi düşünülen şehirdeki akraba ve tanıdık insanların varlığı ise çekici faktörleri oluşturmaktadır.

1.3.6. Parekh'in Göç Kuramı

Parekh'in göç kuramını liberal, toplumcu ve etnik milliyetçi olmak üzere 3 farklı grupta üzerinden oluşturduğu görülmektedir. Spencer'e göre (1994) göre; *“ liberal görüşte olan bireyler eğer toplumun önem verdiği ve ihtiyaç hissettiği alanlarda oluşan beklentileri karşılayabilecek düzeyde donanımlı iseler sahip oldukları politik görüşleri, dini inançları, etnik kökenleri vb unsurlar onların göç ettikleri toplumun bir parçası olmasına engel teşkil etmez”* görüşüne sahiptir.

Bu görüşte bireylerin içinde yaşayacakları topluma katacakları değerin yeterli olduğu düşünülmektedir. Göçmen tarafından içinde yaşadığı toplumun beklentilerinin karşılanması durumunda diğer unsurların dikkate alınmayacağı düşünülmektedir.

Toplumcu görüş ise, *“göçmenlerin göç edecekleri toplumla kimlik olarak benzer özellikler taşımasının gerekliliğini”* ifade etmektedir. Böylece göçmenler taşıdıkları ortak özellikler dolayısıyla içinde buldukları topluma çok daha çabuk adapte olabileceklerdir.

Etnik-milliyetçi görüş ise, *“göçmenlerin göç edecekleri ülkede içinde yaşayacakları topluma uyum sağlayabilmeleri için kan bağı olması gerektiğini”* ifade etmektedir. Göçmenlerin ancak kan bağı var ise ülkeye girişlerinin kabul edilmelerini önermektedir. (Spencer, 1994: 93-94).

1.3.7. İlişkiler Ağı Kuramı

Kuram isminden de anlaşılacağı gibi, göç olgusunun başlangıcının bireyler arasında meydana gelen ilişkiler ile ortaya çıktığını ifade etmektedir. Kurulan bu iletişim kanalıyla göç etme fikrinde olan bireyler hem yaşayabilecekleri mevcut riskleri azaltma hem de gittikleri yerlerde oluşturdukları bağlantılar sayesinde iş bulabilme şansına sahip olacaklardır.

“Dış göçler de dâhil göç eden bireylerin göç ettikleri yeri seçerken tanıdıklarının olduğu yerleri öncelikli olarak tercih etmeleri bu kuramla açıklanmaktadır. Bireyler arasında kurulan bu bağlantılar ve ilişki ağları göç edenlerin bir anlamda sosyal sermayesini oluşturur.” (Abadan Unat, 2006: 21 ; Mutluer, 2003: 21)

Göç edecek bireyler açısından gidilmesi düşünülen yer ile ilgili olarak yaşanabilecek risklerin ve problemlerin minimize edilebilmesi adına bir takım önceliklerin olduğu bilinmektedir.

Bunlardan bir tanesi de bireylerin, gitmek istedikleri yerler arasında önceliği tanıdıklarının oldukları yerlere vermesidir. Böylece hem iş bulabilme, hem de gidilen yerde tutunabilme adına tanıdık veya hemşeri ilişkisi kurularak daha önce oraya giden bireyler ile gidecek bireyler arasında bir nevi ağ oluşturmaktadırlar.

1.4. ULUSLARARASI GÖÇÜN SÜREKLİLİĞİNİ AÇIKLAMAYA ÇALIŞAN KURAMLAR

Göç çok çeşitli etkenler dolayısıyla başlayabilir; daha fazla kazanç elde etme isteği, ailenin gelirlerine yönelik olarak farklı risklere teşebbüs etmek, kırsaldan daha iyi yaşam ve iş koşulları için gerçekleştirilen hareketlilikler vb. başlıklar göç etmek için etken başlıklar olabilir.

Bu faktörler ile birlikte uluslararası hareketliliği başlatan koşullar biraz daha farklı olabilirler; gelir seviyesindeki farklılıklar, muhtemel riskler, piyasa koşulları göç sürecinde uluslararası göç için yeni ve bağımsız koşullar olarak ortaya çıkabilirler.

Ulusal ya da uluslararası arenada ortaya çıkan her yeni konjonktür göç olgusunun yönünü ve gelişimini etkilemektedir. “Göçmen ağlarının yaygınlaşması, uluslararası kurum ve kuruluşların ulus ötesi göç hareketlerini desteklemesi, diğer toplumların çalışma koşulları vb. durumlar olası bir göçmen hareketliliğini, kümülatif bir nedensellik şeklinde tanımlanan sürecin içerisine katmaktadır.” (Massey vd.1993:431-466)

1.4.1. Göçmen Ağları (Network) Kuramı

Göç ile göçmen arasındaki ilişkinin maliyetinin azaltılması ve göçten elde edilmek istenilen faydanın en üst seviyede sağlanabilmesi noktasında daha önce göç eden birey ile göç etmek isteyen birey arasında oluşan arkadaşlık, akrabalık vb. düzeylerdeki ilişkiler bu kuramı tanımlamaktadır.

Ağ ile ortaya çıkan ve güçlenen ilişkiler, “bireylerin üzerinde onları çeken ve yabancı çalışan akışını olağan hale getiren bir (social capital) sosyal kaynak etkisi ortaya çıkarır. Süreç içerisinde hareket halinde olan toplumun geniş katmanları, göçmenlerin tutum ve davranışlarının fark edilebilir şekilde genişlemesine katkı sağlar.” (Hugo, 1981; Taylor, 1986; Massey and Garcia Espana, 1987; Massey, 1990a, 1990b; Gurak and Caces, 1992). Göçmenler arasında oluşan bu ağ sayesinde göç etmek isteyen birey için yeni bir ülkede yeni bir hayata başlayacak olmanın getirdiği bilinmezlik ve riskler daha az kaygı verici olabilecektir.

1.4.1.1. Azalan Maliyetler

İlk defa göç eden bireyler açısından göçmenlerin yararlanabileceği herhangi bir sosyal ağ bulunmadığı için göç pahalı bir hareketlilik süreci içeriyordu. Göçmenlerin göç edilen bölgede zamanla akrabalık ve arkadaşlık bağları ile oluşturdukları gruplar vasıtasıyla kendilerinden sonra göç edecekler için göç sürecinin maliyetini azalttığı bilinmektedir. Böylece göç akımları daha az maliyetli olacağı için yeni göçmenlerin hareketliliğini arttıracak bir süreç meydana gelmiş olacaktır.

1.4.1.2. Azalan Riskler

Göçmenler tarafından oluşturulan ağların göç kaynaklı riski ve maliyeti minimize etme noktasında bireylere imkânlar sunduğu anlaşılmaktadır. Göçmen ağlarının gelişmiş olması sayesinde bireyler doğru bilgileri temin edebilirler böylece hem güvenilir hem de tatmin edici bir gelir kaynağı elde etme şansı edinmiş olurlar. Her yeni göç hareketi ile birlikte ağ genişleyerek kadın ya da erkek bireyler açısından göç ile ilgili yapılacak eylemlerin riski de azaltılmış olur.

“Göç’ün kendi kendini idame ettirebilen bir genişleme süreci olarak kavramsallaştırılmasıyla birlikte göç çalışmalarında tipik olarak başvuru genel denge analizlerinden çıkan önermelerden bir hayli farklı sonuçlara ulaşılır.” (Massey vd. 1993:431-466)

- *“ Uluslararası göç, göç etmek isteyen bireyler ağ bağlantıları sayesinde bir sorun ile karşılaşmadan göç edebilme noktasına ulaşıncaya kadar devam eder ve daha sonra yavaşlamaya başlar.”*
- *“ Zaman içerisinde ortaya çıkan göç ağları sayesinde göç maliyet ilişkisi azalacağı için göçmen akışını ücret, istihdam gibi unsurların etkileme oranı zayıflayacaktır.”*
- *“ Uluslararası göç oluşan ağların kuvvetlenmesi sayesinde çıkış noktasında göç olgusuna sebep olan yapısal veya kişisel sebeplerden zaman içerisinde bağımlı olmayan bir yapıya kavuşur.”*
- *“ Ağların güçlenmesi ile birlikte göç etmenin maliyeti ve riskleri düşecektir, böylece göç akışları göç edenler açısından daha homojen bir yapıya bürüneceği için göç veren toplumu daha fazla yansıtır hale gelecektir.”*
- *“ Göçmenler arasında oluşan ağların kontrolü hükümetler açısından kolay olmayacaktır. Süreç bir kez başladıktan sonra güçlenerek devam etme durumu hangi politik rejim söz konusu olursa olsun kolay durmayacaktır.”*

- “ Aile birleşimini teşvik eden yaklaşımlar, ya da kan bağı ile bağlı kişilere tanınan öncelikler her ne kadar göçü kontrol altına almak amaçlı yapılsa da ağların güçlenmesine de yol açabilmektedir. “

1.4.2 Kuramsal Kuram

Uluslararası göç sürecinin başlangıcında, yoksul ülkelerde yaşayan insanlar daha iyi bir yaşam ve iş imkânı için zengin ülkelere gitmek istediler. Zengin ülkelere olan talep yoğunluğu ve bu ülkelerin sınırlı sayıdaki göçmene vize vermesi neticesinde ortaya çıkan dengesiz durum yasa dışı bir takım koşulların ortaya çıkmasına ve göçmenlerin sömürülmesine neden olacak koşulların oluşmasına yol açmıştır.

Göçmenlerin ortaya çıkan bu durumun sonuçlarından etkilenmesini engellemek adına gönüllü yardım kuruluşları ortaya çıkmıştır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve özel girişimciler kayıt dışı piyasalarında belirlenen ücretler karşılığında göçmenlere sahte evraklar hazırlama, evlilik, kalacak yer vb. konularda bir takım hizmetler sunmaktadırlar.

“Yasal veya yasal olmayan göçmen akışlarının düzenlenebilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlar ve girişimciler aşamalı bir şekilde mikro seviyede karar yaklaşımları ile büyüyen ve gittikçe belirginleşen varsayımlar ileri sürerler.” (Masey vd.1998)

Bu hipotezler;

- Kuruluşlar, “göçmenlere destek olmak ve uluslararası göçü teşvik etmek ve büyütme için göçmenlerin hareketliliğini ve bu hareketliliğe neden olan unsurları daha profesyonel ve bağımsız hale getirir.”
- “Devletler göç hareketliliğini kontrol altına almakta zorlanmaya başladıklarında kurumsal süreç işleyişi sektöre uğrayabilmektedir.” Bu durum kendi içerisinde bir nevi kara borsa yaratacağı için ortaya çıkacak kar olgusu nedeniyle devletler tarafından oluşturulacak katı göç politikalarına karşı bu kuruluşlar tarafından direnç ortaya çıkarılacaktır.

1.4.3. Kümülatif Nedensellik Kuramı

Bağlantıların güçlenerek büyümesi ve göç sürecini destekleyen kurum ve kuruluşların artmasının yanında ülkeler arasında yaşanan göç süreci kendisine süreci güçlendirerek arttıracak bir yol her zaman bulabilecektir. Myrdal (1957) bu süreci, “*kümülatif nedensellik*” şeklinde isimlendirmektedir.

Sosyal bilim uzmanları, muhtemel olarak kümülatif göç sürecinin etkisi altına girebilecek altı sosyo-ekonomik etkeni dikkate almaktadırlar. Bu etkenler aşağıda açıklanacak olan, “*gelirin dağılımı, arazinin dağılımı, tarım kuruluşları, kültür, beşeri sermayenin bölgesel dağılımı ve çalışmanın sosyal anlamıdır.*” (Stark, Taylor, & Yitzhaki, 1986; Taylor, 1992).

1.4.3.1. Gelirin Dağılımı

Göç sayesinde gelir seviyesinde artış sağlayan aileler tüketim ve yaşam standartlarındaki değişim ile diğer ailelerin de dikkatini çekmeye başlarlar. Kendilerini ortaya çıkan gelir eşitsizliği nedeniyle yoksun hisseden aileler göç etmek için daha motive şekilde hareket edebilirler. Bu süreç bu şekilde göç için motive edici bir unsur olarak devam edecektir.

Kırsal kesimde yaşayan ve gelir seviyesi düşük olan bireyler, kendi etraflarında aynı şartlarda yaşarken hane halkı içerisinde göç eden bireylerin gönderdiği paralar ile gelirlerinin arttığını gördüğünde tüm risklerine ve yapılacak masrafa rağmen göç etmek noktasında karar alabilmektedirler. “*Gelir eşitsizliği ve görece yoksulluk başlangıçta düşüktür ve sonradan, dışarı göç hızlandıkça artar, hane halklarının büyük kısmının göç eden bireylerin oluşturduğu çalışan grubuna girmesiyle birlikte tekrar azalır ve tüm ailelerin yabancı ücretli işçi kesimine dâhil olmasıyla en düşük seviyeye ulaşır.*” (Stark, Taylor, & Yitzhaki, 1986; Stark & Taylor, 1989; Stark, 1991; Taylor, 1992)

1.4.3.2. Toprağın Dağılımı

Kırsal kesimde yaşarken göç eden ve gittikleri ülkelerde kazandıkları paraları biriktiren bireyler için göç ettikleri bölgelerden toprak almak hem bir saygınlık kaynağıdır hem de geleceğe yatırım olarak görülebilmektedir.

Uluslararası göçmenler, aldıkları bu toprakları ekip biçmek yerine nadasa bırakarak bu kaynağı atıl hale getirebilmektedirler. Bu duruma bağlı olarak tarımsal üretim ve iş gücü ihtiyacı düşmektedir ve böylece iş bulamayan veya yeterince gelir elde edemeyen bölge insanı için dış göç baskısı artabilmektedir.

Özellikle kırsal alanlardan göç eden bireyler için tarım arazisi sahibi olmak dikkate alınması gereken bir hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür göçmenler, satın aldıkları tarım arazisini ekmek için değil daha ziyade kendilerine saygınlık sağlamak adına almaktadırlar.

Uluslararası göç eden bireyler için de benzer bir durum söz konusudur, bu tür göçmenlerde prestijden ziyade yatırım amaçlı olarak, geriye döndüklerinde ya da emekli olduklarında kullanmak için tarım arazisi satın alırlar. Bu sebeplere bağlı olarak alınan bu toprakların tarım için kullanılmaması, nadasa bırakılması durumu ortaya çıkmaktadır. Üretime kazandırılmayan ve atıl bekletilen tarım arazileri tarımsal işgücü ihtiyacının azalmasına ve dolayısıyla iş bulamayan bireyler için göç etme baskısına dönüşecektir.

Göç etme baskısı ile harekete geçen bireyler, gittikleri ülkelerde çalışarak elde ettikleri kazançları ile daha fazla tarım arazisi alabilecek güce ulaşabileceklerdir. “*Ekilmeyip üretim sürecinin dışında bırakılan tarım arazilerinin artışı ile birlikte azalan iş gücü ihtiyacı sonucunda bölgede yaşayan bireyler için iş bulabilecekleri yerlere göç baskısı oluşacaktır.*” (Rhoades, 1978; Reichert,1981; Mines, 1984; Wiest, 1984).

1.4.3.3. Tarımsal Üretimin Örgütlenmesi

Göçmenler tarafından oluşturulan haneler açısından, “*birim başına ihtiyaç duydukları işgücü unsurlarının göçmen olmayanlar ile kıyaslandığında daha az olduğu*

anlaşılmaktadır.” Bu duruma bağlı olarak yerelde bulunan işçiler için oluşan etki onların dışı göç etmeleri noktasında karar almaları için baskı unsuru olarak ortaya çıkabilmektedir. (Massey vd., 1987).

Göçmen haneler sahip oldukları maddi imkânlar dolayısıyla tarım yapmak istediklerinde emek yoğun değil teknoloji yoğun kullanımı tercih edeceklerdir. Bu durumun bir sonucu olarak yerelde yaşayan ve emek ağırlıklı çalışan kişiler için daha az iş imkânı olacaktır aynı şekilde iş gücüne ihtiyaç azalacağı için bu tarz işlerde çalışan bireyler için göç etme ihtimali ağır basacaktır.

1.4.3.4. Göç Kültürü

Piore a göre (1979) , *“ülke içerisinde göç etme yoğunluğu ve etkisi arttıkça göç ile ilgili toplumsal algı ve kültürel unsurlar gelecek süreçte göç etme ihtimalini yükseltir.”* Göç eden bireyler açısından gelişmiş bir iş gücü piyasasında tecrübe edinmek bu konuda göç etme motivasyonlarının farklılaşmasına neden olabilir.

Massey’ e göre ise (1986), *“bir kez göç eden bireyin tekrar göç etme olasılığının yüksektir.”* Bu durum seyahat sayısı için de geçerlidir, seyahat sayısı arttıkça yeniden seyahat etme olasılığı da artacaktır. Toplum içinde göç kavramına yüklenen anlam bir süre sonra o toplumda yaşayan bireylerin davranışlarına yansımaya başlayacaktır. Reicher’ ise (1982) *“göç etmek genç kadın ve erkekler için bir nevi olgunlaşmanın ve sahip olduğu toplumsal statüyü yükseltmenin yoludur. Bunu yapmayan insanlar tembel, korkak, istenmeyen insanlar olarak nitelendirilebilirler.”* demektedir.

Göç olgusunun yaygınlaşması ile birlikte, gidilen ülkelerin sosyal ve kültürel değerleri, iş imkânları ve eğitim imkânları hakkında daha fazla bilgi sahibi olunacaktır böylece *“ tüm bu değerler göç veren bölgede zaman içerisinde etkisini arttıracak ve yaygınlaşacaktır.”* (Massey vd., 1987; Alarcon, 1992).

1.4.3.5. Beşeri Sermayenin Bölgesel Dağılımı

Nitelikli, eğitilmiş, becerikli bireylerin oluşturduğu ilk göç akımlarından sonra ortaya çıkan ağlar, bağlantılar ve gidilecek ülkeyi tanıyan olmanın verdiği imkânlar

neticesinde azalan riskler ve maliyetler ile birlikte daha az kalifiye bireylerde göç etmeye başlayacaklardır.

Göç akışının hızlanması ile birlikte göç veren ülke açısından insan kaynakları ve üretime olan katkının azalması durumu ortaya çıkarken, göç alan ülke açısından hem insan kaynağı artışı hem de üretkenliğin artması durumu ortaya çıkacaktır. “*Bu durum göç veren ülke açısından ekonomik durgunluğun artması ve bu duruma bağlı olarak göç etme sürecinin devam etmesi anlamına gelmektedir.*” (Myrdal, 1957; Greenwood, 1981, 1985; Greenwood, Hunt & McDowel, 1987).

1.4.3.6. Toplumsal Etiketleme

Göçmenlerin gittikleri ülkelerde belirli meslek grupları içerisinde toplanmaları ile birlikte onların çalıştıkları meslekler göç alan ülkelerin vatandaşları tarafından göçmen işleri olarak etiketlenebilmektedir.

Göç, “*belirli meslek gruplarının belirlenmesine, nitelendirilebilir meslekler olarak tanımlanmasına ve kültürel anlamda o ülkenin yerel iş gücünün bu işleri kendileri için uygun olmayan işler olarak görmelerine neden olabilmektedir.*” (Böhning, 1972; Piore, 1979).

“*Bu durum ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir, bazı meslek grupları yapıldıkları ülkeye göre farklı anlamlar ifade edebilmektedir. Otomobil sektörü Avrupa ülkelerinde göçmenlerin yaptığı bir iş olarak değerlendirilirken aynı iş Amerika’da yerliler tarafından yapılan bir iş kolu olarak görülebilmektedir.*” (Massey vd,1993:431-466)

1.4.4. Göç Sistemleri Kuramı

Dünya sistemleri kuramı, ağ kuramı, kurumsal kuram ve kümülatif nedensellik kuramları göç olgusunun kendisini ortaya çıkaran zaman ve mekan unsurlarına bağlı olarak tanımlanabilmesine katkı sağlamaktadır.

Genel hatlarıyla bakıldığında uluslararası göç sisteminin göçmenleri kabul eden merkezi bir alanı kapsadığı görülmektedir. “*Bu noktada göçmenlerin gönderildiği*

ülkeler ile eş değer kabul edilen bir ya da birden fazla ülkenin oluşturduğu farklı ölçeklerde göçmen hareketliliği söz konusudur.” (Fawcett, 1989; Zlotnik,1992).

Üst tarafta ifade edilen kuramlar dikkate alınarak herhangi bir genelleme yapmak çok mümkün gözükme de, *“bu yaklaşım ile farklı hipotez ve ön görüşler ortaya konulabilmektedir.” (Massey vd,1993:431-466)*

- *“Coğrafi yakınlık tek başına bu sistemin oluşumu için yeterli bir sebep değildir çünkü göç aynı zamanda siyasi ve ekonomik ilişkileri de içermektedir.”*
- *“ Göçmen gönderen ülkelerden oluşan ülkeler ve göç alan farklı ülkeler nedeniyle çok kutuplu sistemler ortaya çıkabilmektedir.”*
- *“ Ülkeler farklı göç sistemlerinin etkisinde kalabilirler, bu durum göçmen gönderen ülkeler için daha yaygındır.”*
- *“ Siyasi ve ekonomik şartlardaki değişiklikler ile birlikte ülkeler ortaya çıkan mevcut duruma tepki olarak sisteme dâhil olabilirler ya da sistemden ayrılabilirler. “*

1.5. GÜNÜMÜZDE ULUSLARARASI GÖÇE İLİŞKİN EN ÇOK KABUL GÖREN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Günümüzde özellikle çatışma yaşanan bölgelerden gelişmiş ülkelere doğru yaşanan uluslararası göçlerin etkisiyle gelişmiş ülkelerin çeşitlilik arz eden ve farklı etnik yapıya sahip bir yapıya büründükleri görülmektedir. Uluslararası göçün içinde barındırdığı çok farklı bileşenler dolayısıyla tek ve kapsamlı bir kuram ile açıklanamayacağı bu çalışmanın göç ile ilgili kuramlar kısmında ifade edilmiştir.

Bununla birlikte farklı modellerin çıkış noktalarını ve hipotezlerini netleştirmek ve bu modeller arasında bütünlük sağlayabilme adına bu başlık altında ‘ Göç Akımlarının Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar’ ve Göç Hareketlerinin Sürekliliğini Açıklamaya Yönelik Kuramlar’ incelenecektir.

Çağdaş göç kuramları söz konusu olduğunda birçok yazar, aşağıda sayılan kuramları ele almaktadırlar.

Göç Akımlarının Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar: (Massey vd;1993:10-11)

- “*Neo-Klasik Ekonominin Makro Kuramı,*”
- “*Neo-Klasik Ekonominin Mikro Kuramı,*”
- “*İş gücü Göçüne İlişkin Yeni Ekonomi Kuramı,*”
- “*Bölünmüş (İkili) İş gücü Piyasası Kuramı,*”
- “*Dünya Sistemleri Kuramı.*”

Göç Hareketlerinin Sürekliliğini Açıklamaya Yönelik Kuramlar:

- *Ağ Kuramı,*
- *Kurumsal Kuram,*
- *Kümülatif Nedensellik Kuramı,*
- *Göç Sistemleri Kuramı.*

1.5.1. Göç Akımlarının Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Göç akımlarının nedenlerini açıklamaya yönelik oluşturulan tüm kuramların her biri aynı şeyi açıklamaya çalışmasına rağmen birbirinden farklı kavramlar ve varsayımlar üzerinden hareket ettiği görülmektedir. Neo-Klasik ekonomi modeli süreci tamamen bireylerin gelirlerini maksimize etmek istemelerine dayandırırken, göçün yeni ekonomi kuramı süreci bir hane halkı tercihi şeklinde değerlendirmektedir.

İkili işgücü piyasası kuramı ve Dünya sistemleri kuramı ise mikro düzeyde karar verme süreçlerine odaklanmaktan ziyade süreci daha makro boyutta ele almakta ve daha üst düzeyde etkili olan güçlere odaklanmaktadır. Kuramların çıkış noktalarının birey, aile, ulus ve uluslararası etkenler ile değerlendirilmesi nedeniyle her bir kuramın dayanak noktasına göre oluşturulduğu görülmektedir.

Başlangıç kuramları;(Massey vd;1993:431)

- *Yeni klasik ekonominin makro kuramı;*
- *Yeni klasik ekonominin mikro kuramları;*
- *Yeni ekonomi kuramı;*
- *İkili işgücü piyasası kuramı;*
- *Dünya sistemleri kuramı*

Yukarıda bahsedilen kuramların varsayım ve önermeleri her ne kadar birbirinden farklı olsa da özü itibarıyla kendi içlerinde bir çelişki barındırmadıkları söylenebilir. Bu modellerden yola çıkılarak, göç alan yerlerdeki ücret ve iş gücü koşullarının iyileştirilmesine yönelik politik yaklaşımlar meydana getirilebilir ya da göç veren ülkelerin ekonomik anlamda yaşadıkları yapısal sorunları giderebilmeleri için kalkınmalarını sağlayacak uygulamalar desteklenebilir görülmektedir.

1.5.1.1. Neo-Klasik Ekonominin Makro Kuramı

“ *Neo-Klasik Ekonominin Makro Kuramı, özellikle ekonomik kalkınma döneminde iş gücü hareketliliğini açıklamak için geliştirilen en eski ve en çok bilinen kurumlardan bir tanesidir.*” (Lewis, 1954; Ranis & Fei, 1961; Harris & Todaro, 1970; Todaro, 1976).

Kuramın çıkış noktası emek sermaye eksenlidir, sermayenin az olduğu bölgelerden sermaye yoğun, daha yüksek ücretli yerlere iş gücünün akması durumu söz konusudur. Bu durum sermayesi güçlü ülkelerde emek arzını arttırırken sermayesi yetersiz ülkelerde emek iş gücü açığına sebep olabilmektedir.

Sermaye ise iş gücü akışının tersine hareket eder böylece sermayesi yetersiz ülkelerde daha fazla kazanç elde edebilme imkânına kavuşabilmektedirler. Para

hareketliliği dışında nitelikli bireyler de nitelikli insan kaynağı düşük olan bu ülkelerde yüksek ücret alarak çalışabilme şansına sahip olabilmektedirler.

“ Bu yaklaşımın önerme ve varsayımları şöyle sıralanabilir.”: (Massey vd;1993:431-466)

- Ülkeler arasındaki ücret farklılığı işçilerin uluslararası göçüne neden olur.
- Ücretler arasındaki fark ortadan kaldırılırsa işçi hareketliliği bu duruma bağlı olarak azalacak ve bitebilecektir.
- Özellikle nitelikli işçilerin hareketliliği niteliksiz işçilerin hareketliliğinin tersi yönünde gerçekleşmektedir. Bu durum getiri oranları ile doğrudan ilgilidir.
- Uluslararası göçü etkileyen ana unsur emek piyasalarıdır, diğer piyasaların uluslararası göçe emek piyasası kadar etkisi yoktur.
- Ülkeler açısından göç hareketlerini kontrol altına alabilmenin en önemli unsuru göç veren ya da göç alan ülkelerdeki iş gücü piyasasını düzenlemek veya etki altına alabilmektir.

1.5.1.2. Neo-Klasik Ekonominin Mikro Kuramı

Bireyler göç etmeye karar verirken bir tür fayda-maliyet hesabı yapmak durumunda kalırlar. Göç etmekteki temel esas parasal anlamda pozitif bir artış beklentisi ile birlikte insanların bir diğer amacı yeteneklerini ve bilgilerini en uygun seviyede kullanabilecekleri yerlere taşınma istekleridir.

“ Göç etme kararı alacak olan bireyler, gidilebilecek muhtemel yerler ile ilgili olarak elde edebilecekleri kazanç ve bu kazançta ulaşmak için yapacakları giderleri hesaplayarak ön gördükleri zaman aralığında en yüksek kazancı elde edebileceklerine inandıkları yeri tercih ederler.” (Borjas, 1990:168).

Bu süreçte bireylerin dikkate almaları gereken bazı başlıklar vardır. İlk etapta göç etmekten kaynaklanan seyahat giderlerinin bir maliyeti olacaktır; aynı şekilde göç edilen bölgede hayata tutunmanın bir maliyeti olacaktır, iş arama süreci, yeni bir

kültür, yeni bir dil, farklı iş koşulları vb. birçok unsur bireyler için mücadele edilmesi gereken başlıklara örnek olarak gösterilebilir.

Massey vd' nin (1993) “gelecekteki her dönem için net kazanç göçmenin göç ettiği yerdeki yeterliliklerine denk gelen gelire bakılarak ve bunu, gidilen ülkedeki gelirleri sağlayacak bir iş sahibi olma ihtimali ile çarparak” sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır.

“ Teknik olarak da ele alındığında, göç etme eğiliminde olan bir birey doğal olarak net kazancı en fazla olacak olan yere yönelir.” Bu duruma bağlı olarak da bir takım önemli etkiler öne sürülebilir. (Massey vd, 1993:431-466)

- “Ülkeler arasında göçmen hareketliliği, gelir ve elde edilmek istenen gelire ulaşabilmek noktasında ülkeler arasında istihdam oranlarında ortaya çıkan farklılıklardan meydana gelir.”
- “ Muhtemel mali kazançtaki artma ihtimali ya da köken ülkeye göre iş bulma ihtimalinin artması durumunda diğer koşullar eşit dahi olsa uluslararası göç olasılığı artacaktır.”
- “ Kişisel özellikler, toplumsal etkenler veya göç etme neticesinde ortaya çıkacak harcamaları azaltacak yeni teknik gelişmeler, göçmen açısından olumlu getirileri arttıracığı için uluslararası göç ihtimalini yükseltir.”
- “ 2. ve 3.madde sonuçları itibarıyla aynı topraklar içerisinde yaşayan insanlar daha fazla göçe meyilli olabilirler.”
- “ Ülkeler arasında meydana gelen göç hareketleri, göçmenlerin fayda ve maliyet ekseninde ortaya koydukları bireysel göç hareketlerinin toplamından ibarettir.”
- “ Ülkeler arasında meydana gelebilecek olan göçmen hareketliliği için işçinin kazancı ve işçi ihtiyacı yani istihdam oranları noktasında farklılıklar olması gerekir.”
- “ Elde edilmek istenilen getirilerin farkının büyüklüğü uluslararasıdaki göç akışının boyutunu belirler.”

- “ Göç, çalışma koşulları arasındaki farklar veya olumsuzluklardan dolayı ortaya çıkar. İş gücü piyasasının dışındaki unsurlar alınması muhtemel göç kararını direkt etkilemez”.
- “ Göçmenlerin gittiği ülkelerde mevcut koşullar ilerde göç kararı alabilecek bireylere psikolojik anlamda çekici geliyor ise, ortaya çıkabilecek hareketliliğin maliyeti eksi olarak değerlendirilebilir.”
- “ Yönetimler, nüfus hareketlerini göç alan ve göç veren ülkelerdeki olası gelir durumlarını değiştirebilecek adımlar atarak yönetebilirler.”

1.5.1.3. Göçe İlişkin Yeni Ekonomi Kuramı

Son zamanlarda, “Göçün Yeni Ekonomisi” modelinin Neo-klasik teorisinin varsayımlarını ve sonuçlarını etkilediğini” (Stark & Bloom, 1985) görmekteyiz, bu kuram bizlere aslında göç etme kararının bireysel alınan ve başka değişkenlerin etki etmediği bir süreç olarak değerlendirilemeyeceğini göstermektedir.

Nihayetinde alınan göç kararın şekillenmesinde ailelerin, yakın çevrenin ve benzer süreçler yaşayan bireylerin de etkisi olduğu ifade edilmektedir. Stark vd.’ e göre, (1984) “ bu süreçte bireylerin tek amacı gelirlerini ulaşabilecekleri en üst seviyeye çıkarmak değildir, aynı zamanda çalışma alanları dışındaki alanlarda da başarısız olmalarına neden olacak riskleri de asgari seviyeye indirmek için çaba göstermektedir.”

Aileler, kişilerin izleyeceği stratejilerin aksine kendi yaşam seviyelerini yükseltebilmek adına farklı stratejiler izleyebilirler. Bunun için aile üyelerinden bazıları ülkelerinde çalışıp kazanç elde ederken diğerleri ise kazanç ve çalışma koşullarının çok daha iyi olduğu farklı yerlere yönlendirilebilirler.

Ülke içerisinde ekonomik koşulların bozulması ya da elde edilen gelirlerin ihtiyaçları karşılamaması gibi durumlar için özellikle yurt dışına çalışmak için gönderilen aile bireylerinin göndermiş olduğu dövizler hayati önem taşır. Gelişmiş

lkeler bu tür sorunları büyük oranda özel sigorta araçları ile veya hükümet politikalarıyla kontrol altına almaktadırlar. Gelişmekte olan ülkeler için ise bu mekanizma ya yeterli değildir ya da erişilmesi zordur.

Üretici açısından bakıldığında, “ ulaşılabilir devlet desteği veya piyasada faaliyet gösteren sigorta acentelerinin olmaması, çiftçinin makul faiz oranlı kredilere erişme imkânının olmaması ve piyasadaki olumsuzluklar da alt başlıklarda belirtilecek olan unsurların eksikliğinin etkisiyle meydana gelebilecek bir uluslararası hareketliliği destekleyecektir.” (Massey vd,1993:431-466)

1.5.1.3.1. rn Sigorta Pazarı

Çiftçiler yapmış oldukları tarımsal faaliyetler neticesinde zaman ve para harcaması yaparken gelecekte elde edecekleri mal, hizmet ya da para getirisini düşünerek hareket ederler.

Yaşanabilecek olumsuz koşullar ki bunlar ekonomik sorunlar şeklinde olabileceği gibi, afet, kuraklık, hırsızlık vb. şeklinde de olabilir ailenin yetersiz gelir riski hatta temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında sorun yaşamasına yol açabilir.

Aynı şekilde teknolojik gelişmeler de ifti açısından fayda sağlayabileceği gibi olumsuz sonuçlara da yol açabilir. Günümüzde özellikle gelişmiş ekonomilerde, üretici açısından yaşanabilecek olası bireysel veya çevresel riskler, resmi olarak yapılan sözleşmeler ile garanti altına alınmaktadır. Bir diğer ifadeyle geçimini çiftçilik yaparak sağlayan bireyler, devlete ya da bu işi yapan aracı kuruluşlara yapacakları demeler ile ortaya çıkması muhtemel mahsul kaybına karşı gelirini garanti altına almış olur.

“ Sigorta kapsamında, ilgili kuruluş çiftçinin yaşayabileceği olası risk ve mahsul kaybı tehlikesini satın alır. Böylece iklimsel faktörlerden kaynaklanabilecek, ya da benzer sorunlar neticesinde ortaya çıka bilecek gelir kaybı riskini üstlenerek, sigorta kapsamına alınan ürünün bedelini hak sahibine der.” Bu durum çiftçilik yapan bireyin yaşanabilecek olası beklenmeyen olumsuz durumlarda ekonomik olarak gelir elde etmesini sağlar. (Massey vd.,1993:431-466).

Ailelerin yurt dışına çalışmak için gönderdiği bireyler de bir nevi sigorta görevi görür, onların gönderdiği dövizler karşılaşılan problemlerin giderilmesi için hayati önem taşımaktadır. Bu durum aile içerisinde birkaç bireyin yurt dışına çalışmaya gönderilmesi noktasında teşvik edici bir yapı ortaya çıkarabilir.

1.5.1.3.2. Vadeli Piyasalar (Futures markets)

Bireyler tarlalarını ektiğinde elde edecekleri ürünün toplanması ve satışı ile birlikte elde edecekleri gelirin ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak veya ekonomik olarak durumunu güçlendirecek uygun tutardan satabileceğini ön görmektedir.

Ancak tüm bu beklentilerin gerçekleşmeme ya da beklentilerin altında gerçekleşme riski vardır, aile yetersiz bir gelir ile yüzleşmek zorunda kalabilir. Gelişmiş ülkeler, yaşanabilecek ücretlerde meydana gelebilecek değişim tehdidi ile ilgili olarak malın bütünü ya da bir miktarını daha önceden belirlenmiş net bir fiyata ileri bir tarihte teslim edecek şekilde vadeli piyasalar vasıtasıyla satma imkânı sunmaktadırlar.

Vadeli piyasalarda yatırımcı, ürüne verdiği fiyatın üzerine kar oranını da ekleyip satacağı öngörüsü ile hareket eder. Bu noktada satış yapmak istediği fiyatın altında kalma ve zarar etme riskini göze alır.

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda vadeli-futures- piyasalar olmayabilir ya da var olsa bile çiftçilerin bu piyasalara ulaşması her zaman mümkün olmayabilir. “ *Bu noktada özellikle yoksul çiftçiler için göç bir nevi yaşanabilecek fiyat dalgalanmaları ya da zarar durumuna karşı sigorta görevi görür.*” (Massey vd,1993:431-466)

1.5.1.3.3. İşsizlik Sigortası

Geçimini çiftçilik yaparak sağlayan aileler dışında, hayatını farklı işler yaparak sürdüren aileler için de, aile içerisinde yer alan bireylerin kazançları hayati önem taşımaktadır. Yaşanabilecek olası bir ekonomik kriz ve buna bağlı olarak iş kaybı ya da hastalık veya sakatlığa bağlı iş gücü kaybı ile ortaya çıkabilecek olan gelir azalması aile için ciddi anlamda olumsuz sonuçlar doğurabilecektir.

“ Gelişmiş ülkelerin olduğu coğrafyalarda yönetimler, ortaya çıkabilecek bu tür riskli durumlara karşı hem çalışanları hem de işçilerin ailelerini muhafaza edecek sigorta araçları ile onlara destek olurlar fakat gelişmemiş, yoksul ülkelerde bu tür koruyucu unsurlar ya yoktur ya da yeteri kadar koruyucu değildir.” (Massey vd,1993:466)

Bu duruma bağlı olarak çalışmak için aile bireylerinden birisini yurt dışına göndermek cazip bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Uluslararası göç ile aile döviz akışı sağlayarak mevcut riskleri azaltmak ve sürdürülebilir bir gelir kaynağı sağlamak yolunda tercihte bulunmaktadır.

1.5.1.3.4. Sermaye Piyasaları

Aileler varlıklarının değerini arttırmak isteyebilirler, bunu yapabilmek için kaynak bulmaya ihtiyaçları olacaktır. Bireylerin kaynak ihtiyaçları için ya tasarruflarını kullanması ya da borçlanması gerekecektir. Bunun için verimli ve güvenilir bir bankacılık sektörüne ihtiyaç vardır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sisteminin ya da sermaye piyasalarının güvenilirliğinin düşük olması nedeniyle insanlar bu tür kurumlara tasarruflarını kaybetme korkusu nedeniyle çok fazla itibar etmemektedir.

Bu durumun bir sonucu olarak, aileler açısından yüksek faizle borçlanmak ya da tefeci ve benzer yapılardan kaynak sağlamak durumu ortaya çıkabilir. Aynı şekilde bu durum ailenin kaynak ihtiyacını sağlayabilmesi adına aile fertlerinden biri ya da bir kaçını yurt dışına çalışmaya göndermesi noktasında teşvik edici olabilir.

Aileler açısından bakıldığında, yeni ekonomi teorisi net bir şekilde aile kazanç oranını arttırmanın yanında, diğer hane halklarına karşı da gelirini yükseltmek ve düzeltmek için diğer ülkelere işçi gönderdiklerini belirtmektedir. *“Bu duruma bağlı olarak yoksunluk olgusunun azaltılmaya çalışıldığı ifade edilmektedir.” (Stark, Taylor,& Yitzhaki, 1986, 1988; Stark ve Yitzhaki, 1988; Stark &Taylor, 1989, 1991; Stark, 1991).*

“Yeni ekonomi” göç modeli ile geliştirilen yaklaşımlar neo-klasik kuramla karşılaştırıldığında iki kuram arasında farklı varsayımlar ve önermeler olduğu görülmektedir. Bu farklılıklara bağlı olarak da farklı siyasi yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır.” (Massey vd,1993:431-478);

- “ Göç çalışmalarına dâhil edilebilecek doğru birim, bağımsız bireyden ziyade aileler, hane halkı ya da diğer bileşenler olarak değerlendirilebilecek olan üretim ve tüketim ilişkisidir.”
- Ücret farkı, uluslararası göç hareketi için gerekli bir koşul değildir; haneler ücret farklılıklarının yokluğunda bile ulus ötesi hareketlilik yoluyla risklerini çeşitlendirmek için güçlü teşvikler bulabilir.
- Uluslararası göç ile ulusal istihdam veya yerel üretim arasında birbirini etkisiz hale getiren bir ilişki bulunmamaktadır. Yerel halk açısından hem uluslararası işgücü hareketlerine katılım hem de yerel etkinliklerde yer alma noktasında güçlü destekler olabilir.
- Çalışanlara ödenen tutarlar arasındaki farkın azaltılması ya da bitirilmesi ülkeler arasında ortaya çıkan uluslararası işgücü hareketliliğinin duracağını göstermez.
- Gelir seviyesi olarak farklı seviyelerde yer alan hane halkları veya kendi içyapısında birbirinden farklı kazanç oranına sahip hane halkları için kazanç seviyesinde sağlanacak bir dengeleme süreci göç ihtimalini eşit şekilde değiştirmeyecektir.
- Ülke yönetimleri açısından, göç sürecinin gerçekleşme hızını etkilemek sadece politika başlığıyla istenilen oranda ve etkili şekilde gerçekleşmeyebilir. Bu sebebe bağlı olarak oluşturulan göç politikaları sigorta, futures (vadeli) ve iş gücü piyasaları da dikkate alınarak güçlendirilmelidir.

- Gelir dağılımını şekillendiren politikalar ve ekonomik bileşenler kimi hane halkı yoksulluğu üzerinde göreceli de olsa olumlu değişiklik ortaya çıkarabilecektir. Bu durum hane halklarının göç kararı alma noktasında teşvik sürecini de etkileyecektir.
- Uluslararası göç olgusunu etkileyecek olan politik yaklaşımlar ve ekonomik süreçler bu politikalar sonucunda ortaya çıkabilecek olan gelir ortalamasından bağımsızdır.

1.5.1.4. İkili Emek Piyasası Kuramı

Piore'a (1979) göre “uluslararası göç kavramının ortaya çıkışında etkili olan temel unsur, gelişmiş ülkelerin ekonomik durumlarından kaynaklanan büyüme odaklı olarak ortaya çıkan iş gücü talebidir.” Piore, İkili Emek Piyasası Kuramının en önemli ve saygın savunucularından birisidir.

İkili işgücü piyasası kuramı kişiler tarafından alınan kararlardan ziyade uluslararası göçün modern sanayi toplumlarının ihtiyaç duydukları işgücü kaynağının karşılanması talebinden ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Piore' a göre göç (1979); “göç veren ülkelerde ortaya çıkan yetersiz ücret, kötü çalışma koşulları, yüksek işsizlik oranları vb. itici etkenlerden ziyade göç alan ülkeler açısından çekme etkileri olarak belirtilen unsurların ve iş gücüne olan ihtiyacın ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.” Ortaya çıkan sistematik işgücü ihtiyacı, sanayileşmiş toplumların ve gelişmiş ekonomilerinin temel ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

1.5.1.4.1. Yapısal Enflasyon

İşverenler açısından en alt düzeyde çalışan işçilerin ücretlerinde artış yapmak sadece onların ücretlerini arttırmak ile kalmayıp diğer çalışanların da ücret artışı beklentisine yol açacaktır. Bu durumda alt düzeyde yapılan ücret artışı işletmede diğer çalışanlar arasında huzursuzluk ve toplumda oluşan hiyerarşi ve ücret politikası

üzerinde negatif bir baskı oluşturacağı için bu durum enflasyonist bir baskı sürecinin ortaya çıkmasına neden olabilecektir.

“ Çeşitli resmi ve gayri resmi toplumsal talepler,(sendikal hareketler, kamu bürokrasisi, işletmelerin iş düzenlemeleri gibi) organlar, çalışanların aldıkları ücretlerin toplumun görmek istediği itibar ve yapılan işin karşılığına denk olmasına katkı sağlar.” (Massey vd,1993:431-466)

İş yeri sahipleri alt seviyede işçi ücretlerinde artış yapmak yerine daha düşük ücretle çalışmayı kabul eden göçmen işçiler ile çalışmayı tercih edebilirler. Böylece aynı işi yerelde çalıştıracığı işçiye ödeyeceği daha fazla ücreti ödmeden göçmenler üzerinden yapmayı tercih edebilirler.

1.5.1.4.2. Motivasyon Sorunları

Günümüzde bireyler, para kazanmak motivasyonu ile birlikte yaptıkları işin kendilerine kazandıracığı sosyal statü ve toplumsal değer açısından da önem taşıdığı için mesleki hiyerarşiye önem vermektedirler.

“ Hâlihazırda az olan ve daha az istenen bir takım işlerin otomasyon veya mekanizasyon ile bitirilmesi neticesinde, öncesinde en alt seviyenin bir üstünde bulunan işlerin oluşturduğu başka bir dip sınıflandırma ortaya çıkacaktır.” (Massey vd,1993:431-466)

Tüm organizasyonlarda en alt düzeyde iş tanımını olacağından bu durumda isteklendirme ile ilgili sorun yaşanması işin tabiatı gereği normaldir. Göçmenler açısından bu durum en azından ilk etapta sorun teşkil etmeyebilecektir.

Göçmenler geldikleri toplumda yaptıkları işin onurlu ve prestijli bir iş olarak algılanması nedeniyle bu tür kaygılardan uzak olabilirler aynı şekilde göçmenler kendi ülkelerinde arazi satın almak, borç ödemek, ev yaptırmak gibi kendilerine saygınlık sağlayacak işler yaptıkları için kendilerini motive etmek adına çok fazla sorun yaşamayabilirler.

1.5.1.4.3. Ekonomik D alizm

GeliŒmiŒ ekonomilerde iŒ gücü ve sermaye arasındaki iliŒki ekonominin temel özelliklerinden sayılmaktadır. Sermaye sahipleri haklı olarak yaptıkları yatırımın karŒılıđını almak isteyeceklerdir.

Üretim en önemli unsurlarından olan iŒ gücü ve onun ortaya çıkardığı maliyet sermaye sahipleri açısından da en önemli gider kalemi olarak görülebilir. Bu noktada iŒletmenin sermaye yoğun mu yoksa emek yoğun mu olduğu önem taŒımaktadır.

Sermaye yoğun iŒletmeler daha yoğun teknoloji kullanan ve daha kalifiye iŒ gücü ile  alıŒan kurum ve kuruluŒlardır. Bu tür yapılarda  alıŒan bireyler daha bilinçli ve örgütlü olmaktadır. İŒten  ıkarılma durumunda iŒveren için kıdem tazminatı veya iŒsizlik  deneği gibi artı maliyetler oluŒturabilmektedirler.

Emek yoğun sektörlerde  alıŒanlar için ise durum daha farklıdır. Bu tür  alıŒanlar daha az kalifiyedirler ve iŒten çıkarılmaları daha kolaydır. İŒten  ıkarılmalarının iŒveren açısından maliyeti daha d Œ kt r.

 alıŒan açısından daha iyi  alıŒma koŒullarının olduğu ve daha fazla kazanç elde etme imkânı olan sermaye yoğun sektörde istihdam edilme isteği yerelde yaŒayan bireyler için emek yoğun sektörlerde  alıŒma talebini azaltacaktır. “ *Bu duruma bağlı olarak farklı sektörlerde ortaya çıkan talep yetersizliğini giderebilme adına, iŒverenler için göçmen iŒçi  alıŒtırmak iyi bir seçenek olarak görülmektedirler.*” (Massey vd,1998:431-466)

1.5.1.4.4. Emek Arzının Demografisi

 alıŒma koŒulları, ücret, statü anlamında çok da iyi olmayan iŒler için daha ziyade kadınlar ve gençler ön plana çıkmaktayken özellikle deđiŒen koŒullar, kadınların eğitim alma imkânlarının artması, gençlerin yetkinliklerinin ve beklentilerinin artması neticesinde bu durum günümüzde bir hayli deđiŒmiŒtir.

Kadın daha ziyade ev işleri ile uğraşan, çocuk yetiştiren ya da eve ek gelir getirmek için ev ve çocuklardan kalan zamanlarda ek iş yapan bir rol üzerinden tanımlanmaktayken çalışmak istese bile ancak çocuklar büyüüp kendilerine yeter hale geldikten sonra iş hayatına dönmeleri beklenmektedir.

Günümüzde kadınların kendilerine biçilen bu rolün dışına çıkarak iş gücü piyasasında esas oyuncu olarak yer aldıklarını görmekteyiz. Kadınlar için de kariyer eksikli işler ön plana çıkmakta daha yüksek ücret almak onlar için de öncelik arz etmektedir. Aynı şekilde gençler de harçlık kazanmak, ya da deneyim elde etmek için değil kariyer imkânı olan ve kendilerine statü kazandıracak işlere yönelmektedirler.

Özellikle kadınlar açısından bu durum geç evlenme, az çocuk sahibi olma ya da olmama, boşanma oranlarında artış olması gibi bir takım etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bunun sonucunda ise ortaya çıkan demografik bozulma neticesinde ihtiyaç duyulan iş gücü için göç iyi bir çıkış yolu olarak görülebilmektedir.

“ Neo-klasik iktisat teorisi ile tam bir zıtlık içermese de ikili işgücü piyasası yaklaşımı mikro seviye karar modellerinden ortaya çıkan unsurlardan büyük oranda farklı sonuçlar ve varsayımlar göstermemektedir. İşverenler tarafından gerçekleştirilen işe alma süreçleri uluslararası kısıtlamalar ve diğer sınırlamaların ortadan kaldırılmasına katkı sağlamaktadır.” (Massey vd, 1993:431-466)

- Uluslararası emek göçü talep odaklıdır, işverenler ya da onlar adına hükümetler tarafından başlatılır.
- Ücret göçmen işçiler için tek başına bir zorunlu koşul olarak yer almamaktadır, işçiler için ücretin yanı sıra işe alım süreçleri de önem taşımaktadır. İşverenler ise işçilere verecekleri tutarları arttırmazken işçi alımlarını desteklemektedirler.
- Göç akımına uğrayan ülkelerde, hâlihazırda düşük olan ücretler, göçmen akımındaki artışa herhangi bir tepki göstermezler; bu durum

göçmenlerin oluşturduğu iş gücü piyasasının baskı altında olmaları ve özgürce hareket edebilme yeterliliklerinin olmamasından kaynaklanmaktadır.

- Hâlihazırda yetersiz olan ücret göçmen işçi sayısındaki artıştan dolayı daha da azalabilir.
- Devlet yönetimleri işçi ücretleri ya da istihdam oranlarında ufak çaplı değişiklikler oluşturacak politikalar yoluyla uluslararası göçe çok etki etmezler.

1.5.1.5. Dünya Sistemleri Kuramı

Wallerstein'e göre (1974) , “ bazı sosyoloji yaklaşımlarında, uluslararası göçün ortaya çıkmasındaki temel etken ülkelerin ekonomilerinin temelini oluşturan işgücü piyasasının iki farklı noktaya ayrılmasından ziyade, özellikle 16. Yüzyıldan itibaren sürekli gelişen ve büyüyen uluslararası pazar etkili olmaktadır.” (Portes & Walton, 1981; Petras, 1981; Castells, 1989; Sassen, 1988, 1991; Morawska, 1990).

Daha fazla para kazanma, zenginlik, servetini arttırma amacıyla şirket sahipleri ya da yöneticileri arazi, hammadde, iş gücü için yeni pazar arayışına girmektedirler bunun bir sonucu olarak tüm bu imkânlara sahip fakir ülkeler hedef haline gelebilmektedir. “ Bu durumun bir diğer etkisi de kapitalist olmayan toplumlar ortaya çıkan bu etki neticesinde yurt dışına göç etme noktasında istekli hale gelebilmektedir.” (Massey,1989)

Dünya sistemleri kuramı hızla gelişen bu ticari etkileşim neticesinde dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan insanların küresel ticari halkanın bir parçası haline geldiğini ve bu durumun onların en azından bir kısmının yaşadıkları ülkeden ayrılarak yeni ülkelere göç etmelerine yol açtığını belirtmektedir.

1.5.1.5.1. Toprak

Chayanov' a göre (1966), “ toprak sahipleri ellerindeki tarım arazilerinden maksimum verimliliği sağlamak, ürünlerini sadece iç piyasada değil başka ülkelere de satmak amacıyla üretim süreçlerinde daha fazla teknoloji kullanımına giderler. Aynı şekilde gübre, ilaç, daha verimli tohumlar gibi endüstriyel bileşenleri de değerlendirirler.”

Tarım arazilerinin konsolide edilmesi ile icara vermek olarak adlandırdığımız geleneksel toprak kiralama sistemi ortadan kalkar. Aynı şekilde teknoloji kullanımının artması ile birlikte iş gücüne olan talep azalmaya başlar. İhracat odaklı üretim ile birlikte geleneksel sosyal ve ekonomik süreçlerde değişiklikler yaşanmaya başlar.

“ Yaşanan tüm bu değişimlere bağlı olarak, daha önce ortaya çıkan ve geleneksel bir yapı ihtiva eden tüm sosyal ve ekonomik mekanizmalar ya ortadan kalkar ya da değişirler. Yeni örgüt modellerinde daha fazla bireysellik, bireysel kazanç ve sosyal yenilikler içeren işgücü piyasası oluşacaktır ve bu duruma bağlı olarak gelişmekte olan bölgelerde iş gücünün büyük oranda uluslararası pazara açılacak şekilde hareketliliğini destekleyen bir yapı ortaya çıkacaktır.” (Masey vd. 1993:431-466)

1.5.1.5.2. İşgücü

Yatırım amacıyla kapitalist ülkelerden gelen şirketler öncelikli olarak vergi avantajları dolayısıyla serbest ticaret bölgelerinde daha az yatırım maliyeti olan, montaj sanayiler yoluyla ve kadın istihdamı yoğun olacak şekilde yatırımlar yaparlar.

Bu durumunu bir sonucu olarak erkek istihdam oranları olumsuz olarak etkilenirken, işin zorluğu ve ücret düşüklüğü nedeniyle de kadınlar da bir süre sonra bu tür işyerlerinde çalışmak istemeyeceklerdir.

Massey vd.' göre, (1993) “ uygulanan bu tür politikaların bir takım sosyal ve ekonomik sonuçlar doğurması kaçınılmazdır.” Özellikle kadınların bu şekilde çalıştırılması kırsal bölgelerde ekonomiyi olumsuz etkileyerek sosyo-kültürel ve ekonomik olarak sorun yaşayan, aynı zamanda göç etmeye daha meyilli bir grubun ortaya çıkmasına neden olacağı düşünülmektedir.

1.5.1.5.3. Maddi Bağlantılar

Gelişmiş ülkelerden daha az gelişmiş ülkelere yapılacak olan yatırımlar için aktarılabacak olan ürünlerin, makine ve ekipmanların gönderilmesi, hammadde ve mamul ihracı yanında yapılacak tüm bu iş ve işlemlerin koordinasyon içerisinde yürütülebilmesi için yatırım yapılan ülkede iyi bir iletişim ağı kurulması ve ulaşım ağının sağlanması gereklidir.

Tüm bu ağlar zaman içerisinde güçlenerek genişleyecektir, bu duruma bağlı olarak bir süre sonra sadece mal, hizmet, sermaye ve bilgi hareketliliği değil insan hareketliliğini de kolaylaştırıp teşvik edici hale getirebilecektir. Maddi bağlantılarda ortaya çıkan güçlü ve etkili bağlantılar ile bireylerin hareketliliğinin maliyeti de düşerek artmasının önü açılmış olacaktır.

1.5.1.5.4. İdeolojik Bağlantılar

Ekonomik anlamda ortaya çıkan bağlantılar bir süre sonra gelişmiş ülkelerin sömürsü haline gelen ülkelerde eğitim ve yönetim sistemlerini de kendine benzetme noktasında aşama kaydetmeye başlamaktadır. Böylece sömürü yapan ülkeler sömürdükleri ülkeleri kültürel anlamda da etkisi altına alarak bu ülkelere ait kaynakları çok daha uzun soluklu kullanabilmek yolunu tercih etmektedirler.

“ Senegal örneğinde olduğu gibi, Fransız sömürgesinde yaşayan bu ülke, kendi okullarında Fransızca dilinde eğitim verirken, alış-verişlerinde ve ticaretlerinde aynı şekilde Fransız parası olan frank kullanabilmektedirler.” (Massey vd,1993:431-466)

Gelişmiş ülkeler bu durumu destekleme adına kitle iletişim araçları, medya vb araçlar vasıtasıyla kendi yaşam tarzlarını, dillerini, kültürlerini, değerlerini diğer ülkelere de aktarmaktadırlar böylece sömürdükleri ülke için cazip ve arzulanır hale gelerek göçü de teşvik etmektedirler.

1.5.1.5.5. Küresel Şehirler

Günümüz dünyasında küresel anlamda ekonominin yürütüldüğü, bankacılık ve finans gibi başlıklarda dünya ekonomisine yön veren belli başlı şehirler bulunmaktadır. Bu şehirlere örnek olarak New York, Los Angeles Londra, Paris, Frankfurt, Tokyo Sydney verilebilir.

“ Küresel şehirler özelinde ortaya çıkan daha iyi eğitilmiş, daha zengin, daha nitelikli işgücü ile birlikte, bu duruma bağlı olarak niteliksiz iş gücüne yönelik de ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır (komiler, bahçıvanlar, garsonlar, otel çalışanları, hizmetçiler).” (Castells, 1989; Sassen, 1991).

“ Dünya sistemleri kuramının altı farklı varsayımdan hareket ettiği ön görülmektedir, özellikle uluslararası göç için büyümekte olan küresel pazarın siyasi ve ekonomik olarak da süreci etkilemekte olduğu düşünülmektedir.” (Massey vd. 1998:431-466)

- Uluslararası göç, dünya çapında artan ekonomik hareketliliğin doğal bir sonucudur.
- Uluslararası iş gücü akışı mal ve sermaye hareketliliğinin tam tersi yönde olacaktır.
- Uluslararası gerçeğeleşen göç, öncelikle daha önceki sömüren ülkeler ile onların önceki sömürgeleri içerisinde meydana gelmektedir.
- Küreselleşen göç ile ortaya çıkan göç olgusunu engellemek için hükümetler ülke dışına yapılacak yatırımları düzenlemek ya da mal ve sermaye akışını kontrol etmek isteyebilirler.
- Sömürgeci ülkeler başarısız olmamak ve yatırım yaptıkları ülkelerdeki ekonomik varlıklarını korumak adına kendilerine sempati duyan siyasi

oluşumları desteklemek, politik ve askeri müdahalede bulunmak yolunu seçebilirler. Bu durum da bir göç hareketi doğurabilir.

- Uluslararası göç, işçi ücretleri ya da ülkelerin sahip oldukları istihdam farklılıklarından ziyade pazar dinamikleri ve küresel ekonominin yapısı ile ilgilidir.

İKİNCİ BÖLÜM

İÇ VE DIŞ GÖÇ'ÜN SONUÇLARI

İnsanların bir bölgeden başka bir bölgeye çok farklı sebepler nedeniyle göç etmelerinin altında yatan ekonomik, sosyal, kültürel, güvenlik vb. unsurların doğru algılanması göç sürecinin doğru yönetilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Göç hareketinin başlangıç noktasından hedeflenen yere varana kadar geçen süreçte bireylerin ve toplumların yaşamlarında meydana getirdiği değişiklikler aslında göç olgusunun bir sonuç değil bir süreç olarak değerlendirilmesi gerektiğini bizlere göstermektedir. Göç olgusunu ortaya çıkaran unsurlar açısından hem göç veren yerler hem de göç alan yerler için çok farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir.

İnsanların yaşadıkları coğrafyalardan farklı bölgelere göç etmesi ve sınırları aşması insanlığın varoluşuyla başlayan bir süreç olmak ile birlikte bugün anladığımız manada nitelendirilebilecek olan uluslararası göç kavramının ancak 19.yy da bugünkü kimliğine kavuştuğu görülmektedir.

Hammar'a göre (1990), “ özellikle 19yy da başlayan milliyetçilik akımları neticesinde oluşan etnik ve kültürel kimlikler ile şekillenmeye başlayan ulus-devletlerin siyasi haritalarının oluşması ile birlikte o ulusun vatandaşları için belirlenen yaşam alanları netlik kazanmaya başlamıştır.”

Ulus ve ulusal kavramları nihayetinde yeni kavramları da ortaya çıkarmıştır. Aynı ulusa bağlı olan “yurttaş” veya farklı olan “yabancı” kavramları ile günümüzde bireylerin milliyetlerini tanımlayan ve uluslararası geçerliliği olan pasaport belgesi kullanılmaya başlanmıştır.

“ Yabancıların kendi ülkeleri dışında yaşama veya çalışmaları içinde gerekli olan yasal izinlerin aynı şekilde bu dönemde kurumsallaşmaya başladığı görülmektedir. Bu dönem, bütün yönleriyle bugün uluslararası göç olarak nitelendirilen olgusunun temellerinin atıldığı dönem olmuştur.” (Messina ve Lahav, 2006:113).

İç ve dış göç sürecini ortaya çıkaran tüm bu etmenler itici ve çekici unsurlar olarak adlandırılmaktadır. Bu bölümde Türkiye’de yaşanan iç ve dış göç olgusu bu iki temel unsur üzerinden değerlendirilecektir.

2.1. TÜRKİYE’ DE İÇ GÖÇ OLGUSUNUN NEDENLERİ

Türkiye’deki iç göç hareketlerini etkileyen çok farklı dinamikler mevcuttur, bu dinamiklere bağlı olarak iç göç olgusunu sadece sanayileşme olgusuna bağlı olarak tanımlamak çok da doğru bir yaklaşım olarak gözükmemektedir. İtici güçler daha çok insanların köyünden ve tarımdan ayrılmasına neden olan ve onları köy dışına iten nedenlerdir. “ Çekici güçler ise köyünü terk etmeye hazır ve istekli olan bireyleri büyük şehirlere getiren iktisadi ve toplumsal etkenler olarak değerlendirilebilirler.” (Serter, 1994:79)

1900’lü yılların ortasına gelindiğinde Türkiye’nin sanayileşme sürecini tamamlayamamış olması nedeniyle, ülke nüfusunun çok büyük bir kısmının köylerde yaşadığı görülmektedir. Bu yıllarda kırsalda yaşayan, tarım ve hayvancılık ile geçimlerini sağlayan insanların yaşadıkları alanları terk ederek yeni yerlere göç etmeleri oranlarının çok düşük olduğu bilinmektedir.

Bu oranların takip eden yıllarda değiştiği görülmektedir, “ 1960 yılında kentlerde yaşayan insanlar toplam nüfusun yüzde 25’ine kadar yükselmiştir. 1970 yılına gelindiğinde her üç kişiden biri kentlerde yaşamaktadır. 1980 yılında ise neredeyse nüfusun yarısı kentlerde yaşamaktadır.” (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 251)

“Türkiye’de her üç kişiden ikisinin kentlerde yaşamaya başlaması toplumsal dinamiklerin değişimini göstermesi açısından da önem taşımaktadır. 1980’li yıllardan bu tarafa kır-kent nüfus oranlarında yaşanan yüzdelerik değişimler bir noktada ülkenin yaşadığı modernleşme ve ulusallaşma sürecinin de önemli bir göstergesidir.” (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 251)

Sanayileşme sürecini tamamlayamamış olan ülkeler ya da gelişmekte olan ülkeler için en temel sorun ülkenin dinamiklerini harekete geçirecek yetişmiş, eğitilmiş, sanayileşme sürecini başlatabilecek nitelikte işgücüne sahip olmamalarıdır.

İç göçler gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde farklı dinamiklerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerde nüfus hareketlilikleri sanayileşme olgusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmakta iken diğer ülkeler için durum tam tersi bir süreç izleyebilmektedir.

Göç'ün ortaya çıkış şekli de aslında o toplumun modern olup olmaması ve bireylerin sahip oldukları özgürlüklerin anlaşılması noktasında bir takım ipuçları taşımaktadır. Göç zorunlu yer değiştirmelerden ziyade gönüllü hareketlilikleri kapsıyor ise bu durum bizlere içinde bulunulan toplumun modern ve özgürlükçü bir yapıda olduğunu gösterebilir. “ *Diğer bir deyişle iç göç, toplumsal hareketliliğin ve gelişmenin bir göstergesi olarak modern sanayi toplumlarının bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır.*” (Tekeli, 2008:173).

İç göç sorunu yaşayan ülkelerin bu sorunun çözülebilmesi noktasında süreci etkileyen çok farklı bileşenleri dikkate almaları zorunluluk arz etmektedir. Öncelikli olarak sorunun nedenlerinin tam olarak anlaşılabilmesi açısından sorunun bütün boyutları ile birlikte ele alınması gerekmektedir. Tüm paydaşların yaşanılan sorunun çözümü noktasında katılımının sağlanması yanında ihtiyaç duyulan mali kaynağın zamanında ve yeterli miktarda aktarılması da önemlidir.

Aktarılan kaynağın doğru kullanımını sağlamak adına sürecin denetim ayağının da iyi oluşturulması gereklidir. Tüm bu unsurlar dikkate alınarak oluşturulacak olan politikaların kalıcı ve sürdürülebilir olması sağlanabilecektir. “ *Türkiye'nin iç göç sorunu ile ilgili politikalar oluştururken bu değişkenleri dikkate almadığı için sorunun çözümüne yönelik olarak etkili bir sonuç elde edemediği görülmektedir.*” (Güreşçi,2012:42-43)

2.1.1 İtici Güçler

Sanayileşme olgusuna bağlı olarak özellikle gelişmiş toplumlarda kapitalist sistem ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu duruma bağlı olarak kırsal alanlarda yaşayan, işsiz ya da tarım ve hayvancılık gibi işler ile geçimini sağlayan bireyler iş bulmak ya da yeni bir hayata başlayabilmek adına kentlere göç etmeye başlamışlardır. “ *Kent merkezlerine doğru yoğunlaşan bu göç hareketlilikleri ile nüfus yoğunluğu artmıştır ve bu yoğun nüfus kentleşmeye yol açmıştır.*” (Bahar, 2015: 361-397).

Sanayileşme süreci dünya üzerinde farklı kıtalarda bulunan ülkeler için farklı zaman dilimlerinde başlamıştır. Türkiye açısından bu süreç geç kalınmış bir görüntü arz etmektedir. 20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Türkiye sanayileşme adına bir takım hamleler yapmış ve bu anlamda kalkınma planları hazırlayarak gelişim adına önüne bir takım hedefler koymuştur.

İç göç hareketleri ile sadece bireylerin hareketliliği değil bunun yanında sermaye hareketlilikleri de ortaya çıkmaktadır. Üretimin temel unsurlarından birisi emek yani iş gücüdür, gerekli olan işgücü göç ile sağlanabilmektedir. Aynı şekilde bir diğer üretim unsuru olan sermaye de göç hareketleri ile yer değiştirmektedir.

Sağlam'a göre (2006) tüm bu bileşenler aslında, “ iç göç ile ortaya çıkan bu dinamikler eğer iyi yönetilebilirse özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler için sanayi toplumuna ve sanayi toplumundan da bilgi toplumuna geçişte çok önemli bir faktör olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.”

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) birçok ülkede göç ve sonuçları ile ilgili bir takım faaliyetlerde bulunmuştur. “ 1991 yılında Türkiye içerisinde dört ayrı bölge içerisinde seçilen köylerde uygulanan alan araştırması sonucunda elde edilen sonuçlar itici güçlerin üç ana başlıkta toplandığını göstermektedir.”

Bunlar;

- “Yaşadığı koşullardan tatmin olmamak ve işsiz olunması”,
- “Yaşam kalitesinin göç edenlerde daha fazla olduğunun onların tüketim harcamaları üzerinden görülmesi”,
- “Gelecek nesillere veya çocuklarına daha güzel bir hayat, kaliteli okullar ve gelecek sunmayı arzu etmeleri”. (Akgür, 1997:62)

Bu bölümde itici faktörler; ekonomik nedenler, siyasal nedenler ve sosyo-kültürel nedenler başlığı altında incelenecektir.

2.1.1.1.Ekonomik Nedenler

Kırsal kesimlerde yaşayan bireyler açısından temel sorun iş imkânlarının yeterli olmaması dolayısıyla iş bulamamaları ve işsiz olmalarıdır. Bu durum bölgenin sosyo-ekonomik şartlarının da olumsuz yönde etkilemesine sebebiyet vermektedir. İş bulmak ve daha iyi bir sosyo-kültürel yaşama sahip olmak, daha fazla gelir elde edebilmek için göç kararı alan bireyler, özellikle kırsalda yaşayan gençler kentlere doğru yaşanan hızlı göç akışının temel sebebini teşkil etmektedir. (Murat, 1996:319).

İnsanlar kendileri açısından temel sorun teşkil eden işsizlik problemini çözebilmek adına alışık oldukları sosyo-kültürel ortamdan ayrılmakta ve yeni bir yaşam tarzını benimsemek zorunda kalmaktadır. Bu durumun toplumların sosyal ve kültürel yapılarında ortaya çıkardığı kırılmalar ve sorunların iyi irdelenmesi aslında yaşanan sorunların çözümü yanında yaşanması muhtemel sorunların çözümünde de kolaylaştırıcı bir etken olarak değerlendirilebilmesini sağlayacaktır.

Günümüzde işsizlik Türkiye açısından ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir, özellikle gençler arasında yaşanan işsizlik sorunu gençler üzerinde iş bulabilecekleri yeni yerlere göç etme noktasında bir baskı unsuru olarak durmaktadır. “ 1995 yılında Ergil’in yaptığı çalışma çalışacak iş bulamama sebebinin %40.2 oranında göçe sebep olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bir başka çalışma da ise Özgül bu oranın %35.8 ile ilk sırada yer aldığını tespit etmiştir.” (Bayhan, 1997:184).

Her ülkenin kendi dinamikleri dikkate alındığında göç olgusunu ortaya çıkaran çok farklı nedenlerden bahsetmek mümkün gözükmemektedir, “ bununla birlikte genel anlamda iç göç olgusu; ekonomik, sosyal, kültürel, coğrafi, demografik, siyasi vb. nedenler dolayısıyla ortaya çıkmaktadır. Bu tespitler Türkiye için de geçerlidir, insanların büyük bir kısmı için göç etmenin altında yatan temel sebep ekonomik nedenlerdir. Bireysel ve bölgesel anlamda gelir dengesizlikleri sürecin en önemli nedenini oluşturmaktadır.” (Yamak ve Yamak, 1999: 23-24).

2.1.1.2. Siyasal Nedenler ve Güvenlik

Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde 1980'li ve 1990'lı yıllarda yaşanan yoğun terör olayları nedeniyle bu bölgelerden diğer bölgelere kitlesel göç akımlarının olduğu bilinmektedirler. İnsanlar kendileri ve aileleri için daha güvenli ve daha iyi bir yaşam umuduyla yaşadıkları yerleri terk ederek güvenli olduklarını düşündükleri alanlara yerleşmeyi tercih etmişlerdir.

“ Özellikle 1986-2005 yılları arasında, göç hareketinde bulunan toplam sayı içerisinde yer alan %4'lük bir kesimin kendilerini güvende hissetmedikleri için göç ettiği belirtilmektedir. Bunun yanında, terörün yoğun yaşandığı yerlerde (Van, Adıyaman, Batman, Ağrı, Hakkâri, Bingöl, Diyarbakır, Şırnak, Tunceli, Siirt, Muş, Bitlis, Mardin) ise bu oranın %16'ya ulaştığı görülmektedir.” (HÜNEE, 2006:106).

2016 yılı haziran genel seçimlerinden sonra PKK terör örgütü tarafından Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde çukur kazılarak ilan edilen öz yönetimler neticesinde devletin terörü bitirme ve vatandaşlarının güvenliğini sağlamak amacıyla yaptığı ve yaklaşık 10 ay süren operasyonlar neticesinde yaklaşık 355.000 kişinin göç ettiği dönemin Sağlık Bakanı tarafından ifade edilmiştir.(<http://www.hurriyet.com.tr/355-bin-kisi-terorden-goc-etti-40061270/E.T.01/02/208>)

2.1.1.3. Sosyo - Kültürel Nedenler

Bu başlık altında tarımsal alanda yaşanan değişimler, sosyal yapı ile ilgili olarak meydana gelen değişimler, ailevi nedenler, nüfus artışından kaynaklanan nedenler, ulaşım ve teknoloji altyapısındaki değişimler, eğitim ve daha iyi bir gelecek elde etme isteği gibi nedenler değerlendirilecektir.

Türkiye'nin sanayileşme sürecinde yeterli gelişmeyi sağlayamamış olması ekonomisinin çok büyük oranda tarıma bağlı hale gelmesine yol açmıştır. Tarım toplumu olmanın getirdiği sosyo-kültürel etkenlerin zaman içerisinde tarımda yaşanan teknolojik dönüşüm ile birlikte farklılaşma eğilimi taşıdığı görülmektedir.

”1950’li yıllarda Türkiye’de tarımda makineleşme sürecinin başlamasıyla birlikte tarımda insana duyulan ihtiyaç azalmaya başlamıştır.” (Kocaman ve Beyazıt, 1993:2).

Tarımda makine kullanımının artması ile birlikte iş gücüne olan talepte düşüş yaşanmaya başlaması kaçınılmazdır, geçimlerini tarım işçiliği üzerinden sağlayan bireyler için bunun anlamı daha az iş imkânı ile karşı karşıya kalmaları demektir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da insanlar yaşamlarını sürdürebilmek ve iş bulabilmek umuduyla göç kararı almak zorunda kalabilmektedirler.

Teknoloji odaklı tarım ile birlikte yaşanan iş gücü talebindeki düşüşün dışında ayrıca ekip biçilecek toprakların yeterli olmaması, hak sahipleri arasında mülkiyet konusundaki ihtilaflar ve buna bağlı olarak oluşan kutuplaşma, tarım yapılabilecek arazilerin mirasçılar arasında paylaşılması nedeniyle sürekli küçülmesi gibi nedenler iç göç olgusunu hızlandırmaktadır. (Mimarlar Odası, 1971:28-33).

Tarımda makineleşme ile ortaya çıkan asıl tehlike, kiracı ya da ortakçı olarak ve bedensel güç ile çalışan bireyler için kitlesel anlamda işsiz kalma tehlikesinin baş göstermesidir. *“ Bir traktörün ortaya koyduğu iş potansiyeli ile neredeyse aynı işi bedensel güç ile yapacak 6 kişiyi ve ailelerini işsiz bırakma durumu söz konusudur bu duruma bağlı olarak işsiz kalan bu kişiler iş bulabilecekleri şehirlere göç etmek zorunda kalmaktadırlar.”* (Keleş, 2002:69).

Toplumsal yapı içerisinde bir arada yaşamaktan kaynaklanan bir takım sorunlar da itici unsurlar için örnek olarak gösterilebilir. Bireyler ya da aileler arasında ortaya çıkan bir takım sorun ve bu sorunların çözülememesinden kaynaklanan huzursuzluklar da insanları başka yerlere göç etmeye zorlayabilir.

Özellikle kırsal alanda yaşanan, *“ kız kaçırma olayları, kan davası ve benzer ihtilaflardan kaynaklanan anlaşmazlıklar ve bu durumlara bağlı olarak ortaya çıkan huzursuzluklar”* da bireylerin göç kararı almasında bir etken olarak değerlendirilebilir. Her ne kadar azalma eğiliminde olmak ile birlikte, özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yaygın olan başlık parası geleneği de göçe neden olan bir diğer unsurdur. (Şen, 2014:231-256)

Tüm bu belirtilen unsurların dışında ailevi nedenler dolayısıyla ya da ailelerin çocuklarına daha iyi imkânlar sunmak istemeleri nedeniyle göç olgusu ortaya çıkabilmektedir.

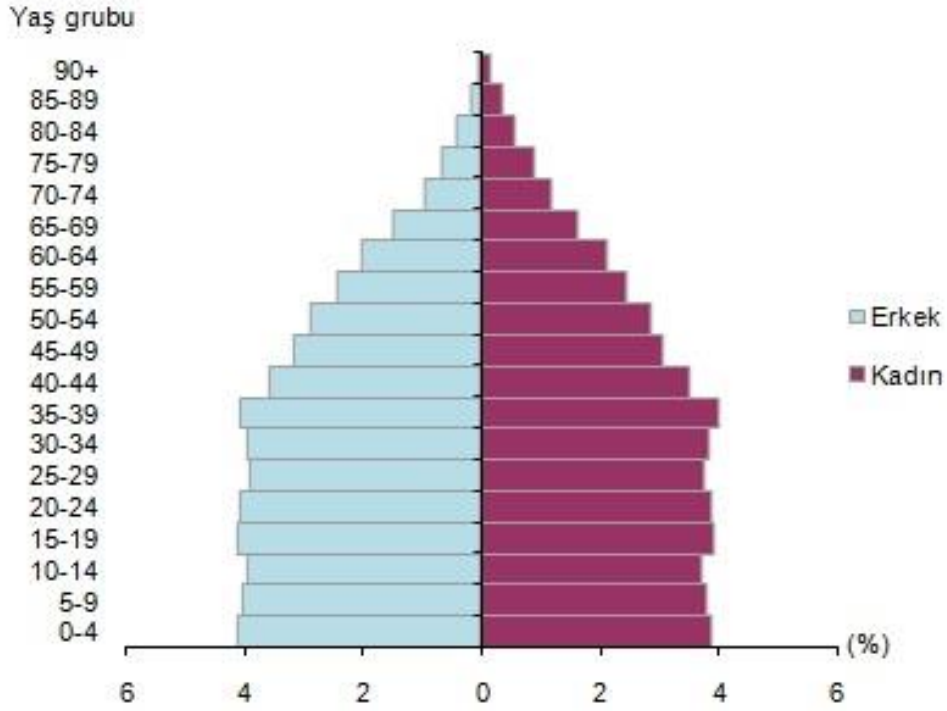
Nüfus artış hızı, ekonomik anlamda yeni iş imkânlarının sağlanamaması göç olgusunu ortaya çıkaran bir diğer etmen olarak değerlendirilebilir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TUİK) internet sitesinden yayınlanmış olduğu son bilgiler ışığında, “ 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla toplam nüfus 80 milyon 810 bin 525 kişidir. Bu rakamlar bize bir önceki yıla göre 995.664 kişilik bir artış olduğunu göstermektedir. Nüfusun cinsiyet dağılımına bakıldığında; erkek sayısı 40.535.135 kişidir, kadın sayısı ise 40.275.390 kişidir. Toplam içerisinde erkeklerin %50,2 kadınların ise %49,8’lik bir payı olduğu görülmektedir.”

“ Nüfusun yıllık artış hızının binde 12.4 olduğu paylaşılan bilgilerden anlaşılmaktadır bu oran 2016 yılında binde 13.5 olarak gerçekleşmiştir. Nüfusun %92.5’ lik kısmının il ve ilçe merkezlerinde yaşamakta olduğu görülmektedir, bu oran bu oran bir önceki yıl %92.3 olarak ölçülmüştür. Türkiye’nin yıllık nüfus artış hızı, binde 12,4 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık nüfus artış hızı 2016 yılında %13,5 iken, 2017 yılında %12,4 olmuştur. . İl ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı %92,5 olarak ölçülmüştür. İl ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin oranı 2016 yılında %92,3 iken, bu oran 2017 yılında %92,5’e yükselmiştir.”

TUİK verilerine göre (2018) “ İstanbul, 15 milyon 29 bin 231 kişi ile en kalabalık şehir olurken, 5 milyon 445 bin 26 kişinin yaşadığı Ankara en kalabalık ikinci şehir durumundadır. İzmir 4 milyon 279 bin 677 kişi üçüncü sırada yer alırken bu şehri 2 milyon 936 bin 803 kişi ile Bursa takip etmektedir. Beşinci sırada ise 2 milyon 364 bin 396 kişi ile Antalya gelmektedir.”

Bu veriler bize nüfusun yaklaşık 30 milyonluk kısmının yani yaklaşık %38’inin 4 şehirde yaşadığını ifade etmektedir. Bu durum bu dört ilin iş, sağlık, eğitim vb. kaygılar ile çok fazla göç alan iller olduğunu göstermektedir. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587>
[E.T:09.03.2018](http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587))

Şekil 1: Erkek ve Kadın Nüfus Dağılımı

Ailelerin çocuklarına daha iyi eğitim sunmak istemelerinin altında, onlara daha iyi bir gelecek sağlama kaygısı yatmaktadır. Bu noktada okullaşma konusu da göç kapsamında itici nedenlerden birisi olarak değerlendirilebilir. “ *Uluslararası çalışma örgütü tarafından 1991 tarihinde kırsal bölgelerde gerçekleştirilen anket uygulaması göç etme kararı alan bireylerin ve ailelerin bu kararı almasında bu durumun ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.*” (Akgür, 1997:75).

2.1.2. Çekici Güçler

Bireylerin yaşadıkları yerlerden göç etme kararı vermesi ve harekete geçmesini sağlaması noktasında şu ana kadar belirtilen itici nedenler gidilecek yer açısından sağlayacak olduğu imkânlar nedeniyle çekici nedenleri oluşturabilmektedir.

Sanayi ve ticaretin yoğunluğuna bağlı olarak iş imkânları sağlayan illerin göç kararı veren bireyler açısından bir çekim noktası olduğu görülmektedir. Türkiye’deki iller dikkate alındığında iş imkânı sağlayan ve kırsaldan yoğun göç alan illerin İstanbul, Ankara, İzmir vb. yerler olduğu anlaşılmaktadır. (Es ve Ateş, 2004:218).

Sanayileşme süreci ile birlikte gelişmekte olan ülkeler için kentlerdeki iş fırsatları kırsal kesimlere göre daha hızlı artış göstermektedir. Ekonomik anlamda sağlanan gelişme ile birlikte bireylerin yükselen alım gücü kent merkezlerinde mal ve hizmetlere olan talep durumuna artış olarak yansıtacaktır ve bu durum bu illerin daha çekici ve cazip hale gelmesine yol açacaktır.

Kentlere yönelen yoğun göç ile birlikte marjinal olarak da adlandırılabilen farklı sektörlerde yeni iş imkanlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum özellikle eğitimsiz ya da niteliksiz olan büyük bir kesim için kazanç elde edebilme adına bir fırsat olarak ortaya çıkmıştır. “ *Seyyar satıcılık, İşportacılık, hizmetçilik, hamallık vb. işlerden oluşan bu sektör kırsal alanlardan kentlere göçü cazip hale getirmektedir.*” (Kaya, 2007:85-86).

Tüm bu unsurlar ile birlikte gidilecek olan yerde daha iyi eğitim alınabilecek olması, sağlık ve alt yapı hizmetlerinin daha iyi olması, sosyal ve kültürel olarak sunulan imkânların çok daha güçlü ve çeşitlilik ihtiva ediyor olması gibi nedenler de çekici etkenler içerisinde yer almaktadır.

2.2. DIŞ GÖÇÜN ÜLKELERE ETKİLERİ

Dış göç kavramı, göçmenlerin gelmek istedikleri ve gitmek istedikleri ülkeler açısından çok farklı seviyelerde, pozitif ve negatif sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Her bir göç hareketi özünde barındırdığı farklı hikâyeler ve ortaya çıkardığı etkiler itibarıyla da aslında toplumların dokusunda incelenmesi gereken değişiklikler meydana getirmektedir.

Göç kararı veren birey açısından, verilen bu karar aslında çok yönlü etkiye sahiptir. Bu durum göç edecek bireyin yaşadığı yeri, alışkanlıklarını, geçmişini bırakıp yeni bir gelecek inşa etmek için gitmesinin yanında gideceği ülkenin de sosyal, kültürel dünyasına temas etmesi, ekonomik olarak farklılıklara neden olması gibi sonuçların ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Göç süreci, ortaya çıkardığı sonuçlar itibarıyla bu süreçten etkilenen ülkeler için yeni dinamiklerin toplumların hayatına girmesine zemin hazırlayacaktır. ” *Çünkü göçler ortaya çıkardıkları sonuçlar itibarıyla bireylerin yaşam tarzlarında, hayata bakışlarında ve psikolojik durumlarında güçlü değişmelere yol açacaktır.*” (Karpat, 2003: 8).

Göç süreci ile ülkelerin demografik özellikleri değişebildiği gibi, ekonomik ve sosyal durumlarında da bazı olumlu veya olumsuz değişimler görülebilmektedir. Bu durum ve bu duruma bağlı olarak ülkelerin etkilenme düzeyleri göçün büyüklüğüne göre değişik sonuçlara yol açabilecektir. Bu etkiler olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilecektir.

2.2.1. Dış Göçün Olumlu Etkileri

Yetersiz işgücü kaynağına sahip ülkeler için diğer ülkelerden gelecek olan nitelikli göçmenler ülkenin işgücü açığını kapatabilmesi noktasında önemli avantajlar sağlayacaktır. Göçmen kabul edecek olan ülkelerin kabul süreci kendilerinin ihtiyaçları ekseninde yönetecek olmaları dolayısıyla tercihlerini ihtiyaçları doğrultusunda belirleyebileceklerdir.

Göçmen işgücünün sağlayacakları doğrudan ve dolaylı maliyet avantajları nedeniyle ülke içerisinde faaliyet gösteren firmaların önemli gider kalemlerinden birisini oluşturan iş gücü maliyeti azalacaktır. Bu duruma bağlı olarak üretim maliyetlerinde ortaya çıkacak olan olumlu değişim, ürün birim fiyatlarını uluslararası rekabet koşullarında avantajlı duruma taşıyabilecektir.

Göçmen kabul eden ülkeler açısından sağlanacak bir diğer olumlu etken; özellikle nitelikli ve iyi eğitim almış bireylerin ülkenin kalkınması noktasında artı değer katacak olmalarıdır. Ar-Ge ve İnovasyon konularında nitelikli bireylere ihtiyaç duyulan sektörler bu ihtiyaçlarını göçmen kabulü ile gerçekleştirebileceklerdir. Bu duruma bağlı olarak göç veren ülke ile göçmen kabul eden ülke arasında bilgi akışını sağlayacak kanallar oluşacaktır.

Günümüzde, ekonomik ve sosyal açıdan zayıf olan ya da büyüyen ülkeler için işsizlik temel sorunlardan birisi olarak mevcudiyetini korumaktadır. Ekonomik

olarak yeni istihdam sağlayacak yatırımları yapamayan ülkelerin vatandaşlarının göç etmesi ile birlikte hali hazırda işsiz olan bireyin gidişi göç veren ülke için işsiz sayısında azalma ve nüfus azalmasına bağlı olarak da mevcut gelirin daha az insan ile paylaşılabilmesini sağlayarak milli gelirden artış yönünde katkı sağlayabilecektir.

Gelişmekte olan ülkeler için temel problemlerden bir tanesi de sermaye yetersizliği nedeniyle yapılacak yeni yatırımlar için kaynak bulmak noktasında sorun yaşanması ya da uluslararası piyasalardan yüksek faizli borçlanarak yatırım yapmak zorunda olmalarıdır.

Kılıçaslan'a göre (2006) “ Ülkelerin döviz ihtiyacı cari dengelerini bozarak cari açık vermelerine sebebiyet vermektedir, bu noktada yurt dışında çalışan ve kazandıkları paraları ülkesine aktaran bireyler aslında ülkeleri için bir nevi kaynak yaratmaktadırlar.” Böylece dövize ihtiyacı olan ve cari açık yaşayan ülkeler bu ciddi sorunu yüksek faizle borçlanmadan dengeleme şansına sahip olmakta ve ithalatın finansmanında avantaj sağlamaktadırlar.

Yurt dışında çalışan işçilerin kendi ülkelerine sağladıkları avantajları sadece kazandıkları paraları göndermeleri ile sınırlandırmak çok da doğru bir yaklaşım olmayacaktır. “ İşçiler yurt dışında çalıştıkları süre boyunca edindikleri bilgi ve becerileri ülkelerine döndüklerinde çalışan ya da işveren olarak aktararak ciddi anlamda faydalı olmaktadır.” (Dişbudak,2004:84).

Türkiye açısından yurt dışına işçi gönderme süreci Alman Devletinin çalışan talebi sonucunda başlamıştır. Bu ihtiyacın giderilebilmesi adına iki ülke arasında “İş Gücü Alım Anlaşması” 30 Ekim 1961 tarihinde imzalanmıştır. İlk etapta 2.500 Türk Vatandaşı Almanya'ya giderek süreci başlatmışlardır. Günümüzde neredeyse sadece Almanya'da 3.000.000 Türk'ün yaşadığı bilinmektedir.

Uslu ve Cassina' ya göre (1999), yurt dışında yaşayan Türkler gönderdikleri döviz ile ekonomik olarak katkı sunmanın yanında geri döndüklerinde yaşadıkları ülkelerin kültürlerini ve yaşam tarzlarını da getirerek Türkiye'nin yaşadığı modernleşme sürecini hızlandırmışlardır.

Göç ile ilgili olarak yapılacak değerlendirmeler çok boyutlu olarak ele alınarak sürecin sadece ekonomi boyutu ile değil bütün boyutları ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Beyin göçü olarak da nitelendirilebilecek olan, nitelikli bireylerin

eğitim için g etmeleri sonucunda elde edilecek kazanımlar bu bireylerin tekrar ülkelerine dönmeleri ile daha iyi anlaşılacaktır.

Yurt dışında eğitim alan, bilgi ve birikimini arttıran bireyler, teknoloji transferi için imkan sağlamının yanında eğitim aldıkları ülkelerdeki kurum, kuruluş, niversiteler ile kendi ülkelerindeki benzer kurumlar arasında bir nevi iletişim köprüsü kurarak ülkelerinin gelişimine katkı sağlamak noktasında olumlu etkileri söz konusu olacaktır.(Bayraklı, 2007:56)

2.2.2. Dış Gn Olumsuz Etkileri

Göçmen kabul eden ülkeler açısından katlanılması gereken bir takım ekonomik ve sosyal maliyetler olduğu bilinmektedir. Göçmen yoğunluğuna bağlı olarak ortaya çıkacak olan sorunların başında konut ihtiyacının artması, eğitim, sağlık vb. hizmetlere olan talebin artması ve bu duruma bağlı olarak ülke bütçesinden bu konularda daha fazla harcama yapılması zorunluluğu olmasındır.

Göç eden bireylerin ülkelerinde alıştıkları yaşam tarzları, kültürel değerleri, inançları ve sosyal alışkanlıkları çalışmak için geldikleri ülkeden farklılıklar gösterebilir. Bu durum bazı noktalarda ciddi sorunların yaşanmasına yol açabilmektedir. Özellikle uyum noktasında yaşanan bu sorunlar g alan ülkelerdeki yönetimleri bir takım düzenlemeler yapmaya ve önlem almaya zorlayabilmektedir.

G ile birlikte g edilen ülke vatandaşları açısından oluşacak olan nüfus artışı ve nitelikli okullara olan talep artacağı için yerelde o ülke vatandaşlarının bu tür iyi okullardan ayrılmaları veya girememe gibi sonuçlar ile karşılaşmaları muhtemeldir.

Bir diğer problem ise teknolojik anlamda önem taşıyan ya da kritik değerde olan bilgi ve ürünlerin yabancı rakiplere ya da dost olmayan ülkelere transferi gibi olumsuzluklar söz konusu olabilir.(Bayraklı, 2007:56)

G veren ülke açısından da kimi zaman katlanılması gereken ciddi maliyetlerin ortaya çıkması durumu söz konusudur. Özellikle genç, nitelikli bireylerin gitmesi ile o ülkenin emek piyasasında yetişmiş, vasıflı eleman kaybı durumu ortaya çıkacaktır. *“ Bu durum o ülkenin bu bireyleri yetiştirmek için kullandığı kaynağın karşılığını alamaması*

anlamına gelmektedir. Aynı şekilde gayri safi milli gelirden azalma ile birlikte ülkenin gelişmesinde de yavaşlamaya yol açması söz konusu olacaktır.” (Dişbudak, 2004:87)

Varlık’a göre (1984), ikinci Dünya savaşının bitmesi ile birlikte özellikle Batı Avrupa ülkelerinin ihtiyaç duydukları işgücü için az gelişmiş ülkelerden işçi kabulü yapmaya başladıkları görülmektedir. *“Aynı dönemde Türkiye, işgücü fazlasının % 30’unu yurt dışına göndermiştir. Bu oran ülke içindeki işsizlik oranının göreceli olarak azalmasına katkı sağlamak ile birlikte, bir diğer açıdan bakıldığında bu oran içerisinde yer alan nitelikli elemanların kaybı olarak da değerlendirilebilir.”*

Yurt dışında çalışan işçilerin gönderdikleri dövizler ile ülke ekonomisine katkı sağladıkları bir gerçek lakin bu kaynağın doğru ve yerinde kullanılmaması nedeniyle ekonomik dinamiklerin bozulması gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Yurt dışından sağlanan döviz girdisi cari açığın azaltılması ya da yeni yatırımların finansmanı için kullanılacak kaynak oluşturması açısından çok önemlidir. 1960 ve 1970’li yıllarda işçi gelirlerinin ihracat gelirlerine yaklaşmasının olumlu yönleri olmak ile birlikte içinde sakladığı riskin de farkına varılması gereklidir. Bu kaynağın üretimden ziyade tüketim odaklı kullanılması ülke piyasası üzerinde enflasyonist baskı oluşmasına neden olacaktır. (Disbudak, 2004: 87).

Göç veren ülke açısından değerlendirildiğinde, nitelikli iş gücünün, ya da eğitilmiş bireylerin ülkeden ayrılması ülkenin üretim ve inovasyon kapasitesinde düşüşe neden olabilmektedir. Bu duruma bağlı olarak göç veren ülkelerin kapasite kullanımını yetersizliği ve kaynak israfı gibi sonuçlar ile karşı karşıya kalma riski ortaya çıkacaktır.

2.3. TÜRKİYE’YE YÖNELEN DIŞ GÖÇ HAREKETLERİNİN GELİŞİMİ

Türkiye jeopolitik konumu itibarıyla kimi zaman gidilmek istenilen ülkeye geçmek için kullanılan bir basamak ülke olurken kimi zaman ise yaşamak için seçilen bir hedef ülke olarak Cumhuriyet tarihi boyunca sürekli olarak göç etmek isteyen insanlar açısından bir tercih sebebi olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk kökenli bireylerin ana vatana dönmelerini sağlayabilmek adına “ 1934 yılında İskân Kanunu ” yürürlüğe konularak göç sürecinin düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu yıllarda göç süreci daha ziyade muhacirler veya gurbetçiler olarak nitelendirilen bireyler için yapılan düzenlemeler ile yönetilmeye çalışılmıştır.

Özellikle 1980 sonrası dönem itibarıyla savaş, ekonomik zorluklar vb. sebepler ile ülkelerinden kaçarak A.B üyesi ülkelere transit geçiş için ya da Türkiye’de kalıp çalışmak için gelenlerin sayısında yaşanan artışlar Türkiye’yi hedef ülke haline getirmiştir.(Demirdezen,2013:328)

Türkiye özellikle 1960’lı yıllarda başlayan yurt dışına işçi gönderme süreci ile göç veren ülke durumunda iken bu süreç 1980’li yıllara gelindiğinde azalma göstermeye başlamıştır. Küreselleşme olgusunun ortaya çıkması sonucunda Türkiye yaşamak için de daha fazla tercih edilmeye başlamıştır. Ancak aynı yıllarda küreselleşme olgusu ile birlikte Türkiye’nin göçmenler için daha fazla tercih edilen bir ülke olduğu görülmektedir.

Jeopolitik konumu ve bulunduğu coğrafyanın kendisine sağladığı unsurların bir araya gelmesiyle Türkiye için 3 farklı göç akımlarının birlikte yaşandığı bir ülke olma durumu söz konusu olmuştur. (Yakar,Temurçin,2013:218)

Türkiye’nin göçmenler için her geçen gün daha fazla talep görmesinin nedenlerine bakılacak olursa ;

- “Özellikle 1980 yılında başlayan dışa açılma ve serbest piyasa ekonomisi ile birlikte ülke çekici bir hal almıştır.”
- “Ülkenin sahip olduğu doğal güzellikler ve özellikle 1980 yıllardan sonra turizm de yaşadığı gelişmeler ile Avrupalı turistler için bir çekim noktası haline gelmeye başlamıştır.”
- “Türkiye’nin 2005 yılında resmi olarak başlayan adaylık süreci de birlik üyesi ülke vatandaşları için ülkeyi çekici bir destinasyon haline getirmiştir.” (Kaiser,2010:58)

Tablo 1: Türkiye'ye Yönelik Göçün Yıllara Göre Dağılımı

	2001	2003	2006	2009	2010	2011
Belgesiz Göç	92.400	56.200	51.983	34.345	32.667	42.576
İllegal Girişler	57.300	30.348	18.876	22.975	25.637	30.700
Gereğinden Fazla Kalma	35.100	25.852	33.107	11.370	7.030	11.876
Sığınma Başvurusu	5.200	3.966	4.548	7.834	9.226	16.020
Oturma İzni	161.254	152.203	186.586	163.326	176.944	219.217

Kaynak: European University Institute, Robert Schuman Centre For Advanced Studies, Migration Policy Centre, EU Neighbourhood Migration Report 2013, s.247.

Tablo 1'e bakıldığında 2001 ile 2011 yılları arasında Türkiye'ye yönelik olarak gerçekleştirilen göçlerin dağılımı gösterilmektedir. Belgesiz göç ve illegal girişler ile birlikte legal bir şekilde ülkeye giriş yapıp, ülkeden ayrılması gerektiği halde çıkış yapmayan kişiler ve sığınma başvurusunda bulunan ve oturma izni alanlar da tabloda belirtilmiştir.

Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konum, etrafında bulunan ülkelerde yaşanan savaş, ekonomik, siyasi problemler vb. nedenler Türkiye'ye yönelen göç hareketlerinde belirleyici rol oynayan başlıca unsurlardan bir kaçını oluşturmaktadır. Türkiye, sahip olduğu imkânlar nedeniyle kara ve deniz yolu ile Avrupa'ya gitmek isteyen bireyler için bir cazibe merkezine dönüşmektedir.

“ Türkiye açısından değerlendirildiğinde göçmen çeşitliliği sınıflandırılırken, başka ülkelere gitmek amaçlı transit geçiş yapan göçmenler, sığınmacı ya da mülteciler, eğitim almak ya da çalışmak için gelenler ile bunların çalışmak ya da yaşamak için gerekli izinleri alan aile yakınlarından kaynaklanan düzenli göç ve aynı bireyin bir kereden daha fazla ülkeye giriş çıkış yapmasını içeren mekik göçü hareketlerinden oluşan bir sınıflandırma yapılması doğru olacaktır.” (İçduygu, Erder,Gençkaya,2009:69)

Türkiye içinde bulunduğu coğrafya da yaşanan askeri çatışmalar, politik sorunlar ve ekonomik problemler nedeniyle ülkesini terk etmek isteyen bireyler için bir nevi hedefteki ülke durumundadır.

Afganistan, İran, Irak, Sovyetler Birliği'nin dağılması ile ortaya çıkan Türki Cumhuriyetler ve son olarak Suriye'de yaşananlar nedeniyle Türkiye kendisini kaçınılmaz olarak bu sorunlar ile yüzleşmek zorunda bulmuştur.

Ülkeye yasa dışı yollardan giriş yapan göçmenlerin dışında, ülkeye yasal yollardan giren ve vize süresi bittiği halde terk etmeyen göçmenlerde sorun teşkil etmektedir. “ Türkiye yürürlüğe koyduğu daha esnek sınır politikaları neticesinde 1960’lı yıllardan itibaren diğer ülke vatandaşlarına turist statüsünde ülkeye giriş yapabilme ve vizesi bitmiş olan diğer ülke vatandaşlarının ülkede kalabilmesine olanak tanımıştır.” (Erder, Kaska,2012:115-116).

Türkiye Yunanistan ile olan yaklaşık 200 km’lik sınırı ve hem kara hem de deniz geçişi için imkân sağlaması nedeniyle, özellikle yasa dışı yollardan Avrupa’ya gitmek isteyen göçmenler açısından cazip ve avantajlı hedef olarak görülmektedir. Asya, Afrika ve Ortadoğu’dan gelen göç dalgalarının özellikle Türkiye-ile Yunanistan arasında düzensiz göç geçişlerine neden olması dolayısıyla önemli bir geçiş noktasıdır. (İçduygu,Sert,2010:6)

2005 yılında İstanbul’da yapılan “Göç Sempozyumunda” da belirtildiği gibi, göç hareketlerinin Cumhuriyet’in ilk yıllarından günümüze kadar farklı yoğunlukta sürdüğü anlaşılmaktadır.

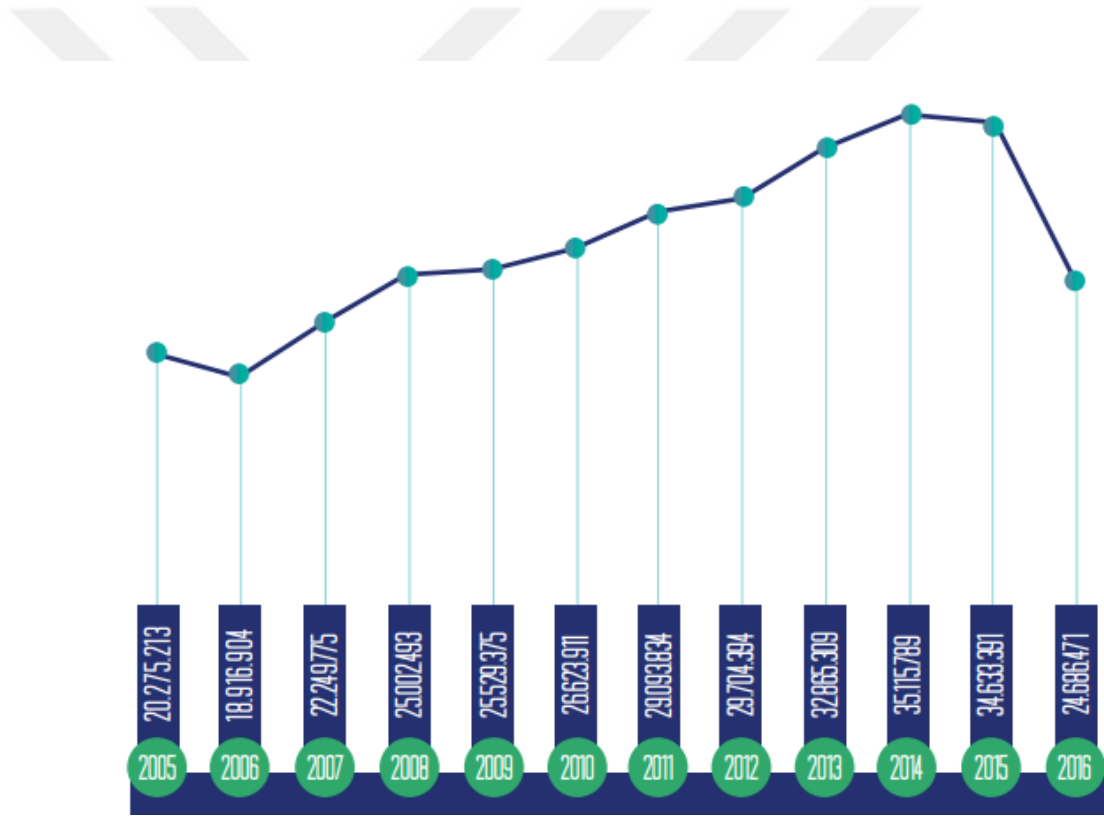
- “1922 yılında başlayan ve 1938 yılına kadar devam eden süreçte Yunanistan üzerinden 384.000 kişinin ülkeye göç ettiği görülmektedir aynı şekilde Balkanlar dan 1923 yıllarında başlayan göçün 1945 yılına kadar sürdüğü ve 800.000 kişinin geldiği anlaşılmaktadır.”
- “Almanya’dan ülkeye gelen kişi sayısı nispeten azdır, 1933 yılında başlayan süreç 1945 yılına kadar sürmüştür ve 800 kişi gelmiştir. Halepçe de yaşanan insanlık dışı kimyasal saldırı sonucunda 1988 yılında 51.542 kişinin ülkeye girişi söz konusudur.”
- “ Bulgaristan göçmeni sayısı 345.000 kişidir. Körfezde savaşın başlaması ile birlikte 1991 yılında Irak’tan ülkeye gelen kişi sayısı 467.489 kişidir. Balkanlarda yaşanan savaş neticesinde Bosna’dan 20.000 kişi, Kosova’dan 17.746 kişi ve Makedonya’dan 10.500 kişi gelmiştir.”

2011 yılında başlayan ve giderek etkisini arttıran Suriye krizi ile birlikte yaklaşık 4 milyon Suriyeli sayısını da dikkate aldığımızda Türkiye’nin yaklaşık 6 milyon insana kapılarını açtığı görülmektedir

2.3.1. Düzenli Göçmenler

Son yıllarda, farklı ülkelerden insanların iş bulabilmek ya da eğitim alabilmek için Türkiye'yi daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Bu konuda yapılacak olan yasal işlemler İçişleri ve Aile ve Çalışma Bakanlıkları tarafından düzenlenmektedir.

Türkiye'de kalmak isteyen yabancı bir birey için gerekli olan oturma izni, “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre düzenlenmektedir.(YUKK) Bu belge ile diğer ülke vatandaşları belirlenen sınırlar çerçevesinde oturma hakkı elde etmektedirler. Oturma izni alınabilmesi için, talepte bulunacak olan yabancıların gerekli dokümanları hazırlamasının yanı sıra istediği izin noktasında gerekli şartlara haiz olması gerekmektedir.*”

Şekil 2: Türkiye'ye Yıllara Göre Giriş Yapan Yabancıların Sayısı

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (G.İ. G.M) tarafından yayınlanan 2016 yılı göç raporuna göre; Türkiye'ye kara, hava, deniz ve demiryolu ile giriş yapan yabancıların geçmiş yıllara ait sayılarında genel bir artış mevcuttur.

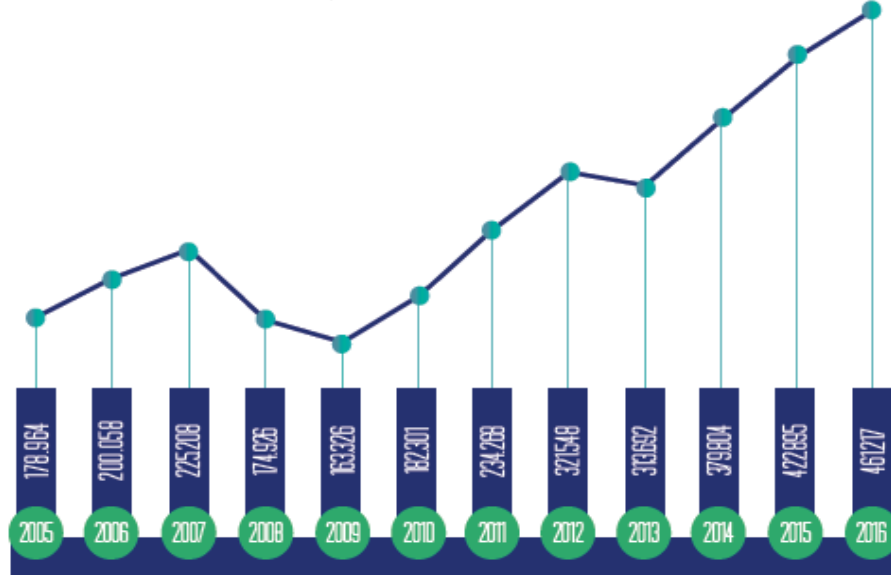
Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren, yaşanan dönemin ortaya çıkardığı koşullara göre farklı boyutlarda ve şekillerde göç olgusunu yaşayan Türkiye 2000’li yıllar ile birlikte süreklilik arz eden, profesyoneller, öğrenciler ve emekliler olarak gruplandırılacak bir yabancı göçü ile karşı karşıyadır.(İçduygu, Erder, Gençkaya,2009:225)

2.3.1.1. Profesyoneller

Türkiye açısından en önemli ticari partnerlerin Avrupa Birliği ülkelerinden oluştuğu bilinmektedir. Türkiye halen ihracatının büyük bir kısmını AB ülkelerine gerçekleştirmektedir. Üyelik süreci ile birlikte güçlenen bu ilişkilerin ekonomiye olan canlandırıcı etkisi ile Türkiye yabancı iş gücü ve göçmenler için de bir nevi çekim merkezi olmaya başlamıştır.

Gelişen ekonomik ilişkiler ile birlikte ortaya çıkan talep sonucunda yabancıların Türkiye’de kalabilmeleri için gerekli olan izinleri almaları için “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*” na göre hareket etmeleri gerekmektedir.

“Bu iş gücü içerisinde yer alan AB vatandaşları süreç içerisinde Birlik ve Türkiye arasında uluslararası göç bağlamında iki yönlü bir ilişkiye girildiğini göstermektedir.” (Kaiser, 2003; Kaiser ve İçduygu, 2005) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan yıllık raporlarda gösterilen grafik ve tablolara bakıldığında yıllar içerisinde ikamet izni almak için başvuruda bulunanların sayısında yaşanan değişimler net olarak görülebilmektedir.

Şekil 3: Yıllara Göre Türkiye’de İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar

2016 yılında Türkiye’de ikamet izni ile bulunan yabancıların ilk 10 ülke dağılımı incelendiğinde; Irak vatandaşları 55.983 kişi ile birinci, Suriye vatandaşları 48.738 kişi ile ikinci, Azerbaycan vatandaşları 39.184 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de İkamet İzni İle Bulunan Yabancılar

Uyruk Adı	Toplam
Irak	55.983
Suriye	48.738
Azerbaycan	39.184
Türkmenistan	24.253
Rusya Federasyonu	21.006
Afganistan	20.148
Gürcistan	18.511
Özbekistan	18.270
İran	16.000

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü(2016)

2.3.1.2. Öğrenciler

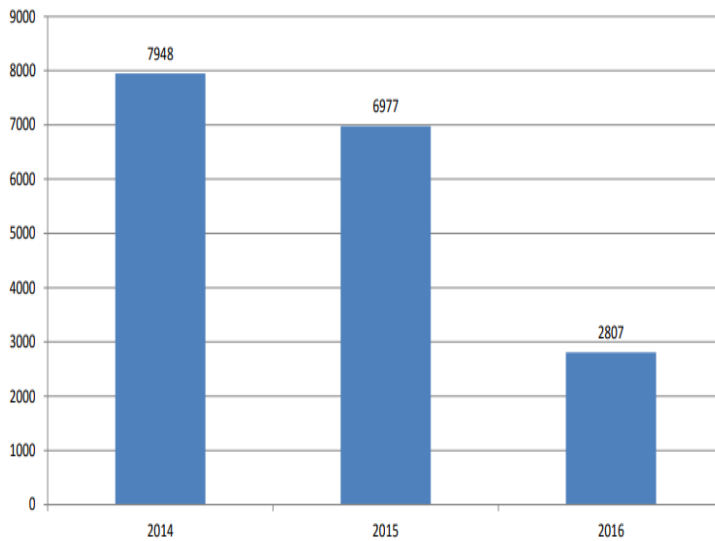
Türkiye son zamanlarda büyüyen ekonomisi ile göçmenler için cazip bir yer haline gelmesinin yanı sıra özellikle vakıf üniversitelerinin de açılmasıyla birlikte yabancı öğrenciler için de bir çekim merkezi haline almaya başlamıştır.

“ Yüksek Öğretim Kurumu internet sitesinden veriler süzülerek bakıldığında görülecektir ki 2013-2014 yılları arasında eğitim almak için Türkiye’yi tercih eden öğrenci sayısı 48.183 kişidir. Bu sayı 2016-2017 yılları arasında 108.076 kişiye çıkmaktadır.” Bu durum göstermektedir ki Türkiye üniversite eğitimi almak için yabancı öğrenciler tarafından talep edilen bir merkez olma yolunda ilerlemektedir. (<https://istatistik.yok.gov.tr/> E.T 25.05.2018)

Üyelik müzakerelerine bağlı olarak çok farklı başlıklarda Avrupa Birliği ile yaşanan ilişkiler eğitim konusunda da farklı gelişmelere yol açmıştır. Özellikle öğrenci değişim uygulamaları ile karşılıklı öğrenci değişiminin önü açılmıştır. (İçduygu, Erder, Gençkaya,2009:227).

Avrupa Birliği Bakanlığı Türk Ulusal Ajansı tarafından paylaşılan veriler incelendiğinde 2014 ile 2016 yılları arasında Türkiye’ye gelen Erasmus öğrencilerinin sayısı net olarak görülebilmektedir.

Şekil 4: Türkiye’ye Gelen Yabancı Öğrenci Sayıları

Şekil 4 incelendiğinde Erasmus programı kapsamında Türkiye'ye en çok yabancı öğrencinin Almanya tarafından gönderildiği görülmektedir. Almanya'yı sırasıyla Polonya ve Fransa izlemektedir. Listede en son sırada Avusturya yer almaktadır.

Tablo 3: Türkiye'ye En Çok Öğrenci Gönderen Ülkeler

Ülke	2014	2015	2016
Almanya	2416	2246	1240
Polonya	445	387	123
Fransa	921	771	261
Hollanda	569	516	222
İtalya	649	491	37
İspanya	382	307	74
Litvanya	319	248	88
Çek Cumhuriyeti	292	201	57
Belçika	207	181	44
Avusturya	160	143	76

2.3.1.3. Emekliler

Türkiye'ye yönelik olarak gerçekleşen bir diğer önemli göç çeşidi ise emekli göçüdür. Yüksek yaşam standartlarına sahip, refah seviyesi yüksek AB üyesi ülkelerin vatandaşları Türkiye'nin sahip olduğu doğal güzellikler ve diğer imkânları da dikkate alarak yılın tamamında ya da belirli bir bölümünde Türkiye'de yaşamayı tercih etmektedirler.

Türkiye'de yaşamayı tercih eden emekli Avrupalılar çok büyük oranda oturma iznine sahiptirler, *"bu insanlar kendilerine ait evlerde oturdukları için turist değil yerleşik durumda olan bireyler olarak isimlendirilmeleri doğru bir yaklaşım olacaktır."* (İçduygu, Erder, Gençkaya,2009:227)

2012 yılında yapılan tapu kanunu değişikliğine kadar yabancı ülke vatandaşlarının mülk edinimleri bir takım sınırlılıklar dâhilinde mümkün olmaktadır, 2644 sayılı kanunda yapılan değişiklik ile birlikte karşılıklılık şartının iptali neticesinde Türkiye'den mülk alan yabancı sayısında artma söz konusudur.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün 2017 yılında yayınlamış olduğu verilere bakıldığında, “kanun değişikliğinin yapıldığı 2012 yılından bu zamana 140.832 yabancının konut ve arsa aldığı görülmektedir, bu rakamın %44’ü yani 62.446 kişi AB vatandaşıdır. Bu ülkeler içerisinde 24.456 kişi ile İngiltere ilk sırada yer alırken, ikinci sırada yer alan Almanya’dan 9.832 kişi, üçüncü sırada yer alan Danimarka’dan ise 4.494 kişi bulunmaktadır. Yunanistan ise 821 kişi ile sonuncu sırada yer almaktadır.” (www.tkgm.gov.tr . E.T 25.05.2018)

2.3.2. Düzensiz Göçmenler

Türkiye; içinde bulunduğu coğrafyada yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, rejim değişiklikleri, iç karışıklıklar, ekonomik, sosyal ve askeri krizler neticesinde ortaya çıkan düzensiz göç hareketlerinden etkilenmektedir.

Afganistan, İran ve Irak’ta yaşananların yanında özellikle Suriye krizi ile ortaya çıkan korkunç tablo ve Dünya’da yaşanan küreselleşme olgusu Türkiye’nin göç etmek isteyenler tarafından tercih edilen bir ülke durumuna gelmesine neden olmuştur. (İçduygu, Erder, Gençkaya,2009:230)

Yaşanan krizlerin büyüklüğü ve ortaya çıkardığı sonuçlar Türkiye’nin farklı yoğunluklarda göç dalgalarına maruz kalmasına yol açmıştır. Göç edenler açısından bakıldığında Türkiye’nin Avrupa ülkelerine ulaşabilmek adına bir geçiş ülkesi ya da hayatlarını daha iyi şartlarda devam ettirebilecekleri yeni bir yaşam alanı olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Hayatları pahasına daha iyi bir yaşam için her şeyi göze alarak göç etme kararını veren insanları bekleyen bir diğer tehlike de bu insanlar üzerinden para kazanmak isteyen insan kaçakçılarıdır.

İllegal yollardan insanların başka ülkelere geçişini sağlayan bu tür yapılar düzensiz göç olgusunun artmasına neden olmanın yanında, resmi prosedürlerin ihlal edilmesi, göçmenlerin istismara uğraması ve göç edilen ülke açısından güvenlik anlamında risk oluşmasına yol açmaktadır.(Tavas,2015:411)

2.3.2.1. Mekik ve Yasadışı Emek Göçü

Yoksulluk duygusunun katlanılmaz hale gelmesi bireylerin yaşadıkları yerleri terk etmesi ve yeni yerlere göç etmeleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. İnsanlar yaşam koşullarını değiştirmek ve iş bulabilmek umuduyla legal ya da illegal yollardan daha gelişmiş ve müreffeh ülkelere gitmek eğiliminde olabilmektedirler.

Yasadışı emek göçü ortaya çıkış şekillerindeki çeşitlilik ve gerçekleştirilme şeklindeki yönetsel farklılıklar nedeniyle daha komplike bir yapı ihtiva etmektedir. Bu nedenle, yasadışı emek göçünü gerçekleştirenlere, “kaçak işçi, istenmeyen kişiler, istenmeyen yabancılar” gibi, değişik tanımlama ve yakıştırmalarda da bulunmaktadır. (Gezgin, 1994:41)

İllegal göç, her bir göç eden açısından farklı motivasyonlar ile gerçekleştirildiği için tanımlanması zor bir süreçtir. Bu duruma bağlı olarak yasa dışı göç tanımlanırken yasal göç argümanları dikkate alınarak bir tanımlamaya gidilebilmektedir.

Ghosh (1988) yasal olmayan göç sürecini 4'e ayırmaktadır;

İlk olarak, geçiş işlemini koordine edecek bir aracı veya kaçakçı gerekmektedir. İkincisi yapılacak kaçak geçiş işlemi için göçmen adına veya bizzat göçmen tarafından kaçakçıya ödeme yapılması gerekmektedir.

Üçüncüsü, ürün olarak, zaten illegal olan bu hareket süreci destekleyecek veya kolaylaştıracak başka illegal faaliyetlerle desteklenmeye ihtiyaç duyacaktır. Dördüncüsü ise, iş için sürecin başlaması göçmenin isteğine bağlıdır. Tüm bu bileşenler ve ortaya çıkan büyük kazanç fırsatların kaçakçılık işini uluslararası bir boyuta taşıdığı anlaşılmaktadır.

Üretim faktörlerinden birisi olan sermaye, küreselleşme olgusunun ortaya çıkardığı sonuçlar ve açık pazar ekonomisinin sağladığı avantajlar ile birlikte serbest dolaşım imkânına sahip olmuştur.

Aynı şekilde içinde bulunduğumuz yüzyılda dünyada yaşanan baş döndürücü teknolojik gelişmeler ile birlikte ihtiyaç duyulan insan gücü ve niteliği de ciddi anlamda değişim göstermektedir.

İhtiyaç duyulan nitelikli işgücüne ve küreselleşme olgusu ile sermaye hareketlerinde yaşanan kolaylığa rağmen, emek hareketliliği hem kaynak ülke içerisinde yaşanan makro ya da mikro ölçekli sorunlar hem de uluslararası engelleyici faktörlerin de birleşmesiyle yasal olmayan göçe yönlendirilmektedir. ” *Bu durum beraberinde ülkeler açısından; ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel bir takım sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.*” (Kazgan, 1997: 172-181).

2.3.2.2. Geçiş Göçü

Türkiye, içinde bulunduğu jeopolitik konum nedeniyle düzensiz göçmenler için daha iyi yaşam koşullarına sahip olabileceklerini düşündükleri Avrupa Birliği ülkelerine ulaşabilmek adına geçiş yolu olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye; Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının kesişim noktasında olması, politik ve ekonomik açıdan gelişmemiş devletlerle zengin Batı ülkelerinin arasında bir köprü niteliğinde bulunması itibariyle düzensiz göçmenler tarafından transit güzergâh olarak kullanılmaktadır

İran, Irak, Pakistan, Bangladeş ve bazı Afrika ülkelerinden gelen göçmenler açısından bakıldığında Türkiye'nin genel anlamda hedef ülke olmaktan ziyade bir geçiş noktası olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu ülkelerden siyasi, ekonomik, sosyal vb. sebepler dolayısıyla göç kararı alan bireyler yaşamlarını gelişmiş AB üyesi ülkelerde sürdürebilme adına çoğu zaman hayati riskleri de göze alarak bu yolculuğa çıkmaktadırlar.

“Yasa dışı yollardan AB üyesi ülkelere geçiş yapmak isterken güvenlik güçleri tarafından yakalanan göçmenlerin 2000’li yılların başında yıllık 100.000 rakamından daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.” (İçduygu,Erder,Gençkaya,2009:235)

Geçiş amaçlı Türkiye’yi kullanan bireyler insan kaçakçılığı yapanların yardımıyla ülkeye kaçak yollardan giriş yaptıktan sonra aynı şekilde ülkeden ayrılmaya çalışmaktadır. Bu durum, Türkiye üzerinden diğer ülkelere gitmek isteyenlerin ya da ülke de kalıp çalışmak isteyenlerin sayısında son yıllarda artışa neden olabilmektedir.

Özellikle AB ile yürütülen müzakerelerde göç ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler ve düzensiz göç olgusunun düzenli hale getirilmesinin sağlanabilmesi için yapılan çalışmalar süreci etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesidir.

Bu kapsamda yapılan çalışmalar ve mevzuat düzenlemeleri için AB ile Türkiye arasında karşılıklı olarak bağlayıcı adımların atıldığı görülmektedir. Sınır güvenliği ile ilgili yapılan düzenlemelerin yanında, insan kaçakçılığı ve ticareti ile ilgili olarak cezaların arttırılması ve ekonomik nedenler düzensiz göçmenlerin sayılarında azalmayı sağlamıştır. (İçduygu, Erder, Gençkaya,2009:235)

2.3.2.3. Sığınmacılar ve Mülteciler

Türkiye’den iltica-sığınma talebinde bulunan yabancıların talepleri; “1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Ek protokole bağlı olarak çıkarılmış olan 94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak 30.11.1994 tarih ve 22127 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren "Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre değerlendirilmektedir.

Buna yönetmelik hükümlerine göre;

Sığınmacı: “ İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” olarak tanımlanmaktadır.

Mülteci: “ Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle irki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu

yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” şeklinde ifade edilmektedir.

“ 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesine göre Türkiye, Avrupa ülkelerinden gelen ve iltica talebinde bulunan yabancıları,1951 Cenevre Sözleşmesindeki 5 kritere uyması durumunda mülteci statüsü vererek daimi ikametine izin verdiği, Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere gelerek Türkiye'den sığınma talebinde bulunan yabancıları Sözleşmesindeki 5 kritere uyması durumunda "Sığınmacı" statüsü vererek 3. ülkeye yerleştirilene kadar uluslararası koruma sağlayacağını vurgulamıştır.”

Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni “coğrafi kısıtlama” ile kabul etmiş olmak ile birlikte tüm başvuru sahipleri için aynı başvuru süreçlerini uygulamakta ve başvuruların kabulü ve sağlanan haklar noktasında farklı davranış gösterilmemektedir.(<https://www.egm.gov.tr> İltica ve Göç Birimi .E.T.13.02.2018)

Bu meyanda;

- “Yasa dışı yollardan ülkemize girerek yetkili makamlardan iltica/sığınma talebinde bulunan yabancılar hakkında, yasa dışı gelişleri nedeniyle herhangi bir takibat yapılmamakta, cezalandırılmamaktadırlar. Yasal olarak giriş yaparak müracaat etmiş yabancılara uygulanan prosedürün aynısı uygulanmaktadır”

- “ İltica alanında herkesin (yasadışı göçmenler de dâhil olmak üzere) iltica/sığınma prosedürüne adil, eşit ve tutarlı erişimi mümkün bulunmaktadır. Yasa dışı göçmen konumunda yakalanarak, sınır dışı edilmek üzere Geri Gönderme Merkezlerinde barındırılmakta iken iltica/sığınma talebinde bulunan yabancılar, kısa bir tarama süreci sonrası (haklarında olumsuz bir durum yoksa) serbest bırakılarak iltica/sığınma prosedürüne dâhil edilmektedirler. Kanuni temsilcileri ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 'nin bu kişilerle görüşmelerine izin verilmektedir”

- “ Ülkemizde suç işlemedikleri takdirde hiçbir mülteci/sığınmacı veya başvuru sahibi gözaltına alınmamakta, tutuklanmamaktadır. Geri göndermeme (non-refoulement) ilkesine de harfiyen uyulmaktadır”.

- “ Söz konusu yabancılara ülkemizde ilk etapta hakları ve yükümlülükleri konusunda yazılı ve sözlü bilgilendirme yapılmakta, en az 6 ay süreli İkamet İzni verilmekte, bu izne mukabil yabancı kimlik numarası tahsis edilmekte ve bir tanıtma kartı (kimlik) düzenlenmekte ve tercüman hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalandırılmaktadırlar.”

• “ İdarenin her türlü işlem ve kararına karşı itirazlar değerlendirilmekte, yargıya erişim konusunda da (buna AİHM de dâhil) herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. ”

• “ Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Vakfı, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Belediyeler, Kızılay ve özel kurum ve kuruluşlar ile STK’lar tarafından gıda, yakacak, nakit para, yiyecek ve giyecek gibi nakdi ve aynı yardımlar ihtiyaç sahibi mülteci/sığınmacılara da aynı Türk vatandaşlarına olduğu şekilde dağıtılmaktadır. Valilikler kanalıyla (SYDV) sağlanan yardımlar, İllerin imkanları ölçüsünde şekillenmektedir. ”

• “ Ülkemiz yetkili makamlarından iltica/sığınma talebinde bulunan yabancılar, iltica/sığınma prosedürü boyunca, ülkemizde tespit edilmiş olan uydu illerde (62 il) serbest ikamete tabi tutulmaktadır. İllere yönlendirme yapılırken kendi talepleri de dikkate alınmakta, özellikle aile birleşimine önem verilmektedir. ”

Türkiye’de sadece Yozgat şehrinde 100 kişi barındırma imkânına sahip, giriş ve çıkışların kısıtlamaya tabi olmadığı bir mülteci misafirhane bulunmaktadır. Bu misafirhanede hamile, yalnız, dışarıda geçinemeyecek olan mülteci ya da sığınmacılara hizmet verilmektedir. Kimsesi olmayan yaşlı, engelli mülteciler ya da refakatçisi olmayan çocuklar Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı merkezlerde barındırılmaktadır.

• 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun; “ 6 ay ikamet tezkeresi sahibi yabancılar, çalışma izni için Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına başvuruda bulunabilirler. Bu hakka ülkemizde statü almış mülteciler yanında iltica/sığınma başvuru sahipleri de haizdir. Avrupa müktesebatı iltica/sığınma başvuru sahiplerinin 1 yıla kadar iş piyasasına erişimlerini şart koşmamasına rağmen, ülkemizde iltica/sığınma talebinde bulunanlar, hemen ertesi gün bu hakka sahip olabilirler” ifadesini içermektedir.

• 222 sayılı Eğitim Kanunu ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu “ülkemizde eğitim çağındaki bütün çocukların ilk ve orta öğretimini zorunlu kılmaktadır.” Ortaöğretim sonrasında eğitime devam etmek isteyen sığınmacı veya mülteciler ise yabancılar hakkındaki genel hükümlere tabidir.

• 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun’un 60’ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin iki numaralı alt bendi kapsamında; “Ülkemizden iltica/sığınma talebinde bulunan yabancılar, sığınmacı ve mülteciler ile ikincil

koruma sahibi statüsündeki tüm yabancılar primleri devlet tarafından karşılanmak üzere genel sağlık sigortası kapsamında sigortalı sayılmışlardır.” İfadesi yer almaktadır.

- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun Geçiş Hükümleri Başlıklı Geçici Maddesi’nin 7’inci fıkrası gereğince; “ *iltica/sığınma başvuru sahipleri ve sığınmacı/mültecilerden ikamet tezkeresi harç bedeli alınmamaktadır.”*

Tablo 4: Türkiye’ye Sığınma Başvurusunda Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Sığınma Başvuru Sayısı
2005	2935
2006	3550
2007	5882
2008	12002
2009	6792
2010	8932
2011	17925
2012	29678
2013	30311

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü

Tablo 4’e bakıldığında 2005 yılında 2935 kişinin sığınma başvurusunda bulunduğu görülmektedir. Bu sayı 2008 yılına kadar artarak devam ederek 12.002 sayısına ulaştıktan sonra 2009 yılında 6792 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılına gelindiğinde bu sayı 30.311 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 5: Sığınmacılar İle İlgili Diğer İstatistikler

2005-2013 Yılları Arasında Talebi Kabul Edilen Sığınmacı Sayısı	33.596
2005-2013 Yılları Arasında Talebi Reddedilen Sığınmacı Sayısı	4.370
2005-2013 Yılları Arasında Talebinden Vazgeçen Sığınmacı Sayısı	7.193
1994-2013 Yılları Arasında 3.Ülkeye Yerleştirilen Sığınmacı Sayısı	55.604

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü

Tablo 5’ de ise 2005 yılları arasında talebi kabul edilen sığınmacı sayısı 33.596 kişi olarak gösterilmiştir, 2005-2013 yılları arasında talebi reddedilen sığınmacı sayısı 7.193 kişidir. 1994-2013 yılları arasında 3.ülkeye yerleştirilen sığınmacı sayısı 55.604 kişidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ, AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE

Türkiye'nin Avrupa Birliği ülkeleri ile sınır komşusu olması, özellikle göçmenlerin geçiş yolları üzerinde bulunması ve Avrupa Birliğine aday ülke statüsü nedeniyle mevzuat ve göç yönetimi konusunda karşılıklı çıkar ilişkisi dikkate alınarak birlik ülkeleri ile ortak paydada buluşması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu çerçevede Türkiye ile AB arasında sürecin yönetilebilmesi açısından “*Katılım Ortaklığı Belgesi*” imzalanmaktadır.

“Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB)”, adaylığı resmen kabul edilen her ülke için Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve Konsey tarafından onaylandıktan sonra, AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanan bir belgedir.” Bu duruma bağlı olarak belge, Avrupa Birliği uygulamalarının bir parçası durumundadır.

“*Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de aday ülkeler için üyelik yolunda alınması gereken önlemler, kısa ve orta vadeli öncelikler şeklinde, siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve AB müktesebatına uyum başlıkları altında (mevcut durum itibarıyla 35 fasıl) sıralanmaktadır.*” Bunun yanında ilgili belge, Avrupa Birliği tarafından sağlanacak olan mali yardımlar ile ilgili konular da ihtiva etmektedir.

Aday ülkeler tarafından tamamlanan konu başlıkları belgeden çıkarılarak geri kalan başlıklar ise yeni bir takvime bağlanarak takip edilmektedir. Bu kapsamda kısa vadeli önlemler için 1 ila 2 yıl, orta vadeli önlemlerin ise 3 ila 4 yıl içerisinde tamamlanması öngörülmektedir. (http://www.ab.gov.tr/katilim_ortakligi_belgeleri_46226.html.E.T.28.05.18)

Türkiye ile A.B arasında kabul edilen ilk Katılım Ortaklığı belgesi 08.03.2001 tarihlidir, takip eden süreçte yapılan güncellemeler ile birlikte imzalanan K.O.B ların tarihleri 19. 05. 2003, 23. 01.2006 ve 18.02.2008'dir.

Bu belgelerin özellikle göç, sınır kontrolleri, sığınma gibi başlıkları içeren bölümlerinde Türkiye'nin politikalarının AB ile uyumlu hale getirilmesinin zorunlu olduğu görülmektedir. Farklı tarihlerde imzalanan bu belgelerde göç ile ilgili farklı başlıklar yer almaktadır.

Bunlar;

. “ Yasadışı göçün önlenmesine ve yasadışı göçle mücadele edilmesine yönelik olarak, yasadışı yollarla çoğaltılmış ve tahrif edilmiş belgelerin tespit edilmesi de dâhil olmak üzere, AB müktesebatı ve iyi uygulamalar ile uyumlu etkin bir sınır yönetimi geliştirmek amacıyla, kamu idaresinin kapasitesinin güçlendirilmesi.”

. “ Vize yasalarının ve uygulamalarının AB müktesebatıyla uyumlu hale getirilmesi,”

. “ Müktesebatı uygulamak ve benimsemek, (kabul, geri kabul ve sınır dışı etme) gibi konularda yasadışı göçe karşı en etkin metotları geliştirmek,”

. “ Schengen müktesebatının tam olarak uygulanabilmesine hazırlık amacıyla, sınır yönetimine ilişkin AB müktesebatına ve iyi uygulamalara uyum sağlanmasına devam edilmesi,”

. “ 1951 Cenevre Sözleşmesine getirilen coğrafi çekincenin kaldırılması da dâhil olmak üzere, iltica alanında AB müktesebatı ile uyumlaştırmaya başlanması; iltica başvurularının incelemeye alınması ve değerlendirilmesi sisteminin güçlendirilmesi,”

. “ Göç ve İltica Konusunda Ulusal Eylem Planının uygulanması, yasa dışı göçle mücadele ve AB ile acilen bir geri kabul anlaşmasının yapılmasına yönelik çabaların sürdürülmesi,”

. “ Yasa dışı göçün önlenmesi amacıyla, göç alanındaki müktesebatın ve en iyi uygulamaların kabul edilmesi ve uygulanması,”

. “ İltica ve Göç Ulusal Eylem Planının uygulanması konusunda bir yol haritasının kabul edilmesini de içeren çabaların devam ettirilmesi, yasadışı göçle mücadele konusunda Uluslararası standartlarla uyum içerisinde kapasitenin artırılması,”

. “ AB ile Geri Kabul anlaşmasının en kısa zamanda tamamlanmasıdır.”

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ KONUSUNA GENEL BAKIŞ AÇISI

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak başlayan ve ilerleyen süreçte ekonomik bir ortaklıktan daha derin ve stratejik bir yapıya dönüşerek Avrupa Birliği'ne evirilen bu siyasi yapının başlangıcından bugüne kadar geçen süre zarfında yüzleşmek zorunda kaldığı en ciddi sorunlardan bir tanesi de kendi sınırlarına yönelen göç olayıdır.

Gerek yasal gerek yasa dışı yollardan birlik topraklarına giren göçmenlerin ortaya çıkardığı sosyal, ekonomik ve siyasi etki, birlik ülkeleri üzerinde göç ile ilgili olarak yeni politikalar oluşturulması noktasında bir baskı unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. (Samur, 2008: 2)

İki büyük dünya savaşının başlangıç noktası olan Avrupa toprakları savaş sonrası yaşanan yıkımın tamir edilmesi ve ekonomik olarak kalkınmanın sağlanabilmesi adına iş gücüne ihtiyaç duymuştur.

Bu ihtiyacın karşılanabilmesi adına diğer ülkelerden gelecek olan göçmenlerin teşvik edilmesi durumu söz konusudur. İş gücüne olan ihtiyaç o dönem göç ile ilgili herhangi bir olumsuz tutum oluşmasını engellemiştir ve bu duruma bağlı olarak Avrupa ülkeleri arasında ortak bir göç politikası belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır. (Samur, 2008: 4)

Savaş sonrası yıllarda, çalışmak için Avrupa Birliği ülkelerine göç eden bireylerin kalıcı olmadıkları ve göç akımlarının istenirse kolaylıkla engellenebileceğinin düşünülmesinin birlik açısından ilerleyen zamanlarda nasıl bir yanılığa dönüştüğü görülecektir.

Birlik üyesi ülkeler arasında, *“Avrupa Birliği Ortak Göç Politikasının (OGP), ilk olarak AET Kurucu Anlaşması olan 1957 Roma Antlaşması'nın kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına ilişkin hükümlerinin bulunduğu III. Başlıkta”* ele alındığı görülmektedir.

Bu başlıkta hedeflenenin birlik üyesi ülkelerin barındırdıkları potansiyel iş gücünden en üs seviyede yararlanmak olduğu görülmektedir, fakat birlik üyesi ülkelerden beklenen hareketliğin yaşanan göç yoğunluğu içinde istenilen seviyede gerçekleşmeyerek düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. (Gençler, 2005, :184).

Avrupa kıtasında yaşanan göç olgusunu şekillendiren süreçlerin farklı evrelerden oluştuğu görülmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşının yol açtığı yıkım ile birlikte, şehirlerin yeniden inşa edilmesi, alt yapı sorunlarının giderilmesi ve sanayi merkezlerinin yeniden oluşturulması için iş gücüne olan ihtiyacın giderilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Bu sorunun çözülebilmesi noktasında güneydeki çevre ülkelerden sanayileşmiş ülkelere çalıştırılmak amacıyla niteliksiz “*misafir işçilerin*” çağrıldığı görülmektedir. Takip eden süreç içerisinde göç ettikleri yerlerin yaşam koşullarına uyum sağlayan göçmenler elde ettikleri gelir ile kendilerine bir yaşam kurmayı başardıktan sonra geride bıraktıkları ailelerini de getirerek bir diğer evreyi gerçekleştirmişlerdir.

Göç ile ilgili son evre ise Soğuk Savaş’ın bitmesi neticesinde komünist rejimlerin son bulması sonucunda bu ülkelerde yaşayan bireylerin Batı’ya iltica etmeleri ile meydana gelmiştir. (Hansen, 2003: 25-30).

Temelleri 1951 yılında atılmış olan Avrupa Topluluğu’nun temel amacı ilk etapta Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Almanya, Fransa ve İtalya arasında, “*kömür ve çelik*” sektörlerinde iş birliğini güçlendirmek ve geliştirmektir. Kuruluş amacı ekonomik işbirliği olan topluluk ilerleyen dönemlerde tarım, ulaşım, sanayi, enerji, politik ve askeri alanlarda da işbirliğini genişleterek Avrupa Topluluğundan Avrupa Birliği’ne dönüşen yolu açmış bulunmaktadır.

Topluluğun her alanda politika oluşturma sürecinin bir parçasını oluşturan göç başlığının da önem taşıdığı bilinmek ile birlikte 1960’lı yıllarda sağlık, sosyal refah ve diğer sosyal politika araçları kadar üzerine odaklanılmadığı görülmektedir. (Apap, 2002:41).

O yıllarda göç ile ilgili birlik ülkeleri içerisinde ciddi sorunlar yaşanmaması, ülkelerin iş gücüne bağlı olarak insan kaynaklarına ihtiyaç duyması bu durumu anlaşılır kılmaktadır. Ancak ilerleyen yıllarda yaşanan bölgesel sorunlar ve kitlesel göçler ile birlikte göç başlığının Avrupa Birliği’nin en ciddi sorunlarından birisine dönüşeceği görülecektir.

1970’li yıllar yaşanan ekonomik krizler ile birlikte göçmenlerin lehine olan durumların değişmeye başladığı dönem olarak değerlendirilebilir. Avrupa kıtasında

yaşanan ekonomik durgunluk, iş gücüne olan talebin azalması ile birlikte işsizlik sorunlarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ayrıca teknolojik gelişmeler ile birlikte ihtiyaç duyulan işçi profiline de dışardan gelecek işçi özelliklerinin ön plana çıkmasını ve bu duruma bağlı olarak geniş ölçekli işçi kabulünü sınırlandıran bir süreci başlatmıştır. “ Her şeye rağmen siyasi sığınma ve aile birleşmeleri nedeniyle göç olgusu devam etmiştir ve göçün istenildiği zaman kolayca durdurulabilecek bir olgu olmadığı anlaşılmaya başlanmıştır.” (Samur, 2008:4).

Avrupa Birliği açısından göç konusunda yaşanan en zor sürecin Suriye krizinin başlamasıyla birlikte milyonlarca insanın yaşadıkları yerleri terk ederek AB üyesi ülkelere sığınma çabalarıyla başladığı görülmektedir.

Birliğin insan hakları, adalet, eşitlik, özgürlük gibi değerler üzerine kurulduğu düşünüldüğünde yaşanan sorunların birlik üyelerinin ulusal çıkarları ile birlik değerleri arasında nasıl bir ikilem içerisinde kaldıklarını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Yaşanan yoğun göç olgusu ile birlik üyesi ülkeler arasında adalet ve özgürlük ekseninden güvenlik eksenine kayan bir politika sürecinin oluşmaya başladığı görülmektedir.

Avrupa Birliği'nin Suriye krizi ile birlikte sorunun kendi sınırları dışında çözülebilmesi ve riskin minimize edilebilmesi adına ilgili ülkeler ile “Geri Kabul Antlaşmaları” imzalamak ve bu ülkelere maddi destek vermek yoluyla bir nevi tampon bölgeler oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Birliğin göç ile ilgili politika geliştirme süreci bir sonraki başlıkta detaylı olarak ele alınacaktır.

3.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN POLİTİKA GELİŞTİRME SÜRECİ

Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak başlayan siyasi yapı 1999 Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Birliğine dönüşmüştür. Avrupa Birliği ülkeleri göçmenler için her dönem cazibesini koruyan ve ülkelerinden kaçarak yeni bir yaşama başlamak isteyen insanlar için çekim merkezi olmuştur. Suriye krizinin başlaması ve milyonlarca insanın AB üyesi ülkelere geçmek için harekete geçmesi ile birlikte

birlik üyesi ülkeler arasında çok ciddi problemler yaşanmaya başlandığı görülmektedir.

Suriye krizi öncesinde ortak bir göç politikası oluşturmaya çok da fazla ihtiyaç duymayan birlik ülkeleri, bugün gelinen noktada karşılaştıkları yoğun göç dalgası ile birlikte sürecin yönetilebilmesi adına farklı adımlar atarak ortaya çıkan göçmen krizinin birliği parçalayacak bir probleme dönüşmemesi için çaba sarf etmektedirler.

Yukarıda kısmen bahsedilen tüm bu sürecin aşağıda verilen başlıklar altında incelenmesi AB'nin göç konusunda politika geliştirme sürecinin daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır.

3.2.1. Roma Anlaşması

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurucu Antlaşması; *“1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Antlaşması; Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda arasında imzalanmış olup, kömür ve çeliğin yanı sıra diğer sektörlerde de ekonomik bir birlik kurmayı amaçlamaktadır.”*

Yapılan anlaşma ile ulaşılmaya çalışılan temel amaç; *“malların, işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaştığı bir ortak pazarın kurulması ve en nihayetinde siyasi bütünlüğe gidilmesi”* olarak tanımlanmaktadır. Roma Anlaşması ile genel olarak şunlar hedeflenmektedir. (<https://www.ab.gov.tr/105.html.E.T.03/04/2018>

- *“ 12 yıl içinde iç pazarda ticarete yönelik tüm engellerin kaldırılıp, ortak bir pazar oluşturulması.”*
- *“3. Ülkelere yönelik ortak gümrük tarifesinin oluşturulması.”*
- *“ Üye Ülkeler arasında malların, sermayenin, hizmetin ve kişilerin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılması.”*
- *“ Ortak Tarım Politikasının oluşturulması.”*
- *“ Avrupa Sosyal Fonu'nun ve Avrupa Yatırım Bankası'nın kurulması.”*

3.2.2. Trevi Grubu

TREVI; Terrorism, Radicalism, Extremism(Aşırılık) , Violence(Şiddet) ve İnternational kavramlarının kısaltılmış halidir ve uluslararası terörizm, uyuşturucu trafiği ile mücadele amacıyla Avrupa Topluluğu üyesi ülkelerin Adalet ve İçişleri Bakanları arasında 1975 yılında oluşturulmuş olan bir yapıdır.

“ AT ülkeleri arasında Ulusal güvenlikten sorumlu bakanların yılda iki kez bir araya gelerek işbirliği ve ortak stratejilerin belirlendiği toplantılar yaptığı bu yapı ile üye ülkeler arasında iç güvenlik alanında iş birliğini başlatan TREVI grupları başlamıştır.” (Bal,2004:15)

Temel amacı terör ile mücadele konusunda işbirliği olan TREVI'ler üç farklı düzeyde faaliyet göstermektedir. Grup içerisinde en yüksek katılım ilgili ülkelerin emniyet ve güvenliklerinden sorumlu Bakan düzeyinde temsil edilmektedir.

Orta düzeyde katılım ise bakanları terör ve güvenlik konusunda oluşturulacak politikalar konusunda yönlendiren ve çalışma gruplarından gelen raporları koordine eden üst düzey kamu görevlileri ve emniyet mensuplarından oluşmaktadır. En alt düzeyde temsil ise kamu görevlileri ve polis memurlarının oluşturduğu çalışma guruplarından oluşmaktadır. (Ertan,2002:74)

3.2.3. Schengen Anlaşması

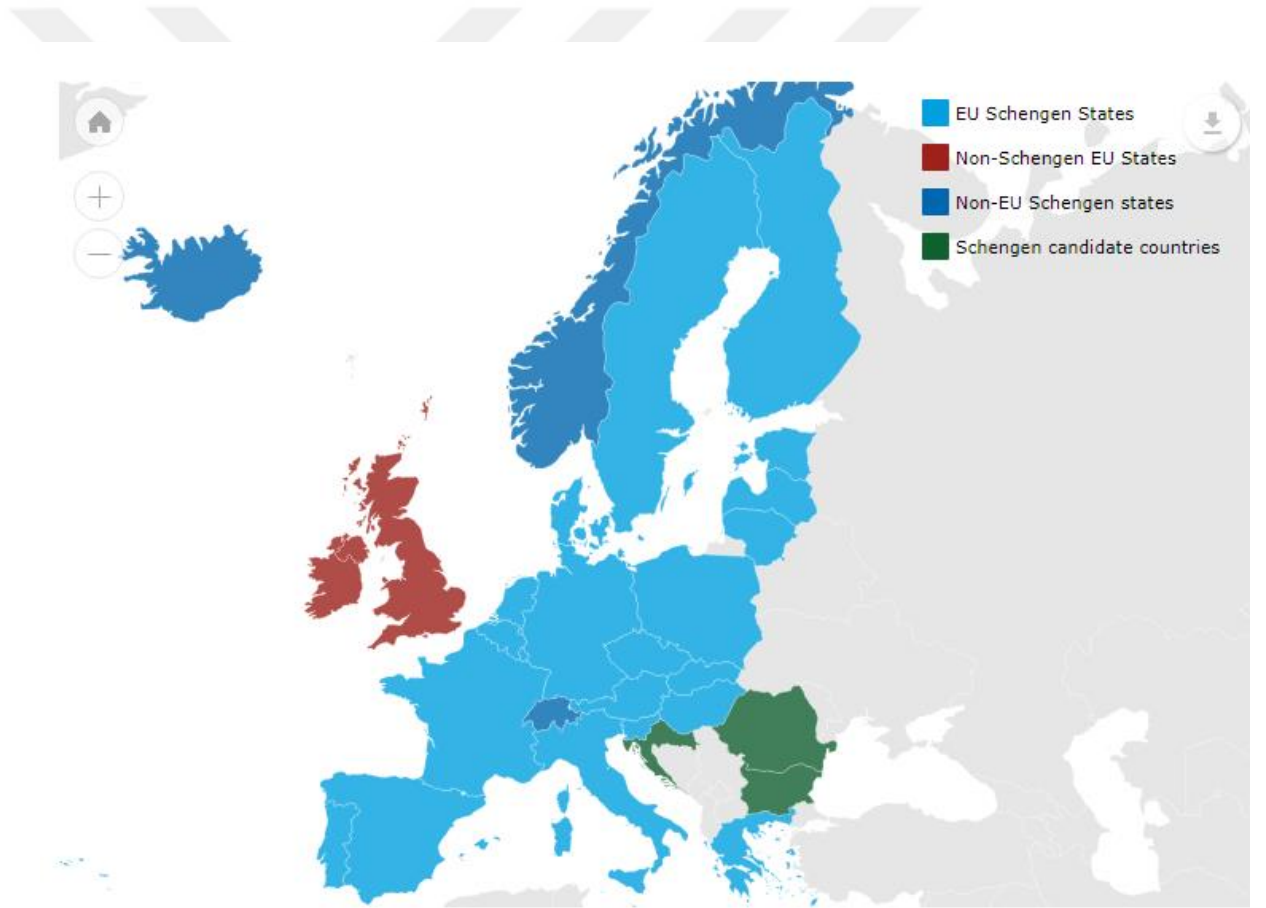
Avrupa Ortak Pazarının kuruluşundaki temel amaç malların serbest dolaşımını başlatmaktır. Malların serbest dolaşımının sağlanmasının tek başına yeterli olmadığı bir süre sonra anlaşılarak kişilerin de serbest dolaşımının sağlanmasının öneminin anlaşılması ile yeni bir sürecin Schengen Anlaşması ile başlatıldığı görülmektedir.

Ticari bir birliktelik olarak başlayan topluluk içerisinde malların serbest dolaşımını sağlamak kolay olmak ile birlikte aynı durumu kişilerin serbest dolaşımı için sağlamak zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

1990'lı yıllarda yapılan farklı düzenlemeler ile kişilerin dolaşımı önündeki engellemeler kaldırılmaya çalışılsa da hala Avrupa Kamuoyu tarafından bu durumun tam olarak benimsendiğini söylemek çok da mümkün gözükmemektedir, *“Polonyalı Muslukçular”* olarak literatüre geçen olgu, Polonya gibi ülkelerden gelen ucuz iş gücünün

Fransa gibi ülkelerdeki kamuoyları tarafından henüz tam olarak kabullenilemediğini göstermesi açısından önemlidir.” (Karluk,Dural,2013:153)

Almanya, Fransa, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda’dan oluşan ülkeler 1985 yılında imzaladıkları “ Schengen Anlaşması’yla iç sınırlarda kontrollerin kaldırılması yönünde ” ilk adımı atmışlardır. Takip eden yıllarda üye ülkelerin yanında aday ülkelerinde sürece katılımı ile birlikte insanlar pasaport kullanmadan anlaşmaya dahil olan ülkeler arasında seyahat edebilme özgürlüğüne kavuşmuşlardır.” (<https://www.avrupa.info.tr/tr/schengen-bolgesi-602.E.T.04/04/2018>)

Şekil 5: Schengen Bölgesi

3.2.4. Tek Avrupa Senedi

1986 yılında imzalanan ve 1987 yılı Temmuz ayında yürürlüğe giren Avrupa Birliği içerisinde iç pazar'ın oluşturulmasıyla ilgili olarak kabul edilen önemli bir belgedir.

“ *Tek senet ile ortak pazar hedefinin yeniden tanımlandığı görülmektedir.*” Topluluğun faaliyetlerinin “*tek pazardaki rekabetin bozulmasını önleyen bir sistemi*” içermesi ve “*ortak pazarın işleyişi için üye devletlerin mevzuatlarının gerektiği ölçüde birbirine yaklaştırılması*” olarak ifade edilmektedir.

“ *Tek Pazar, serbest dolaşım üzerine kurulmuştur ve 4 temel özgürlüğü kapsar.*” (Samsun,1998:6)

- 1) “ *Malların serbest dolaşımı*”
- 2) “ *Kişilerin serbest dolaşımı*”
- 3) “ *Hizmetlerin serbest dolaşımı*”
- 4) “ *Sermayenin serbest dolaşımı*”

Birlik içerisinde malların serbest dolaşımı noktasında gümrük vergilerinin kaldırılması ve ürünler ile ilgili kısıtlamaların kaldırılması önem taşımaktadır. Aynı şekilde malların serbest dolaşımın yeterli olmadığı ve bu sebepten dolayı Schengen anlaşması ile kişilerinde serbest dolaşım hakkı kazanmasının sağlanması noktasında bireyler için kazanımlar elde edilmiştir.

Üye devletlerde yaşayan bireylerin anlaşma kapsamında gittikleri diğer birlik üyesi ülkelerde tıpkı o ülkenin vatandaşı gibi her türlü haktan yararlanmasını sağlamak adına 3. Madde yürürlüğe konulmuştur. Son madde ile ise sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili kısıtlamaların kaldırılmasının hedeflendiği görülmektedir.

3.2.5. Dublin Sözleşmesi

1990 yılında İrlanda'nın başkenti Dublin şehrinde imzalanan sözleşmenin 1 Eylül 1997 tarihinde yürürlüğe alınmıştır, anlaşmaya taraf olan ülkeler ilk etapta; Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda,

Portekiz, İspanya ve Birleşik Krallık olmak ile birlikte aynı yıl Avusturya ve İsveç de sözleşmeyi imzalamıştır.

“Sözleşme ile, A.B üyesi ülkelerinde bulunan sığınmacının ilk olarak birlik üyesi hangi ülkeye giriş yaptığının tespit edilmesi ve bu ülkeye gönderilmesi hedeflenmektedir. Böylece bir sığınmacının birden fazla AB üyesi ülkede sığınma talebinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Anlaşma “Schengen Sözleşmesinden” sonra birlik üyesi ülkeler arasında göç ve sığınma konusunda ortak politika üretilmesi adına atılan en önemli adımlardan bir tanesidir.” (Özgen,2010:56)

“Dublin Sözleşmesi’ne uygun olarak, üye devletlerin birisinde yapılan sığınma başvurularını incelemekten sorumlu olan üye devleti belirlemede yardımcı olmak, ayrıca bu Tüzükte belirlenen koşullar altında Dublin Sözleşmesi’nin uygulanmasına zemin hazırlamak olan, “Eurodac” oluşturulmuştur.(http://www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf E.T.30.05.2018)

Yaşanan insani krizler neticesinde ortaya çıkan tikanlıkların giderilmesi amacıyla “Yurdundan Ayrılmaya Zorlanmış Kişilerin Kitlemel Sığınması Durumunda Geçici Koruma Sağlamak İçin Asgari Standartlara İlişkin, Üye Devletlerde Bu Tür İnsanların Ülkeye Kabul Edilmesi ve Sonrasında Bunun Sonuçlarına Katlanması İçin Harcanan Çabalar Arasında Kurulmasına İlişkin Önlemler Hakkında Konsey Yönergesi” 2001 yılında kabul edilmiştir.

“Üçüncü bir ülke vatandaşı tarafından Avrupa Topluluğu’na Üye Devletlerden birinde yapılan sığınma başvurularının incelenmesinden sorumlu devletin, kriterlerin ve mekanizmaların saptanmasına yönelik 18 Şubat 2003 tarih ve 343/2003/EC sayılı KonseyTüzüğü(DublinII)” çıkarılmıştır. http://www.goc.gov.tr/files/files/iltica_goc.pdf. E.T.30.05.2018). Dublin II Yönetmeliği’nin 4. Maddesinde; “...sığınmacının dosyasını inceleme görevi yabancının ilk başvuru yaptığı ülkenin sorumluluğundadır” denilmektedir.(Şen, Özkürol:99)

Suriye krizinin başlaması ile birlikte binlerce kişinin Avrupa ülkelerine giriş yapmak için İtalya ve Yunanistan üzerinden yasa dışı göç yollarını zorlamaları

neticesinde Birlik ülkeleri arasında Dublin Sözleşmesinin uygulanması ile ilgili ciddi sorunların yaşanmaya başladığı görülmektedir.

Yaşanan kriz neticesinde Birlik ülkelerinden bir kısmının Dublin sözleşmesini uygulamama noktasında irade göstermesinin, birliğin göç konusunda ortak hareket edebilme yeteneğini neredeyse kitleyecek duruma getirdiği görülmektedir.

3.2.6. Maastricht Anlaşması

“7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve Kasım 1993’te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşma sonucunda Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği” adını almıştır. Yapılan bu antlaşma ile birlikte birliğin hedefleri antlaşmanın B maddesinde şöyle açıklanmaktadır; (<https://www.ikv.org.tr/images/files/A5-tr.pdf>, E.T.30.05.2018)

- “ Ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanabilmesi adına sınırların kalktığı, tek para birimini de kapsayacak şekilde birlik ülkeleri arasında bütünleşmenin sağlanması,”
- “ Ortak bir savunma konsepti oluşturulması sonucunda ortaya çıkacak olan güç ile uluslararası politik arenada daha fazla söz sahibi olunması,”
- “ Oluşturulacak A.B vatandaşlarının haklarının ve çıkarlarının korunması,”
- “ Yargı ve içişleri arasında işbirliğinin güçlendirilmesi,”
- “ Topluluk müktesebatının bütünüyle korunması, topluluk aygıtlarının ve kurumlarının etkinliğini sağlamak üzere yapılacak etkinliklerin gözden geçirilmesi” olarak ifade edilmiştir.

Siyasi birlik oluşturulabilmesi adına yapılan en önemli düzenleme vatandaşlara verilen haklardır. Birlik üyesi ülkelere birisinin vatandaşı olan her birey serbest dolaşım ve ikamet haklarına sahip olmanın yanı sıra, bulunduğu birlik üyesi ülkenin vatandaşı olmasa bile belediye başkanlığı seçimlerinde ya da Avrupa Parlamentosu seçimlerinde aday olabilecektir.

Maastricht Antlaşması ile birlikte, “ A.B mevcut olan üç topluluğu “Avrupa Kömür Çelik Topluluğu”, “Avrupa Ekonomik Topluluğu”, “Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu” ortadan kaldırmayıp fakat üç topluluğu tek sütunda birleştirip, bunların yanına iki yeni sütun daha eklemiştir.” (Akgün,2011:103). Bu sütunlar Bozkurt, 2004 tarafından şu şekilde tablo haline getirilmiştir,

Tablo 6: Avrupa Birliği'nin Üç Sütunu

A.B NİN ÜÇ SÜTUNU		
I.SÜTUN	II. SÜTUN	III. SÜTUN
Avrupa Toplulukları Maastricht Antlaşması'nın II, III ve IV No'lu başlıkları ile yenilenen, AKÇT, AET, AAET'yi ortaya çıkaran geleneksel antlaşmalar.	Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) Maastricht Antlaşmasının V No'lu başlık, J-J.11 arasındaki maddeleri	Adalet ve İçişlerinde İşbirliği Politikası (AİİP) Maastricht Antlaşmasının VI No'lu başlık, K-K.9 arasındaki maddeleri
I. sütunda yüksek derecede bir bütünleşme vardır. Kararlar, esas olarak, nitelikli çoğunluk yöntemiyle, yönetmelik, yönerge gibi Topluluk hukuki araçlarıyla alınır ve AB Komisyonu, girişimde bulunma hakkına sahiptir.	ABA, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile Adalet ve İçişleri alanlarında üye devletlerarasında iş birliği için kurumsal bir çerçeve sunmak amacıyla Avrupa Topluluklarının yanına bu iki sütunu ekledi. Üye devletler bu hassas alanlarda, kararların oy birliği ile hükümetler arası olarak alındığı daha düşük derecede bir politik bütünleşmeyi kabul ettiler.	

3.2.7. Amsterdam Antlaşması

Amsterdam Antlaşması 2 Ekim 1997'de imzalanmış ve 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe girmiş olup ABA ile kurulan üç sütunlu çatıyı değiştirmeksizin, Avrupa Birliği'ni kuran antlaşmalara ve ABA'ya değişiklikler getirmiştir. (Özdemir,2001:4)

Amsterdam Antlaşması ile Avrupa Birliğinin tüm üye devletler için bağlayıcı olacak ortak sığınma mevzuatını geliştirmeyi hedeflediği görülmektedir. Böylece çok fazla sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan üye devletlerde yaşanması muhtemel problemler için sorumlulukların adil bir şekilde paylaşılması ve AB ülkelerinde kabul koşulları ile eş güdüm sağlanabilmesi noktasında politikalar oluşturulabilmesi amaçlanmaktadır.

Anlaşmanın IV. Başlığı; *“Vize, Göç ve Kişilerin Serbest Dolaşımına İlişkin Diğer Politikalar ile ilgilidir. Konsey, aşamalı olarak bir özgürlük, güvenlik ve adalet alanı kurmak için Amsterdam antlaşmasının yürürlüğe girişinden itibaren 5 yıllık süre içerisinde, Avrupa Birliği Antlaşmasının 62(2) ve (3), 63(1) (a) ve 2(a) Maddelerinin hükümleri uyarınca dış sınır kontrollerine, sığınma ve göçe ilişkin ek önlemler ile birlikte Madde 14 uyarınca kişilerin serbest dolaşımını temin etmeyi amaçlayan önlemler ile AB Antlaşmasının 31(e) Maddesi”* uyarınca suçu önlemeye ve mücadele etmeye yönelik önlemleri ihtiva etmektedir. (<https://www.ikv.org.tr/images/files/A6-tr.pdf> E.T: 30.05.2018)

3.2.8. Tampere Zirvesi

Avrupa Konseyi 15 ve 16 Ekim 1999 tarihlerinde Tampere'de özel bir toplantı düzenlemiştir. Konsey Amsterdam Antlaşması'nın sunduğu olanaklardan tam olarak yararlanarak birliğin özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olarak geliştirilmesinde kararlı olduğunu belirtmiştir.

Zirve sonuç bildirgesinde göç ile ilgili bölümler incelendiğinde;

- *“ Birliğin göç konusunda yaşanan sorunların giderilebilmesi noktasında kapsamlı bir yaklaşıma ihtiyaç duyduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan Yüksek Düzeyli Çalışma ve Göçmenlik Grubunun görev süresinin devam etmesinin ve İlave Eylem Planlarının Hazırlanmasının süreç açısından olumlu olacağı değerlendirilmektedir.”*

- “ Avrupa Konseyi, Birlik ve Üye Devletlerin iltica talebinde bulunma hakkına mutlak saygı göstermelerinin önemini teyit etmektedir. Cenevre Sözleşmesi'nin tam ve kapsamlı bir şekilde uygulanmasına dayalı olarak Ortak Avrupa İltica Sisteminin kurulması yönünde çalışma yapmayı kabul etmiş, böylece hiç kimsenin zulme geri gönderilmemesini, yani geri göndermeme ilkesini sürdürmesini sağlamıştır.”
- “ Bu sistem, kısa vadede, bir sığınma başvurusunun incelenmesinden sorumlu Devletin açık ve uygulanabilir bir tespitini, adil ve etkin bir sığınma prosedürü için ortak standartları, sığınmacıların aldıkları asgari koşulları ve Mülteci statüsünün tanınması ve içeriği hakkında kuralların yakınlaştırılması. Ayrıca, korumaya ihtiyaç duyan herhangi bir kişiye uygun bir statü sunan yan koruma formları ile ilgili önlemlerle tamamlanmalıdır.”
- “ Uzun vadede, topluluk kuralları ortak bir iltica prosedürüne ve birlik genelinde sığınma hakkı tanınan kişiler için tek bir statüye yol açmalıdır. Komisyondan bir yıl içinde bu konuyla ilgili bir iletişim hazırlaması istenmektedir.”
- “ Avrupa Konseyi, Konsey'i, üye devletler arasındaki dayanışma temelinde, yerlerinden edilmiş kişiler için geçici koruma konusunda anlaşmaya varma çabalarını hızlandırmaya çağırılmaktadır. Avrupa Konseyi, geçici koruma için mülteci kitlesel akını durumlarında bir miktar mali yedeğin yapılmasına dikkat edilmesi gerektiğine inanmaktadır.”
- “ Avrupa Konseyi, sığınmacıların belirlenmesi için sistem üzerindeki çalışmalarını derhal tamamlamasını istemektedir.(Eurodac)”
(http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en9.htm.E.T:31/05/2018)

3.2.9. Lahey Zirvesi

Lahey Programı, 1999'daki Tampere Zirvesi sonrasında “özgürlük, güvenlik ve adalet” alanında 2000-2004 yılları arasında ulaşılması belirlenen hedeflerin çizildiği

genel programın devamı niteliğinde olup, “ Avrupa Birliğinin bu alanda 2005- 2010 yılları arasında hayata geçirmek istediği hedefleri belirlemektedir.”

1951 Yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi; “ diğer uluslararası antlaşmalara uygun olarak kişilerin temel haklarının korunması, adaletin sağlanması, göç akışının düzenlenmesi, terör ile mücadele, organize suç örgütleri ile mücadele ve yasal işlemlerde karşılaşılan adli ve idari engellerin kaldırılabilmesi için üye devletlerin koordinasyon içerisinde çalışabilme kapasitelerinin geliştirilmesi göç sürecinin yönetilebilmesi açısından” hayati önem taşımaktadır. (Köktaş,2011:12)

Program, sığınma, göç ve sınır politikaları başlığı altında aşağıdaki düzenlemeleri öngörmüştür;

- “ Uluslararası göçün devam edeceği gerçeğinden hareketle göç olgusunu her yönüyle içeren kapsayıcı politikaların diğer politika alanlarındaki çalışmalar ile uyum içerisinde devam ettirilmelidir,”
- “ Sığınma, göç ve sınırlarla ilgili ortak politika oluşturulması sürecinde ortaya çıkacak olan mali sonuçların dayanışma, adil paylaşım ve iş birliği ile hareket edilerek çözülmesi önem taşımaktadır, “
- “Bu program kapsamında 2005-2010 dönemi için yeni bir Avrupa Mülteci Fonu oluşturulmuştur,”
- “ Yasal olarak birlik ülkelerinde bulunan göçmenlerin entegrasyonlarının sağlanabilmesi adına daha güçlü işbirliği ve inisiyatifin zorunlu olduğu ifade edilmiştir.” (Özer,2011:64-66)

3.2.10. Lizbon Anlaşması

13 Aralık 2007 tarihinde AB Zirvesi marjında Lizbon’da imzalanmıştır. Antlaşma AB’ye üye ülke sayısının genişleme süreci ile artması sonucunda neredeyse iki katına çıkması neticesinde kurumsal yapı ve karar alma

mekanizmalarında ihtiyaç duyulan yenilenme talebinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Lizbon Antlaşması ile ortaya çıkan bir takım yenilikler şunlardır; (<http://www.mfa.gov.tr/lizbon-antlasmasi.tr.mfa> E.T 01.05.2018)

- *Lizbon Antlaşmasında daimi bir AB Konseyi Başkanı görevi ihdas edilmiştir*
- *Nitelikli çoğunluk oylama sisteminde sadece üye ülkelerin sayısı ve sahip oldukları oylar değil ülkelerin nüfuslarının da değerlendirmeye alınması kararlaştırılmıştır,*
- *Avrupa Parlamentosundaki (AP) üye sayısı 705 (704 üye + Başkan) ile sınırlandırılmaktadır. Ülkelerin AP'da temsil edileceği üye sayısı en az 6, en fazla 96 olabilecektir.*
- *Lizbon Antlaşması AB Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi için de bir düzenleme getirmektedir*
- *AB komiserlerinin sayısının azaltılması*
- *İnsan Hakları alanında ayrıntılı düzenlemeler getiren AB enstrümanı Temel Haklar Şartı, Lizbon Antlaşması'nda yapılan bir atıfla hukuki olarak bağlayıcı hale getirilmiştir*

Göç ve sığınma konularıyla ilgili düzenlemeler antlaşmanın ikinci kısmında yapılmıştır. Bu kapsamda birlik içerisinde sınır kontrollerinin herkes için kaldırılması hedeflenirken, dış sınırların kontrolünün sağlanması için bütünleşmiş sınır yönetiminin oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılması istenmektedir. (Özer,2010:90)

1951 Cenevre Sözleşmesi ile göçmenlere yönelik olarak tanımlanan statülerin yetersiz kalması ve birlik üyesi ülkelere yönelik artarak devam eden göç hareketleri nedeniyle Anlaşmanın 78. Maddesi ile geri göndermeme prensibine uygun olarak bir takım düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Bu noktada amaç birlik içerisinde tek tip ve koordineli bir sığınma statüsü oluşturulmasıdır. “ *Böylece Birlik içerisinde sığınma hakkı elde etmemiş ancak korunması gereken üçüncü ülke vatandaşları için tek tip bir ikincil koruma statüsü ya da geçici koruma statüsü verilmesini sağlayacak ortak bir sistem geliştirilebilecektir* ” (Akgün,2011:120)

3.2.11. Stockholm Programı

11 Aralık 2009 tarihinde gerçekleştirilen AB Konsey Zirvesi toplantısında devlet ve hükümet başkanları, Avrupa Birliği (AB) için 2010-14 dönemi arasında adalet, özgürlük ve güvenlik alanında bir yol haritası sunan programı kabul etmişlerdir.

Program ile gelecekte yaşanması muhtemel zorlukların vatandaşların çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda, özgürlük, güvenlik ve adalet eksenlerinin güçlendirilerek giderilmesi hedeflenmiştir.

Stockholm Programının altı öncelikli alana odaklandığı görülmektedir. Bu alanlar; “*vatandaşlık ve temel hakların teşvik edilmesi, hukuk ve adalet Avrupa’sı, suç, terörizm ve diğer tehditlerle mücadele edilmesi, AB’ye erişimin sağlanması için vize ve sınır yönetimi politikaları, göç ve sığınma alanında sorumluluk, dayanışma ve ortaklık, AB’nin dış politikalarında adalet, özgürlük ve güvenlik kurallarının geçerli olması*” olarak sıralandırılabilir.

Göç ile ilgili olarak düzenlenen metinler şu şekilde özetlenebilir;

- “ *Avrupa’ya erişim ile ilgili olarak; AB’nin, kendi vatandaşlarının güvenliğini sağlarken, AB’ye üye olmayan vatandaşların Avrupa’ya yasal erişim sağlamak için entegre sınır yönetimi ve vize politikalarını geliştirmesi gereklidir,*”
- *Yasadışı göç ve sınır ötesi suçu önlemek için sınır kontrollerinin güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca uluslararası korumaya ihtiyaç duyanlara ve refakatsiz çocuklar gibi savunmasız insan gruplarına erişim sağlanması içinde Frontex’in (Avrupa dış sınırlar ajansı) rolü, mevcut ve gelecekteki zorluklara daha etkin bir şekilde cevap verebilecek şekilde güçlendirilmelidir,*

- *Ortak vize politikasının geliştirilmesi ve bölgesel konsolosluk işbirliğinin güçlendirilmesi için çalışmalar devam ettirilmelidir. Bunun ile birlikte İkinci nesil Schengen Bilgi Sistemi (SIS II) ve Vize Bilgi Sistemi (VIS), harici sınır kontrol sistemleri güçlendirilmesi için etkin işbirliği sağlanmalıdır.*
- *Avrupa Göç ve İltica Avrupa Paketi temelinde, AB kapsamlı ve esnek bir göç politikası geliştirmelidir. Bu politika, dayanışma ve sorumluluk üzerine odaklanmalı ve hem AB ülkelerinin hem de göçmenlerin ihtiyaçlarını ele almalıdır,*
- *AB üyesi olmayan ülkelerden beyin göçünü en aza indirirken, AB ülkelerinin işgücü piyasası ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Göçmenlerin haklarını garanti eden güçlü uyum politikaları da hayata geçirilmelidir. Ayrıca, ortak bir göç politikasının etkili ve sürdürülebilir bir geri dönüş politikası içermesi gerekirken, yasadışı göçün önlenmesi, kontrolü ve mücadelesine devam edilmesi gerekmektedir,*
- *2012 yılına kadar Avrupa Ortak Sığınma Sistemi'nin (CEAS) kurulması için çaba gösterilmelidir. Bu bağlamda, Avrupa Sığınma Destek Ofisinin geliştirilmesi esastır. AB ülkeleri için ortak bir iltica prosedürü sağlayarak ve uluslararası koruma sağlananlara tek tip bir statü sağlayarak, CEAS AB içinde bir koruma ve dayanışma alanı yaratılmalıdır. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aj10034> E.T: 05.05.2018)*

3.3. TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ VE GÖÇ

Türkiye'nin göç yönetimi politikasını şekillendiren unsurların başında Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte çıkarılan; “yasalar”, “yönetmelikler”, “genelge”, “Bakanlar Kurulu Kararları”, “mahkeme kararları” gibi hukuksal metinlerin yanı sıra “Cenevre Sözleşmesi” örneğinde olduğu gibi uluslararası kuruluşlar tarafından çıkarılan sözleşmeler yer almaktadır.

AB'ye adaylık sürecinin başlaması ile birlikte bu kapsamda yapılan düzenlemelerin yanı sıra; “ulusal programlar”, “kalkınma programları”, “ilerleme raporları”, “göç strateji belgesi”, “iltica strateji belgesi” ile “iltica göç eylem planı” ve dönemsel koşullarda bu politikaların oluşturulmasında etkili olmuştur. Uluslararası sistemin bir parçası olmak, Birleşmiş Milletler ile eş güdüm içerisinde çalışmak ve Avrupa Birliği adaylık sürecinin gerekli kıldığı bir takım değişiklikler sürecin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. (Tolay, 2011: 210-211).

3.3.1. Türkiye’de Göç İle İlgili Mevzuat Düzenlemeleri

Medeniyetlerin beşiği olarak nitelendirilebilecek olan Anadolu toprakları tarihin her döneminde farklı gerekçelerle göç hareketlerine maruz kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun dağılma süreci ile birlikte daha önce Osmanlı toprakları olan geniş coğrafyalarda yaşayan Müslüman ve Türk toplumları kendilerine yaşatılan baskı ve zulüm neticesinde bugün Osmanlı İmparatorluğunun bakiyesi olan Türkiye Cumhuriyeti topraklarına dönmüşlerdir.

1.Dünya savaşı neticesinde Osmanlı imparatorluğunun dağılması ile kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir ulus devlet olma çabası neticesinde yapmış olduğu düzenlemeler dikkat çekmektedir. Takip eden süreçte yaşanan soğuk savaş dönemi ve oluşturulan politikaların yansımaları iki kutuplu hale gelen dünyada yaşanan güvenlik endişesinden etkilenmiş gözükmektedir.

Türkiye'nin “Cenevre Sözleşmesi ”ne coğrafi anlamda çekince koyarak taraf olması da göç olgusunu ve göçmen tanımını şekillendiren bir diğer etken olarak değerlendirilebilir.

Son olarak Türkiye'nin AB'ye adaylık süreci ile birlikte göç anlamında yapılan bütün düzenlemeler de AB mevzuatı ve uygulamalarının derin etkisini görmek mümkündür. Bu başlık altında Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar göç ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler incelenecektir.

3.3.1.1. İskân Kanunu

“1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 17'nci” maddesine göre iskân; “Bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturacak ev veya ev yeri, sanatkârlara ve tüccarlara ayrıca geçim getirecek dükkân veya mağaza yahut bu gibi yapı veya yeri ve mütedavil sermaye; çiftçilere de ayrıca kâfi toprakla çift hayvanı, alet ve edevatı, tohumluk, ahır ve samanlık veya yeri vermekle yapılır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Devletlerin ekonomik ve sosyal anlamda gelişim sağlayabilmek için kullanabileceği yegâne güç olan nüfusun ülke içerisinde dengeli dağılımının sağlanması uygulanacak iskân politikaları ile doğrudan ilgilidir. “ Devlet ve toplum hayatında önemli bir yeri bulunan, “iskân” kavramı, insanların yer değiştirme hareketleri ile yakından ilgilidir.” Doğru uygulanacak olan iskân politikaları ile yaşanması muhtemel ekonomik ve sosyal problemlerin önlenmesinin yanında toplumsal anlamda yaşanabilecek sorunların engellenmesi sağlanabilecektir. (Saydam, 1993: 227-228).

Cumhuriyetin ilk yıllarında savaştan çıkmış, yorgun ve yoksul bir halkın yeniden var olma mücadelesine şahitlik edilmektedir. O yıllarda çıkarılan “ 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu” nun özünde kamusal düzenin sağlanması için kamu yönetiminin düzenlenmesi, göç ve savaş nedeniyle köylü nüfus azaldığı için düşen tarımsal üretimin arttırılma çabası yatmaktadır. Dönem itibarıyla göçmen algısının oluşturulmaya çalışılan ulus devlet modeli nedeniyle daha ziyade yurt dışında bulunan Türk kökenli soydaş olarak nitelendirilen insanları kapsadığı görülmektedir. (Shorter, 1985: 2000).

“14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanu'nu” temelde Türkiye'ye yönelik sığınma ve göç hareketleri ile gelenlerin ülke içinde iskânlarını düzenlemek amacıyla hazırlanmıştır, Dönemin koşulları altında soydaş merkezli oluşturulan kanun sonrasında değişen koşullar ve ihtiyaçlar ile birlikte “2006 yılında 5543 sayılı aynı kanun ile mülga” hale gelmiştir.

3.3.1.2. 5683 Sayılı Kanun

“ Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ” 24.07.1950 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. “ Türkiye'ye girmesi

kanunlarla memnu bulunmayan ve Pasaport Kanununun hükümlerine uygun şekilde gelen yabancılar, kanunlarla tayin olunan kayıt ve şartlar dairesinde Türkiye'de ikamet ve seyahat etmek hakkına haizdirler ifadesi” kanunun 1. Maddesinde yer almaktadır.

Kanunun ikinci maddesi; “ Yabancıların girmekten ve ikametten kanunla menedilmiş oldukları yerlerden başka, memleketin muayyen muntıklarında münferit veya toplu bir halde ikamet veya seyahatleri Bakanlar Kurulu kararı ile menedilebilir demektir. İkinci madde Bakanlar Kuruluna bu gibi tedbirlerin mukabele bil misil olmak üzere muayyen Devlet tebaalarına tatbikine da karar vermesi için yetki tanımaktadır.”

3.3.1.3. Pasaport Kanunu

İskân Kanunu kapsamı dışında kalan yabancılarla ilişkin iş ve işlemler ise 1950 yılında çıkarılmış olan “ 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun” lar ile yürütülmüştür. “ 5682 Sayılı Pasaport Kanunu, Türkiye’ye girişlerle ve Türkiye’den ayrılışlarla ilgili düzenlemeleri” içermektedir.

5682 sayılı Kanun’un 4. Maddesinde; “ ...pasaportsuz, vesikasız veya usule uygun olmayan pasaport veya vesikalarla Türkiye sınırlarına gelecek yabancıların geri çevrilecekleri, göçmenlerin ve mültecilerin durumları ile de ilgili düzenlemeler, Türkiye’den yasadışı ayrılma ve göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile ilgili düzenlemeler ” yer almaktadır.

5682 sayılı Kanun’un 4. ,33. ve 36. maddeleri, aynı zamanda 5682 sayılı Kanun’da yabancıları kapsam içine alan ilgili maddeler de 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun kabul edilmesi ile kaldırılmıştır

3.3.1.4. 1994 Tarihli Yönetmelik

Uluslararası koruma (iltica) alanına bakıldığında iç hukuk alanında ilk düzenleyici belgenin 1994 Yönetmeliği olarak bilinen; “ Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ” olduğu

görülmektedir. Söz konusu Yönetmelik, bireysel ve kitlesel olarak sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen yabancılara uygulanacak usul ve esasların tespit edilmesine ve görevli kuruluşların belirlenmesine ilişkin hükümlere yer vermektedir.

1994 Yönetmeliği Türkiye'de göç ve sığınma politikalarının gelişiminde bir dönüm noktası olmuştur. 1994 Yönetmeliğin amacı; “ 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol gereğince Türkiye'ye münferiden (tek başına) iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınmak amacıyla Türkiye sınırlarına gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esasların tespiti ile görevli kuruluşların belirlenmesi” olarak belirtilmiştir.

Yönetmelik ile vatandaşlık hakkı kazanmak ya da vatandaşlıktan çıkarılma ile sonuçlanacak durumların açıklanmasının yanında, legal ya da illegal yollardan Türkiye'ye gelip iltica talebinde bulunmak isteyenler ile ilgili iş ve işlemler, ya da Türkiye'yi geçiş noktası olarak belirleyip bir başka ülkeye iltica etmeyi isteyip ikamet izni talebinde bulunanlar ve tüm bu iş ve işlemlerden sorumlu olacak idare birimleri ilgili yönetmelik hükümleri ile ifade edilmiştir. (Ümit,2001:25)

1994 Yönetmeliği, 1951 Cenevre Sözleşmesi ile 1967 Protokolü hükümleri uyarınca Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü'nden farklı olarak sığınma kavramını da içermektedir. Bu kapsamda ilgili yönetmelik ile mülteci ve sığınmacı kavramları birbirinden ayrılmaya çalışılmıştır.(Çiçekli,2009:48)

2006 yılında bazı maddelerinde değişiklik yapılan kanunun 7 Maddesinde “ İçişleri Bakanlığı, Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılara ilişkin işlemler ile barınma, iaşe, nakil, üçüncü ülkelere kabul, gönüllü geri dönüş, pasaport ve vize temini gibi hususlarda, diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri ile işbirliğinde bulunabilir.” İfadesi yer almaktadır. Bu durum göç ve yol açtığı sonuçların ulusal ve uluslararası işbirliğini zorunlu kıldığını göstermek açısından önem taşımaktadır.

3.3.1.5. 4104 Sayılı Yönetmelik

26.10.1995 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek 08.11.1995 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “*Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye Kabul Edilenler Hakkında Yönetmelik*” ; “*Türkiye'nin taraf olmadığı bir silahlı çatışmada Türkiye'ye kabul edilen muharip yabancı ordu mensuplarının Türkiye sınırlarından girdikleri tarihten iade olunacakları veya başka bir ülkeye gönderilecekleri tarihe kadar gözaltı edilmeleri, muhafaza, nakil, iskân, giyecek, yiyecek, muayene ve tedavileri, kampların Kızılay'a devri, disiplin ve cezai işlemleri, iadeleri ile mali hususlara ilişkin esas ve usulleri tespit etmek*” amacıyla çıkarılmıştır.

Bu Yönetmelik; “*muharip yabancı ordu mensuplarından Türkiye'ye kabul edilenler hakkında alınacak tedbirleri, uygulanacak kuralları, bu kişilerin tabi olacakları esasları, sorumlu ve görevli makamları*” kapsamaktadır.

Yönetmeliğin 51. Maddesinde; “*başka bir ülkeye gitmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden muharip yabancı silahlı kuvvetler mensuplarına verilen ikamet izni, yabancının makul bir süre içinde üçüncü ülkelere gidememesi halinde uzatılmayabilir. Bu durumdaki yabancı, ülkeyi terke davet edilir*” ibaresi yer almaktadır.

3.3.1.6. Vatandaşlık Kanunu

29.5.2009 tarihinde kabul edilen ve 12.06.2009 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “*5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda Türk vatandaşlığı*” ile ilgili hususlar düzenlenmiştir.

Yabancı kavramının tanımı yapılarak; “*Türk vatandaşlığını kazanabilmeleri ile ilgili düzenlemelere de yer verilmiştir. 5901 sayılı Kanun'a göre; bir yabancının Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için en az üç yıl ikamet etme şartı aranmak ile birlikte istisnai durumlar*” da bu kanunla tanımlanmaktadır.

Evlenme doğrudan Türk vatandaşlığı kazandırmasa da; “*...bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığı için başvurabilmektedirler*”. Ayrıca “*5901 sayılı Kanun'a göre; göçmen olarak kabul edilen kişiler*” de Türk vatandaşlığı kazanabilirler.

3.3.1.7. Diğer Düzenlemeler

Türkiye'nin göç politikasına yön veren ve yukarıda belirtilen önemli kanun ve yönetmeliklerin yanı sıra bu süreçte; “yönetmelik, genelge, yönerge, tebliğ ve Bakanlar Kurulu Kararları “gibi ikincil düzenlemeler de yapılmıştır. Bunlardan birkaçı aşağıda sıralanmıştır. (Göç İdaresi, 2015)

-
- “ 25.09.1968 tarihli ve 6/10733 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokolü,”
- “ Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,”
- “ Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği,”
- “ Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik,”
- “ Türkiye’de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik,
- “ Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik,”
- “ Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”
- “ Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği,”
- “ Kabul, Barınma ve Geri Gönderme Merkezleri ile İlgili Yönetmelik,”
- “ Geçici Koruma Yönetmeliği,”
- “ Geri Kabul Antlaşmasıyla İlgili Başbakanlık Genelgesi,”

- “ Sınır Kapılarında Verilen Vizelerle İlgili Bakanlar Kurulu Kararı ’dır.”

3.3.2. AB ile Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Türkiye’de Göç Yönetimi İle İlgili Olarak Yapılan Düzenlemeler

AB ile 2001 yılında imzalanan ilk Katılım Ortaklığı Belgesi ile birlikte, Türkiye’nin göç ile ilgili sürece ilişkin yönetim modelinin oluşmasında AB Politikalarına bağımlı olma durumunun ortaya çıktığı görülmektedir. Aday ülke durumunda olan Türkiye’nin yasal göç, düzensiz göç, iltica gibi konularda AB müktesebatı ile uyumlu bir çerçeve çizme zorunluluğu adaylık sürecinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. (ORSAM, 2012:17).

Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan amaçlar ve hedefler kısmında göç yönetimi ile ilgili;(https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2001.pdf)

- “ Müktesebatın benimsenmesi, uygulanması ve idare edilmesi için kamu yönetiminin kapasitesinin özellikle eğitim ile yasal olmayan göç ve yasal olmayan insan ve uyuşturucu kaçakçılığını önlemek için etkin sınır kontrollerinin geliştirilmesi dâhil olmak üzere, bakanlıklar arasında uygun eşgüdüm sağlanmak suretiyle iyileştirilmesi,”
- “ Avrupa Komisyonu ile bir geri kabul anlaşması yapılması durumunun müzakere edilmesi,”
- “ Schengen Bilgi Sistemi ve Europol’a katılabilmek için veri koruma alanında AB müktesebatının benimsenmesi,”
- “ Vize mevzuatı ve uygulamalarının, AB’nikiler ile uyumunun başlatılması,”
- “ Sınır yönetiminin güçlendirilmesine başlanması ve Schengen Sözleşmesinin tam olarak uygulanması için hazırlanılması,”

- “ İltica alanında 1951 Cenevre Sözleşmesi için getirilen coğrafi rezervin kaldırılması ve mülteciler için ikamet ve sosyal destek birimlerinin geliştirilmesi maddeleri” yer almaktadır.

Katılım Ortaklığı Belgesi ile birlikte yapılacakları gösteren strateji belgeleri oluşturulmuştur; “Bu çerçevede Türkiye’de Dış Sınırların Korunmasına İlişkin Strateji Belgesi Nisan 2003’te, Türkiye’nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde İltica Alanında Yapılması Öngörülen Çalışmalara İlişkin Strateji Belgesi (İltica Strateji Belgesi) Ekim 2003’te ve Türkiye’de Göç Yönetimi Eylem Planına Katkı Sağlayacak Strateji Belgesi (Göç Strateji Belgesi) Ekim 2003’te” hazırlanmıştır. (Özçürümez ve Türkay, 2011: 39).

Avrupa Birliği üyelik süreci ile birlikte Türkiye’nin uyguladığı düzenlemelerin yerini Avrupa Birliği uyum süreci etkisinde gelişen göç politikaları ve uygulamalarının almaya başladığı görülmektedir.

Bu çerçevede, 19 Mayıs 2003 tarihinde kabul edilen; “ Yeni Katılım Ortaklığı Belgesi”, 24 Temmuz 2003 tarihinde yayınlanan Ulusal Program ve 25 Mart 2005 tarihinde kabul edilen “İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı” Türkiye’nin yasadışı göçün önlenmesine yönelik kabul, geri kabul ve sınır dışı etme uygulamalarında AB müktesebatının kabul edilmesi ve uygulamaya geçirilmesi önceliğine yer veren belgeler olmuşlardır.

([http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani\(2\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani(2).pdf).E.T 16/03/2018)

İltica Göç Ulusal Eylem Planı ile;

- “ Göç ve iltica alanında bir ihtisas biriminin oluşturulması, oluşturulacak yapının içerik yönünden güçlendirilmesi,”
- “ İltica ve göç alanında çalışacak personelin istihdamı ve eğitiminin sağlanması,”
- “ İltica ve göç alanında yeni yatırım ve eşleştirme projelerinin gerçekleştirilmesi,”

- “ Menşe ülke ve iltica bilgi sisteminin tesis edilmesi,”
- “ Kabul ve barınma merkezleri ile geri gönderme merkezlerinin tesis edilmesi,”
- “ İltica ve göç politikalarının gözden geçirilmesi,” hedefleri konularak daha somut bir yol haritası yayınlanmıştır (ORSAM, 2012: 21).

2004 yılında ise AB 2002 Mali İşbirliği programlaması kapsamında Danimarka-İngiltere Konsorsiyumu ile “ TR02JH-03 İltica-Göç Twinning” Projesini (eşleştirme projesi) uygulamaya başlamıştır.

Bu projenin de genel hedefi; “ Türkiye'nin iltica ve göç stratejisini AB Mevzuatına uyumlaştırmak iken amacı ise AB fonlarından daha fazla yararlanmayı sağlayacak göç ve ilticadan sorumlu kuruluşların teknik ve idari kapasitesinin geliştirilmesini sağlamaktır.” (BMMY ve İçişleri Bakanlığı, 2005: 6).

Bu çalışmaların neticesinde 2004 yılı sonunda; “ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı” hazırlanmış, plan Başbakanlıkça 25 Mart 2005'te kabul edilmiştir. 22 Haziran 2006 tarihinde “ İçişleri Bakanlığı Uygulama Talimatı” yayınlanmıştır.

Türkiye'nin iltica ve göç alanındaki iç hukukunun 1994 Yönetmeliğinden sonra ikinci temel düzenlemesi olan, “ 57 sayılı İçişleri Bakanlığı Uygulama Talimatı” , sığınma usulleriyle birlikte mülteciler ve sığınmacıların hakları ve yükümlülükleriyle ilgili düzenlemelere yer vermiştir. Uygulama talimatına müteakiben “ Ulusal Program” 2008'de güncellenerek Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

İçişleri Bakanlığında “ İltica-Göç ve Entegre Sınır Yönetimi ” adı altında 2008'de iki büro kurulmuştur. Ayrıca yasadışı göçle mücadelede alınacak tedbirlerin tespiti, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun artırılması, operasyonel faaliyetlerin en üst düzeyde izlenmesi amacıyla, büro koordinesinde “ Yasadışı Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu ” oluşturulmuştur (ORSAM, 2012: 21)

AB ile yasa dışı göçün önlenmesi adına müktesebat uyumunun sağlanabilmesi önem taşımaktadır. Bu noktada AB tarafından Türkiye'nin göç konusunda kapasitesini arttırabilmesi adına maddi olarak destek sağlamanın yanında teknik olarak da destek sağlandığı görülmektedir.

Polis akademisinde sınır güvenliği birimi açılması, “ göç ile ilgili mevzuatın daha demokratik ve insancıl hale getirilmesi amacıyla yeni anayasa çalışması yapılması ” aslında bu alanda göç ve yabancılar ile hukukun demokratikleşmesi için atılan adımlar olarak nitelendirilebilir.(Çalı, 2012: 50).

22 Haziran 2006 tarihinde; “ Sığınma usulleriyle birlikte mülteciler ve sığınmacıların hakları ve yükümlülükleri ile ilgili düzenlemeleri içeren İçişleri Bakanlığı Uygulama Talimatı ” yayınlanmıştır.

Tüm bu yapılan düzenlemelerin yanında “Ulusal Program” yenilenmiş ve 31.12.2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni Ulusal Programda, “ Türkiye'nin İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı'nın uygulanması konusunda bir yol haritasının kabul edilmesini de içeren çabaların devam ettirilmesi, AB müktesebatı ile uyumlu bir iltica otoritesinin kurulmasını da içeren kapsamlı bir iltica kanununun kabulü için hazırlıkların yapılması ve yasadışı göçle mücadele konusunda uluslararası standartlarla uyum içerisinde kapasitenin artırılması” gibi öncelikler yinelenmiştir (<https://www.ab.gov.tr/42260.html> E.T. 04.06.2018)

3.3.2.1. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Türkiye yabancılar ve göç hukuku ile ilgili olarak çok çeşitli düzenlemeler yapmıştır, bu durum ortaya dağınık bir mevzuatın çıkmasına ve uygulama alanında sorunlar yaşamasına neden olduğu için AB ile bu konuda tek bir mevzuatın oluşturulabilmesi için 2013 yılına kadar süren yoğun bir çalışma yapıldığı görülmektedir. (Canan,2015:216)

Bu kapsamda, “ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 11 Nisan 2013 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.” Yeni kanun ile birlikte daha önce Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen iş ve işlemlerin yeni kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yapılmasının amaçlandığı görülmektedir.

Kanun 6 bölümünden oluşmaktadır;

Birinci bölüm Amaç, Kapsam ve Tanımlardan oluşmaktadır. Kanun'un 1. Maddesinde bu Kanunun amacı; “ *yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir*” şeklinde ifade edilmektedir.

İkinci Bölüm ise vize ve ikamet izni süreci ile ilgilidir. 4. Madde: “ *Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez*” ifadesi yer almaktadır.

Kanunun Mülteci tanımının yanında şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma tanımlarını da yaptığı görülmektedir.

- *Madde 61 : “**Mülteci:** Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”*
- *Madde 62 – “**Şartlı mülteci:** Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir.”*

- *Madde 63 – “İkincil koruma: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”*

- *Madde 91 – “Geçici koruma: Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”*

Kanun; Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Hükümler ile birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Kurulması ve işleyişinin yanında, Göç Politikaları Kurulunun görev ve yetkilerini de tanımlamıştır.

Aynı şekilde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, Geçici Koruma Yönetmeliği yayımlanmıştır. “Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri,

Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir.”

3.3.2.2. Geri Kabul Anlaşması

AB, yasa dışı yollardan birlik ülkelerine giriş yapan ya da yasadışı olarak ikamet ettiği tespit edilen göçmenlerin transit geçtikleri ülkelere veya kaynak ülkelere iade edilmesini sağlamak adına “ *düzensiz göç ile mücadele etmek amacıyla ilgili ülkelerle “Geri Kabul” anlaşmaları*” imzalamaktadır.(Zoeteweij, 2015: 148)

“ AB’nin yasadışı göç konusunda kaynak ülkeler (countries of origin), transit ülkeler (countries of transit) ve Türkiye gibi hem kaynak hem de transit ülke konumundaki 3 grupta ki ülkeler ile Geri Kabul Anlaşmaları yaptığı görülmektedir.” (Ekşi, 2016: 5)

AB-Türkiye Geri Kabul Antlaşması 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanarak, 02 Ağustos 2014 Resmi Gazete’de yayımlanmış ve 01 Ekim 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Antlaşma ; “ *Geri kabul anlaşmaları, genel olarak, bir ülkede veya sınırları belirlenmiş bir grup ülkede yasadışı olarak bulunan kişilerin anlaşma yapılmış kaynak ülkeye veya en son transit geçiş yaptıkları ülkeye geri gönderilmesini*” düzenlemektedir.

Türkiye-Avrupa Birliği (AB) Geri Kabul Anlaşması; “ *mütekabiliyet temelinde, Türkiye’de veya AB’ye üye ülkelerden birinde, ülkeye giriş, ülkede bulunma veya ikamet etme koşullarını sağlamayan veya sağlayamaz duruma düşen kişilerin Anlaşma ’da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde*” ilgili ülkeye geri gönderilmesini amaçlamaktadır.”

Yapılan anlaşma kapsamında, “*tarafaların üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma’nın yürürlüğe girmesinden itibaren 3 yıllık bir geçiş süresi sonunda kabul etmeye başlamaları*” öngörülmüştür. Buna göre Türkiye, ülkesi üzerinden AB ülkelerine yasa dışı yollarla giden üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma yürürlüğe girdikten 3 yıl sonra geri almaya başlayacaktır.(https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf. E.T.04.06.2018)

“ AB Suriyeli sığınmacı krizi nedeniyle bu sürenin erkene alınarak 2016 yılında Haziran ayında başlatılması karşılığında Türkiye’ye verilecek yardımı 3+3 milyara yani toplam 6 milyar Euro’ya çıkarmıştır.” (Özsöz, 2014: 131).

Mutabakatın bir unsuru da *“1’e 1” formülü uyarınca, Yunan adalarından 4 Nisan itibarıyla alınacak her bir Suriyeli için, yine 4 Nisan’da başlamak üzere ülkemizde geçici koruma altındaki bir Suriyelinin AB ülkelerine yerleştirilmesi”*dir. Türkiye ‘den alınacak Suriyelilerin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle işbirliği halinde belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

Suriye krizi ile yaşanan göç dalgası ve AB üyesi ülkeler arasında yaşanan göçmenlerin kabulü ile ilgili ihtilaflar AB’nin göçmenlerin kendi ülkelerine ulaşmadan sınırları dışındaki topraklarda tutulması stratejisini uygulamaya koymasına neden olmuştur. Bu anlamda Türkiye’nin AB ile yapmış olduğu geri kabul anlaşması kamuoyunca tartışılmış ve sonuçları itibarıyla Türkiye’nin bir nevi bir tampon bölge haline getirilmek istenmesi sonucunun ortaya çıkması toplumda rahatsızlık konusu oluşturmuştur.

“ 1980 Yılına kadar Türk Vatandaşları Avrupa ülkelerine vize almadan gidebilirken, askeri darbe sonrasında ilk olarak Almanya’nın geçici bir önlem olarak vize uygulamasını başlatmasını, aynı yıl Fransa’nın benzer bir karar alması izlemiştir. 1982 yılında Belçika, Hollanda ve Lüksemburg ve ardından diğer üye ülkelerin vize uygulama kararı almasının ardından da diğer üye ülkeler Türkiye’ye vize uygulamaya başlamıştır.” (Ekşi, 2016: 55)

Türkiye ile AB arasında vize serbestliği sürecinin tamamlanabilmesi için Türkiye’nin yerine getirmesi gereken 72 kriter bulunmaktadır. Bugüne kadar 72 kriterden 67’si yerine getirilmiştir, geri kabul anlaşmasında yer almasına rağmen Türk vatandaşlarına Avrupa Birliği üyesi ülkelere geçişlerinde sağlanacak olan vize muafiyeti henüz verilmediği gibi bu konuda her hangi bir ilerleme de sağlanamamıştır. Vize muafiyeti konusunda yerine getirilmesi talep edilen 72 kriter bu anlamda Kosova’dan talep edilen ve 85 kriterden oluşan yol haritasından sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Aynı şekilde AB anlaşma kapsamında Türkiye’ye ödemeyi taahhüt ettiği 6 milyar Euro desteğin şu ana kadar yarıya yakın bir kısmını gerçekleştirmiştir. Bu durum da AB ve Türkiye arasındaki ikili ilişkilerde tıpkı vize serbestisi konusunda olduğu gibi rahatsızlık oluşturan bir durum olarak gözükmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SURİYE KRİZİ

2011 yılında başlayan rejim karşıtı gösterilerin ardından yaşanan iç savaş nedeniyle çatışma ortamından kaçan Suriyeliler, 29 Nisan 2011’de Hatay ili Yayladağı ilçesinden 260 kişilik bir grup olarak sınıra gelmişlerdir. Türkiye, “açık kapı politikası” ve “geri göndermeme” ilkeleri çerçevesinde “geçici koruma” sağlayarak Suriyelilerin Türkiye’ye girişini kabul etmiştir.

Türk insanının ortaya koyduğu olağanüstü fedakârlıklarla bu güne kadar dünyada çok da benzeri olmayacak şekilde, çok ciddi sorunlar ile karşılaşılardan yönetilebilen Suriye krizinin bundan sonraki kısmının da öncesinden daha kolay olmayacağı yaşanan son gelişmeler ışığında anlaşılmaktadır.

Türkiye’nin içinde bulunduğu coğrafyada yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve sıcak çatışma riskleri yakın gelecekte yeni göç dalgaları ile karşı karşıya kalınması risklerini de beraberinde getirmektedir. Hali hazırda 4 milyona yakın Suriyeli’ ye ev sahipliği yapan Türkiye’nin olası krizlerde yaşanacak yeni göç dalgalarına nasıl dayanabileceği ve bu sürecin sadece Türkiye’yi değil Avrupa Birliği ülkelerini de nasıl etkileyeceğini ön görmek çok da kolay gözükmemektedir.

Bu bölümde Suriye krizi ekseninde, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin Türk toplumuna etkilerine , Türkiye’nin Göç Politikaları oluşturma sürecine ve Suriyeliler için yürütülen uyum politikalarına odaklanılmıştır.

4.1. TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

“ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 29 Ağustos 2018 yılında yayınlamış olduğu verilere göre Türkiye’ye sığınan Suriyeli sayısı 3.552.303 kişidir. Bu kişilerin 1 milyon 926 bin 67’si erkeklerden, 1 milyon 626 bin 236’sı ise kadınlardan oluşmaktadır. Erkeklerin sayısı temmuz ayına göre 5 bin 632 kişi artarken, kadınların sayısı ise geçen aya göre 4 bin 901 kişi azalmıştır.”

Tablo 7: Türkiye’deki Suriyeli Sayısı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.926.067	1.626.236	3.552.303
0-4	279.938	261.367	541.305
5-9	247.534	232.308	479.842
10-18	349.753	303.221	652.974
19-24	312.136	221.516	533.652
25-34	357.755	262.041	619.796
35-44	189.086	155.643	344.729
45-59	135.600	130.103	265.703
60-90+	54.265	58.037	112.302

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü(www.goc.gov.tr)

“ 29 Ağustos 2018 tarihi itibarıyla geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 196 bin 728 kişidir. Aynı şekilde şehirlerde yaşayan Suriyelilerin sayısında ise bir önceki aya göre 24 bin 180 kişilik artış olduğu Göç İdaresi kayıtlarından anlaşılmaktadır.” Türkiye 1951 tarihli Cenevre Anlaşması’nı coğrafi çekince koyarak kabul etmiş olması nedeniyle tüm Suriyeliler için geçici koruma statüsü verilmiştir. Göç idaresi verilerine göre Suriyelilerin en çok yaşadığı 10 şehir ve bu şehirlerdeki Suriyeli sayısı şu şekildedir;

Tablo 8: Suriyelilerin Yoğun Olarak Yaşadığı Şehirler

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA
İstanbul	563 bin 963	%3,75
Şanlıurfa	469 bin 215	%23,63
Hatay	442 bin 91	%28,07
Gaziantep	392 bin 998	%19,60
Adana	223 bin 26	%10,06
Mersin	208 bin 267	%11,61
Bursa	153 bin 145	%5,21
İzmir	138 bin 897	%3,25
Kilis	129 bin 993	%95,36
Mardin	92 bin 60	%11,37

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (www.goc.gov.tr)

4.2. SURIYELİLERİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Göç olgusu, kendisini ortaya çıkaran neden ve sonuçlar itibarıyla dinamik bir süreçtir. Göç sürecine bağlı olarak ortaya çıkan unsurlar; toplumları, politikaları ve devletleri ciddi şekilde etkileyebilmektedir.

Göç hareketleri, doğru yönetilebildiği takdirde göç alan toplumlar açısından ekonomik, kültürel, sosyal anlamda artı değer oluşturabilmektedir. Sürecin doğru yönetilememesi durumunda ise kamu düzeni ve güvenliği noktasında ciddi problemler yaşanmasının yanında insani bir takım krizlerin de ortaya çıkması gibi sonuçlar söz konusu olabilmektedir.

Suriye'de yaşanmaya başlayan iç karışıklık ile birlikte ilk etapta küçük gruplar halinde Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin öncelikli olarak sınır illerinde yaşamaya başladıkları görülmektedir. Krizin başlamasıyla birlikte dönemin yöneticilerinin öngörülerinin aksine sürecin uzaması ve Türkiye'ye sığınan insanların sayısındaki muazzam artış ile birlikte, sadece sınır illeri değil neredeyse Türkiye'nin tamamı Suriyeli gerçeği ile karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye'de bulunan kayıtlı Suriyelilerin statüsü; “ *YUKK'un 91. Maddesi ve 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma yönetmeliği ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Geçici koruma; bireysel uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanmasının mümkün olamayacağı ölçüde kitlesel göç hareketinin olduğu durumlarda uygulanan*” bir koruma tedbiridir.

Türkiye'de bulunan mevcut Suriyeli sayısı dikkate alındığında bu kadar ciddi bir rakamın bir takım toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel sonuçlarının olmaması mümkün gözükmemektedir. Bu etkiler aşağıda başlıklar altında incelenecektir.

4.2.1. Toplumsal Etkileri

Krizin başlangıcından günümüze kadar geçen süreçte özellikle sınır bölgelerinde yaşanan Suriyeli akınının bölge halkı üzerinde ortaya koyduğu etkinin çok boyutlu olarak ele alınması büyük önem taşımaktadır. Farklı bir ülkeden gelerek sahip oldukları her şeyi geride bırakan bu insanların göç ettikleri ülkeye sosyal ve kültürel

olarak uyum sağlayabilmeleri hem kendileri açısından hem de bölge halkı açısından öncelikle halledilmesi gereken bir sorun olarak gözükmektedir.

Yaşam tarzı, kültür ve dil farklılığı bölgede yerel halk ile Suriyeliler arasında yaşanan ya da yaşanması muhtemel problemlerin temelini oluşturabilecek ana unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte, bölgede ortaya çıkan çok eşlilik, boşanma oranlarındaki artış, kadın, erkek ve kız çocuklarının istismarı, yeterli barınma imkânı olmayan ve kamp alanı dışında kalan Suriyelilerin etkisi ile ortaya çıkan çarpık yapılaşma vb. sorunlar dikkat çeken diğer sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kilis'te yaşayan Suriyeli sayısının ilin toplam nüfusuna oranı %95,36 gibi inanılmaz bir rakama ulaşmış durumdadır. İllerin demografik yapısını baştan aşağı değiştirebilecek olan bu tür durumlar gettolaşmayı ortaya çıkarabileceği gibi bölgede etnik bir takım sorunlara da yol açabilecektir.

Özellikle evli erkeklerin imam nikâhıyla genç Suriyeli kadınlar ile evlenmeleri bölgede yaşayan kadınlar açısından baskı unsuru olabileceği gibi bu durum bu işlerden aracılık yaparak para kazanmak isteyen kişiler için de bir nevi fırsat olarak değerlendirilmektedir. *"Bunun yanında Kilis ili özelinde boşanma oranlarının %20'sinin Suriyeli kadınlar nedeniyle olduğu bilinmektedir."* (Oytun,2015;16)

Kamp dışında yaşayan ve yeterli ekonomik destekten mahrum Suriyeliler kentlerin yaşam alanlarını da tehdit eder hale gelebilmektedir. Özellikle yetersiz ve kötü koşullarda hayatını sürdürmeye çalışan bu insanlar çarpık yapılaşma ve gecekondulaşmayı hızlandırmanın yanında her türlü yasa dışı işe bulaştırılma noktasında tehditlere açık ve kullanılmaya müsait durumdadırlar.

Eğitim çağına gelen Suriyeli çocuklar okula gitmek yerine çalışıp aileye destek olabilmek adına ucuz iş gücü olarak kullanılabilir. Bu durum hâlihazırda bu çocukların eğitim alma sürecini sekteye uğrattığı gibi yaşanabilecek iş kazaları ve benzer sorunlar içinde kaynak teşkil edebilmektedir.

4.2.2. Ekonomik Etkileri

Türkiye' ye giriş yapan ve geçici koruma altına alınan Suriyelilerin ilk etapta çalışabilmeleri ve iş kurmaları mümkün değil iken Ocak 2016 yılı itibarıyla en az 6 aydır kayıtlı oldukları ilde, işveren tarafından başvuru yapılması hâlinde çalışma izni alabilme hakkına sahip olmuşlardır. Bunun yanında işletme ve banka hesabı açabilme hakkını da elde etmişlerdir.

TOBB ve TEPAV' verilerine göre (2018) “ Türkiye'ye sığınan Suriyeliler resmi rakamlara göre son 7 yılda 7 bin 243 yeni şirket açmışlardır bunun yanında kayıt dışı açılan firmalarla birlikte bu sayının 10 binden fazla olduğu tahmin edilmektedir.”

Tablo 9: Suriye Ortaklı Kurulan Yabancı Sermaye Şirketlerinin Genel Görünümü (Mayıs 2018)

Şirket Türü	Şirket Sayısı	Toplam Sermaye (Milyon TL)	Suriye Ortak Sermayesi (Milyon TL)	Suriye Ortak Sermayesi Oranı(%)
Anonim	4	4,7	0,6	13,4
Limited	158	46,9	27,5	58,6
Genel Toplam	162	51,5	28,1	54,5

Kaynak: TOBB, TEPAV Hesaplamaları

2018 yılı mayıs ayı itibarıyla Suriye sermayeli kurulan 4 Anonim şirket ve 158 Limited şirket olmak üzere toplamda 162 şirketin kurulduğu görülmektedir.

Tablo 10: İllere Göre Suriyeli Ortak Sermayeli Kurulan Şirket Sayısı(Mayıs 2018)

İL	Şirket Sayısı	Toplam Sermaye (Milyon TL)	Suriye Ortak Sermayesi (Milyon TL)
İstanbul	101	26,6	14,6
Mersin	30	8,5	5,2
Bursa	13	3,8	1,9
Hatay	10	10,2	5,2
Kilis	3	1,1	0,5
Şanlıurfa	2	0,4	0,1
Ankara	1	0,1	0,1
Antalya	1	0,2	0,2
Kocaeli	1	0,6	0,4

Kaynak: TOBB,TEPAV Hesaplamaları

Tablo 10'a bakıldığında 2018 yılı Mayıs ayı itibarıyla Suriye ortak sermayeli şirketlerin 101 tanesinin İstanbul da kurulduğu görülmektedir. Mersin 30 şirket ile tabloda ikinci sırada yer alırken Bursa 13 şirket ile üçüncü Hatay ise 10 şirket ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 11: Suriye Ortak Sermayeli Kurulan Şirketlerin Faaliyet Alanları

Faaliyet Açıklama (Nace Rev.2)	Şirket Sayısı	Toplam Sermaye (Milyon TL)	Suriye Ortak Sermayesi (Milyon TL)
Toptan ticaret	65	28,4	14,4
Gayrimenkul faaliyetleri	22	6,2	2,9
Bina inşaatı	16	5,4	2,7
Perakende ticaret	10	1,3	1,0
Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler	7	1,4	0,8
Eğitim	5	0,8	0,5
Giyim eşyalarının imalatı	4	1,2	0,9
Kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı	4	1,8	1,7
İdare merkezi faaliyetleri; idari danışmanlık faaliyetleri	4	0,9	0,8
Motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı	3	0,6	0,2
Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	3	0,5	0,3
Diğer hizmet faaliyetleri	3	0,3	0,2
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	2	0,3	0,2
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	2	0,2	0,1
Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri; teknik muayene ve analiz	1	0,3	0,3
Gıda ürünlerinin imalatı	1	0,5	0,3
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	1	0,4	0,2
Atığın toplanması, ıslahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı	1	0,1	0,1

Telekomünikasyon	1	0,1	0,1
Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler	1	0,1	0,1
Reklamcılık ve piyasa araştırması	1	0,1	0,1
Diğer mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	1	0,1	0,1
Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik	1	0,2	0,1
Spor faaliyetleri, eğlence ve dinlenme faaliyetleri	1	0,1	0,0
Bilgisayarların, kişisel eşyaların ve ev eşyalarının onarımı	1	0,3	0,1

Kaynak: TOBB,TEPAV Hesaplamaları

Tablo 11'e bakıldığında Suriyeli girişimcilerin çok farklı alanlarda ticaret yaptıklarını ve bölge ekonomisine katkı sundukları anlaşılmaktadır.

Tablo 12: Yabancı Ortak Sermayeli Kurulan Şirketlerin Genel Görünümü (Mayıs 2018)

Şirket Türü	Şirket Sayısı	Toplam Sermaye	Yabancı Ortak Sermayesi (Milyon TL)	Yabancı Ortak Sermayesi Oranı(%)
Anonim	104	43.4	33.5	77.3
Limited	1.174	386.1	315.4	81.7
Genel Toplam	1.278	429.5	348.9	81.3

Kaynak: TOBB, TEPAV Hesaplamaları

Tablo 13: Yabancı Ortaklı Sermayeli Kurulan Şirketlerin Toplam Şirket Sayısına Oranı En Yüksek Olan İlk 10 İl (Mayıs 2018)

İller	Kurulan Yabancı Ortak Sermayeli Şirket Sayısı	Kurulan Toplam Şirket Sayısına Oranı(%)
Kilis	5	38.5
Hatay	59	35.1
Yalova	11	23.9
Mersin	53	18.8
Şanlıurfa	27	18
İstanbul	795	16.7
Gaziantep	58	16.3
Bursa	51	12.4
Antalya	62	11.4
Düzce	2	8.7
Toplam	1.278	10.9

Kaynak: TOBB, TEPAV Hesaplamaları

Suriyelilerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerine dair bugüne kadar yapılan araştırmalara göre, Suriyelilerin 2015 yılında gayrisafi yurt içi hasılaya yüzde 0,5 ile yüzde 1,7 oranında katkı sağladıkları düşünülmektedir. Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin beraberinde pazar ilişki ağlarını da taşımaları neticesinde özellikle güneydoğudaki illerden Ortadoğu'ya yapılan ihracatta ciddi bir artış görülmektedir. *1960–2010 yılları arasındaki uluslararası veriler kullanılarak yapılan hesaplamalara göre kültürel çeşitlilikteki % 10 puanlık artış, kişi başı gayrisafi yurt içi hâsıla büyümesini ortalama yüzde 2,1 puan artırıyor. Sadece gelişmekte olan ülkeler dikkate alındığında ise katkı yüzde 2,8 puana çıkmaktadır.* (T.B.M.B Güç ve Uyum Raporu, 2018;260)

Suriyelilerin ekonomik alandaki etkilerine bakıldığında hem risk hem de fırsatların bir arada bulunduğu bir durum söz konusudur. Suriyelilerin özellikle belli illerde olmak üzere genel anlamda Türk ekonomisine belli açılardan katkı sağladığı söylenbilir. Bu durum kimi zaman talep ve arz dengesinde meydana gelen değişiklikler nedeniyle olumsuz sonuçlar da ortaya çıkarabilmektedir.

Suriyelilerin ekonomik anlamda yerleştikleri bütün şehirlerde ortaya çıkardığı temel sorun kira tutarlarının yükselmesidir. *“ Bu durum her ne kadar ev sahipleri için fırsat olarak görülse de, kiracılar için ciddi anlamda sorun olarak görülmektedir.”* (Oytun,2015;21) Kira artışlarının yanında gıda vb. rnlere olan talebin artması ile birlikte fiyatlarda artışlar yaşanması kaçınılmaz olabilmektedir ve bu durum bölge halkı için Suriyelilere bakış açısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

ORSAM'ın 2018 yılında gerçekleştirdiği; *“Suriyelilerin Türkiye'ye ekonomik etkisini inceleyen raporundaki bulgulara göre sınır illerinde işini kaybedenlerin %40 ile %100' arasında değişen oranlardaki bölümü Suriyeliler nedeni ile işini kaybettiğine”* inanmaktadır.

Dünya Bankası'nın bildirdiğine göre; *“Suriyeli mülteciler gayri resmî olarak çok yoğun bir şekilde çalıştırılıyor; bu da ülkeye girişlerini, gayri resmî iş gücü üzerinde sınırları belli bir arz şoku hâline getiriyor” ve bununla beraber hesaplamalar “gayri resmî sektördeki yerlilerin büyük ölçekte yer değiştirdiğini”* gösteriyor.(Hürriyet Daily News. 2016.”Kayıt Dışı Ekonomi 'de Türkiye OECD'nin En Kötüsü: Çalışma” E.T. 18.11.2018)

Kayıtsız ve ucuz iş gücü olarak çalıştırılan Suriyeliler çok farklı sorunlara yol açabilmektedirler. Özellikle yerel halkın çalışmak istemediği işlerde vasıfsız işçi olarak çalışan Suriyeliler için iş kazaları ve bu duruma bağlı olarak ortaya çıkan yaralanmalar çözülmesi gereken problemlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanında sınır illerde yaşayan ve ticaret yapan Suriyeliler yaşadıkları illerden Ortadoğu ülkelerine Türk mallarını ihraç ederek hem bölge ekonomisine hem de ülke ekonomisine olumlu katkı sağlamaktadırlar. “ *Örneğin TEPAV’ın 2018 verilerine göre Gaziantep’in Suriye’ye ihracatı 2011 yılında 133 milyon dolar iken bu rakam 2015 yılında 405 milyon dolara çıktığı görülmektedir.* “

4.2.3. Güvenlik Etkileri

Suriye’de iç savaşın başlaması sonrasında, merkezi hükümetin kontrolü kaybetmesi ve birçok radikal grubun ülke içerisinde güç kazanması ile birlikte Türkiye açısından da sınırların kontrol edilmesi bir hayli güçleşmiştir. Uygulanan açık kapı politikası neticesinde geçiş yapanların tam olarak savaştan kaçan masum insanlar mı yoksa terör örgütleri ile bağlantısı olan kişiler mi olduğu ile ilgili bir öngöründe bulunmak neredeyse imkânsız bir hal almıştır.

11 Şubat 2013 tarihinde Cilve Gözü Sınır kapısında meydana gelen ve 11 Mayıs 2013’te Reyhanlı’da gerçekleştirilen terör saldırıları sonucu 50’den fazla vatandaşımızın hayatını kaybetmesi neticesinde bölge halkında oluşan tedirginlik neticesinde Suriyelilere yönelik oluşan olumsuz tepkilerde artış meydana gelmiştir.

Terör olayların artması ile birlikte oluşabilecek güvenlik zafiyeti, provokatörlerin de etkisi neticesinde kitlesel tepkilerin oluşması ve bölge insanı ile Suriyeliler arasında çatışmaların yaşanmasına neden olabilecektir. Başlayacak olan kitlesel olaylar bölge insanı üzerinde oluşan baskı ve stres göz önüne alındığında bir anda kontrolden çıkmaya ve geniş bir alanda istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına yol açabilecektir.

Özellikle kamp dışında yaşayan, eğitim alması sağlanamayan, hayatını sürdürmek için gerekli olan maddi imkânlardan uzak gençlerin ileride birçok sosyal problemin ana unsuru olmasının yanında güvenlik açısından da ciddi anlamda toplumu tehdit eder seviyeye gelme potansiyeli söz konusudur.

Türk insanının siyasi tercihi ve politika yapıcıların Suriyeli göçmenler ile ilgili yaptıkları açıklamalar Türkiye'deki Suriyelilere bakışı etkileyen temel faktörlerden biridir. “ *Siyasi tercihler kimi zaman Suriyelilere daha müsamahalı yaklaşmayı sağlarken, bazen de Suriyelilerle doğrudan muhatap olmayan halk arasında sırf siyasi tercih sebebiyle tepki ortaya çıkabilmektedir. Bu açıdan Suriyeliler meselesinin ülkede siyasi kutuplaşmayı besleyen bir unsur olduğunu da söylemek mümkündür.*” (Oytun,2015;21)

“ *Devlet aktörlerinin mülteci gerçekliğini iyi niyet ve hoşgörü eylemi olarak çerçevelemesi yerel halkın düşüncelerini bu yönde şekillendirmesi ve mültecilere karşı bazı ırkçı ve yabancı düşmanlığı davranışların doğmasına da yol açmıştır.*” (Kaya,2016,38)

Özellikle son dönemde Türk ekonomisinde yaşanan olumsuzluklar ve genel görünümdeki bozulma ile birlikte gelir seviyesi düşen, işini kaybeden ya da geçim sıkıntısı yaşayan Türk vatandaşı sayısının artmasının Suriyelilere olan bakışı ve bu duruma bağlı olarak bireylerin siyasi tercihlerini etkileyecek gibi görüldüğünü söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır.

4.3. TÜRKİYE’NİN SURİYELİLER KONUSUNDA GÖÇ YÖNETİMİ SÜRECİ

“ *Türkiye’de bugün 3,4 milyonu geçici koruma statüsüyle, 300 bini uluslararası koruma başvurusuyla, 600 bini ikamet izniyle olmak üzere yaklaşık 190 farklı ülkeden, farklı statülerde 4,3 milyon göçmen yaşamaktadır.*” (T.B.M.M Göç ve Uyum Raporu, 2018;243). Türkiye açık kapı politikası geri göndermeme ilkesi çerçevesinde, gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması ilkelerine riayet ederek “*Geçici Koruma*” statüsünü 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91’inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 13.10.2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği*” çerçevesinde sağlamaktadır.

YUKK 91. Maddeye göre, “...ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” ifadesi yer almaktadır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında, “bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir”, hükmü yer almaktadır.

YUKK’ un 91. Maddesi ve 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma yönetmeliğinde belirtildiği haliyle; “..geçici koruma, kitlesel akılla gelen mültecilerin uluslararası koruma başvurularının bireysel olarak değerlendirilme imkânı olmadığı için, kendilerine sağlanan statüdür”.

Geçici koruma kapsamına alınanlara, “..başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile evlilik, abonelik ve araç kaydı işlemleri yapabilmelerine dair olanaklar” ikamet ettikleri illerde sağlanmaktadır.

YUKK’ un 62’nci maddesinde: “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” hükmü yer almaktadır.

Kanunun 62. Maddesinde tanımlanan mülteci yahut şartlı mülteci koşullarını taşımayan fakat insani koruma ihtiyacı olanlar için YUKK’ un 63’üncü maddesi ile ‘ikincil koruma’ statüsü getirildiği görülmektedir.

İlgili madde;

Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) “ Ölüml cezasına mahkûm olacak veya ölüml cezası infaz edilecek,”

b) “ İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,”

c) “Uluslararası veya ÷lke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşel ÷lkesinin veya ikamet ÷lkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiyel, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir hükmü yer almaktadır.”

“ 2013 yılında TBMM’de kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile göç ve uluslararası koruma (iltica) alanındaki ulusal politikalarımızın zeminini oluşturulmuş, göçmen ve sığınmacı haklarının yasal çerçevesi uluslararası standartlara uygun hale gelmiştir.” (T.B.M.M Göç ve Uyum Raporu, 2018;247)

YUKK ile düzenlenen başlıca konu başlıkları şunlardır;

- “ Türkiye”ye giriş ve Türkiye”den çıkış hükümleri,”
- “ Vizelele ilişkin hükümler ,”
- “ İkamet izni ve çeşitleri”
- “ Vatansız kişi ve hakları,”
- “ Sınır dışı etme,”
- “ Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezleri ,”
- “ Uluslararası koruma ve çeşitleri,”
- “ Geri göndermeme ilkesi,”
- “ Geçici koruma, “
- “ Uyum,”
- “ Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluşu ve görevleri.”

Madde 103 – Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Kuruluşu: “Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur.

Madde 104 – Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün Görev ve Yetkileri

(1) Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri şunlardır:

a) “ Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmek ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek.”

b) “ Göç Politikaları Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek, Kurul kararlarının uygulanmasını takip etmek..”

c) “ Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek.”

ç) “ 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek “

d) “ İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.”

e) “ Türkiye’de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek”

f) “ Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.”

g) “ Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütme.”

ğ) “ Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek.”

h) “ Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermek .”

ı) “Mevzuatla verilen diğer görevleri yürütmek .”

(2) “ Genel Müdürlük, görevleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla yetkilidir.”

(3) “ Genel Müdürlüğün bu Kanun kapsamındaki her tür bilgi ve belge talebi, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından geciktirilmeden yerine getirilir.”

4.3.1. Göç Politikaları Kurulu

“ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 105 inci maddesinde belirtildiği üzere; Göç Politikaları Kurulu, İçişleri Bakanının başkanlığında, Mülga Aile ve Sosyal Politikalar, Mülga Avrupa Birliği, Mülga Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Maliye, Millî Eğitim, Sağlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme bakanlıkları müsteşarları ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ve Göç İdaresi Genel Müdüründen oluşur.” (<http://www.goc.gov.tr/icerik3/goc-politikalari-kurulu> 409 568 569)

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş sürecinden sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı birleştirilmiştir, aynı şekilde A.B Bakanlığı Dışişleri Bakanlığı bünyesine dâhil edilmiştir. Bakanlıklarda müsteşarlık birimleri lağvedilerek yerine Bakan yardımcılığı getirilmiştir. Mevcut değişikliklerin kurulun işleyişi ile ilgili nasıl bir değişiklik ortaya çıkaracağı henüz net olarak açıklanmış değildir.

Kurul başkanının çağrısı ile her yıl en az bir kez toplanan kurul gerekli görülmesi halinde olağanüstü toplanabilmektedir. Kurulun gündemi katılımcıların görüşleri doğrultusunda başkan tarafından belirlenirken, sekretarya hizmetleri göç idaresi genel müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Göç idaresi genel müdürlüğü internet sitesinde kurulun görevleri şu şekilde gösterilmektedir. Kurulun görevleri;

- “Türkiye’nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek,”
- “ Göç alanında strateji belgeleri ile program ve uygulama belgelerini hazırlamak,”
- “Kitlemel akın durumunda uygulanacak yöntem ve tedbirleri belirlemek,”
- “ İnsani mülahazalarla toplu hâlde Türkiye’ye kabul edilecek yabancılar ile bu yabancıların ülkeye giriş ve ülkede kalışlarıyla ilgili usul ve esasları belirlemek,”

- “ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının önerileri çerçevesinde, Türkiye'nin yabancı işgücü ihtiyacına ilişkin esasları belirlemek,”
- “ Yabancılara verilecek uzun dönem ikamet iznine ilişkin şartları belirlemek.”
- “ Göç alanında yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla etkin iş birliği ve bu alandaki çalışmaların çerçevesini belirlemek,”
- “ Göç alanında görev yapan kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanmasına yönelik kararlar almak,”

4.3.2 Göç Danışma Kurulu

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK) 114 üncü maddesi ile kurulan Göç Danışma Kurulu için , “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve kamu kurum ve kuruluşlarına tavsiye niteliğinde kararlar almak amacıyla, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı veya görevlendireceği müsteşar yardımcısının başkanlığında senede iki defa olağan olarak toplanır” ifadesi yer almaktadır. (<http://www.goc.gov.tr/icerik3/goc-danisma-kurulu> 409 568 4726)

“ Kurul, Göç İdaresi Genel Müdürü, genel müdür yardımcıları, Yabancılar Dairesi, Uluslararası Koruma Dairesi, İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi, Uyum ve İletişim Dairesi ve Göç Politika ve Projeleri Dairesi başkanları, Türkiye İnsan Hakları Kurumu, Avrupa Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik ve Dışişleri bakanlıklarının en az daire başkanı seviyesindeki temsilcileri, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi, Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Temsilcisi, göç konularıyla ilgili beş öğretim elemanı ve göç alanında çalışmalarda bulunan beş sivil toplum kuruluşu temsilcisinden oluşur.”

Göç Danışma Kurulu'nun Kanun'da belirtilen görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir:

- “ Göç uygulamalarını izlemek ve önerilerde bulunmak,”

- “ Göç alanında yapılması planlanan yeni düzenlemeleri değerlendirmek,”
- “ Göç politikaları ve hukuku alanında bölgesel ve uluslararası gelişmeleri değerlendirmek ve bu gelişmelerin Türkiye’ye yansımalarını incelemek,”
- “ Göçle ilgili mevzuat çalışmalarını ve uygulamalarını değerlendirmek,”
- “ Göç alanında çalışmalar yapmak üzere alt komisyonlar kurmak, komisyon çalışmaları sonrasında ortaya çıkacak raporları değerlendirmek.”

4.3.3. Geri Gönderme Merkezleri

Düzensiz göç kapsamında hakkında sınır dışı kararı alınan göçmenler yabancı menşeli ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye gönderilene kadar geçen süreçte kaçma ve kaybolma riskinden dolayı bu merkezlerde gözetim altında tutulmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre (2019) “ Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne işletilen 18 adet geri gönderme merkezi ve geçici geri gönderme merkezinin toplam kapasitesi 12.276 kişidir.”

Tablo 14: Geri Gönderme Merkezleri

GERİ GÖNDERME MERKEZLERİ	İL	TOPLAM
	Adana	120
Antalya	170	
Aydın	564	
Çanakkale	400	
Edirne	500	
Erzurum	750	
Erzurum	750	
Gaziantep	750	
Hatay	192	
İstanbul	270	
İstanbul	120	
İzmir	750	
Kayseri	750	

Kırklareli	750
Kocaeli	250
Muğla	88
Van	392
Van	750
Osmaniye(geçici)	4.000
Toplam	12.276

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

4.4. TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİLERİN TOPLUMSAL KABUL VE UYUM SÜRECİ

Suriye’de iç savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye’ye girişleri kabul edilen milyonlarca Suriyeliyi krizin geldiği bu aşamada artık misafir olarak adlandırmak mümkün gözükmemektedir. Sayıları neredeyse 4 milyona yaklaşan bu insanların Türk toplumuna uyum sağlayabilmeleri zorunluluğuyla karşı karşıya bulunmaktayız.

“ *Uyum süreci bireyin yeni çevresiyle dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bunu sürdürebilmesidir.*” (Apak, 2014). Göç eden birey açısından, kendi ülkesindeki yaşam standartları, alışkanlıkları, sahip olduğu toplumsal statüsü ile göç ettiği ülkedeki sahip oldukları arasındaki fark uyum sürecini etkileyen değişkenlerin başında gelmektedir.

Göç akımına uğrayan ülkeler açısından cevap verilmesi gereken temel soru, göçmenlerin topluma uyum sağlayabilmeleri için nasıl bir strateji takip edileceğidir. Göçmenler tamamen asimile edilerek mi toplumla kaynaştırılacaklardır, yoksa kendi dil, din, kültür gibi değerlerini yaşamalarına da izin verilerek bir bütünleşme süreci mi tercih edilecektir. “ *Kültürel çeşitlilik yerel grubun tümü tarafından destekleniyorsa, bu durum karşılıklı uyum stratejisini temsil eden “çok kültürlülük” kavramı altında ele alınabilmektedir.*” (Göregenli ve Karakuş, 2014).

Göçmenlerin izlenen uyum stratejisine adapte olmaması ya da bu stratejiyi benimsememesi gibi sorunlar ile karşılaşmamak adına çok kültürlülük ekseninden bu insanların toplum ile uyum içerisinde yaşamlarını sürdürebilmelerinin yolunun açılması önem taşımaktadır. Toplumsal kabul sürecinde ortaya çıkabilecek tepkiler kimi zaman yeni süreci kabullenme ve bir arada yaşamak için çaba gösterme şeklinde olabileceği gibi süreci en başından kabul etmeme ve reddetme refleksi

içerisinde bulunma şeklinde de olabilecektir.

Bireylerin karar alma süreçlerini etkileyen birçok etken mevcuttur, bunlar kimi zaman etnik ya da dini motiflerden etkilenebilirken kimi zaman ekonomik ve sosyal bir takım değişkenlere bağlı olarak şekillenebilmektedir. Özellikle yoksul ülkelerden gelen göçmenler refah düzeyi yüksek ülkelerde kabul görmeyebilmektedirler, bu durum neticesinde özellikle Batı ülkelerinde 15-20 yıldır artan oranda göçmen nefreti de oluşmaya başladığı görülmektedir. (Özekmekçi, 2010).

Alexandra Fielden (2008) hazırladığı bir raporda yerel uyumun kalıcı bir çözüm için üç ayağa sahip olması gerektiğinden bahsetmektedir. İlk olarak göçmenin varış ülkesinde yasal bir statüsünün olmasının önemine değinir çünkü yasal statüsü olan göçmen bazı temel haklardan yararlanabileceğini belirtmektedir.

İkinci olarak, ekonomik bağlamda sürdürülebilir yaşam koşullarına sahip olmalıdır, yani insani şartlarda bir istihdam imkânının olması gerekmektedir. Üçüncü ve son olarak da sosyal ve kültürel bağlamda ev sahibi ülke toplumu tarafından kabul edilme ve kendisinin de buna uyum gösterme süreçlerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

4.4.1. Yasal Uyum

Yasal uyum bireyin göç ettiği ülkede hak ve hizmetlere erişimini sağlayabilme ve gittiği ülkenin vatandaşları karşısında sahip olduğu güvence olarak tanımlanabilir. Niessen' a göre (2009) göre yasal uyum göçmenin yasal statüsü, ikamet hakları, vatandaşlık ve haklara, mallara, hizmetlere ve kaynaklara eşit erişimi konularını kapsar. Hukuki olarak hem bireyin ödev ve sorumlulukları hem de devletin göçmene karşı ödev ve sorumluluklarını içermesi açısından süreç toplumsal uyum ekseninde önem taşımaktadır.

Göçmenlerin yasal süreç içerisinde tanımlamaları ve sahip oldukları haklar ulusal ve uluslararası kanunlar çerçevesinde çizilmektedir. En önemli uluslararası metin olarak kabul edebileceğimiz İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde;

Madde 1: “ Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar. “

Madde 3: “ Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır. “

Madde 14: “ Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır, ifadeleri yer almaktadır. Özellikle bu madde bireylerin zulüm altında yaşamak yerine yaşadıkları ülkeyi terk ederek daha iyi bir yaşam için göç etmeleri bir hak olarak tanımlanmaktadır. “

Bir diğer önemli hukuki sözleşme Türkiye'nin coğrafi çekince koyarak imza attığı “Cenevre Sözleşmesi”dir. 5 Eylül 1961 gün ve 10898 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren bu sözleşme hükümlerine göre;

Madde 2: “ Her mültecinin, bulunduğu ülkeye karşı, özellikle yasalara, yönetmeliklere ve kamu düzeni için alınan önlemlere uymayı öngören yükümlülükleri vardır. ”

Madde 3: “ Taraf Devletler, bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ülke bakımından ayırım yapmadan uygulayacaklardır. ”

Madde 4: “ Taraf Devletler, ülkelerindeki mültecilere, dini vecibelerini yerine getirme hürriyeti ve çocuklarının dini eğitim hürriyeti bakımından, en az vatandaşlara uyguladıkları muamele kadar uygun muamele uygulayacaklardır. ”

Madde 7: “ Bu Sözleşme'nin daha uygun hükümler içerdiği durumlar hariç tutulmak koşuluyla, her Taraf Devlet, mültecilere genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır. “

Madde 12: “ Her mültecinin bireysel statüsü, daimi ikametgâhının bulunduğu ülkenin yasalarına veya eğer daimi ikametgâhı yoksa bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir. Mülteci, bir başka Taraf Devletin toprağındaiken, bu ülkede, sürekli ikametgâhının bulunduğu ülkenin vatandaşlarına sağlanan korumadan yararlanacaktır. ”

Madde 16: “ Her mülteci, bütün Taraf Devletlerin toprakları üzerindeki hukuk mahkemelerine serbestçe ve kolayca başvurabilecektir. Her mülteci, sürekli ikametgâhının bulunduğu Taraf Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dâhil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaş gibi muamele görecektir. ”

Türkiye, takip eden süreçte “1 Temmuz 1968 tarihli ve 6/10266 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla, Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü”nü” yürürlüğe almıştır. İlgili protokol kapsamında daha önce Cenevre Sözleşmesinde yer alan 1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar tanımlaması ile ortaya çıkan

zaman sınırı kaldırılmıştır. Türkiye zaman ile ilgili değişikliği kabul etmiş olmak ile birlikte coğrafi alandaki sınırlama ile ilgili herhangi bir değişikliği kabul etmemiştir.

Türkiye, 11.04.2013 tarihinde çıkardığı 6458 sayılı YUKK ve bu kanun kapsamında uygulamaya geçirilen “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile Suriyeli mülteciler için yasal bir çerçeve çizmenin yanında onların sağlık, eğitim, çalışma ve sosyal hizmetler gibi alanlarda da mevcut sistemin bir parçası olabilmelerinin yolunu açmış bulunmaktadır.

6458 sayılı Kanunla yasal olarak ilk kez “uyum” konusuna değinildiği görülmektedir. *“YUKK’ un 96. maddesinde, koruma altındaki kimselerin toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetlerinin planlanacağı”* hükmü yer almaktadır.

Suriye Krizinin ortaya çıkması ile birlikte ortaya çıkan kitlesel göç ile birlikte *“Ege’de göçmen ölümlerinin önlenmesi, insan kaçakçılığı engellenmesi ve yasadışı göçün yasal göçle ikame edilmesi amacıyla Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında 18 Mart 2016 Tarihinde Mutabakat Zaptı”* imzalanmıştır. Mutabakat kapsamında; *“1’e 1” formülü uyarınca, Yunan adalarından 4 Nisan itibariyle alınacak her bir Suriyeli için, yine 4 Nisan’da başlamak üzere Türkiye’de geçici koruma altındaki bir Suriyelinin AB ülkelerine yerleştirilecektir.”* (T.B.M.B, 2018:27)

4.4.2. Eğitim Sistemine Uyum

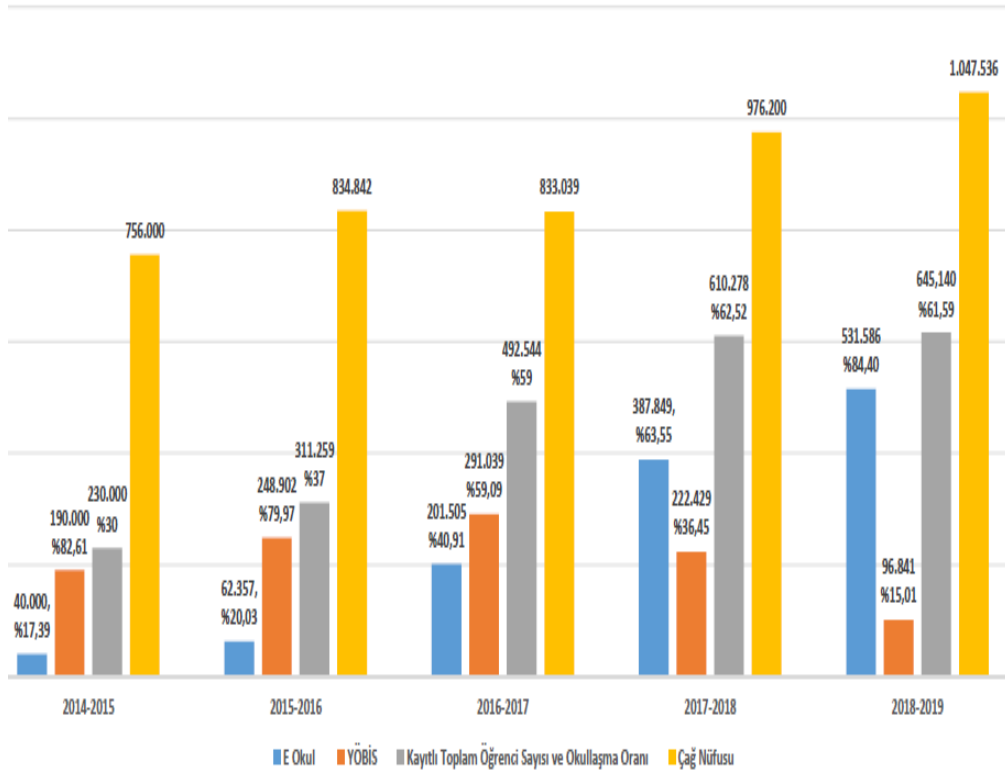
Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayabilmeleri için eğitime erişimlerinin sağlanması ve eğitim unsurlarından en verimli şekilde yararlanabilmelerinin önündeki engellerin kaldırılması hayati önemi taşımaktadır. Eğitim sayesinde sığınmacılar göç ettikleri ülkenin dilini öğrenebileceklerdir böylece içinde yaşadıkları toplum ile olan diyalogları ve bağları güçlenebilecektir.

Eğitim ayağının eksik kalması neticesinde toplum ile bağları zayıflayan ve aidiyet duygusu gelişmeyen özellikle çocuklar ve gençler için marjinalleşme ve suç meyletme gibi durumlar söz konusu olabilecektir. Türkiye’de bulunan Suriyelilerin eğitim süreçleri ile ilgili uygulamalar Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu Başkanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda

sürdürülmektedir. “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kapsamında oluşturulan Geçici Koruma Yönetmeliği ile koruma altındaki Suriyelilerin eğitim hizmetlerine erişimleri ile ilgili süreç tanımlanmıştır.” İlgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde Suriyeliler ile ilgili eğitim faaliyetleri Millî Eğitim Bakanlığının sorumluluğunda yürütülmektedir.

Türkiye’de genel olarak çocukların ve gençlerin eğitime devam edememelerinin sebepleri olarak; çocuk işçiliği, refakatsiz gelen çocukların çalışması ve çalıştırılması, genç yaşta evlendirilmenin hem sosyo-ekonomik hem kültürel sebepler nedeniyle normal karşılanması ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocukların okula gönderilememesi (Emin, 2016: 21) gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Bu durum Türkiye’de bulunan göçmen çocukların ve gençlerin de eğitim süreçlerinin kesintiye uğraması ya da eğitim öğretim hayatlarına hiç başlayamamaları gibi sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 6: Yıllara Göre Türkiye’de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyelilerin Sayısı

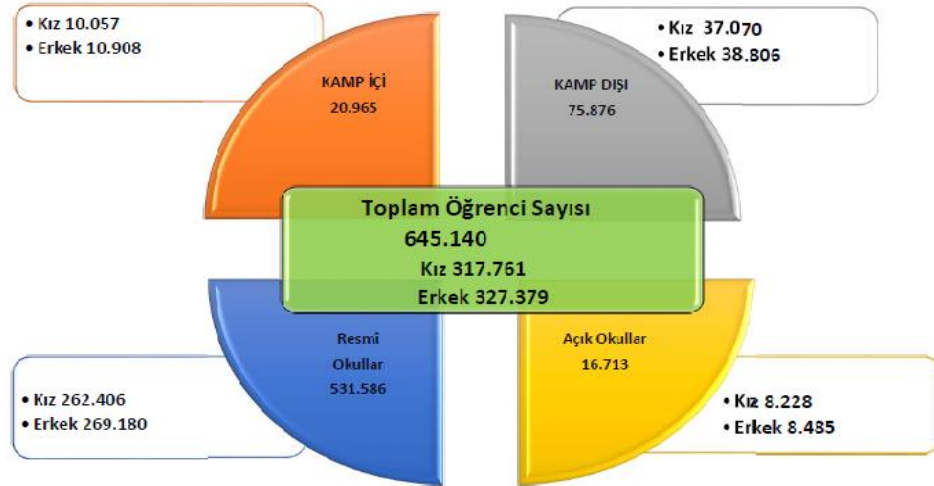
Kaynak: M.E.B Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

Şekil 6 üzerinden yıllar karşılaştırıldığında 2014 yılında %30 olan kayıtlı öğrenci sayısının 2018 yılına gelindiğinde %62 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Bu durum sayıları her geçen gün artan Suriyelilerin içinde yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmeleri açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmelidir.

Eğitim çağı içerisinde yer alan Suriyeli çocukların Türkiye’de eğitime erişimleri için üç farklı uygulama olduğu görülmektedir. Yasal statü sahibi Suriyeli çocuklar devlet okuluna kayıt yaptırarak eğitim alabilmektedirler.

Kamplarda yaşayan ve ya da kamp dışında bulunan Suriyeli çocuklar ise Arapça eğitim veren ve MEB tarafından akredite edilmiş olan “Geçici Eğitim Merkezleri’de” (GEM) eğitim almaya devam etmektedirler. Son olarak MEB tarafından uzaktan eğitim yöntemi ile hedef kitleye ulaşma ve onları eğitim sisteminin içerisinde tutmak için çalışmalar yürütülmektedir.

Şekil 7: Okullara Göre Öğrenci Sayıları (17 Aralık 2018)

Kaynak: M.E.B Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Eylül 2018 verilerine göre; "1.047.536 olan Suriyeli eğitim çağındaki nüfusun" kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullara kaydedilmesi çalışmalarına devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî (Geçici Eğitim Merkezleri Dışında) okulda

kitlesel göçle “ Türkiye’ye gelen 476.560 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 55.026 Iraklı olmak üzere toplam 531.586 öğrencinin Türkçe müfredatla eğitim gördüğü grafikte verilmiştir.”

“ 19 ilde 215 geçici eğitim merkezlerinde ise tamamı Suriyeli olmak üzere 96.841 öğrenci yoğun Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla eğitim görmektedir. Ayrıca açık okullara kayıtlı 16.713 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 645.140 (317.761 kız (%49,25) , 327.379 erkek (%50,75)) kitlesel göçle Türkiye’de bulunan öğrencinin eğitime erişmesi sağlanmıştır.” Tüm bu verilerden hareketle eğitim konusunda yapılan olumlu gelişmeler olmak ile birlikte bu alanda yapılması gereken çok fazla şey ve kat edilmesi gereken çok mesafe olduğu söylenebilir.

4.4.3. Sağlık Sistemine Uyum

Türkiye’de bulunan göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanması ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri doğrultusundan uygulanmaktadır. Özellikle Suriyelilerin sağlık hizmetlerine ulaşabilmeleri sürecinin kolaylaştırılması ve sürecin güçlendirilmesi noktasından çalışmalar Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda yürütülmektedir.

Geçici koruma altında yaşayan Suriyelilerin demografik özelliklerine bakıldığında çocuk ve genç nüfusun yoğunluğunun yanında doğurganlık çağındaki kadınların da sayıcı yüksek olduğu görülmektedir. AFAD 2017 yılı Ekim ayı verileri itibariyle; “ Suriyeli sığınmacıların tedavileri kapsamında 25.919.750 poliklinik hizmeti verilmiş; 1.143.393 yatan hasta tedavi edilmiş; 953.466 ameliyat gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı Ekim ayı itibariyle ülkemizde doğmuş Suriyeli bebek sayısı 224.750” olarak belirtilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınmış olan her Suriyeli; “sağlık hizmetine ücretsiz-katkı payı ödemeksizin ulaşabilmektedir. Kayıt altına alınmamış olanlardan durumu acil olanlar yahut bulaşıcı hastalık taşıyorsa veya konu bağışıklamaya ilişkin ise tedavi hizmeti hemen vermeye başlanmaktadır. Bu kişilerin tedavileri ile eş zamanlı olarak kayıt altına alınma süreçleri de başlatılmaktadır.”

Geçici barınma merkezlerinde kalmakta olan Suriyeliler için; “ 24 adet sağlık hizmet ünitesi açılmıştır. Bu üniteler yakınlarında bulunan hastanelerin uzantısı şeklinde olup, bu hastanelerle bütünleşmiş bir şekilde çalışmaktadırlar. Sağlık hizmet üniteleri, ileri tedaviye ihtiyaç duyan hastaları bağlı oldukları hastanelere sevk etmektedirler.”

2 Kasım 2011 tarihinde çıkarılmış olan, “663 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle Sağlık Bakanlığı yeniden yapılandırılmış ve Bakanlık bünyesinde Türkiye Halk Sağlığı Kurumu” kurulmuştur. Sağlık Bakanlığı 2016 yılında “Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Daire Başkanlıkları Yönergesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge” ile göç sağlığı hizmetlerini genişletmiş ve Türkiye Halk Sağlığı Kurumu bünyesinde Göç Sağlığı Hizmetleri Daire Başkanlığı’nı kurmuştur.(<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr>)

Daire Başkanlığının görevleri ilgili yönetmeliğin 8, Maddesinde şu şekilde belirtilmiştir;

- a) “Bakanlık ve bağlı kuruluşlar ile bunların taşra teşkilatlarıyla iş birliği yaparak göç sağlığı hizmetlerini Bakanlık adına koordine etmek,”
- b) “ Toplu iskân, göç ve mülteci kabulü gibi durumlarda gereken sağlık hizmetlerini ilgili daireler ile diğer resmi ve özel kurumlarla iş birliği içerisinde planlamak, faaliyet ilkelerini tespit ederek uygulanmasını sağlamak,”
- c) “ Toplu göç, iltica ve bunlara yönelik acil durumlara ilgili sağlık hizmet planlarını hazırlamak, ihtiyaçları tespit ederek ilgili birimlerle koordinasyon içerisinde karşılanmasını temin etmek,”
- d) “ Ulusal, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin göç sağlığı ve insani yardım faaliyetlerine katkı ve/veya katılım sağlamak, sivil toplum kuruluşlarının göç sağlığıyla ilgili yürüttüğü faaliyetleri koordine etmek, izlemek ve değerlendirmek,”
- e) “ Görev ve sorumluluk alanıyla ilgili konularda veri toplamak, bu verilerin analiz ve raporlama çalışmalarını yapmak ve/veya yaptırmak,”
- f) “ Faaliyet alanlarıyla ilgili eğitim programı hazırlayarak uygulamak ya da uygulamak, görev alanıyla ilgili araştırmalar yapmak, konu hakkında

sempozyum, panel, çalıştay, seminer vs. etkinlikleri düzenlemek ve düzenlenen ulusal ve uluslararası etkinliklere katkı ve/veya katılım sağlamak,”.

“ Sağlık Bakanlığı tarafından birinci basamak koruyucu, tanı ve tedavi edici sağlık hizmetleri kapsamında; ayakta tanı ve tedavi hizmetleri, bağışıklama hizmetleri, bulaşıcı hastalık ve salgın ile mücadele hizmetleri, tüberkülozla mücadele hizmetleri, çevre sağlığı hizmetleri, kadın ve üreme sağlığı hizmetleri, çocuk ve ergen sağlığı hizmetleri verilmektedir.”

Geçici koruma altındaki Suriyeliler ve uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri; *“ Türkiye’de birinci basamak sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak Anne-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Birimlerinde, Aile Sağlığı Merkezleri’nde ve Verem Savaş Dispanserinde faydalanabilmektedirler”.* Bu hizmetlerin sunumu; *“geçici barınma merkezlerinde toplum sağlığı merkezi personeli, geçici barınma merkezleri dışında ise başvurdukları aile, toplum ya da göçmen sağlığı merkezi personeli”* tarafından gerçekleştirilmektedir.

Geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişimin yasal dayanağı: *“YUKK’un 91. maddesine dayanarak hazırlanan 22.10.2014 tarihli 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, Geçici Koruma Yönetmeliği esaslarına dayanılarak AFAD tarafından yayınlanan 18.12.2014 tarihli 2014/4 sayılı “Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Genelgesi” ve Sağlık Bakanlığı tarafından 2875 sayılı makam onayı ile yayınlanan, 4.11.2015 tarihinde güncellenen 9648 sayılı “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” yönergesi, 1.7.2015 tarihli AFAD ve Sağlık Bakanlığı arasındaki protokol, 2015/8 sayılı “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Genelge” ve 3.09.2015 tarihli 906 Sayılı “Göçmen Sağlığı Birimlerine Dair Yönergelerle”* düzenlenmiştir.

Türkiye’de göçmenlerin tümü yasal olarak acil sağlık hizmetlerine ücretsiz ulaşabilmektedir. Acil olmayan sağlık hizmetlerine erişim için ise uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ve geçici koruma altındaki Suriyelilerin yetkili mercilere kayıt yaptırması gerekmektedir. Kayıt yaptırmış *“uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri”* ve *“geçici koruma”* altındaki Suriyeliler kamuya bağlı bütün kademelerdeki sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaktadır.22.10.2014 tarihli 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği’ne göre; *“Suriyelilere yönelik sağlık*

hizmetleri imkânlar dâhilinde Sağlık Bakanlığı sorumluluğu altında olmaktadır. Aynı Yönetmeliğin 27. maddesine göre temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan katılım payı alınmaz. Ayrıca ikinci ve üçüncü basamakta sunulan sağlık hizmetleri de dâhil bedelleri Sağlık Bakanlığı'nın kontrolünde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nın belirlediği Sağlık Uygulama Tebliği'ndeki (SUT) bedeli geçemez” ifadesi yer almaktadır.

4.4.4. İş Gücü Piyasasına Uyum

“ OECD 2013 raporuna göre göçmenlerin iş piyasasındaki durumu son yıllarda giderek kötüleşmiş ve 2008-2012 yılları arasında işsizlik oranı %5 artmış. (aynı oran hedef ülkelerdeki yerel vatandaşlar için %3'tür). Tahminler uzun dönem işsizlik sorununun birçok OECD ülkesinde göçmenler için en büyük zorluklardan biri haline geleceğini gösteriyor.”(Elitok,2015:41)

Türkiye’de farklı statülerde çalışan tüm yabancıların çalışma izinleri ile ilgili sorumlu olan bakanlık Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. İlgili Bakanlık bu duruma bağlı olarak Suriyeli sığınmacıların Türkiye sınırları içerisinde çalışmak için izin almaları gereken merci olarak görülmektedir. Suriyeliler ile ilgili temel problemlerden bir tanesinin de T.B.B.M. Göç ve Uyum raporu (2018)’den anlaşılacağı gibi gelenlerin büyük bir kısmının ya ilkökul mezunu olması ya da hiç okula gitmemiş olanlardan oluşmasıdır.

Bu durum Suriyelileri özellikle vasıflı işlerden ziyade vasıfsız işler için uygun hale getirmektedir, kişilerin becerileri ise direkt olarak kendi beyanları üzerinden değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Türkiye’çalışacak olan yabancılar ile ilgili olarak “6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu 28/7/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 13/8/2016 günü 29800 sayılı” Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Madde 1- Amaç “ Bu Kanunun amacı; uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi, uygulanması, izlenmesi ile yabancılara verilecek çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair iş ve işlemlerde izlenecek usul ve esasları, yetki ve sorumlulukları ve uluslararası işgücü alanındaki hak ve yükümlülükleri düzenlemektir.”

Madde 11- Turkuaz Kart

(1) “ Uluslararası işgücü politikası doğrultusunda; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye’deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara Turkuaz Kart verilir.”

(2) Turkuaz Kart, “ ilk üç yılı geçiş süresi olmak kaydıyla verilir. Bakanlık, geçiş süresi içinde işveren veya yabancından yürütülen faaliyetlere ilişkin bilgi ve belge talep edebilir. Geçiş süresi içinde 15 inci madde uyarınca iptal edilmeyen Turkuaz Kartta yer alan geçiş süresi kaydı, yabancının başvurusu hâlinde kaldırılır ve süresiz Turkuaz Kart verilir. Bu başvuru, geçiş süresinin dolmasına yüz seksen gün kalmasından itibaren, her durumda geçiş süresi dolmadan yapılır. Bu süre dolduktan sonra geçiş süresi kaydının kaldırılmasına ilişkin yapılan başvuru reddedilir ve Turkuaz Kart geçersiz hale gelir.”

(3) “ Turkuaz Kart sahibi yabancının, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına Turkuaz Kart sahibi yakını olduğunu gösteren ve ikamet izni yerine geçen belge verilir.”

(4) “ Turkuaz Kart sahibi yabancı bu Kanunda düzenlenen süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır. “

(5) “ Turkuaz Kart uygulamasında; akademik alanda uluslararası kabul görmüş çalışmaları bulunanlar ile bilim, sanayi ve teknolojide ülkemiz bakımından stratejik kabul edilen bir alanda öne çıkmış olanlar ya da ihracat, istihdam veya yatırım kapasitesi olarak ulusal ekonomiye önemli katkı sağlayan ya da sağlaması öngörülenler nitelikli yabancı olarak değerlendirilir. “

(6) Geçici koruma sağlanan yabancılara bu Madde hükümleri uygulanmaz.

“ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci Maddesine dayanılarak hazırlanan 2016/8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik 15/01/2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.” Geçici koruma altına alınan yabancıların çalışacakları iller, bu iznin iptali gibi hükümler ilgili yönetmeliğin 7. Maddesinde belirtilmektedir.

MADDE 7-

(1) “ Geçici koruma sağlanan yabancılara çalışma iznine başvuru hakkı verilmesinde, Geçici Koruma Yönetmeliğinin 24 üncü maddesi uyarınca yabancının kalmasına izin verilen iller esas alınır.”

(2) “ Kamu düzeni, kamu güvenliği ya da kamu sağlığı yönüyle çalışma izni verilmesinde sakınca görüldüğünün İçişleri Bakanlığınca bildirildiği illerde çalışma izni verilmesi, Bakanlıkça durdurulur. Bu illerde, verilmiş çalışma izinleri uzatılmaz. Ancak, yabancının bu ilde kalma hakkı devam ediyorsa, önceden verilen ve geçerliliği devam eden çalışma izinleri, sona erdiği tarihe kadar kullanılır. Türk vatandaşlarının geçici koruma altına alınan kişilerin istihdam edilmesi neticesinde işsiz kalmasını engellemek adına ilgili yönetmeliğin 8. Maddesinde düzenleme yapıldığı görülmektedir. “

MADDE 8-

(1) “ Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı üzerinden sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınarak Bakanlıkça, geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası değişen oranlarda uygulanabilir. Üçüncü fıkra hükmü saklı kalmak üzere, çalışma iznine başvuru işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez”.

(2) “ Toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancının çalışmasına izin verilebilir.”

(3) “ İşveren tarafından; işyerinin kayıtlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde yabancının çalıştırılacağı işi yapacak aynı nitelikte Türk vatandaşı bulunmadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilir.”

Eğitim seviyesi düşük olan sığınmacıların mesleki eğitim verilerek yeterliliklerinin artırılması adına ilgili yönetmeliğin 12. Maddesinde düzenleme yapıldığı görülmektedir. Aynı şekilde nitelikli Suriyelilerin eğitim aldıkları alanda ilgili bakanlıklardan alınacak izin doğrultusunda kendi mesleklerini icra etmelerinin önünün açıldığı anlaşılmaktadır.

“ Yönetmelik kapsamında, geçici koruma statüsünde çalıştırılanların asgari ücretin altında çalıştırılmaları mümkün olmadığı gibi; çalışma ve sosyal güvenlik mevzuatı

“açısından da Türk vatandaşlarıyla aynı düzenlemelere tabi olacakları ifade edilmektedir.”
(T.B.M.B Göç ve Uyum Raporu, 2018;81)

Tablo 15: Yıllar İtibariyle Suriyelilere Verilen Çalışma İzin Sayısı

Yıl	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kişi	118	220	794	2541	4019	7053

Kaynak: AÇSHB

“15.01.2016 tarihli Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”in yürürlüğe girmesi ile birlikte artık Suriyeliler de çalışma, iş yeri açma gibi hakları kullanabilir hale gelmişlerdir. Başvurular mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde doğrudan Valiliklere, diğer tüm işlerde ise, e-Devlet Kapısı üzerinden, yabancıyı çalıştıracak işveren tarafından doğrudan Aile ,Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yapılmaktadır.

İlgili yönetmelik hükmünce; “Geçici koruma sağlananlar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunabileceklerdir. Kendi adı ve hesabına çalışmak isteyenler başvurularını bizzat yapabilecekler; başkasının yanında çalışmak isteyenler için ise işveren aracılığıyla çalışma iznine başvurmak mümkün olacaktır.” Münhasıran Türk vatandaşlarının Bu yönetmeliğin etkisi ile daha fazla Suriyeli'nin iş yaşamında kayıt altına alınması ve hatta girişimci olarak da Türkiye'nin çalışma piyasasına uyum sağlamasını beklemek yanlış olmayacaktır.

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onursal Adıgüzel tarafından CİMER kanalıyla yapılan başvuru ile ilgili olarak; Ocak 2016 ile Eylül 2018 tarihleri arasında Suriye uyruklu yabancılara ilişkin çalışma iznine başvuran 41 bin 343 kişiden, 27 bin 930'una çalışma izni verildiği belirtilmiştir. (<https://tr.sputniknews.com> E.T:15.01.2019) 2016 yılında bu rakamın 7053 kişi olduğu dikkate alındığından iki yıl içerisinde meydana gelen artışın %200 den fazla olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte Türkiye'de yaşayan Suriyeli sayısı dikkate alındığında çalışma izni alan kişi sayısının halen olması gerekenden az olduğu düşünebilir. Bu durum aslında bizlere Suriyelilerin iş hayatına uyum sağlaması ve katma değer

yaratabilmesi açısından halen yapılması gereken çok fazla şey olduğunu göstermektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURIYELİLERE YÖNELİK TUTUMLAR ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde Ankara ilinde yaşayan Türk Vatandaşlarının, Suriyeliler ile ilgili tutumlarının ölçülmesine yönelik olarak uygulanan anket çalışması ve yapılan çalışma neticesinde elde edilen verilerin analizlerine yer verilmektedir.

5.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı, Ankara’da yaşayan yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunu; kabul etme, tehdit ve reddetme tutumlarının ortalama değerleri üzerinden ölçerek bu tutumları şekillendiren faktörleri belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde, anket uygulaması için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün son verilerine göre 95.933 kayıtlı Suriyeli’ ye ev sahipliği yapan Ankara İli örnek olarak seçilmiştir. Katılımcılara yöneltilen anket uygulaması neticesinde elde edilen bulgular analize tabi tutularak değerlendirilmeler yapılmıştır.

Araştırmada veri toplamak için anket yöntemi kullanılacaktır. Anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm 8 sorudan oluşmaktadır ve katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. İkinci bölüm 7 sorudan oluşmaktadır ve katılımcıların Suriyeliler ile ilgili deneyimleri ve değerlendirmelerini tanımlamaya yöneliktir. Üçüncü Bölüm için , Özüdoğru., vd. (2018) tarafından geliştirilen “*Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği*” kullanılacak olup bu bölüm katılımcıların kabul etme, reddetme ve tehdit tutumlarının ölçüldüğü 26 sorudan oluşmaktadır.

Anket çalışması için kullanılacak olan ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olması önem taşımaktadır. “ *Cr a katsayısı 1’e yaklaştıkça ölçekte yer alan maddelerin iç tutarlılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşılır ve olabildiğince 1.00’e yaklaşması istenir.*” (Erkuş, 2017, s. 53).

Araştırmada verilerin analizi için katılımcıların demografik özelliklerinin incelenmesi adına frekans tablolarına yer verilecektir. Demografik bulgular ile tutum düzeyleri arasındaki farkların incelenmesi amacı ile apraz Tablolar, T Testi, Anova Testi uygulanacaktır ve değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmek için Regresyon analizine de yer verilecektir.

5.2 ARAşTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H₁: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin, siyasi görüşleri ile yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin, Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamış olma durumları ve yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin medeni durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin çalışma durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₅: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyeli tanıdıkları olma durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₆: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşama durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₇: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin yaşadıkları bölgelerde Suriyelilerin yaşamasından rahatsız olma durumları ile

Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₈: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların gelirleri üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₉: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların öğrenim durumları üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₀:Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların yaş dağılımları üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₁:Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların siyasi görüşleri üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₂: Araştırmanın yapılacağı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik reddetme tutumları ve tehdit tutumları, kabul etme tutumları üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır.

5.3. EVREN VE ÖRNEKLEM

“ Bilimsel çalışmalarda esas olan doğru bilgiye ulaşabilmek ve bunun için doğru kararlar verebilmektir. Doğru bilgilere ulaşılabilmesi ve elde edilen bilgilerin genelleştirilebilmesi yapılacak çalışmalar için önem taşımaktadır.” (Arıkan, 1994, s.129).

“ Bir araştırmanın sonuçları ne kadar fazla genelleştirilebiliyor ise o araştırmanın önemi de aynı şekilde yükselir. Bilim, genellenebilirliği olan bilgiler bütünü olduğu için araştırmalarda geniş bir alanda genellenebilirliği olacak bilgiler elde etmeye çalışmak önemlidir.” (Karasar, 2005, s.109-110).

“ Örneklem, belli kurallara göre, belli bir evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde

yapılır ve elde edilen sonuçlar ilgili evrenlere genellenir.” Örnekleme için, yapılacak olan araştırmanın ulaşmaya çalıştığı sonuçların genellenmek istenilen evrenin sınırlandırılması gerekmektedir böylece çalışılacak en uygun evren seçilebilecektir. (Karasar, 2005, s.110-111).

Belirli bir kural çerçevesinde seçilen ve seçildiği evreni temsil ettiği kabul edilen örneklem, evrenin bir parçası olup hem araştırma hem de istatistiksel analizler açısından çok önemlidir. Örneklemin en önemli özelliği yansız ve evreni temsil edebiliyor olmasıdır.(Kaptan, 1983, s.135).

Araştırmanın evrenini Ankara ilinde ikamet eden vatandaşlar oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu 31 Aralık 2019 tarihli adrese dayalı nüfus sistemi sonuçlarına göre Ankara'nın nüfusu 5.639.076 kişidir. Bu evren içerisinde doğru bir örneklem seçebilmek için ilk etapta örnekleme çerçevesi belirlenmiştir ve bunun için kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. . Örneklem seçiminde olasılığa dayalı olan ve olasılığa dayalı olmayan metotlar birlikte kullanılmıştır. Öncelikle küme ve kasti örnekleme metotları kullanılarak, çalışma evreni olarak il ve ilçe merkezlerinde yaşayan 15 yaş üstü kişiler seçilmiştir. Ardından çalışma evreni içerisinde araştırmaya katılacak kişilerin belirlenmesinde basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Basit tesadüfi örneklemede evreni oluşturan her elemanın örneğe girme şansı eşittir, dolayısıyla hesaplamalarda da her elemana verilecek ağırlık aynıdır (Arıkan, 2004, s.141). TÜİK (2019) verilerine göre Ankara'da İl ve ilçe merkezlerinde yaşayan 15 yaş üzeri 5.502.698 kişi vardır.

“ Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasına yönelik çeşitli formüller verilmekle birlikte, bu çalışmada örneklem sayısının belirlenmesinde problemlerle ilgili bilgilerin evrene göre benzeşik (homojen) olması gerekçesiyle basit tesadüfi örneklem formülünden yararlanılmıştır.” (Yamane, 2001:116-117). Bu yöntemde evreni oluşturan her elemanın örneğe girme şansı eşittir, dolayısıyla hesaplamalarda da her elemana verilecek ağırlık aynıdır. (Arıkan, 2004, s.141).

n= Örneklem Çapı

N: Yığın Çapı

Z: Standart Normal Dağılım Tablo Değeri

d: Duyarlılık (0,05)

p: Bir Bireyin Örneğe Seçilme Olasılığı

q: Bir Bireyin Örneğe Seçilmeme Olasılığı

p.q: Araştırmaya Konu Olan Özellikleri Taşıyan Bireylerin Yüzdesi (0.25)

$$n = \frac{N \cdot z^2 \cdot p \cdot q}{N \cdot d^2 + z^2 \cdot p \cdot q}$$

$$\frac{5.502.698 \times 1.96^2 \times 0.5 \times 0.5}{5.502.698 \times 0.5^2 + 1.96^2 \times 0.5 \times 0.5}$$

n= 385 kişi

Evreni %95 güven aralığında \pm %5 örnekleme hatası ile temsil etmeye yetecek örneklem büyüklüğü minimum 385 kişi bulunmuştur. Araştırma kapsamında 500 kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

5.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE VARSAYIMLARI

Bu çalışma;

1. Zaman olarak,
2. Ankara' da ikamet eden 15 yaş ve üzeri Türk Vatandaşları ile,
3. Yapılacak olan çalışmaya katılacak olan bireylerin istekli olmaları ile,
4. Anketlere verilecek cevabın doğruluğu ile,
5. Kullanılan veri toplama araçlarının ölçme kapasitesi ile,
6. Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları ile sınırlıdır.

5.5. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZ

Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumun ölçülmesi amacıyla hazırlanan ve açılımı Ek 1’de verilen “Anket Formu” aracılığıyla veriler derlenmiştir. Anket, Arıkan’ın da (2000: 97) tanımladığı gibi yazılı ve sözlü olarak soru sormak ve karşılıklı diyalog içerisinde bilgi toplama aracıdır

Ankette araştırmaya katılanların cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu vb demografik soruların yanı sıra, ankete katılacak olan bireylerin Suriyelilere yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik sorulara da yer verilmiştir. Ayrıca anketle elde edilen bilgileri desteklemek ve güvenilirliği sağlamak üzere yüz yüze görüşmeler yapılması yoluna gidilmiştir. Anketin hazırlanması aşamasında tez danışmanının yanında alan uzmanlarının değerlendirmeleri de dikkate alınmıştır.

41 sorudan oluşan anketin güvenilirliği ölçmek için Cronbach alfa katsayısı bulunmuştur. Araştırma kapsamında yapılan anket uygulaması için kullanılan ölçek kabul etme, tehdit ve reddetme şeklinde 3 ayrı bölümden oluşmaktadır. Bu duruma istinaden tüm bu ölçekler için ayrı ayrı güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Anketlerde uygulanan güvenilirlik testlerinde Cronbach Alpha katsayısının 1’e yakın çıkması anketin güvenilir olduğunu göstermektedir. Kabul Etme tutum ölçeği ile ilgili olarak 16-26. sorular için yapılan güvenilirlik analizi değeri 0,959 olarak ölçülmüştür, anketin bu bölümü yaklaşık olarak %96 oranında güvenlidir.

Tablo 16: Kabul Etme Ölçeği
Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,966	11

27 – 36. Soruları kapsayan tehdit tutum ölçeği ile ilgili olarak yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin yaklaşık olarak %97 oranında güvenli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 17: Tehdit Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,958	10

37-41. soruları kapsayan reddetme tutum ölçeği ile ilgili olarak yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ise ölçeğin %92 oranında güvenli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 18: Reddetme Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,924	5

Bütün ölçek için yapılan güvenilirlik ölçeği sonucu ise şöyledir,

Tablo 19: Tüm Ölçekler Güvenilirlik Analizi (16-41. Sorular)

Cronbach's Alpha	N of Items
,932	26

Tablo 19'a bakıldığında tüm ölçeğin güvenilirlik düzeyinin %93 olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu veriler ışığında kullanılan ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum yapılacak analizlerin sağlıklı olması açısından önem taşımaktadır.

Anket formundaki soruların bir kısmı likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Arıkan'a (2000: 110) göre likert ölçeğinin amacı; " bir ürün ya da olay hakkındaki kişilerin düşüncelerini bir yelpaze içerisinde sınıflandırmak ya da derecelendirmektir." Bu araştırmada kabul, tehdit ve reddetme tutumlarının değerlendirilebilmesi için beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Her katılımcı için yaklaşık 15 dakika zaman ayrılmıştır. Doldurulan anketler daha sonra araştırmacı tarafından toplanmış ve değerlendirilmiştir.

5.6. ARAŞTIRMA BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma bulguları ve bulgulara ilişkin değerlendirmeler anket formunda yer alan gruplara göre yapılmıştır. Analiz sonuçları, verilerin istatistiksel değerleri üzerinden oluşturulmuş ve elde edilen veriler bölümler halinde sunulmuştur.

Anket uygulaması neticesinde elde edilen veriler değerlendirildiğinde veri setinin normal dağılım sergilemesine ilişkin değerlendirme Skewness ve Kurtosis (Çarpıklık ve Basıklık) değerleri incelenerek gerçekleştirilmiştir. Bu değerler çalışma için 0,229 ve 0,022 olarak bulunmuştur.

Tabachnick ve Fidell, 2013'e göre Skewness ve Kurtosis (Çarpıklık ve Basıklık) değerlerinin -1,5 ve + 1,5 arasında olması normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir. Buna göre, analiz gerçekleştirilecek veri setinin normal dağılım gösterdiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmada elde edilen verilerin sayısal ve yüzde dağılımları tablolar halinde sunulmuştur. Çapraz tablolar üzerinden analizler yapılırken Ki-Kare analizi ile değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı değerlendirilmiştir, ilişki var ise bunun seviyesinin anlaşılabilmesi açısından Kramer V testi ('Cramer's V) yapılmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için regresyon analizi, değişkenlerin anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını anlamak için ise T-testi ve Anova testi kullanılmıştır. Anova testi uygulamasında değerlerin homojen dağılması durumunda Post Hoc testlerden Scheffe uygulanmıştır, dağılımın homojen olmaması durumunda ise Games-Howel testi uygulanmıştır. Araştırmanın bundan sonraki bölümlerinde, amaçlar doğrultusunda elde edilen veriler işlenip, ulaşılan bulgular tablolaştırılmış ve elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir.

5.6.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

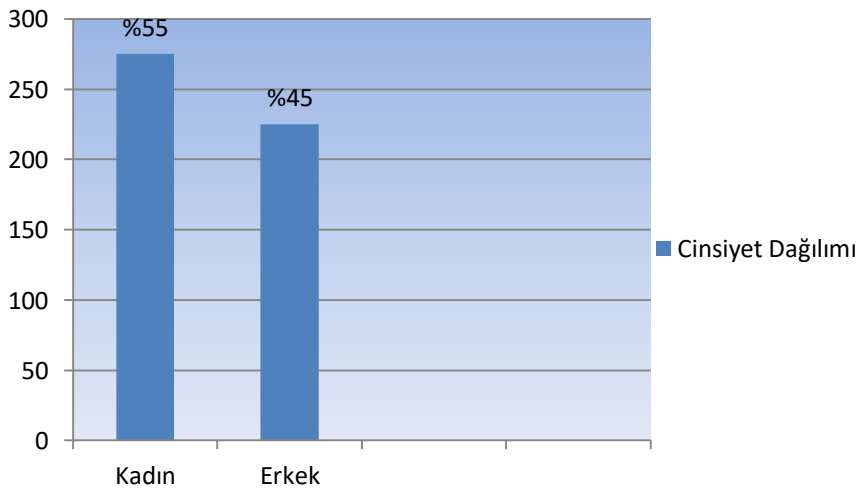
Örneklem ile ilgili kişisel bilgiler, araştırma verilerini toplamak amacıyla kullanılan anket formları ile elde edilmiştir. Bu bilgiler; örneklem grubunun cinsiyeti, yaşı, medeni durumu vb. özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olunabilmesini sağlamıştır.

Anket çalışmasına katılanların cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 20’de ve grafik gösterimi Şekil 8’de paylaşılmıştır. Anket çalışmasına katılanların 275’i kadın 225’i erkektir. Kadın katılımcı sayısının toplam içindeki oranı %55’dir. Katılımcı erkek sayısının toplam içindeki payı ise %45’dir.

Tablo 20: Katılımcıların Cinsiyeti

Cinsiyet	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde
Kadın	275	55,0	55,0
Erkek	225	45,0	100,0
Toplam	500	100	

Şekil 8: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

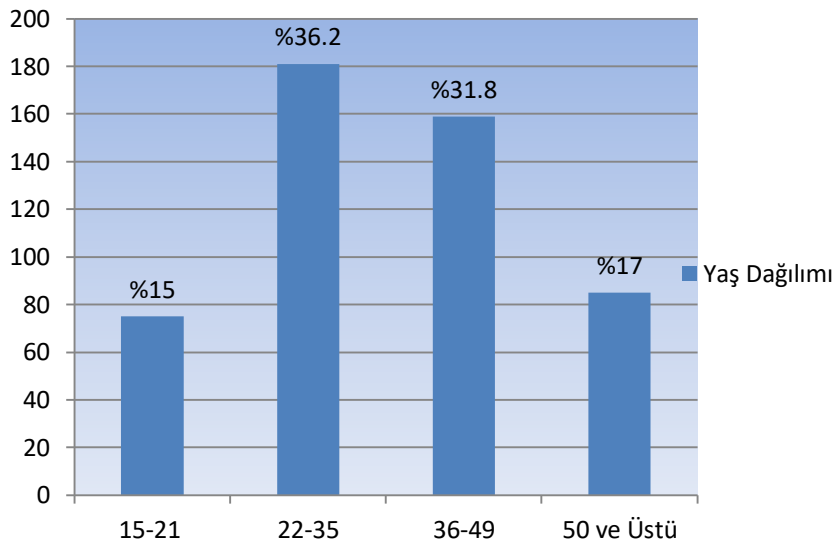
Anket çalışmasına katılanların yaşlarına göre dağılımı Tablo 21’de ve grafik gösterimi Şekil 9’da paylaşılmıştır. Ankete katılanların 15-21 yaş arasında olanlar 75 kişi, 22-35 yaşları arasında olanlar 181 kişi, 36-49 arasında olanlar 159 kişi ve 50 yaş ve üstü olanlar ise 85 kişidir.

15-21 yaş aralığının toplam katılımcı arasındaki yüzde değeri %15’dir, 22-35 yaş aralığında olanlar ise toplam içerisinde %36,2’ lik bir paya sahiptir. 36-49 yaş aralığında olanlar toplam içerisinde %31,8 lik bir paya sahiptir. 50 yaş ve üstü olanlar ise toplam içerisinde %17’lik bir kısmı oluşturmaktadır.

Tablo 21: Katılımcıların Yaş Grupları

Yaş	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde
15-21	75	15,0	15,0
22-35	181	36,2	51,2
36-49	159	31,8	83,0
50 ve üstü	85	17,0	100,0
Toplam	500	100	

Şekil 9: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

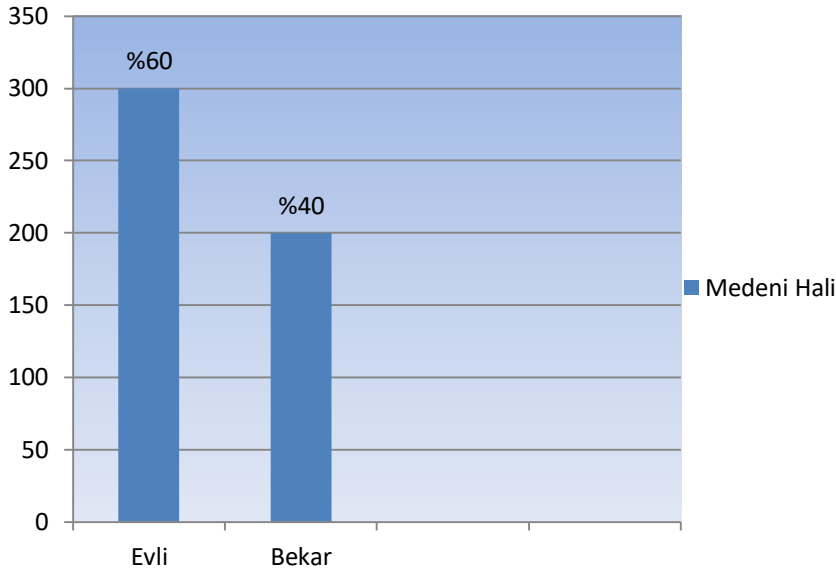

Anket çalışmasına katılanların medeni durumlarına göre dağılımı Tablo 22’de ve grafik gösterimi Şekil 10’da paylaşılmıştır. Anket çalışmasına katılanların 200’ ü bekâr, 300’ü ise evlidir. Evli katılımcı sayısı toplam katılımcılar içinde % 60’lık bir paya sahipken bekârlar ise %40’lık bir paya sahiptir.

Tablo 22: Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni Hali	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Bekar	200	40,0	40,0
Evli	300	60,0	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 10: Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Anket çalışmasına katılanların öğrenim durumlarına göre dağılımı Tablo 23’de ve grafik gösterimi Şekil 11’de paylaşılmıştır. Ankete katılanlar arasında; ilköğretim mezunu olan kişi sayısı 44 iken, lise mezunu sayısı 119 kişidir. Lisans mezunu sayısı 280 kişi iken yüksek lisans mezunu sayısı ise 57 kişidir.

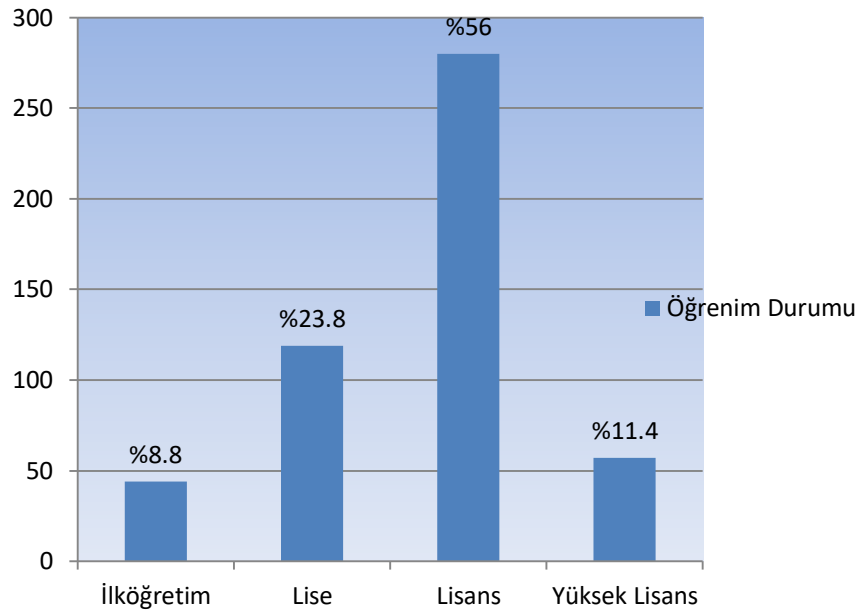
İlköğretim mezunu oranı toplam katılımcı içerisinde %8,8 lik bir paya sahiptir. Lise mezunu ise toplam içerisinde %23,8’lik bir paya sahiptir. Lisans

mezunu sayısının toplam içerisindeki payı %56 iken yüksek lisans mezunu sayısının toplam içerisindeki payı ise %11,4' dür.

Tablo 23: Katılımcıların Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
İlköğretim	44	8,8	8,8
Lise	119	23,8	32,6
Lisans	280	56,0	88,6
Yüksek Lisans	57	11,4	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 11: Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

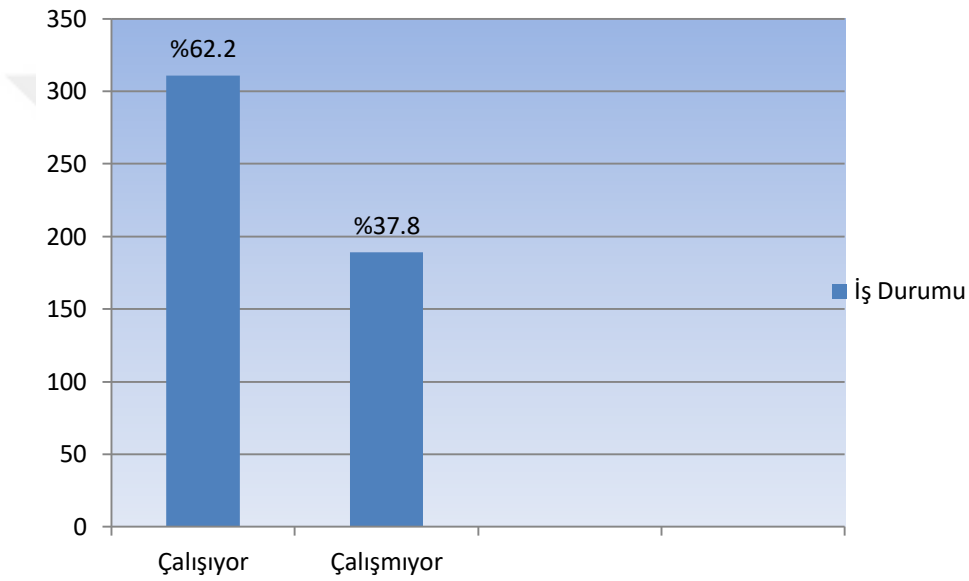

Anket çalışmasına katılanların çalışma durumlarına göre dağılımı Tablo 24'de ve grafik gösterimi Şekil 12'de paylaşılmıştır. Ankete katılanlar arasında, çalışanların sayısı 311 kişidir ve bu değer toplam katılımcı sayısına oranı %62,2' dir. Çalışmayanların sayısı ise 189 kişidir ve bu sayının toplam katılımcı içerisindeki oranı ise %37,8' dir.

Tablo 24: Katılımcıların Çalışma Durumu

İş Durumu	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Çalışıyor	311	62,2	62,2
Çalışmıyor	189	37,8	100,0
Toplam	500	100	

Şekil 12: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

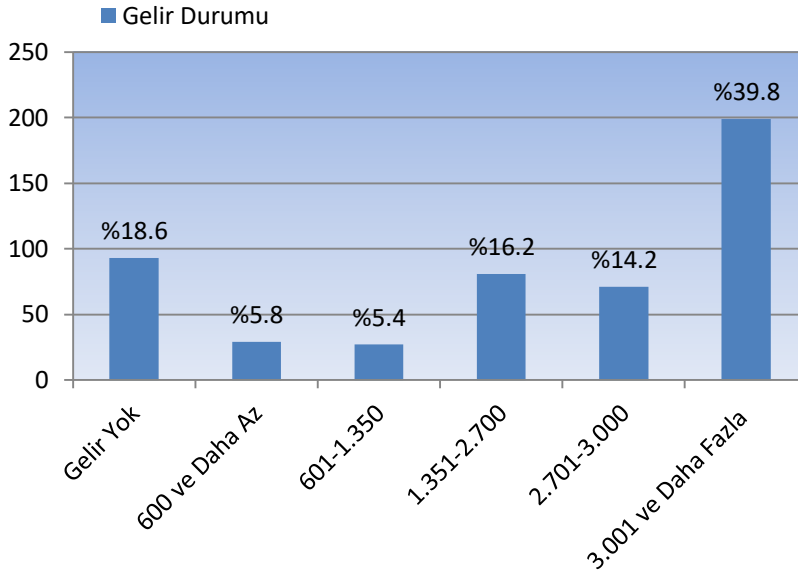

Anket çalışmasına katılanların gelir durumlarına göre dağılımı Tablo 25’de ve grafik gösterimi Şekil 13’de paylaşılmıştır. Ankete katılanlar arasında; geliri olmayan 93 kişi, geliri 600 TL ve daha az olan 29 kişi, geliri 601 ile 1.350 TL olan 27 kişi, geliri 1.351-2.700 TL olan 81 kişi, geliri 2.701-3.000 TL olan 71 kişi ve geliri 3.001 TL den fazlan olan 199 kişidir.

Tablo 25: Katılımcıların Gelir Durumu

Gelir Durumu	Sıklık(n)	Yüzde (%100)	Toplam Yüzde(%)
Gelir Yok	93	18,6	18,6
600 ve Daha Az	29	5,8	24,4
601-1350	27	5,4	29,8
1351-2700	81	16,2	46,0
2701-3000	71	14,2	60,2
3001 ve Daha Fazla	199	39,8	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 13: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımı

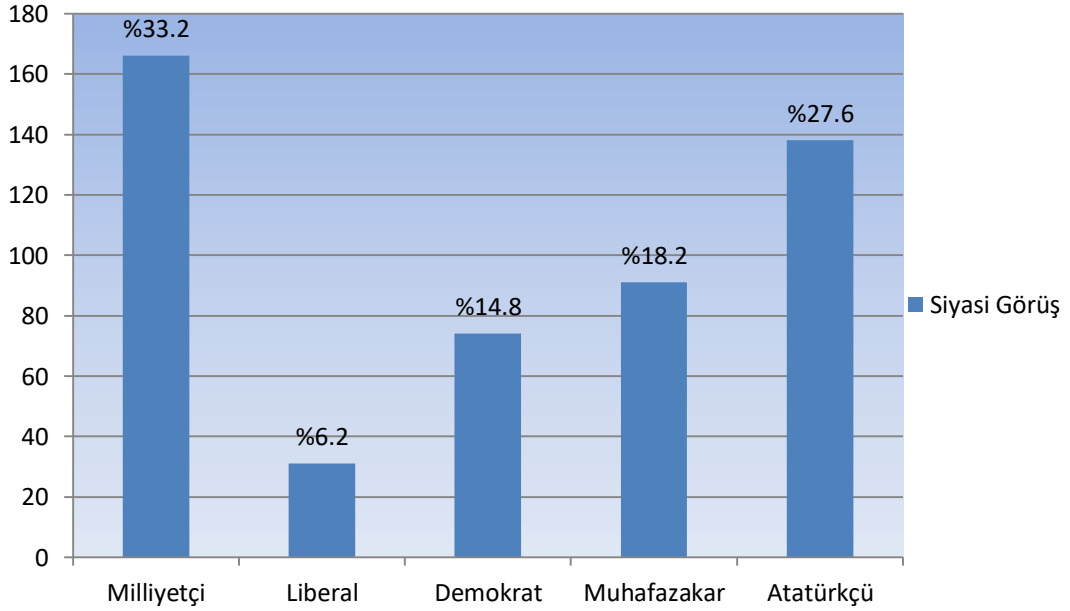

Anket çalışmasına katılanların siyasi görüşlerine göre dağılımı Tablo 26'da ve grafik gösterimi Şekil 14'de paylaşılmıştır. Ankete katılanlar arasında; siyasi görüşü itibarıyla kendisini milliyetçi olarak tanımlayanların sayısı 166, liberal olarak tanımlayanların sayısı 31, demokrat olarak tanımlayanların sayısı 74, muhafazakar olarak tanımlayanlar 91 kişi, Atatürkçü olarak tanımlayanların sayısı ise 138 kişidir. Tercihini milliyetçi olanların toplam içerisindeki oran %33,2, liberallerin %6,2, demokratların %14,8, muhafazakârların %18,2, Atatürkçülerin %27,6'dır.

Tablo 26: Katılımcıların Siyasi Tercihleri

Siyasi Görüş	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Milliyetçi	166	33,2	33,2
Liberal	31	6,2	39,4
Demokrat	74	14,8	54,2
Muhafazakâr	91	18,2	72,4
Atatürkçü	138	27,6	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 14: Katılımcıların Siyasi Tercihlerine Göre Dağılımı

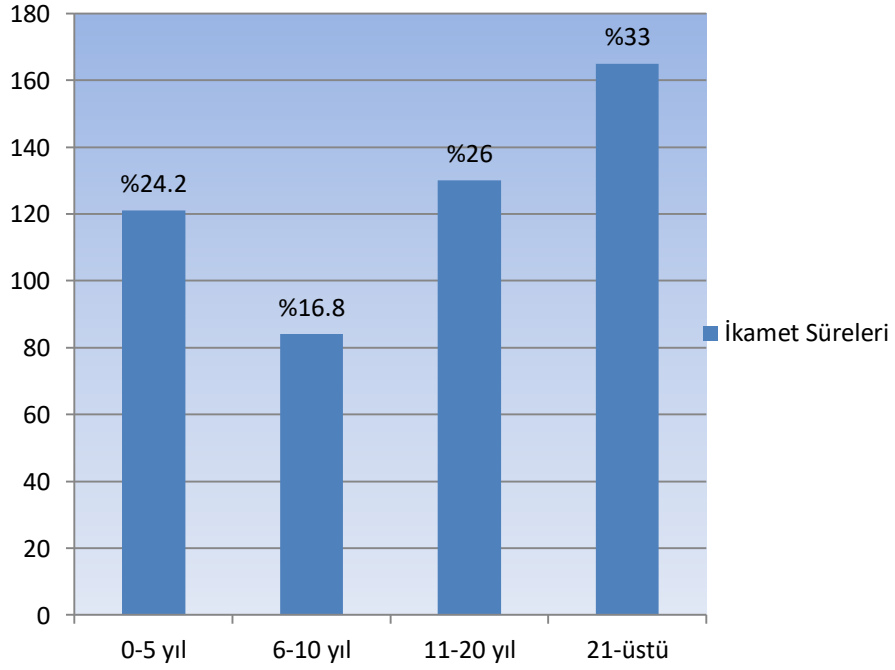

Anket çalışmasına katılanların ikamet sürelerine göre dağılımı Tablo 27’de ve grafik gösterimi Şekil 15’de paylaşılmıştır. Ankete katılanlar arasında; ikamet süreleri, 0-5 yıl arasında olan sayısı 121 kişi, 6-10 yıl arasında olan 84 kişi, 11-20 yıl arasında olan 130 kişi, 21 yıl ve üstü olan ise 165 kişidir. İkamet süresi 0-5 yıl arasında olan katılımcılar toplam katılımcıların %24,2’si, 6-10 yıl arasında olan katılımcılar toplam katılımcıların %16,8’i, 11-20 yıl arası olan katılımcılar toplam katılımcıların %26’sı 21 yıl ve üstü katılımcılar ise toplam katılımcıların %33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 27: Katılımcıların İkamet Süresi

İkamet Süreleri	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
0-5 Yıl	121	24,2	24,2
6-10 Yıl	84	16,8	41,0
11-20 Yıl	130	26,0	67,0
21-üstü	165	33,0	100,0
Total	500	100,0	

Şekil 15: Katılımcıların İkamet Sürelerine Göre Dağılımı

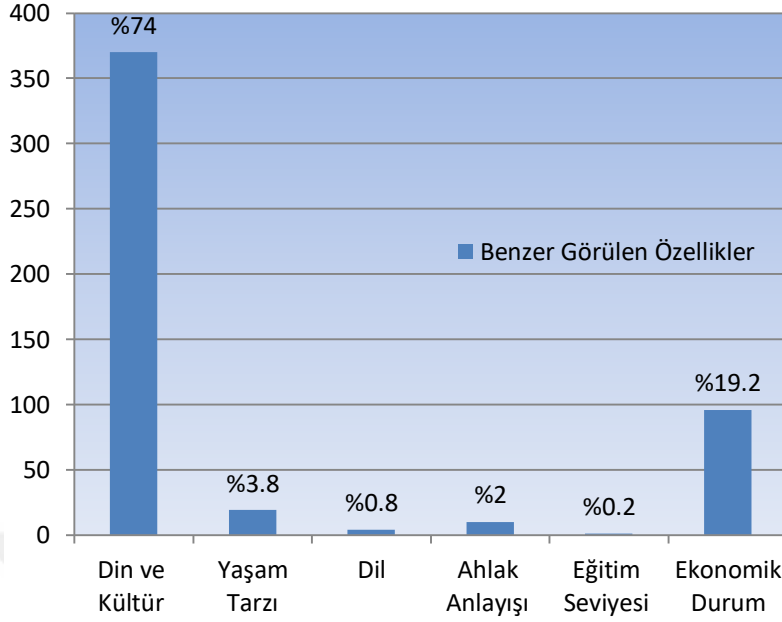
5.6.2. Araştırmaya Katılanların Suriyeliler ile İlgili Değerlendirmeleri

Anket çalışmasına katılanların kendilerini Suriyeliler ile benzer gördükleri özelliklere göre dağılımına bakıldığında; din ve kültür diyen 370 kişi, yaşam tarzı diyen 19 kişi, dil ifadesini seçen 4 kişi, ahlak anlayışı diyen 10 kişi, eğitim seviyesi diyen 1 kişi, ekonomik durum diyen ise 96 kişi vardır. Benzer özelliklere din ve kültür diyenlerin sayısı toplam katılımcı sayısının %74'ünü oluşturmaktadır, yaşam tarzı %3,8, dil %0,8, ahlak anlayışı %2, eğitim seviyesi %0,2, ekonomik durum ise %19,2'dir.

Tablo 28: Katılımcıların Kendilerini Suriyeliler ile Benzer Gördükleri Özellikler

	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Din ve Kültür	370	74,0	74,0
Yaşam Tarzı	19	3,8	77,8
Dil	4	,8	78,6
Ahlak Anlayışı	10	2,0	80,6
Eğitim Seviyesi	1	,2	80,8
Ekonomik Durum	96	19,2	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 16: Katılımcıların Kendilerini Suriyeliler ile Benzer Gördükleri Özellikler Dağılımı

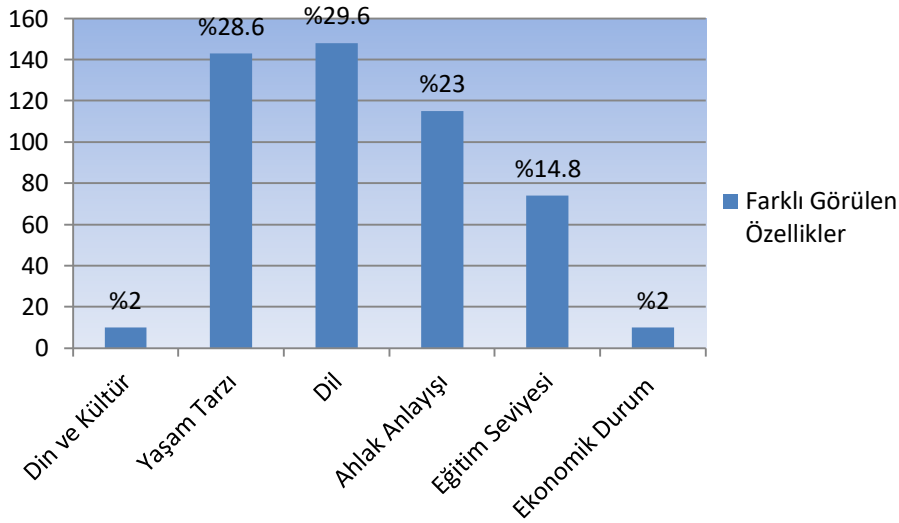
Ankete çalışmasına katılanların kendilerini Suriyeliler ile farklı gördükleri özellikler tablosuna bakıldığında; bu soruya din ve kültür diyen 10 kişi, yaşam tarzı diyen 143 kişi, dil diyen 148 kişi, ahlak anlayışı diyen 115 kişi, eğitim seviyesi diyen 74 kişi, ekonomik durum diyen 10 kişi vardır. Din ve kültür diyenlerin toplam katılımcı içerisindeki oranı %2'dir, yaşam tarzı diyenlerin toplam katılımcı içerisindeki oranı %28,6'dır.

Farklı görülen özelliklere dil cevabı verenlerin, toplam katılımcı içerisindeki oranı %29,6'dır, ahlak anlayışı diyenlerin oranı %%23'dür, eğitim seviyesi diyenlerin oranı toplam katılımcı sayısı içerisindeki oranı %14,8'dir, son olarak ekonomik durum diyenlerin oranı ise toplam katılımcıların %2'sine karşılık gelmektedir.

Tablo 29: Katılımcıların Suriyeliler ile Kendilerini Farklı Gördükleri Özellikler

	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Din ve Kültür	10	2,0	2,0
Yaşam Tarzı	143	28,6	30,6
Dil	148	29,6	60,2
Ahlak Anlayışı	115	23,0	83,2
Eğitim Seviyesi	74	14,8	98,0
Ekonomik Durum	10	2,0	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 17: Katılımcıların Suriyeliler ile Kendilerini Farklı Gördükleri Özellikler Dağılımı

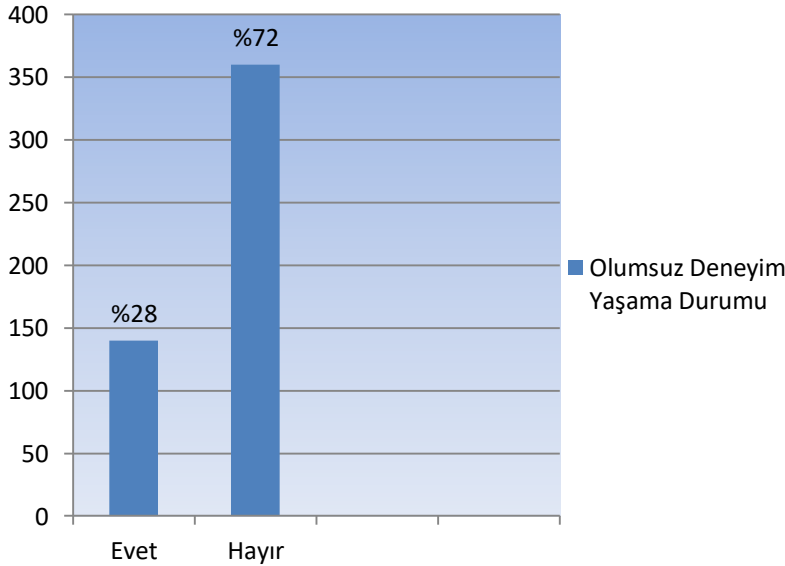

Ankete çalışmasına katılanların Suriyeliler ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşama durumu ile ilgili tablo 30 'a bakıldığında, 140 kişinin olumsuz bir durum ile karşılaştığı, 360 kişinin ise herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmadığını ifade ettiği görülmektedir. Olumsuz deneyim yaşayanların toplam içerisindeki yüzdesi %28 iken olumsuz deneyim yaşamayanların oranı ise %72'dir.

Tablo 30: Katılımcıların Suriyeliler ile İlgili Olumsuz Bir Deneyim Yaşama Durumu

	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Evet	140	28,0	28,0
Hayır	360	72,0	72,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 18: Katılımcıların Suriyeliler ile Olumsuz Bir Deneyim Yaşama Durumu Dağılımı

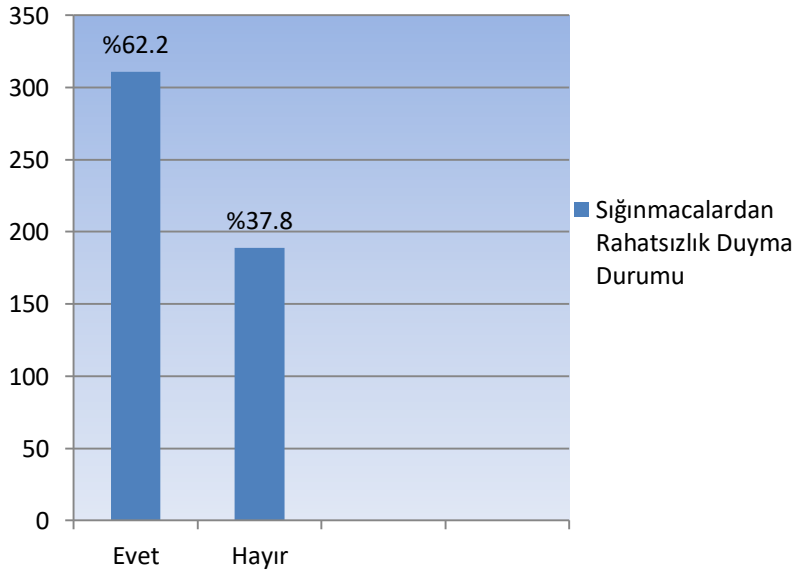

Ankete çalışmasına katılanların yaşadıkları yerde Suriyelilerin yaşıyor olmalarından dolayı rahatsızlık duyup, duymadıkları ile ilgili tablo 31'e bakıldığında rahatsız olduğunu belirtenlerin sayısının 311 kişi olduğu ve bu sayının toplam katılımcı oranının % 62,2'sine denk geldiği görülmektedir. Rahatsızlık duymadığını ifade edenlerin sayısı ise 189 kişidir ve toplam katılımcıların %37,8'ine karşılık gelmektedir.

Tablo 31: Katılımcıların Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşıyor Olmalarından Dolayı Rahatsızlık Duyma Durumu

	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Evet	311	62,2	62,2
Hayır	189	37,8	100,0
Toplam	500	100,0	

Şekil 19: Katılımcıların Suriyelilerden Rahatsızlık Duyma Durumu Dağılımı

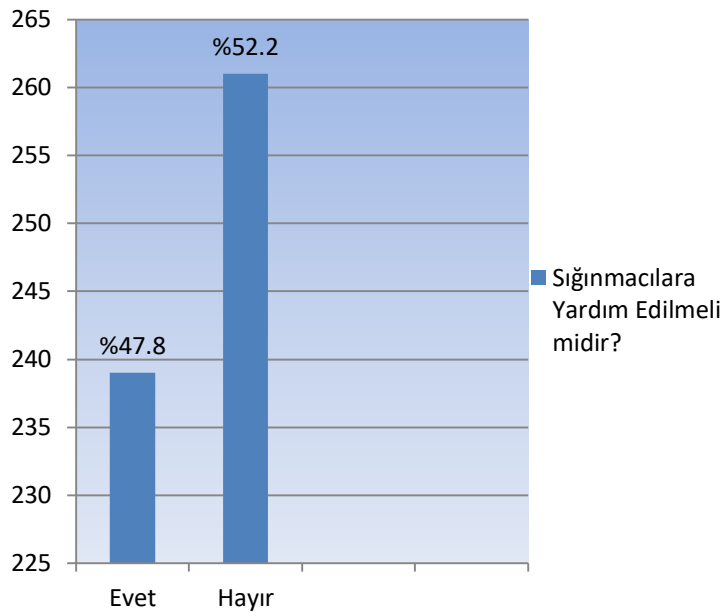

Ankete çalışmasına katılanlardan Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olarak görenlerin sayısı 239 kişidir ve bu sayı toplam içerisinde %47,8'lik bir orana karşılık gelmektedir. Suriyelilere yardım edilmesini istemeyenlerin sayısı ise 261 kişidir ve bu sayının toplam içerisindeki yüzde değeri %52,2'dir.

Tablo 32: Sizce Suriyeliler Yardım Edilmesi Gereken Kişiler Midir?

	Sıklık(n)	Yüzde(%)	Toplam Yüzde(%)
Evet	239	47,8	47,8
Hayır	261	52,2	100,0
Total	500	100,0	

Şekil 20: Suriyelilere Yardım Edilme Durumu Dağılımı

5.6.3. Çapraz Tablolar

Tablo 33 incelendiğinde katılımcıların siyasi görüşleri ile yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olma durumları arasında $p < 0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan; siyasi görüşünü Milliyetçi olarak tanımlayan 100 kişi, Liberal 15 kişi, Demokrat 41 kişi, Muhafazakâr 43 kişi ve Atatürkçü 112 kişi toplamda 311 kişi Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde bulunmasından rahatsız olduğunu belirtmektedir.

Siyasi görüşü itibarıyla; Milliyetçi 66 kişi, Liberal 16 kişi, Demokrat 33 kişi, Muhafazakâr 48 kişi, Atatürkçü 26 kişi toplamda 189 kişi hayır rahatsız değilim

demidir. Siyasi görüşlerin Suriyelilerin yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesini nasıl etkilediğini anlayabilmek açısından Kramer V testine ('Cramer's V') bakılmalıdır.

Kramer V değerleri 0-1 arasında değişmekte olup, korelasyon katsayısının büyüklüğünün yorumlanmasında olduğu gibi, 0-30 arası değerler zayıf, 31-60 arası değerler orta, 61-100 arası değerler ise güçlü bir ilişkinin varlığını gösterir. Kramer V değeri 22,4 yani düşük derecede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 33: Katılımcıların Siyasi Görüşleri(soru7) İle Yaşadıkları Yerlerde Suriyeli Bulunmasından Rahatsız Olma Durumu (soru14) Arasındaki İlişki Durumu*

		Evet	Hayır	Toplam
Milliyetçi	n	100	66	166
	%	20,0%	13,2%	33,2%
Liberal	n	15	16	31
	%	3,0%	3,2%	6,2%
Demokrat	n	41	33	74
	%	8,2%	6,6%	14,8%
Muhafazakar	n	43	48	91
	%	8,6%	9,6%	18,2%
Atatürkçü	n	112	26	138
	%	22,4%	5,2%	27,6%
Toplam	n	311	189	500
	%	62,2%	37,8%	100,0%

*p=0,00, sd=4, $\chi^2=33,985$

Tablo 34 incelendiğinde katılımcıların Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamış olma durumları ve katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyeli bulunmasından rahatsızlık duymaları arasında $p<0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan; Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşayan 122 kişi yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin olmasından rahatsız olduğunu ifade ederken, 18 kişi rahatsız olmadığını ifade etmektedir.

Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamayan 189 kişi yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin olmasından rahatsız olurken 171 kişi ise bu durumdan rahatsız olmadığını belirtmektedir. Kramer V değeri 321 bulunmuştur ve bu durum olumsuz deneyim yaşamış olmanın orta dereceli etkilediğini göstermektedir.

Tablo 34: Suriyeliler İle Olumsuz Deneyim Yaşamış Olma Durumu (soru13) İle Katılımcıların Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Bulunmasından Rahatsız Olmaları(soru14) Arasındaki İlişki Durumu*

		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	122	18	140
	%	24,4	3,6	28,0
Hayır	n	189	171	360
	%	37,8	34,2	72,0
ToplamN		311	189	500
		62,2	37,8	100,0

*p=0,00, sd=1, $\chi^2=51.452$

Tablo 35 incelendiğinde katılımcıların Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamış olma durumları ve Suriyelilere yardım edilmesinin gerekliliği arasında $p<0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan; Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşayan 140 kişi içerisinde sadece 18 kişi Suriyelilere yardım edilmesinden rahatsız olmadığını ifade etmektedir.

Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamayan 189 kişi Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olduğunu düşünürken 171 kişi yardım edilmesinin gerekmediğini düşünmektedir. Suriyeliler ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşamamanın Suriyelilere yardım edilmesi gerekip gerekmediğini nasıl etkilediğini anlayabilmek açısından Kramer V testine ('Cramer's V') bakıldığında, 240 zayıf bir etkilenme olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 35: Suriyeliler ile Olumsuz Deneyim Yaşamış Olma Durumu(soru13) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği(soru15) Arasındaki İlişki Durumu*

		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	40	100	140
	%	8,0	20,0	28,0
Hayır	n	199	161	360
	%	39,8	32,2	72,0
Toplam	N	239	261	500
	%	47,8	52,2	100,0

*p=0,00, sd=1, $\chi^2=28.813$

Tablo 36 incelendiğinde katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyeli bulunmasından rahatsız olma durumları ile Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesi arasında $p<0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan; yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olan 106 kişi Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olarak görürken, 205 kişi yardım edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Yaşadıkları yerlerde Suriyeli bulunmasından rahatsız olmayan 133 kişi Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olarak görürken, 56 kişi bu şekilde düşünmemektedir.

Yaşadıkları yerlerde Suriyeli olmasının Suriyelilerin yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesini nasıl etkilediğini anlayabilmek açısından Kramer V testine ('Cramer's V') bakıldığından bu değer, 352 yani orta derecede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 36: Katılımcıların Yaşadıkları Yerlerde Suriyeli Bulunmasından Rahatsız Olma Durumu (soru14) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (soru15) Arasındaki İlişki Durumu*

	Evet	Hayır	Toplam
Evet n	106	205	311
%	21,2	41,0	62,2
Hayır n	133	56	189
%	26,6	11,2	37,8
Toplam N	239	261	500
%	47,8	52,2	100,0

*p=0,00, sd=1, $\chi^2=62.037$

Tablo 37 incelendiğinde katılımcıların Suriyeli tanıdığı olması ile Suriyelilerin yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesi arasında $p<0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan; Suriyeli tanıdığı olan 87 kişi Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olarak görürken, 67 kişi yardım edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Suriyeli bir tanıdığı olmayan 152 kişi Suriyelileri yardım edilmesi gereken kişiler olarak görürken, 194 kişi yardım edilmesinin gerekmediğini düşünmektedir.

Suriyeli tanıdığı olma durumunun Suriyelilerin yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesini nasıl etkilediğini anlayabilmek açısından Kramer V testine ('Cramer's V') bakıldığından bu değer, 116 yani düşük derecede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 37: Suriyeli Bir Tanıdığım Bulunması(soru10) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (Soru 15)Arasındaki İlişki Durumu*

		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	87	67	154
	%	17,4	13,4	30,8
Hayır	n	152	194	346
	%	30,4	38,8	69,2
Toplam N		239	261	500
	%	47,8	52,2	100,0

*p=0,00, sd=1, $\chi^2=6.741$

Tablo 38 incelendiğinde katılımcıların siyasi görüşleri ile Suriyelilerin yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesi arasında $p<0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan; siyasi görüşünü Milliyetçi olarak tanımlayan 80 kişi, Liberal 17 kişi, Demokrat 40 kişi, Muhafazakâr 58 kişi ve Atatürkçü 44 kişi toplamda 239 kişi evet yardım edilmelidir diye düşünmektedir.

Siyasi görüşü itibarıyla; Milliyetçi 86 kişi, Liberal 14 kişi, Demokrat 34 kişi, Muhafazakâr 33 kişi, Atatürkçü 94 kişi toplamda 261 kişi hayır yardım edilmemelidir görüşüne sahiptir. Siyasi görüşlerin Suriyelilerin yardım edilmesi gereken kişiler olarak görülmesini nasıl etkilediğini anlayabilmek açısından Kramer V testine ('Cramer's V') bakıldığından bu değer, 261 yani düşük derecede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 38: Katılımcıların Siyasi Görüşleri(soru7) İle Suriyelilere Yardım Edilmesinin Gerekliliği (soru15) Arasındaki İlişki Durumu*

		Evete	Hayır	Toplam
Milliyetçi	n	80	86	166
	%	16,0%	17,2%	33,2%
Liberal	n	17	14	31
	%	3,4%	2,8%	6,2%
Demokrat	n	40	34	74
	%	8,0%	6,8%	14,8%
Muhafazakâr	n	58	33	91
	%	11,6%	6,6%	18,2%
Atatürkçü	n	44	94	138
	%	8,8%	18,8%	27,6%
Toplam	N	239	261	500
	%	47,8%	52,2%	100,0%

*p=0,00, sd=4, $\chi^2=25,058$

5.6.4. T-Testi Analizleri

Kabul etme tutumunun katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmüştür. Bu değerlerden hareketle, kabul etme değişkeninin evli ya da bekâr olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Evlilerin kabul etme tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 2,3906) bekârlara göre (Mean: 2,0505) daha yüksektir.

Tablo 39: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kabul	Bekar	200	2,0505	,94038	498	-3,835	0,00
	Evli	300	2,3906	,99186	498	-3,876	

Tehdit tutumunun katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,09>0,05$) olduğu görülmektedir. Tehdit tutumu medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bekârların tehdit tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 3,6040) evlilere göre (Mean: 3,4337) daha yüksektir.

Tablo 40: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Tehdit	Bekar	200	3,6040	1,16139	498	1,740	0,09
	Evli	300	3,4337	1,00921	498	1,692	

Reddetme tutumunun katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu için reddetme tutumunun medeni duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ifade edilebilir. Bekarların reddetme tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 2,7133) evlilere göre (Mean: 2,3367) daha yüksektir.

Tablo 41: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Medeni Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Reddetme	Bekar	200	2,7133	1,18255	498	3,931	0,00
	Evli	300	2,3367	,95085	498	3,766	

Kabul etme tutumunun katılımcıların çalışıyor olup olmaması durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,01<0,05$) olduğu görülmüştür. Bu değerlerden hareketle, kabul etme tutumunun çalışıyor olma ya da çalışmıyor olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı

görülmektedir. Çalışanların kabul etme tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 2,3712), çalışmayanlara (Mean: 2,0682) göre daha yüksektir.

Tablo:42: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Çalışma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kabul	Çalışıyor	312	2,3712	1,00261	498	-3,367	0,01
	Çalışmıyor	188	2,0682	,92517	498	-3,435	

Tehdit tutumunun katılımcıların çalışıyor olup olmaması durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,256>0,05$) olduğu görülmüştür. Tehdit tutumu iş duruma göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Çalışmayanların tehdit tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 3,5691), çalışanlara göre (Mean: 3,4563) daha yüksektir.

Tablo 43: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Çalışma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Tehdit	Çalışıyor	312	3,4563	1,05167	498	-1,138	0,256
	Çalışmıyor	188	3,5691	1,10860	498	-1,124	

Reddetme tutumunun katılımcıların çalışıyor olup olmaması durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmüştür. Reddetme tutumu çalışıyor olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Çalışmayanların reddetme tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 2,7704), çalışanlara (Mean: 2,3081) göre daha yüksektir.

Tablo 44: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Çalışma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Reddetme	Çalışıyor	312	2,3081	1,01520	498	-4,826	0,00
	Çalışmıyor	188	2,7704	1,07171	498	-4,762	

Kabul etme tutumunun katılımcıların Suriyeli tanıdıkları olup olmaması durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,02<0,05$) olduğu görülmüştür. Bu durumda kabul etme tutumunun Suriyeli bir tanıdığı olması ya da olmaması ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Suriyeli bir tanıdığı olanların kabul etme tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 2,4752), Suriyeli bir tanıdığı olmayanlara göre (Mean: 2,1563) daha yüksektir.

Tablo 45: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeli Tanıdıkları Olup Olmaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kabul	Evet	154	2,4752	1,08253	498	3,377	0,02
	Hayır	346	2,1563	,92295	498	3,177	

Tehdit tutumunun katılımcıların Suriyeli tanıdıkları olup olmaması durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,01<0,05$) olduğu görülmüştür, bu sonuç tehdit tutumunun Suriyeli bir tanıdığı olması ya da olmaması ile anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Suriyeli bir tanıdığı olmayanların tehdit tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 3,6040), Suriyeli bir tanıdığı olanlara göre (Mean: 3,2721) daha yüksektir.

Tablo 46: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeli Tanıdıkları Olup Olmaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Tehdit	Evet	154	3,2721	1,13325	498	-3,218	0,01
	Hayır	346	3,6040	1,03307	498	-3,106	

Reddetme tutumunun katılımcıların Suriyeli tanıdıkları olup olmaması durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,01<0,05$) olduğu görülmüştür, bu sonuç reddetme tutumunun Suriyeli bir tanıdığı olması ya da olmaması ile anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Suriyeli bir tanıdığı olmayanların reddetme tutum ortalama düzeyleri (Mean: 2,5694), Suriyeli bir tanıdığı olanlara göre (Mean: 2,3030) daha yüksektir.

Tablo 47: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeli Tanıdıkları Olup Olmaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Reddetme	Evet	154	3,2721	1,13325	498	-3,218	0,01
	Hayır	346	3,6040	1,03307	498	-3,106	

Kabul etme tutumunun katılımcıların Suriyeliler ile olumsuz bir durum yaşayıp yaşamama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmüştür. Bu durumda kabul etme tutumu Suriyeliler ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşanıp yaşanmaması ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Suriyeliler ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşamayanların kabul tutumu düzeyleri (Mean: 2,4168), olumsuz bir deneyim yaşayanlara göre (Mean: 1,8214) daha yüksektir.

Tablo 48: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeliler ile Olumsuz Bir Deneyim Yaşayıp Yaşamaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kabul	Evet	141	1,8214	,92307	498	-6,332	0,00
	Hayır	359	2,4168	,95161	498	-6,417	

Tehdit tutumunun katılımcıların Suriyeliler ile olumsuz bir durum yaşayıp yaşamama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmektedir. Bu durum bize tehdit tutumunun, Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşanıp yaşanmaması ile anlamlı bir şekilde farklılaştığını ifade etmektedir. Suriyeliler ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşayanların tehdit tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 4,0329), olumsuz bir deneyim yaşamayanlara göre (Mean: 3,3006) daha yüksektir.

Tablo 49: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeliler ile Olumsuz Bir Deneyim Yaşayıp Yaşamaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Tehdit	Evet	141	4,0329	,92172	498	7,199	0,00
	Hayır	359	3,3006	1,03936	498	7,415	

Reddetme tutumunun katılımcıların Suriyeliler ile olumsuz bir durum yaşayıp yaşamama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmektedir. Bu durum bize tehdit tutumunun, Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşanıp yaşanmaması ile anlamlı bir şekilde farklılaştığını ifade etmektedir. Suriyeliler ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşayanların reddetme tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 3,0274), olumsuz bir deneyim yaşamayanlara göre (Mean: 2,2809) daha yüksektir.

Tablo 50: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Suriyeliler ile Olumsuz Bir Deneyim Yaşayıp Yaşamaması Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Reddetme	Evet	141	3,0274	1,19026	498	7,416	0,00
	Hayır	359	2,2809	,93111	498	6,668	

Kabul etme tutumlarının katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin yaşamasından rahatsız olma durumları ile anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmüştür. Bu durumda kabul etme tutumu katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin de yaşaması durumundan rahatsız olmaları ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Suriyelilerin kendi bölgelerinde yaşamasından rahatsızlık duymayanların kabul tutum düzeyi ortalamaları (Mean: 2,9303), bu durumdan rahatsızlık duyanlara göre (Mean: 1,8439) daha yüksektir..

Tablo 51: Katılımcıların Kabul Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşamasından Rahatsız Olma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kabul	Evet	311	1,8439	,76199	498	-14,146	0,00
	Hayır	189	2,9303	,93765	498	-13,455	

Tehdit tutumunun katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyelilerinde yaşamasından rahatsız olma durumları ile anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmüştür.

Bu durumda tehdit tutumu katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin de yaşaması durumundan rahatsız olmaları ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Suriyelilerin kendi bölgelerinde yaşamasından rahatsızlık duyanların tehdit düzeyi tutum ortalamaları (Mean: 3,9553), bu durumdan rahatsızlık duymayanlara göre (Mean: 2,7556) daha yüksektir.

Tablo 52: Katılımcıların Tehdit Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşamından Rahatsız Olma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Tehdit	Evet	311	3,9553	,89300	498	14,385	0,00
	Hayır	189	2,7556	,92255	498	14,271	

Reddetme tutumunun katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin yaşamından rahatsız olma durumları ile anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t testi değerleri incelendiğinde ($p=0,00<0,05$) olduğu görülmüştür.

Bu durumda reddetme tutumu katılımcıların yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin de yaşaması durumundan rahatsız olmaları ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Suriyelilerin kendi bölgelerinde yaşamından rahatsızlık duyanların reddetme tutumu düzeyi (Mean: 2,8408), bu durumdan rahatsızlık duymayanlara göre (Mean: 1,9056) daha yüksektir.

Tablo 53: Katılımcıların Reddetme Tutumuna İlişkin Ortalamalarının Yaşadıkları Yerlerde Suriyelilerin Yaşamından Rahatsız Olma Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları

		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Reddetme	Evet	311	2,8408	1,02037	498	10,518	0,00
	Hayır	189	1,9056	,86316	498	10,953	

5.6.5. Anova Testi Analizleri

Tablo 55'e bakıldığında katılımcıların gelir düzeylerinin kabul ölçeği ortalamalarına göre Anova testi sonuçları, katılımcıların gelir seviyelerinin kabul etme durumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. $F(5, 494) = 2.700$ $p < .05$. Başka bir deyişle katılımcıların Suriyelileri Kabul etme durumuna ilişkin ortalamaları, gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Gelir seviyeleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, en yüksek kabul düzeyi ortalamasının aylık geliri 1.351-2.700 TL arasında en düşük kabul düzeyi ortalamasının ise 600 TL ve daha az kazananlarda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 54: Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Gelir	n	\bar{X}	ss
Gelir Yok	93	2,0626	,94816
600 ve Daha Az	29	1,9028	,97120
601-1350	27	2,2155	,88937
1351-2700	81	2,4871	1,02222
2701-3000	71	2,1882	,87602
3001 ve Daha Fazla	199	2,3298	,99329
Toplam	500	2,2545	,98487

Tablo 55: Katılımcıların Gelir Düzeylerinin Kabul Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	12,877	5	2,575	2,700	,020
Gruplar İçi	471,139	494	,954		
Toplam	484,017	499			

Tehdit ölçeği ortalamaları ($p = ,551$) $> ,05$ olduğu için tehdit tutumu katılımcıların gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Tablo 57'e bakıldığında analiz sonuçlarından, katılımcıların gelir seviyelerinin reddetme durumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(5, 494) = 5.616$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyelileri reddetme durumuna ilişkin ortalamaları, gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Reddetme ortalamaları homojen dağılmadığı için gelir seviyeleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Games-Howell testinin sonuçlarına göre, en düşük ortalama değerleri 3.001 ve üzeri en yüksek ortalama ise 601-1.350 TL arasında gelire sahip olanlar arasında gerçekleşmektedir.

Tablo 56: Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Gelir	n	\bar{X}	ss
Gelir Yok	93	2,6538	1,12796
600 ve Daha Az	29	3,0414	1,35370
601-1350	27	3,0667	,93644
1351-2700	81	2,5185	,80422
2701-3000	71	2,5521	1,17179
3001 ve Daha Fazla	199	2,2593	1,02548
Toplam	500	2,5052	1,07657

Tablo 57: Katılımcıların Gelir Düzeylerinin Reddetme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	31,105	5	6,221	5,616	,000
Gruplar İçi	547,241	494	1,108		
Toplam	578,346	499			

Tablo 59'a bakıldığında analiz sonuçları, katılımcıların eğitim durumlarının kabul etme durumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark ortaya çıkardığını göstermektedir. $F(3, 496) = 4.862$ $p < .05$ 'dir. Katılımcıların Suriyelileri kabul etme durumuna ilişkin ortalamaları, eğitim durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Eğitim seviyeleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, en yüksek ortalama yüksek lisans seviyesinde iken en düşük ortalama lise eğitim düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 58: Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss
İlköğretim	43	2,5433	,99970
Lise	119	2,1665	,95010
Lisans	281	2,1741	,94986
Yüksek Lisans	57	2,6172	1,11058
Toplam	500	2,2545	,98487

Tablo 59: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Kabul Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	13,826	3	4,609	4,862	,002
Gruplar İçi	470,190	496	,948		
Toplam	484,017	499			

Tablo 61'e bakıldığında katılımcıların, eğitim durumlarının tehdit durumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark ortaya çıkardığı görülmektedir. $F(3, 496) = 2.950$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyelileri tehdit tutumu durumuna ilişkin ortalamaları, eğitim seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Eğitim seviyeleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, en yüksek tehdit tutumunun lisans düzeyinde en düşük tehdit tutumunun ise ilköğretim düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 60: Tehdit Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss
İlköğretim	43	3,1326	,94761
Lise	119	3,4739	1,10924
Lisans	281	3,6014	1,06831
Yüksek Lisans	57	3,3474	1,06789
Toplam	500	3,5018	1,07479

Tablo 61: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Tehdit Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	10,103	3	3,368	2,950	,032
Gruplar İçi	566,325	496	1,142		
Toplam	576,428	499			

Tablo 63'e bakıldığında katılımcıların, reddetme durumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(3, 496) = 3.418$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyelileri reddetme tutumuna ilişkin ortalamaları, eğitim seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Reddetme tutumu ortalamaları homojen dağılmadığı için Games Howell testi yapılmıştır. Eğitim seviyeleri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan testinin sonuçlarına göre, en yüksek reddetme ortalamasının lise düzeyinde en düşük reddetme ortalamasının ise yüksek lisans düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 62: Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss
İlköğretim	43	2,4791	,73826
Lise	119	2,6874	1,08913
Lisans	281	2,5068	1,14105
Yüksek Lisans	57	2,1368	,83679
Toplam	500	2,5052	1,07657

Tablo 63: Katılımcıların Eğitim Durumlarının Reddetme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	11,714	3	3,905	3,418	,017
Gruplar İçi	566,632	496	1,142		
Toplam	578,346	499			

Tablo 65'e bakıldığında, katılımcıların yaş gruplarının kabul etme tutumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır. $F(3, 496) = 7.229$ $p < .05$ 'dir.

Katılımcıların Suriyelileri kabul etme tutumuna ilişkin ortalamaları, yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, gruplar arasındaki farkların hangi yaş grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 50 yaş ve üstü katılımcıların kabul etme ortalamaları en yüksek seviyede iken 15-21 arası yaş grubunun ortalamalarının en düşük seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 64: Yaş Dağılımı Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaş Dağılımı	n	\bar{X}	ss
15-21	75	1,8836	,86329
22-35	181	2,2406	1,02632
36-49	158	2,2618	,94795
50 ve üstü	86	2,5941	,95740
Toplam	500	2,2545	,98487

Tablo 65: Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımlarının Kabul Etme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	20,276	3	6,759	7,229	,000
Gruplar İçi	463,741	496	,935		
Toplam	484,017	499			

Tablo 67'e bakıldığında katılımcıların yaş gruplarının tehdit tutum ortalamaları bakımından anlamlı bir fark ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır. $F(3, 496) = 3.287$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyelileri tehdit olarak görme tutumlarına ilişkin ortalamaları, yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Katılımcıların, tehdit tutum ortalamaları homojen dağılmadığı için Games-Howell testi yapılmıştır. Yaş grupları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan testinin sonuçlarına göre, en yüksek tehdit tutumunun 15-21 arası yaş grubunda en düşük tehdit tutumunun ise 50 ve üstü yaş gruplarında olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 66: Yaş Dağılımı Tehdit Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaş Dağılımı	n	\bar{X}	ss
15-21	75	3,5867	1,24177
22-35	181	3,5519	1,08937
36-49	158	3,5823	,98586
50 ve üstü	86	3,1744	,99932
Toplam	500	3,5018	1,07479

Tablo 67: Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımlarının Tehdit Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	11,236	3	3,745	3,287	,021
Gruplar İçi	565,193	496	1,140		
Toplam	576,428				

Tablo 69'a bakıldığında katılımcıların, reddetme ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(3, 496) = 7.976$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyeli sığınmacıları reddetme tutum durumuna ilişkin ortalamaları, yaş gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Katılımcıların, reddetme tutum ortalamaları homojen dağılmadığı için Games-Howell testi yapılmıştır. Yaş grupları arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan testin sonuçlarına göre, en yüksek ortalamanın 15-21 arası yaş grubunda en düşük ortalamanın ise 50 ve üstü yaş gruplarında olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 68: Yaş Dağılımı Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaş Dağılımı	n	\bar{X}	ss
15-21	75	3,0187	1,19737
22-35	181	2,5138	1,12787
36-49	158	2,3646	,98873
50 ve üstü	86	2,2977	,86214
Toplam	500	2,5052	1,07657

Tablo 69: Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımlarının Reddetme Ölçek Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	26,616	3	8,872	7,976	,000
Gruplar İçi	551,730	496	1,112		
Toplam	578,346	499			

Tablo 71'e bakıldığında katılımcıların siyasi tercihlerinin kabul etme tutum ortalamaları bakımından anlamlı bir fark ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır. $F(4, 495) = 11.538$ $p < .05$ 'dir.

Katılımcıların Suriyelileri kabul etme tutumuna ilişkin ortalamaları, siyasi tercihlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, gruplar arasındaki farkların hangi siyasi tercihler arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, muhafazakâr katılımcıların kabul etme ortalamaları en yüksek seviyede iken Atatürkçü katılımcıların kabul etme ortalamaları en düşük seviyededir.

Tablo 70: Siyasi Tercihler Kabul Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaş Dağılımı	n	\bar{X}	ss
Atatürkçü	138	1,9605	,86746
Milliyetçi	166	2,1687	1,03491
Demokrat	74	2,2420	,96165
Liberal	31	2,4604	1,03491
Muhafazakar	91	2,7972	1,01767
Toplam	500	2,2545	,98487

Tablo 71: Katılımcıların Siyasi Tercihlerinin Kabul Etme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	41,281	4	10,320	11,538	,000
Gruplar İçi	442,736	495	,894		
Toplam	484,017	499			

Tablo 73'e bakıldığında katılımcıların, tehdit tutum ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(4, 495) = 13.317$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyelileri tehdit olarak görme tutumuna ilişkin ortalamaları, siyasi tercihlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Siyasi tercihler arasındaki farkların ortalamaları nasıl etkilediğini görebilmek amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, en yüksek tehdit tutumunun Atatürkçü ve milliyetçiler arasında en düşük tehdit tutumunun ise muhafazakârlar arasında olduğu anlaşılmaktadır

Tablo 72: Siyasi Tercihler Tehdit Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaş Dağılımı	n	\bar{X}	ss
Milliyetçi	166	3,6602	,98743
Liberal	31	3,3452	1,04812
Demokrat	74	3,4959	1,03810
Muhafazakar	91	2,8396	1,11074
Atatürkçü	138	3,7862	,99958
Toplam	500	3,5018	1,07479

Tablo 73: Katılımcıların Siyasi Tercihlerinin Tehdit Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	56,004	4	14,001	13,317	,000
Gruplar İçi	520,425	495	1,051		
Toplam	576,428	499			

Tablo 75'e bakıldığında katılımcıların, reddetme tutumu ortalamaları bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(4, 495) = 13.895$ $p < .05$. olduğu için katılımcıların Suriyelileri reddetme tutumuna ilişkin ortalamaları, siyasi tercihlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Siyasi tercihler arasındaki farkların ortalamaları nasıl etkilediğini görebilmek amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, en yüksek reddetme ortalamasının milliyetçi ve Atatürkçülerde, en düşük reddetme tutumunun ise muhafazakârlar arasında olduğu anlaşılmaktadır

Tablo 74: Siyasi Tercihler Reddetme Ölçeği Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Yaş Dağılımı	n	\bar{X}	ss
Milliyetçi	166	2,8398	1,05583
Liberal	31	2,0903	,87611
Demokrat	74	2,1919	,92836
Muhafazakar	91	2,0088	1,03017
Atatürkçü	138	2,6913	1,06219
Toplam	500	2,5052	1,07657

Tablo 75: Katılımcıların Siyasi Tercihlerinin Reddetme Ölçeği Ortalamalarına Göre Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	f	p
Gruplar Arası	58,384	4	14,596	13,895	,000
Gruplar İçi	519,962	495	1,050		
Toplam	578,346	499			

5.6.6. Korelasyon ve Regresyon Analizi

Korelasyon katsayısı (r)<0.2 ise çok zayıf ilişki yada korelasyon yok 0.2-0.4 arasında ise zayıf korelasyon,0.4-0.6 arasında ise orta şiddette korelasyon 0.6-0.8 arasında ise yüksek korelasyon (<http://www.p005.net/analiz/korelasyon-analizi>) olduğu ifade edilebilir.

Korelasyon katsayısı ile ilgili olarak yukarıda ifade edilen veriler ışığında yapılan çalışmada; Tablo 76'ya bakıldığında; kabul değişkeni ile tehdit değişkeni arasında yüksek şiddette, kabul değişkeni ile reddetme değişkeni arasında orta şiddette, tehdit değişkeni ile reddetme değişkeni arasında ise yüksek şiddette bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon sonuçları değişkenlerin birbirlerini kabul edilebilir düzeyde etkilediğini göstermektedir. Bu üç değişkenin diğerlerini nasıl etkilediğini anlamak amacıyla regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 76: Kabul Etme Ölçeği Regresyon Analizi Tablosu

Değişken	B	Standart Hata β	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	4,531	,107		42,163	0,000		
Tehdit	-,526	,037	-,574	-14,247	0,000	-,690	-,538
Reddetme	-,175	,037	-,189	-4,692	0,000	-,542	-,206

R= 0,706

R²=0,498

Büyüköztürk 2010'a göre çoklu regresyon analizinde yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantılık (multi-linearity) olarak tanımlanan bir sorunla karşılaşılabilir bu durum bağımsız değişkenler arasında yüksek düzeyde ilişkinin olduğunu göstermektedir. Veri deseninde çoklu bağlantının olup olmadığını anlamak için bağımsız değişkenler arasında ikili korelasyonların 0,800 ün altında olması gerekmektedir. Çalışma verileri 0,800 değerinin altındadır.

Hair, Joe (2010)' a göre VIF(variance inflation factor) değerlerinin 4 değerinin altında olması, tolerance istatistiklerinin de 0,2 nin üstünde olması gerektiği ifade edilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, VIF değerleri 3' ün altında ve tolerans değerleri 0,2'nin üstünde bulunmuştur.

Kabul, reddetme ve tehdit değişkenleri Regresyon analizi ile değerlendirmeye alınmıştır ve enter metodu kullanılmıştır. Bu methoda göre tüm değişkenler bir arada analiz edilmektedir ve olumlu tutumu olumsuz tutumun hangi oranda açıkladığının anlaşılabilmesi için bağımlı değişken olarak kabul etme değişkeni ele alınmıştır.

Tablo 76'ya bakıldığında düzeltilmiş R kare değerinin 0,496 olduğu görülmektedir. Bu durum reddetme ve tehdit değişkenlerinin kabul değişkeni üzerindeki etkisini göstermektedir. Modelimizdeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki varyansı yaklaşık olarak %50 oranında açıkladığı ifade edilebilir.

Tehdit değişkeni, kabul etme değişkeni üzerinde anlamlı ama negatif bir etkiye sahiptir bu durum $B = -0,526$ değerinden anlaşılmaktadır. Aynı şekilde reddetme değişkeni de kabul etme değişkeni üzerinde anlamlı ve negatif bir etkiye sahiptir. $B = -0,175$. Tehdit ve reddetme değişkeni, Kabul etme değişkeni ile birlikte anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki vermektedir. $R = 0,706$ ve $R^2 = 0,498$, $p < 0,05$.

Yani katılımcıların kabul etme davranışı arttıkça örnekleme tehdit olarak görme eğilimleri azalmaktadır. Aynı şekilde katılımcıların kabul etme oranları arttıkça reddetme yaklaşımları azalmaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin tablo da p değerine bakıldığında reddetme ve tehdit değişkenlerinin kabul etme değişkeni üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu anlaşılmaktadır.

5.6.7. Araştırma Bulgularının Yorumlanması

H₁: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin, siyasi görüşleri ile yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin, Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamış olma durumları ve yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin medeni durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, tehdit ve reddetme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin çalışma durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme tutumları arasında anlamlı bir farklılık var iken tehdit tutumu ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

H₅: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyeli tanıdıkları olma durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₆: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşama durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, tehdit ve reddetme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₇: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin yaşadıkları bölgelerde Suriyelilerin yaşamasından rahatsız olma durumları ile Suriyelilere yönelik kabul etme, tehdit ve reddetme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₈: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme ve reddetme tutumları katılımcıların gelirleri üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmakta iken tehdit tutumu üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

H₉: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların öğrenim durumları üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₀: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların yaş dağılımları üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₁: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik kabul etme, reddetme ve tehdit tutumları katılımcıların siyasi görüşleri üzerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₂: Araştırmanın yapıldığı ilçelerde ikamet eden kişilerin Suriyelilere yönelik reddetme tutumları ve tehdit tutumları, kabul etme tutumları üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır.

Anket sonuçlarına bakıldığında;

Anket uygulamasına katılanların %55'inin kadın ve %45'inin erkeklerden oluştuğu görülecektir. Katılımcıların yaş grubu dağılımları incelendiğinde 181 kişinin yani %31.6 sının 22-35 yaş aralığında olduğu, katılımcıların %60'ının evli iken %40'ı bekârlardan oluştuğu anlaşılmaktadır. Eğitim durumları incelendiğinde katılımcılardan 280 kişinin yani toplam katılımcıların %56'sının lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Çalışma durumları incelendiğinde katılımcılardan 311 kişi yani %62.2 si çalışmakta iken geriye kalan 189 kişi ise çalışmamaktadır. Gelir dağılımı açısından bakıldığında en yoğun grubun 3.000 TL den daha fazla geliri olan 199 kişinin toplam katılımcıların %39,8 ini oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların siyasi görüşlerine göre dağılımlarına bakıldığında birinci sırada 166 kişi ile Milliyetçi ifadesi yer alırken ikinci sırada 138 kişi ile Atatürkçü seçeneği gelmektedir ve bu iki şık toplam içerisinde %60,8'lik bir paya sahiptir.

Anket çalışmasına katılanlardan 165 kişi 21 yıldan daha uzun süredir ikamet ettikleri yeri değiştirmemiştir ve bu oran toplam katılımcıların % 33'üne karşılık gelmektedir.

Katılımcıların Suriyeliler ile en çok benzer gördükleri özellikler Din ve Kültür başlığı olarak tespit edilmiştir, bu ifade 370 kişi yani ankete katılanların %74'ü tarafından tercih edilmiştir. Suriyeliler ile farklı görülen özellikler ise 148 kişi üzerinden dil ve 143 kişi üzerinden yaşam tarzı seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. Bu iki ifadeyi seçenler toplam katılımcıların %58,2'sini oluşturmaktadır.

Anket çalışmasına katılan 360 kişi yani toplam katılımcıların % 72'si Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamamıştır. Bu duruma rağmen Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde bulunmasından rahatsız olanların sayısı 311 kişidir ve bu rakam toplam katılımcı sayısının % 62,2'sine karşılık gelmektedir. Suriyelilere yardım edilmesinin gerekli olmadığını düşünen katılımcı sayısı ise 261 kişidir ve toplam katılımcı sayısı içerisinde %52,2'lik bir yüzdeyi oluşturmaktadır.

Siyasi olarak kendisini milliyetçi olarak tanımlayan 166 kişiden 100'ü ve Atatürkçü olarak tanımlayan 138 kişiden 112'si yaşadıkları yerlerde Suriyelilerin bulunmasından rahatsız olduğunu belirtmektedir. Siyasi görüşünü muhafazakâr olarak tanımlayan 43 kişi Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde bulunmasından rahatsız olduğunu ifade ederken bu grup içerisinde 48 kişi rahatsız olmadığını ifade etmektedir.

Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşayan 140 kişiden 122'si Suriyelilerin buldukları yerlerde yaşamasından rahatsız olurken sadece 18'i rahatsız olmadığını belirtmiştir. Bu durum yaşanan olumsuz deneyimin katılımcıların Suriyeliler ile ilgili tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşayan 180 kişiden 40'ı Suriyelilere yardım edilmesi gerektiğini düşünürken olumsuz deneyim yaşamayan 360 kişiden 199'u yardım edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum yaşanan olumsuz deneyimin yardım edilme kararını etkilediğini göstermektedir.

Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde bulunmasından rahatsız olan 311 katılımcıdan 205'i Suriyelilere yardım edilmesinden rahatsız olmaktadır. Suriyeli tanıdığı olan 154 kişiden 87'si Suriyelilere yardım edilmesinin gerekli olduğunu ifade ederken Suriyeli tanıdığı olmayan 346 kişiden 194'ü yardım edilmesinin gerekli olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların siyasi görüşleri açısından bakıldığında kendisini Atatürkçü olarak ifade eden 154 katılımcıdan 87'si Suriyelilere yardım edilmesini gerekli görmezken kendisini muhafazakâr olarak ifade eden 91 kişiden 58'i Suriyelilere yardım edilmesinin gerekli olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların medeni durumlarının Suriyeliler ile ilgili kabul, red ve tehdit tutumlarına olan etkilerine bakıldığında evli olanların kabul ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bekâr olanlar açısından Suriyelilerin tehdit olarak görüldüğü ve reddetme tutum ortalamalarının evli olanlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların çalışıyor olmalarının Suriyelileri kabul etme tutumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir, çalışmayanların Suriyelileri kabul etme tutum

ortalamaları daha düşüktür. Çalışma durumları tehdit tutumu üzerinde anlamlı bir değişiklik oluşturmamakla birlikte reddetme tutumu üzerinde çalışmayanların çalışanlara göre daha fazla ortalamaya sahip olduğu yani daha olumsuz bir yaklaşım gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Suriyeli tanıdığı olan katılımcıların kabul tutum ortalamaları daha yüksek çıkmaktadır, bu durum reddetme ve tehdit tutumlarında da önemli bir unsur olarak gözükmektedir. Suriyeli tanıdığı olmayanların Suriyelileri tehdit olarak görme ve reddetme tutumları daha yüksektir.

Suriyeliler ile olumsuz bir deneyim yaşamayan katılımcıların kabul etme ortalamaların daha yüksek olduğu görülmektedir, aynı şekilde olumsuz deneyim yaşayan katılımcıların tehdit olarak görme ve reddetme tutumlarının da yüksek olduğu görülmektedir.

Suriyelilerin yaşadıkları yerlerde bulunmasından rahatsız olanların kabul tutumlarının rahatsız olmayanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir, aynı şekilde bu grup Suriyelileri tehdit olarak görmekte ve reddetme tutum ortalamaları da yüksek çıkmaktadır.

Gelir düzeyleri üzerinden bakıldığında, katılımcıların gelir seviyelerinin Suriyelileri kabul etme ya da reddetme yaklaşımları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarının da Suriyelileri kabul tutumu üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Lisans ve yüksek lisans seviyesinde yüksek olan kabul tutumu lise ve ilköğretim seviyesinde azalmaktadır. Aynı şekilde tehdit ve reddetme tutumları da ilköğretim ve lise seviyesinde yüksektir.

Anket çalışmasına katılanların yaş grubu dağılımlarının da kabul, tehdit ve reddetme tutumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. 50 yaş ve üstü

katılımcıların Suriyelileri kabul tutumları daha yüksek iken, 15-21 arası yaş grubunun tehdit olarak görme ve reddetme tutumlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Siyasi tercihlere göre katılımcıların kabul, tehdit ve reddetme tutumları incelendiğinde; kendisini muhafazakâr olarak nitelendiren katılımcıların kabul tutumları yüksek iken, milliyetçi ve Atatürkçü olarak kendisini ifade eden katılımcıların reddetme tutumları ve tehdit tutumları daha yüksek çıkmaktadır.

Katılımcıların kabul etme tutumları ile tehdit ve reddetme tutumları arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Kabul etme tutumu artınca reddetme ve tehdit tutumu azalmakta, tehdit ve reddetme tutumu artınca da kabul etme tutumu azalmaktadır.

SONUÇ

Suriye’de olayların başladığı 2011 yılından bu güne kadar aradan geçen süre zarfında Türkiye’de yaşamaya başlayan Suriyeli sayısının çok ciddi rakamlara ulaşması ve bu durumun Türk toplumuna etkisi tüm bileşenleri ile detaylı bir şekilde incelenmeli ve sonuçları analiz edilmelidir.

Özellikle politika yapıcıların Suriye krizinin ortaya çıkardığı sonuçları ve olası sorunları doğru anlaması ve doğru çözümler üretebilmesi açısından toplumun beklentilerini doğru ölçmesi ve tüm paydaşların çözümün bir parçası olabilmesini sağlaması hayati derecede önem taşımaktadır.

Suriye krizinin başlaması ile birlikte dönemin yöneticilerinin düştüğü temel hata, krizin kısa süreceğine inanmaları ve göç politikalarını bu öngörü çerçevesinde şekillendirmiş olmalarıdır. Türkiye’ye giriş yapan Suriyelilerin misafir olarak tanımlanması ve bu duruma bağlı olarak toplumda bu insanların en kısa sürede ülkelerine geri dönecekleri beklentisinin hâkim olması bu konuda yapılan en temel stratejik hatalardan birisi gibi gözükmektedir.

Krizin başlangıcı aşamasında yönetim süreci açısından tüm yardımların AFAD’ın koordinatörlüğünde Kızılay ile birlikte yürütülmekte olduğu görülecektir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun çıkarılması ve bu kapsamda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulması ile birlikte göç yönetimi ile ilgili asıl ve güçlü aktörün Göç İdaresi Genel Müdürlüğü olarak belirlendiği anlaşılmaktadır.

Göç yönetimi süreci içerisinde gözlemlen temel problemlerden bir tanesi de süreç içerisinde çok fazla aktörün yer alması ve tüm bu birimler arasında koordinasyon sağlanmasının bürokratik süreçler nedeniyle zaman almasının yanında sürecin yönetilebilirliğini zorlaştırmış olmasıdır.

Mülga olmadan önce Başbakanlık koordinasyonunda yürütülen göç yönetimi süreci, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Kızılay işbirliği içerisinde yürütülmekte iken bu kadar çok kurum içerisinde koordinasyon sağlanması, hızlı karar alınması ve alınan kararların ivedilikle sahaya yansıtılmasının kısa süre içerisinde gerçekleşmesi çok da mümkün gözükmemektedir.

Göç doğası gereği dinamik ve çok fazla bileşeni olan karışık bir süreçtir ve bu sürecin doğru yönetilebilmesi 4 milyondan fazla göçmeni barındıran ülkemiz açısından çok önemlidir. Göç yönetiminin yanında göçmenlerin toplum tarafından kabulünün sağlanması, göç eden bireylerin yaşadıkları topluma uyum sağlamalarının kolaylaştırılması ve hatta ülkelerine dönmek isteyen göçmenlerin geri dönüşleri ile ilgili faaliyetlerin planlaması için tek bir merkez tarafından ve güçlü bir organizasyon yapısı ile sürecin yönetilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde farklı Bakanlıklara bağlı birimler üzerinden yönetilen göç sürecinin yeni kurulacak bir Göç Bakanlığı üzerinden sağlanması bu noktada güçlü bir şekilde önerilmektedir. Göç Bakanlığı kurularak, hâlihazırda dağınık bir yapılanma içerisinde olduğu gözlemlenen yönetim şeması tek çatı altında toplanabilecek ve böylece mevcut sürecin yönetim kalitesinin artırılması sağlanabilecektir.

Ülkemizin içinde bulunduğu coğrafi bölge siyasi belirsizliklere açık olmasının yanında, sıcak çatışmalara bağlı olarak yeni göç dalgalarına maruz kalmamıza da neden olabilecek tehlikeleri bünyesinde barındırmaktadır. Göç Bakanlığının kurulması ile Suriye krizinin ötesinde yaşanabilecek yeni krizlerin ortaya çıkaracağı sonuçlar için de hazır bulunmuşluk seviyemiz güçlü kılınmış olacaktır.

Suriyelilere yönelik belirlenen kamu politikalarının başarısı şüphesiz Türk vatandaşlarının süreci ve alınan kararları benimsemeleri ile doğrudan ilgilidir. Bu noktada politika belirlenmesi sürecinde karar alma mekanizması içerisinde yer alan birimlerin Türk vatandaşlarının Suriyeliler ile ilgili tutumlarını doğru ölçebilmeleri ve aldıkları kararlar ile Türk insanının beklentilerini karşılayabilmeleri sürecin başarıyla yönetilebilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

Suriye krizinin başlamasından bu zamana kadar geçen süre içerisinde toplumda Suriyelilere karşı büyük anlamda anlayış ve hoşgörü ile yaklaşmıştır fakat Türk ekonomisinde son zamanlarda yaşanan kriz, işsizlik oranlarındaki artış, enflasyonda yaşanan yükseliş ile birlikte Türk vatandaşlarının Suriyelilere yönelik tutumlarında değişim olması kaçınılmaz gözükmektedir.

Çalışma kapsamında Ankara’da 500 kişi ile yapılan anket uygulamasında ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında; gelir seviyesi düşük olan bireylerin, çalışabileceği bir işi olmayanların, medeni durumu itibarıyla bekâr ve eğitim seviyesi lise yâda ilköğretim düzeyinde olanların Suriyelileri kabul noktasında tutumlarının büyük oranda olumsuz olduğu görülecektir. Özellikle 15-21 yaş grubunu oluşturan genç neslin tehdit ve reddetme tutumlarının düzeylerinin yüksek olması bu konuda detaylı çalışmalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu durum aslında yaşanan ekonomik sorunlar ile birlikte bireylerin işsizlik ya da ekonomik yoksulluk gibi durumlarda Suriyelileri tehdit olarak görmesinin de bir sonucudur. Suriyeliler için 30 milyar dolardan fazla paranın hazineden harcanmış olması ve bu konuda Avrupa Birliği ya da Birleşmiş Milletler teşkilatından beklenen yardımların istenilen seviyede gerçekleşmemiş olması kamuoyu tarafından takip edilmekte ve yaşanan ekonomik sorunlar toplumda rahatsızlık meydana getirmektedir.

Siyasi yönetimin daha fazla uluslararası yardım alabilecek şekilde çalışmalar yapması, kamuoyu oluşturabilmek için hem diğer hükümetler hem uluslararası kuruluşlar hem de sivil toplum kuruluşları ile daha yakın çalışmalar yapması gerekmektedir.

Yapılan anket çalışmasında, bireylerin siyasi tercihlerinin Suriyeliler ile ilgili tutumlarını doğrudan etkilediği anlaşılmaktadır. Milliyetçi ve Atatürkçü olarak kendini tanımlayan bireylerin kabul tutumları düşük iken tehdit ya da reddetme tutumları daha yüksektir. Muhafazakâr, demokrat ya da liberal olarak kendini tanımlayanlar daha kabul yönlü tercihlerde bulunmaktadır.

Günlük hayatın bir parçası haline gelmiş olan Suriyeli sorununun siyasetin gündeminde yer alması kaçınılmazdır, fakat siyasilerin bu konuda toplumu kutuplaştırıcı beyanlarda bulunması ya da bu yönde politikalar izlemesi ilerleyen süreçte çok ciddi toplumsal kırılmalara ve hatta şiddet içeren eylemlere dönüşebilme tehlikesini barındırmaktadır.

Sürecin toplumsal kabul ve uyumu destekleyecek politikalar ile yönetilmemesi durumunda yabancı düşmanlığının artacağı ve Suriyelilere yönelik şiddet eylemlerinde bulunulması ihtimalinin ortaya çıkabileceği göz ardı edilmemesi gereken önemli bir konudur.

Bu noktada Suriyelileri tehdit olarak gören ve reddetme noktasında olan ve kendisini siyasi tercihleri noktasında Atatürkçü ve milliyetçi olarak tanımlayan kesimin hassasiyetlerini anlamak ve onların beklentilerini karşılayarak endişelerini giderebilmek adına çalışmalar yapabilmek önem arz etmektedir.

Diğer bütün alanlarda olduğu gibi göç yönetiminde de politika yapanların sürdürülebilir bir başarı elde edebilmeleri için vatandaşlarının talep ve beklentilerini karşılayabilmeleri hayati önem taşımaktadır.

Farklı siyasi görüşü, dünya görüşü olan insanların tümünün hayatını doğrudan etkileyen Suriye krizi ile ortaya çıkan Suriyeli gerçeğinin doğru yönetilebilmesi politika yapıcıların toplumun büyük kesiminin beklentilerini karşılayacak adımlar atması ile mümkün olacaktır.

Toplumun beklentilerinin aksine atılan adımların uzun vadede başarılı olması mümkün gözükmemektedir. Bu durum karar alma sürecinde toplumun Suriyeliler ile ilgili tutumlarının ölçülmesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece elde edilen verilerden hareketle atılacak adımlar için kamuoyu desteği sağlanabileceği gibi sorunlu görülen alanlarda yeni çalışmalar yapılabilir.

Aynı şekilde Suriyeliler ile ilgili tutumları olumlu ya da olumsuz etkileyen unsurlar tespit edilebileceği için karar alma süreçlerinde yaşanması olası problemler önceden görülebilecek böylece en uygun fayda ve minimum maliyet ile göç yönetimi sürecinde verimlilik sağlanabilecektir.

Krizin en başından bu güne kadar geçen sürede, yaşanan her türlü zorluk ve sıkıntılara rağmen Türk halkının Suriyelilere göstermiş olduğu misafirperverlik, anlayış ve destek çok değerlidir. Bu noktada karar alıcılardan beklenen; toplumun beklentileri doğrultusunda, bütçe imkânlarını israf etmeden, makul, bilimsel ve konu ile ilgili taraflar ile de istişare edilerek oluşturulmuş programlarla göç yönetimi sürecini belirlemesi ve uygulamasıdır.

KAYNAKÇA

Abadan Unat, Nermin, **Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-ötesi Yurttaşlığa** İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul,2006.

Ak, Rengin, **Göç, Trakya Bölge Planı (2014-2023) Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, İstanbul,2013.

Akgün, Erhan, **Yasadışı Göç Çerçevesinde Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

Akgür, Zeynep Gökçe, **Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993)**, 1.bs., T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara,1997.

Anthony, M, Messina,Gallya,Lahov, **The Migration Reader:Exploring Politics and Policies**, Lynne Rienner Publishers,2006.

Apak, Hıdır,“Suriyeli göçmenlerin Kente uyumları: Mardin örneği”, **Mukaddime Dergisi**, Sayı 5(2), 2014 s.55-73.

Apap, Joanna, **“Rights of Immigrant Workers in the European Union”**: An Evaluation of the EU Public Policy Process and the Legal Status of Labour Immigrants from Maghreb Countries in the New Receiving States. Leiden, NLD: Brill Academic,2002.

Bahar, Halil İbrahim, **Sosyoloji**, Hayat Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, 2015.

Bal, İhsan, **“Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler”**, USAK Yayınları, Ankara, 2004.

Bayhan, Vedat, Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme, **II. Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç**, DİE Yayını, No: 2046, s.178-194, Ankara,1996.

Bayraklı, Cemile, “**Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri; Görece Göçmen Konutları’nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2007.

Beşe, Ertan, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

Bozkurt, Özcan, Köktaş, Arif , **Avrupa Birliği Hukuku, Asil** Yayıncılık, Ankara, 2004.

Bianca, Kaiser, “**Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türkiye’nin Yabancılar Mevzuatı ve AB Vatandaşı Göçmenlerin Yaşamları Üzerindeki Etkileri**”, Türkiye’ye Uluslararası Göç, Edi: Barbara Pusch ve Tomas Wilkoszewski, çev: Mutlu Çomak-Özbatır, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2010.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı, **İltica ve Göç Mevzuatı**, Ankara: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara, 2005.

Cesur, Ramazan, **AB’ye Üyelik Sürecinde İltica ve Sığınma Konularında Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara,2011.

Çalı, Hasan Hüseyin, “Kamu Politikası Olarak Türkiye’nin Göç Politikası”, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Haziran-Mayıs 2012, s. 47-50.

Çiçekli, Bülent, **Göç Terimleri Sözlüğü Uluslararası Göç Hukuku**, Uluslararası Göç Örgütü, No.18, İsviçre,2009.

Çiçekli, Bülent, **Yabancılar ve Polis**, Seçkin Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2003.

Demirdizen, Derya, “Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, C. 38, S. 3, 2013, s. 328-329.

Dişbudak, Cem, “Uluslararası Göç ve Türkiye” , **İktisat, İşletme ve Finans Dergisi**, s.217, 2004,s. 84–93.

Durgel, Elif, Yağmurlu, Bilge, “**Türk Göçmen Ailelerde Sosyalleştirme Hedefleri ve Ana Babalık: Okul Öncesi Döneme Detaylı Bakış**”, Türk Psikoloji Yazıları, Ankara,2014.

Easterlin, Richard A., (1980). Internal Migration in Developing Countries: A Survey Michael Todaro. Chapter in NBER book Population and Economic Change in Developing Countries (1980), Richard A. Easterlin, ed. (pp. 361 - 402) Published in 1980 by University of Chicago, Press National Bureau of Economic Research.

Emin, Müberra Nur, ”**Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi:Temel Eğitim Politikaları**”, Seta Yayınları, Sayı: 153, Şubat, İstanbul,2016.

Erder, Sema,Kaşka,Selmin “ **Turkey in the New Migration Era: Migrants Between Regularity and Irregularity**”,Turkey, Migration and the EU: **Potentials, Challenges and Opportunities**, Ed: Seçil Paçacı Elitok ve Thomas Straubhaar, Hamburg Universtiy Press, Series Edition HWWI Volume 5, Germany, 2012, s. 115-116.

Ersoy, Melih, **Göç ve Kentsel Bütünleşme**, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara,1985.

Ekşi, Nuray, **Türkiye - Avrupa Birliği Geri Kabul Antlaşması**, Beta Yayınları, İstanbul,2016.

Es, Muharrem,Ateş, Hamza, **Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Sosyal Siyaset Konferansları, 48. Kitap, İstanbul, 2004.

Fielden, Alexandra, Local integration:An Under-Reported Solution To Protracted Refugee Situations, **New Issues In Refugee Research, Research Paper**, No. 158, UNHCR, 2008.

Gençler, Ayhan, “Avrupa Birliği Göç Politikası”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 49,2005,s.173-197

Gençler, Ayhan, “Yabancı Kaçak İşçilik Gerçeği ve Türkiye Örneği”, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Cilt:17 Sayı:3, s.28-46, Ankara, 2002.

Gençler, Ayhan, “Büyüyen Yasadışı Göç Sorunu ve Türkiye”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:12, s.33-56,Edirne,2004.

Gezgin, M. Fikret , **İşgücü Göçü ve Avusturya’daki Türk İşçileri**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Yay. No:546, İstanbul,1994.

Göregenli, Melek,Karakuş, Pelin, Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşme, **Türk Psikoloji Yazıları**, 17(34),, 2014,s.101-115.

Greenwood, Michael J.,“Lagged Response in the Decion to Migrate”, **Journal of Religion Science**, Volume.10, No:3, 1970, s.375-385.

Giddens, Anthony, **Göçmenlerin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi, Sosyoloji Başlangıç Okumaları**, Say Yayınları, Ankara, 2010.

Güreşçi, Ertuğrul, “Türkiye’nin Köyden Kente Göç Sorunu” , **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi**, Cilt:6,2012,s.41-55.

Gürkan, Mustafa, **Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale,2006.

Hammar,Tomas, **Democracy and Nation States in Aliens**, Dennes and Citizens in a World of İnternational Migration,Aldershot,Aveburry,1990.

Hansen, Randall, **Migration to Europe Since 1945: Its History and Its Lessons. The Political Quarterly**,2003.

Hair,Joe, **Multivariate Data Analysis 7 Edition**, Pearson Yayınları,Amerika,2010.

İçduygu, Ahmet, Sirkeci, İbrahim, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye’sinde Göç Hareketleri: 75 Yılda Köylerden Şehirlere**, Ed. Oya Baydar, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul,1999.

İçduygu, Ahmet, Erder, Sema, Gençkaya, Faruk, **Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus-ötesi Dönüşümlere**, TÜBİTAK Projesi, Proje No: 106K291, İstanbul, 2009.

İçduygu, Ahmet, Damla, Aksel, **Türkiye'de Düzensiz Göç**, Uluslararası Göç Örgütü, "Göç Yönetimi Genel Politika Çerçevesinin Düzenlenmesi ve Uygulanması Hususunda Türkiye'nin Çabalarının Desteklenmesi Projesi, Ankara, 2012.

İçduygu, Ahmet, Sert, Deniz, "Irregular Migration At Two Borders: The Turkish-EU and Mexican-U.S. Cases", **Immigration Paper Series 2010**, Koç Üniversitesi, İstanbul, 2010.

İçduygu, Ahmet, Ünal, Turgay, **Türkiye'de İçgöç: Türkiye'de İç Göç Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri**, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997.

Kara, Canan Öykü, **Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2015.

Karluk, Rıdvan, Yüce Dural, Betül, **Uluslararası İlişkiler**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2013.

Karpat, Kemal, "Göçler ve Türkiye", **Diyalog Avrasya**, s.10, 2003, ss. 8-17.

Kaya, Erol, **Kentleşme ve Kentleşme**, 2. basım, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Kazgan, Gülten, **Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen**, Altın Kitaplar Yay., İstanbul, 1997.

Kaya, Ayhan, "İstanbul'daki Suriyeli Mültecilerin Korunmasızlıkları Üzerine Bir Değerlendirme", Cilt:5, Sayı 8, 2016 s.38 – 43, Türkiye Politika ve Araştırma Merkezi (Research Turkey), Londra: Research Turkey (Available from <http://researchturkey.org/?p=12786&lang=tr>)

Keleş, Ruşen, **Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, 2. basım, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.

Koçak, Yüksel, Terzi, Elvan ,”**Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri**” , KAÜ-İİBF Dergisi, Cilt: 3(3), Kars,2012, s.163-184..

Köktaş, Arif “ Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları”, **Stratejik Düşünce Enstitüsü, SDE Analiz**, Temmuz 2011, s.12.

Kılıçarslan, Erhan, **Almanya’daki Türklerin Türk Alman İlişkileri Açısından Önemi ve Türk Nüfusunun Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Alınabilecek Tedbirler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.

Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye’nin Göç Politikalarının Gelişimi, Rapor No:22, ORSAM, Ankara, 2012.

Küyük, Nurten, **Yerel Yönetimlerin Kürt Kökenli Grupların Büyükşehirlere Göç Sonrası Entegrasyon Sorunlarına Yaklaşımı Ankara Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi,Ankara,2011.

Kınık, Kerem, “Göç, Sürgün ve İltica”, **Hayat Sağlık Dergisi**, Sayı: 2, Temmuz, 2010, s. 36–39.Okolski, M. “**Recent Migration in Poland**”, Warsaw, PP-15-144,1999.

Oytun Orhan, Sabiha Şenyücel Gündoğar, Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri, ORSAM Raporu, 2015 http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf (15 Mayıs 2018) .

Özdemir,Sahir, Devlet Planlama Teşkilatı, **Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu, Avrupa Toplulukları, Avrupa Birliği, Roma Antlaşması, Avrupa Tek Senedi, Avrupa Birliği Antlaşması, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması, Kavramlara İlişkin Açıklayıcı Not**, Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara,2001.

Özekmekçi, M. İnanç,“Tehdit Sınırmı Geçemeyen Göçmen”, **Hayat Sağlık Dergisi**, Temmuz 2010, Sayı: 2, s: 44– 48.

Özer, İnan, **“Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme”**, Ekin Kitabevi, Bursa,2004.

Özgen, Aslı Özge, **“Avrupa Birliği Göçmenlik Politikaları: Tarihsel Geçmiş ve Mevcut Durum”**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2010.

Özsöz, Melih, **Türkiye-AB İlişkilerinde Vizesiz Avrupa Yolculuğu: Vize Sorunu, Geri Kabul ve Sonrası, Türkiye-AB İlişkileri Yeni Gündem**, Editör: Belgin Akçay, Ankara Üniversitesi Jean Monnet Kürsüsü Konferans Dizisi – 2013/2014, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2014.

Özgür,Nurcan,Özer,Yeşim, **Türkiye’de Sığınma Sisteminin Avrupalılaştırılması**, Derin Yayınları, Ankara, 2014.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. ,**Theories of international migration: A review and appraisal**. Population and Development Review, 19(3), 1993, s. 431-466..

Massey, D. S.,"The social and economic origins of immigration." **Anuale of the American Academy of Political and Social Science** 510, 1990, s. 60-72. .

Massey, D. S.,"Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration." Population Index 56, 1990, s. 3-26.

Massey, D. S. ve F. G. Espafia,"**The social process of international migration.**"Science 237, 1987 733-738..

Massey, D. S. ve Z. Liang., "**The long-term consequences of a temporary worker program: The U.S. Bracero experience.**" Population Research and Policy Review 8, 1989, s. 199-226.

Morawska, E, "**The Sociology And Historiography Of İmmigration,**" Virginia Yans- McLaughlin (der.), Immigration Reconsidered: History, Sociology, and Politics. New York: Oxford University Press, 1990.

Murat, Sedat, “Gelişmekte Olan Ülkelerde Gençlerin Sosyo-Demografik, İstihdam ve Eğitim Özellikleri”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Sayı 46,1996,s. 317-340.

Mutluer, Mustafa, “**Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kuramsal ve Ampirik bir Alan Araştırması: Denizli-Tavas**”, İstanbul, Çantay Kitabevi,2003.

Paçacı, Seçil, “Göç ve Mültecilik”, **Görüş**, TÜSİAD, İstanbul, Sayı 88, Şubat 2015, s:36.

Piore, M. J. Birds of Passage, **Migrant Labor in Industrial Societies**. Cambridge:Cambridge University Press,London,1979.

Portes, Alejandro, Walton, John, “Labor, Class, and the International System”, **New York:Academic Press**, New York, 1981.

Ranis, G., J.C.H., Fei., “A Theory of Economic Development”, **American Economic Association**, Review 51, 1961, s. 533-565.

Ravenstain, Ernest Georg, “The Laws of Migration”, **Journal of the Royal Statistical Societ**, Vol.52.No.2.s.196-199

Reichert, Joshua S., “The Migrant Syndrome: Seasonal U.S. wage labor and rural development in Central Mexico”, **Human Organization**, Vol:40, No:1,1981, s.56-66.

Rhoades, Robert E., “Intra-European Migration And Rural Development: Lessons from the Spanish Case, **Human Organization**, Vol:37, No:2, 1978, s.136-147.

Sağlam, Serdar, “Türkiye ‘de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı 5,2006,s.33-44.

Samsun, Nihal, “10.Yılında Avrupa Tek Pazarı, **Maliye Dergisi**, Sayı 13, 2008,s.143.

Samur, Hakan, “Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, Sayı 2,2008,s.1-16.

Sassen, Saskia, **The Mobility of Labor and Capital: A Study in International Investment and Labor Flow**, Cambridge: Cambridge University Press,1988.

Saydam, Abdullah, **Orta Anadolu'daki Aşiretlerin İskânı (1839-1853)** , Ed.Mehmet Ali Ünal , Eser Matbaacılık, Samsun, 1993.

Shorter, Frederic, “The Population of Turkey After the War of Independence”, **International Journal of Middle East Studies**, Sayı 17,1985,s. 417-441.

Sjaastad, Lary A., “The Costs and Returns of Human Migration”, **Journal of Political Economy** ,70, 1962, s. 80-93.

Spencer, Sarah, “Strangers and Citizens: A Positive Approach Two Migrantsand Refugees, **The Royal Geographical Society**, Vol:20, No:2,1994, s.267-269.

Stark, Oded, “Migration Decision Making: A Review Article”, **Journal of Development Economics**, 14, 1984, s.251-259.

Stark, Oded, Levhari, David , “On Migration and Risk İn LDCs”, **Economic Development and Cultural Change**, 31, 1982, s. 191-196.

Stark, Oded, Taylor, Edward J., Yitzhaki, Shlomo, “Migration, Remittances and İnequality: A Sensitivity Analysis Using The Extended Gini Index”, **Journal of Development Economics**, 28, 1988, s.309-322.

Stark, Oded, Taylor, Edward J., "Migration İncentives, Migration Types: The Tole of Relative Deprivation." **The Economic Journal**, 101, 1991, s. 1163-1178.

Stouffer, S.A., “Intervening Opportunities and Competing Migrants”, **Journal of Regional Science**, Vol. 2, 1960, s. 1-26.

Şahin, Yusuf, **Kentleşme Politikası**, Trabzon, Murathan Yayınevi,2010.

Şen, Yusuf Furkan, Özkorul, Gözde, “Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Yeni Bir Eşik”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı: 2, 2016,s.86-119.

Tekeli, İlhan, **Göç ve Ötesi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul,2008.

Tekeli, İlhan, “Göç Teorileri ve Politikaları Arasındaki İlişkiler”, **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi**, Sayı.1, 1975 , s.153-176.

Todaro, Michael P., “A Model of Labor Migration and Urban Unemployment In Less Developed Countries”, **The American Economic Review**, 59, 1969, s. 138-148.

Todaro, Michael P. , “Economic Development in the Third World ” New York: Longman., **Population and Development Review**, 13, 1989, s.101-114.

Tüfekçi, Suat, **Kırsal Kesimlerden Büyükşehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler: İstanbul Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta,2002.

Tümertekin, Erol, Özgüç, Nazmiye, **Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma**, Çantay Kitabevi, İstanbul,1999.

Türkiye, Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, HÜNEE Yayını, Ankara, 2006.

Uslu, Salim, Cassina, Giacomina, **Türkiye’den Avrupa’ya Göç**, HAK-İŞ Eğitim Yayınları, Ankara,1999.

Ümit, Ceyda, “Mülteci Hukukuna Genel Bakış ve İltica-Sığınma Konularında Türkiye’deki Uygulama”, **Adalet Dergisi**, Sayı:8, Eylül 2001,s. 25.

Üner, Sunday, “**Nüfusbilim Sözlüğü**”, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara,1972.

Varlık, Levent, **Yurt Dışındaki Türk İşçileri ve İşçi Tasarrufları**, Türkiye İş Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara,1984.

Yakar, Mustafa, Temurçin, Kadir, “Yurtdışından Türkiye’ye Kim, Nereye Göç Ediyor”, **Journal of World of Turks**, C.5, Sayı 1, 2013, s.218.

Yamak, Rahmi, Yamak Nebiye, “Türkiye’de Gelir Dağılımı ve İç Göç”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1,İzmir, 1999, s. 16-28

Yıldırımoglu, Hakan, “Uluslararası Emek Göçü ve Almanya’ya Emek Göçü”, **Kamu-İş Emek Araştırma Dergisi**, V.8, Ankara,2005, s.1-24.

Zlotnik, Hania, Kritz, Mary, Lim, Lin Lean, **Empirical Identification of International Migration Systems: A Global Approach**, Oxford: Clarendon Press, London,1992.

KANUN VE YÖNETMELİKLER

1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu

5682 Sayılı Pasaport Kanunu, R.G. 24.07.1950/7564.

6458 Sayılı Yabancılar ve..., md. 124.

5901 Sayılı Türk Vatandaşlık..., md. 3/d, 15, 16/1, 12/c.

94/6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak 30 Kasım 1994 tarih ve 22127 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Geçici Koruma Yönetmeliği

26/10/1995 tarih 4104 Sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye Kabul Edilenler Hakkında Yönetmelik

Bu anket soruları 'Türkiye'nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye'de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği' konulu doktora tez çalışmasında kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Katılımcıların vereceği içten ve doğru cevaplar, sadece bu akademik çalışma için değerlendirilecektir. Katılarınız için teşekkür ederim.

Bülent ADİL

Kırıkkale Üniversitesi SBE

Anketin Yapıldığı İl/İlçe:

Anketin Yapıldığı tarih:/..../.....

Cinsiyet: Kadın Erkek

BÖLÜM 1

1) Yaşınız:

(15-21) (22-35) (36-49) (50 ve üstü)

2) Medeni Durumunuz:

Bekar Evli

3) Öğrenim Durumunuz:

İlköğretim Lise Lisans Yüksek Lisans

4) Mesleğiniz?

5) İş Durumunuz?

Çalışıyor Çalışmıyor

6) Aylık Ortalama Geliriniz?

Gelir yok (600 ve Daha Az) (601- 1350) (1351- 2700) (2701-3000) (3001ve Daha Fazla)

7) Siyasi görüşünüz itibarıyla kendinizi nasıl tanımlarsınız?

Milliyetçi Liberal Demokrat Muhafazakar Atatürkçü Diğer (Lütfen

Yazınız)

8) Yaşadığınız il ya da ilçede kaç senedir ikamet ediyorsunuz?

- 0-5 6-10 11-20 21-üstü

BÖLÜM 2

9) İlinizde ya da ilçenizde yaşayan Suriyeli Sığınmacı olduğunu biliyor muydunuz?

- Evet Hayır

10) Suriyeli Sığınmacı bir tanıdığınız var mı?

- Evet Hayır

11) Suriyeli Sığınmacılar ile kendinizi benzer gördüğünüz özellikler nelerdir?(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- Din Kültür Yaşam Tarzı Dil Ahlak Anlayışı Eğitim Seviyesi Ekonomik Durum

12) Suriyeli Sığınmacılar ile kendinizi farklı gördüğünüz özellikler nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- Din Kültür Yaşam Tarzı Dil Ahlak Anlayışı Eğitim Seviyesi Ekonomik

13) Suriyeli Sığınmacılar ile ilgili olumsuz bir deneyim yaşadınız mı?

- Evet Hayır

14) İlinizde ya da ilçenizde Suriyeli Sığınmacıların yaşıyor olmalarından dolayı bir rahatsızlık duyuyor musunuz?

- Evet Hayır

15) Sizce Suriyeli Sığınmacılar yardım edilmesi gereken kişiler midir?

- Evet Hayır

Bölüm 3

Aşağıdaki yargılarla ilgili görüşlerinizi lütfen bildiriniz.

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
		5	4	3	2	1
Kabul Etme	16. Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.					
	17. Suriyelilerin uyumlu insanlar olduğuna inanırım.					
	18. Suriyelilere güvenirim.					
	19. Suriyelileri severim.					
	20. Suriyelileri yakından tanımak isterim.					
	21. Suriyelileri kendime yakın buluyorum.					
	22. Suriyelilerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanıyorum.					
	23. Suriyeliler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.					
	24. Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyuyorum.					
	25. Suriyelilere sempati duyuyorum.					
26. Suriyelileri fırsat buldukça ziyaret ederim.						
Tehdit	27. Suriyelileri tehdit olarak algılıyorum.					
	28. Suriyelilerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünüyorum.					
	29. Suriyelilerin Türkiye’de yaşamalarını istemem.					
	30. Suriyelilerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünüyorum.					
	31. Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünüyorum.					
	32. Suriyelilerin yoksulluğu artırdığını düşünüyorum.					
	33. Suriyelilerin Türkiye’yi yaşanmaz hale getirdiğine inanıyorum.					
	34. Suriyelilerin Türkiye’ye yük olduğuna inanıyorum.					
	35. Suriyelilerin varlığından tedirgin oluyorum.					
	36. Suriyelilerin toplumsal sorunlara yol açtığını düşünüyorum.					
Reddetme	37. Suriyelileri dışlarım.					
	38. Suriyeliler ile karşılaşmak istemem.					
	39. Suriyeliler ile karşılaştığımda öfkelenirim.					
	40. Suriyeliler ile aynı ortamda bulunmam.					
	41. Suriyelilere selam vermem.					

ÖZGEÇMİŞ

1. Soyadı :ADİL
2. Adı :Bülent
3. Doğum Tarihi :15/12/1977
4. Medeni Hali :Evli
5. Adres ve Cep Tel :0 530 222 31 99
6. Öğrenim :Doktora

Eğitim Alınan Kurum (Lise ve Üstü)	Tarih		Bölüm
	Başlangıç	Bitiş	
Ankara Ticaret Meslek Lisesi	1990	1994	Muhasebe Finansman
Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi	1995	2000	Muhasebe Finansman Öğretmenliği
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2009	2011	Bankacılık ve Finansman Eğitimi
Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2015	2020	İşletme, Yönetim ve Organizasyon

7.Sertifika Programları

Eğitim Alınan Kurum	Tarih		Açıklama
	Başlangıç	Bitiş	
İstanbul Bilgi Üniversitesi	15/12/2009	06/06/2010	A.B Bütünleşme ve STK'lar
Program kapsamında A.B sürecinin çıkış noktasından itibaren ele alınarak hukuki, ekonomik, idari ve sosyal yapısının incelenmesi, A.B kurum ve kuruluşlarının işleyişi ile ilgili çalışmalar yapılması sağlanmıştır.			
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	15/03/2011	18/03/2011	Hibe İzleme Uzmanları Eğitimi
Merkezi Finans ve İhale Birim Tarafından fonlanan Kastamonu,Sinop ve Çankırı illerinde uygulanmakta olan toplam 7.000.000 Euro bütçeli projelerin izleme,denetim ve raporlama eğitimi			
TACSO	01/04/2011	03/04/2011	Sivil Toplum Liderliği Eğitimi
A.B tarafından fonlanan proje kapsamında Türkiye'nin çeşitli yerlerinden gelen toplam 30 Sivil Toplum Temsilcisine Liderlik Eğitimi verilmesi.			
TACSO	01/05/2011	03/05/2011	Sivil Toplum Liderliği Eğitimi
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	03/05/2011	05/05/2011	İzleme Uzmanlarına Yönelik Rapor İnceleme Eğitimi
KOSGEB-JİCA	17/10/2011	04/11/2011	Kobi Danışmanlığı

			Eğitimi
<p>KOSGEB, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Japon JICA tarafından ortaklaşa yürütölen proje kapsamında KOBİ'lerin ihracat, üretim vb konularda yeterliliklerini arttırabilmeleri için uzmanların kapasitelerinin arttırılmasının sağlanması.</p>			
İstanbul Bilgi Üniversitesi	14/05/2012		Kamu Bütçesi İzleme Eğitimi ve İzleme Kampı
<p>Türkiye'nin farklı illerinden gelen sivil toplum temsilcileri ile iki gün boyunca bakanlıkların ve ulaşılabilen genel müdürlüklerin mali tabloların ve harcamalarının incelenerek yapılan harcamaların yeterliliği, şeffaflığı, A.B standartları ile karşılaştırılması sağlanarak bir sonuç raporu oluşturulması ve oluşturulan raporların kitapçık halinde basılarak meclise ve ilgili sivil toplum kuruluşlarına gönderilmesi sağlanmaktadır. Böylece kamu harcamalarının verimliliği ve denetlenebilirliği ile ilgili toplumda farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.</p>			
Ankara Kalkınma Ajansı	10/12/2014	24/12/2014	Dış Ticaret Eğitimi

YDS 63;75

9.Diğer Beceriler:

Office programları kullanımı, Gümüş Cankurtaran Brövesi, Bir yıldız Balıkadam Brövesi, Masa Tenisi Antrenörlüğü, Satranç Antrenörlüğü

10.Mesleki Deneyim

Tarih (Başlangıç-Bitiş)	Yer	Şirket-Kurum	Görev	Açıklama
2000-2001	Balıkesir	Kepsut Çok Programlı Lisesi	Öğretmen	
2001-2009	Tosya/Kastamonu	M.Boyner Tic.Mes.Lisesi	Öğretmen	
2009-2012	Tosya/Kastamonu	Milli Eğitim Müdürlüğü	Proje Uzmanı	A.B Projeleri hazırlanması.
2011-2012	Kastamonu Valiliği	Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Proje İzleme Uzmanı	(Kastamonu, Sinop, Çankırı İllerinde Kabul Edilen Projelerin Denetlenmesi
2012-2014	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Şehit Yakınları ve Gaziler Daire Başkanlığı	Uzman Öğretmen	Ar-Ge
2015-2016	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Destek Hizmetleri Başkanlığı	Birim Sorumlusu	Bütçe Tahakkuk
2017	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü	Proje Koordinatörü	Ar-Ge

11. AB'nin mali desteğiyle yürütülen projeler.

Projenin Adı: Engelli öğrencilerin mesleki eğitimi ve istihdamı

(İspanya-Sevilla)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 08-06-2008-14-06-2008

Çalışılan Pozisyon: Proje Koordinatörü

Yerine getirilen görevler: Proje hazırlama, izleme, yönetim

Projenin Adı: Get Ready Gençlik Liderleri Eğitimi (**Almanya-Erfurt**)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 30-05-2010-05-06-2010

Çalışılan Pozisyon: Katılımcı

Yerine getirilen görevler: Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması

Projenin Adı: Demokrasi ve yaratıcılık(**Letonya-Riga**)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 09-01-2011-16-01-2011

Çalışılan Pozisyon: Katılımcı

Yerine getirilen görevler: İzleme ve Yaygınlaştırma

Projenin Adı: Avrupa Gönüllülük Hizmeti
(Avusturya/Viyana)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 14-06-2011-9-06-2011

Çalışılan Pozisyon: Katılımcı

Yerine getirilen görevler: Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması

Projenin Adı: Köprüler Kurmak (**Almanya-Berlin**)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 06-09-2011-08-09-2011

Çalışılan Pozisyon: Koordinatör

Yerine getirilen görevler: Projenin hazırlanması ve idaresi

Projenin Adı: Kültürel Gönüllülük (**Sırbistan - Senta**)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 13-04-2012-21-04-2012

Çalışılan Pozisyon: Katılımcı

Yerine getirilen görevler: Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması

Projenin Adı: Pick It Up (**Tosya - Kastamonu**)

Başlangıç Bitiş Tarihi: 05-09-2012-12-09-2012
Çalışılan Pozisyon: Katılımcı
Yerine getirilen görevler: Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması

Projenin Adı: Geri Dönüşüm (**Tosya-Kastamonu**)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 13-04-2013 -21-04-2013
Çalışılan Pozisyon: Eğitimci
Yerine getirilen görevler: Proje faaliyetlerinin oluşturulması ve uygulanması

Projenin Adı: Kıbrıs Gaziler Buluşması (Kıbrıs)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 14-05-2013 / 17-05-2013
Çalışılacak Pozisyon: Koordinatör
Yerine getirilen görevler: Projenin hazırlanması ve koordine edilmesi.

Projenin Adı: Grundtvig Hizmet İçi Eğitim (**İngiltere**)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 02-06-2013 -29-06-2013
Çalışılan Pozisyon: Kursiyer
Yerine getirilen görevler: İngilizce dil eğitim alınması.

Projenin Adı: Cinsiyet Eğitimi (**Almanya-Suhl**)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 08-12-2013 -15-12-2013
Çalışılan Pozisyon: Katılımcı
Yerine getirilen görevler: Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması

Projenin Adı: Adult Education for Women from Rural Areas in Europe (**İtalya-Gerace**)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 19-05-2014 / 23-05-2014
Çalışılacak Pozisyon: Koordinatör
Yerine getirilen görevler: Proje faaliyetlerinin organizasyonu ve uygulanması

Projenin Adı: Adult Education for Women from Rural Areas in Europe (**İspanya-Granada**)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 11-07-2014 / 13-07-2014
Çalışılacak Pozisyon: Koordinatör

Yerine getirilen görevler: Proje faaliyetlerinin organizasyonu ve uygulanması

Projenin Adı: Köprüler Kurmak (Kosova)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 24-05-2014 / 28-05-2014
Çalışılacak Pozisyon: Koordinatör
Yerine getirilen görevler: Projenin hazırlanması ve koordine edilmesi

Projenin Adı: Social Enterpreneurship (Belçika - Brüksel)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 11-01-2015 / 18-01-2015
Çalışılacak Pozisyon: Katılımcı
Yerine getirilen görevler: Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması

12. Koordine edilen hibe projeleri

Projenin Adı: Çalışırken Sağlığını Kaybetmeyen Nesiller Yetiştirmek
(Dünya Bankası)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 2009-2010
Çalışılan Pozisyon: Proje Koordinatörü
Yerine Getirilen Görevler: Projenin hazırlanması ve koordinatörlüğü

Proje ile işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında ülkemizde yaşanan işçi ölümlerinin azaltılması için Tosya ve Kastamonu bölgelerinde öncelikle risk oranı yüksek işletmelerde çalışan işçilere ve işverenlere eğitimler verilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda ilçede faaliyet gösteren sağlık meslek lisesi, endüstri meslek lisesi ve ticaret meslek lisesi meslek dersleri öğretmenlerine yönelik Gazi Üniversitesi ve ODTÜ'den akademisyenler ile birlikte alanında uzman diğer eğitimler tarafından İş Hukuku, İlk yardım eğitimi, İş Güvenliği, Elektro Manyetik alan vb konularda eğitimler verilmiştir. Takip eden süreçte eğitim alan katılımcılar tarafından halk eğitim merkezi kanalıyla işçilere ve işverenlere yönelik eğitimler düzenlenmiştir.

Projenin Adı:(M.F.İ.B) Sivil Toplum Diyalogunun Güçlendirilmesi
Başlangıç Bitiş Tarihi: 2011
Çalışılan Pozisyon: Proje Koordinatörü
Yerine Getirilen Görevler: Proje metninin hazırlanması ve proje yönetimi

Proje kapsamında Almanya da faaliyet gösteren çok güçlü bir gençlik derneği ile kurumsal kapasitemizin artırılması ve birlikte yeni projeler yapılabilmesi için yönetim kurulu toplantısı yapılması sağlanmıştır. Bu kapsamda yapılan iki günlük çalışma ve ziyaretler kayıt altına alınarak cd, kitapçık ve broşür haline getirilerek Kastamonu merkez ve ilçelerde faaliyet gösteren yaklaşık 600 derneğe posta yoluyla ulaştırılmıştır. Proje sonunda iki proje hazırlanmış ve hazırlanan bu projeler de Türk Ulusal Ajansı tarafından kabul edilerek fonlanmıştır.

Projenin Adı: Boyner Bağ Evinde Tosya Yemekleri
(Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı)
Başlangıç Bitiş Tarihi: 2011-2012
Çalışılan Pozisyon: Proje Koordinatörü
Yerine Getirilen Görevler: Proje metninin hazırlanması ve proje yönetimi

Tosya ilçesinde turizm alanında ihtiyaç duyulan farkındalığın oluşturulması ve ilçenin ekonomik kaynak çeşitliliğinin artırılması amacıyla İstanbul-Karadeniz bağlantısı üzerinde yer alan tarihi Tosya Konaklarından birisinin restore edilmesi ve Konak' da çalışacak personele eğitim verilerek hizmet kalitesinin artırılması amaçlanmıştır.